

Sprogforståelse og hukommelse i danske surveyundersøgelser

Bind II

Henning Olsen

København 2001
Socialforskningsinstituttet
01:16

Sprogforståelse og hukommelse i danske surveyundersøgelser

Bind II

ISSN 1396-1810

ISBN 87-7487-675-9

Sats og tilrettelæggelse: Socialforskningsinstituttet

Omslag: Flemming Koefoed: Todelt bro II, 2000, 80x100 cm, acryl/olie/lærred.

Gengives med kunstnerens venlige tilladelse

Oplag: 500

Trykkeri: Holbæk Center-Tryk A/S

Socialforskningsinstituttet

Herluf Trolles Gade 11

DK-1052 København K

Tlf.: 33 48 08 00

Fax 33 48 08 33

E-mail sfi@sfi.dk

www.sfi.dk

Socialforskningsinstituttets publikationer kan frit citeres med tydelig angivelse af kilden. Skrifter, der omtaler, anmelder, henviser til eller gengiver Socialforskningsinstituttets publikationer, bedes sendt til instituttet.

Forord

Afhandlingen indeholder forskningsresultater fra et forskningsprojekt om respondents sprogforståelse og hukommelse som årsager til måleproblemer i danske samfundsvidenskabelige surveyundersøgelser. Fra projektet er tidligere offentliggjort en bog med hovedresultater: *Tallenes talende tavshed. Måleproblemer i surveyundersøgelser*. Desuden er fra projektet offentliggjort en række artikler.

Afhandlingen er forfattet af seniorforsker, cand.polit. Henning Olsen. Stud.mag. Hanne-Pernille Jensen har virket som studentermedarbejder på projektet. Hanne-Pernille Jensen har bidraget ved gennemførelsen af laboratorieinterview samt efter retningslinjer fra og i samarbejde med forfatteren udarbejdet udkast til analyser af konteksteffekter.

Projektet er gennemført med bistand af tre videnskabelige konsulenter: sprogpsykolog, cand.mag. Jesper Hermann (Institut for Almen og Anvendt Sprogvidenskab, Københavns Universitet), nu afdøde hukommelsesforsker, mag.art. Steen Folke Larsen (Psykologisk Institut, Århus Universitet) og cand.scient. Peter Linde (tidl. SFI-SURVEY, København). Derudover har forskere og andre kommenteret udkast til afhandlingen og er fremkommet med råd og bemærkninger. Konsulenter og kommentatorer takkes herfor. En særlig tak rettes til cand.mag. Martin Koefoed (Roskilde Amtsgymnasium), der har virket som kritisk og konstruktiv kommentator gennem hele arbejdsprocessen fra projektidéens fremkomst i 1992 og frem til den endelige afhandling.

Socialforskningsinstituttets bibliotek har medvirket ved edb-søgningen af den omfattende litteratur til projektet. De 32 survey- og laboratorieinterview er udskrevet af kontorassistent Ida Maria Winther.

Projektet er finansieret af Statens Samfundsvidenskabelige Forskningsråd og Socialforskningsinstituttet.

København, november 2001

Jørgen Søndergaard

Indhold

Bind I

Kapitel 1	
Surveymetoden	17
Surveybegrebet	17
En typisk surveyundersøgelse	19
Videnskabsteoretiske refleksioner	31
Spørgeskema og respondent	34
Kapitel 2	
Teoretisk forforståelse	37
Respondenters semantisk-kognitive opgaver	37
Tilegnelse og genskabelse af informationer	39
Sprog og sprogforståelse	49
Kapitel 3.	
Empirisk forforståelse	61
Tilegnelse og genskabelse af information	61
Korttidshukommelse	62
Episodisk/generel hukommelse.	62
Tiden	64
Teleskopi	65
Emotioner/vendepunkter	66
Genskabelsesvilkår	67
Sprogforståelse	70
Ordforståelse	72
Spørgsmålsforståelse	74
Svarkategoriel forståelse	76
Konteksteffekter	79
Kapitel 4	
Tekstanalytisk hypotesegenerering	87
Præliminære problemstillinger	87
Typologisering af spørgsmål	94
Tekstanalyse af spørgeskemaer	102
Korttidshukommelse	103
Grammatik.	104
Semantiske felter	105
Tomme pladser.	111
Episodisk/generel hukommelse.	122
Tiden	125
Emotioner	127
Vilkår for informationsgenskabelse.	128
Konteksteffekter	131
Hypoteser.	143
Kapitel 5	
Metoder til test af hypoteser	149
Kvalitative og kvantitative metoder.	149

Survey- og laboratorieinterview	152
Informanter	152
Et prototypisk spørgeskema.	154
Laboratorieinterview	156
Hypotesetest og forståelse	161
Split sample-eksperiment	163
Måling af sprogsensitivitet.	165
Respondenter	166
Spørgeskemaer	167
Tilvirkning af data.	170
Repræsentativitet.	171
Hypotesetest og fortolkninger.	173
Videnskabsteoretisk grundlag	178

Kapitel 6

Korttidshukommelse	185
Første- og andengangsvar	186
Hypotesetest.	190

Kapitel 7.

Sprogforståelse	197
Hypoteser og procedurer	197
Semantiske felter	198
Hypotesetest	199
Semantiske felters bestemmende parametre.	216
Tomme pladser.	220
Hypotesetest	221
Tomme pladsers bestemmende parametre	248

Kapitel 8

Genskabelse af informationer.	259
Hypoteser og procedurer	259
Genskabelsesstrategier	260
Episodiske spørgsmål	260
Ikke-episodiske spørgsmål	269
Ad hoc- og paratinformation	276
Episodisk forglemmelse og teleskopi.	291
Forglemmelse	292
Teleskopi.	304
Vilkår for informationsgenskabelse.	308
Fremme af informationsgenskabelse	308
Kognitiv magelighed	315

Kapitel 9

Konteksteffekter.	327
Hypotese og procedurer	327
Hypotesetest.	330
Ikke-konditionelle effekter	335
Konditionelle effekter	344
Kombinationseffekter	351
Konteksteffektens bestemmende parametre.	356

Kapitel 10	
Resumé af kvalitative hypotesetest	363
Empirisk underbyggede hypoteser	363
Korttidstilegnelse	365
Spørgsmålsforståelse	365
Genskabelse af informationer	368
Konteksteffekter	375
Tværgående tendenser	376

Bind II

Kapitel 11	
Sprogsensitivitet	17
Hypoteser og procedurer	17
Sprogsensitivitetens udbredelse	21
Sprogsensitivitet og spørgsmålstyper	25
Sprogsensitivitet i befolkningsgrupper	34
Bivariate niveautest	36
Multivariate tendenstest	45
Ikke-formresistente korrelationer	56

Kapitel 12	
Fortolkninger af sprogsensitivitet	67
Fortolkninger af testudfald	67
Sensitivitetsfortolkninger	67
Episodiske spørgsmål	68
Faktuelt-generelle spørgsmål	85
Holdningsspørgsmål	99
Kombinationsspørgsmål	124
Fortolkningstendenser	139

Kapitel 13	
Resumé af kvantitative hypotesetest og fortolkninger	141
Hypotesetest og fortolkninger	141
Empirisk underbyggede hypoteser	142
Sprogsensitivitetens udbredelse	142
Sprogsensitivitet og spørgsmålstyper	144
Sprogsensitivitet og befolkningsgrupper	146
Ikke-formresistente korrelationer	148
Fortolkninger af kvantitative hypotesetest	150
Semantiske felter og tomme pladser	151
Genskabelsesvilkår	154
Konteksteffekter	157

Kapitel 14	
Metodestrategier	161
Fra dekonstruktion til konstruktion	161
Aflastninger af korttidshukommelse	162
Semantiske aflastninger	163
Kognitive aflastninger	167
Kontekstuelle aflastninger	173

Kapitel 15.	
Probabilistisk erkendelse	177
Hypoteser og hypotesetest	177
Test af kvalitative hypoteser	179
Korttidshukommelse og sprogforståelse	180
Genskabelse af informationer.	183
Konteksteffekter.	187
Test af kvantitative hypoteser	188
Fortolkninger af kvantitative testudfald	192
Metodestrategier.	194
Ny probabilistisk-generaliserende erkendelse	198
Litteratur.	201
Bilag I	
Spørgeskemaer anvendt ved typologisering og tekstanalyse.	229
Bilag II	
Lokalisering af informanter til undersøgelsens kvalitative fase	233
Bilag III	
Et prototypisk spørgeskema til undersøgelsens kvalitative fase	239
Bilag IV	
Koder anvendt ved kvalitativ analyse	269
Bilag V	
To postspørgeskemaer til undersøgelsens kvantitative del	281
Bilag VI	
Stikprøver, respondenter og bortfald (A- og B-version)	335
Bilag VII	
Eksperimentelle variabler, procentfordelinger og χ^2-test mv.	339
Socialforskningsinstituttets udgivelser siden 1.1. 2000	377

OverSIGTER

Bind I

Kapitel 1

- 1.1. Antal påbegyndte til Dansk Data Arkiv meddelte surveyundersøgelser. Perioden 1980-1991. Særskilt efter institutionelt tilhørsforhold 19
- 1.2. Faser i en typisk videnskabelig surveyundersøgelse 20
- 1.3. Population og stikprøve 22
- 1.4. Begrebsdefinition og -operationalisering 25

Kapitel 2

- 2.1. Respondentens semantisk-kognitive opgaver 38

Kapitel 4

- 4.1. Episodiske henholdsvis ikke-episodiske spørgsmål og svar 92
- 4.2. Kriterier for typologisering af spørgsmålsart 98
- 4.3. Kriterier for typologisering af spørgsmål efter tidsdimension 99
- 4.4. Kombinationer af spørgsmålsart og tidshorisont i 5.966 spørgsmål i 43 danske videnskabelige surveyundersøgelser 102
- 4.5. Substantiver anvendt i danske surveyundersøgelser 107
- 4.6. Substantiver med normativt hierarkiserede semantiske felter 109
- 4.7. Parametre bestemmende for antallet af tomme pladser 113
- 4.8. Eksempler på faktuelle henholdsvis ikke-faktuelle spørgsmål med få henholdsvis mange potentielle tomme pladser 117
- 4.9. Eksempler på meget korte versus lange spørgsmål med få henholdsvis mange potentielle tomme pladser 119
- 4.10. Eksempler på episodiske versus ikke-episodiske spørgsmål med potentielt asymmetriske svar 123

Kapitel 5

- 5.1. Kriterier for selektion af informanter 154
- 5.2. Informanter til undersøgelsens kvalitative del 155
- 5.3. Procedureregler for survey- og laboratorieinterview 159
- 5.4. Kvalitativ analyseplan 164
- 5.5. Svaropnåelse, bortfald og bortfaldsårsager (procent) 172
- 5.6. Baggrundsvariable, rekodninger og P-værdier (χ^2 -test) 176

Kapitel 6

- 6.1. Uoverensstemmelse mellem svar i survey- og laboratoriefase (minimums estimat). Særskilt efter spørgsmålstype (gennemsnit) 187

Kapitel 7

- 7.1. Operationalisering af semantiske felter 199
- 7.2. 50 semantisk hierarkiseringsmulige substantiver 200

7.3.	50 substantivers semantiske felter	211
7.4.	Ikke-substantiviske semantiske felter	215
7.5.	Sammenhængen mellem semantiske felter og uoverensstemmelse mellem survey- og laboratoriesvar (minimumsestimat)	216
7.6.	Semantiske felters determinerende parametre (substantiver)	217
7.7.	Sammenhængen mellem 50 substantivers semantiske felter og substantiernes frekvens i aviser, ugeblade og fagblade	220
7.8.	Operationalisering af tomme pladser	222
7.9.	Sammenhængen mellem tomme pladser og spørgsmål i det prototypiske spørgeskema (antal spørgsmål)	245
7.10.	Sammenhængen mellem spørgsmålsreception og uoverensstemmelser mellem survey- og laboratoriesvar. Særskilt efter spørgsmålstype (estimeret minimal andel informanter)	247
7.11.	Tomme pladser bestemmende parametre	248
7.12.	Sammenhængen mellem tomme pladser og antallet af ord i receptionelt hi erarkiserede spørgsmål	250

Kapitel 8

8.1.	Operationalisering af parat- og ad hoc-information	277
8.2.	Ad hoc-informative svar på ikke-episodiske spørgsmål	278
8.3.	Sammenhængen mellem tomme pladser og ad hoc-informationer (ikke-episodiske spørgsmål)	291
8.4.	Episodisk forglemmelse og tidshorizont: Estimeret forglemmelsesratio (observationer i relation til alle episodiske observationer)	299
8.5.	Forglemmelse og tomme pladser (episodiske spørgsmål)	303
8.6.	Eksempler på spørgsmål, der fremkalder kognitiv magelighed. Særskilt efter spørgsmålstype	317

Kapitel 9

9.1.	Spor af nærvær henholdsvis fravær af konteksteffekter. Antal segmenter særskilt efter effekttype	331
9.2.	Afdækkede spor af konteksteffekter. Antal segmenter særskilt efter effekt- og spørgsmålstype	333
9.3.	Konteksteffektens bestemmende parametre	357
9.4.	Tomme pladser i spørgsmål, der udløser konteksteffekter sammenholdt med tomme pladser i alle hierarkiserede spørgsmål. Særskilt efter spørgsmålstype. Horisontal procentfordeling	358

Kapitel 10

10.1.	Respondenters semantisk-kognitive opgaver og undersøgelsens kvalitative hypoteser	364
10.2.	Underbyggede og falsificerede kvalitative hypoteser	377

Kapitel 11

11.1.	Inkongruens mellem A- og B-version. Procentuel fordeling af 102 eksperimentelle variabler	23
11.2.	Grader af inkongruens mellem A- og B-version (P-værdier). Procentuel fordeling af 102 eksperimentelle variabler.	24
11.3.	Generel og specifik inkongruens mellem A- og B-version. Procentuel fordeling af 102 eksperimentelle variabler.	25
11.4.	Inkongruens mellem A- og B-version. Særskilt efter spørgsmålstype. Procentuel fordeling af 102 eksperimentelle variabler	27
11.5.	Grader af inkongruens mellem A- og B-version (P-værdier). Særskilt efter spørgsmålstype. Procentuel fordeling af 102 variabler.	28
11.6.	Markant versus ikke-markant generel inkongruens samt fravær af inkongruens mellem A- og B-version. Alle episodiske spørgsmål	29
11.7.	Markant versus ikke-markant generel inkongruens samt fravær af inkongruens mellem A- og B-version. Alle faktiskt-generelle spørgsmål	30
11.8.	Markant versus ikke-markant generel inkongruens samt fravær af inkongruens mellem A- og B-version. Alle holdningsspørgsmål.	31
11.9.	Markant versus ikke-markant generel inkongruens samt fravær af inkongruens mellem A- og B-version. Alle kombinationsspørgsmål	32
11.10.	Generel og specifik inkongruens mellem A- og B-version. Særskilt efter spørgsmålstype. Procentuel fordeling af 102 eksperimentelle variabler	33
11.11.	Generel og kønsspecifik inkongruens mellem A- og B-version. Særskilt efter spørgsmålstype. Procentuel fordeling af 102 eksperimentelle variabler	37
11.12.	Inkongruens mellem A- og B-version særskilt efter alder. Andel eksperimentelle variabler særskilt efter spørgsmålstype. Procent.	39
11.13.	Inkongruens mellem A- og B-version efter uddannelse. Andel eksperimentelle variabler særskilt efter spørgsmålstype. Procent.	40
11.14.	Inkongruens mellem A- og B-version og aktuel hovedbeskæftigelse. Andel eksperimentelle variabler særskilt efter spørgsmålstype. Procent	42
11.15.	Inkongruens særskilt efter geografisk placering. Andel eksperimentelle variabler særskilt efter spørgsmålstype. Procent	43
11.16.	Inkongruens særskilt efter urbaniseringsgrad. Andel eksperimentelle variabler særskilt efter spørgsmålstype. Procent	45

11.17.	Procentuelle andele, der har lyst henholdsvis ikke lyst til sammen med andre mennesker at gøre noget, som ikke gøres. Særskilt efter køn	46
11.18.	Procentuelle andele, der har lyst henholdsvis ikke lyst til sammen med andre mennesker at gøre noget, som ikke gøres. Særskilt efter alder	47
11.19.	Testsandsynligheder for separate vekselvirkninger mellem seks baggrundsvariabler og skemaversion med hensyn til responsvariablen lyst til sammen med andre at gøre noget, som ikke gøres	48
11.20.	Testsandsynligheder for simultane vekselvirkninger mellem seks baggrundsvariabler og skemaversion med hensyn til responsvariablen lyst til sammen med andre at gøre noget, som ikke gøres	49
11.21.	Nødvendigt at arbejde meget koncentreret. Særskilt efter køn. Procentfordeling	50
11.22.	Signifikante vekselvirkninger (+) med hensyn til seks baggrundsvariabler. Episodiske spørgsmål med generel inkongruens mellem A- og B-version	52
11.23.	Signifikante vekselvirkninger (+) med hensyn til seks baggrundsvariabler. Faktuelt-generelle spørgsmål med generel inkongruens mellem A- og B-version	53
11.24.	Signifikante vekselvirkninger (+) med hensyn til seks baggrundsvariabler. Holdningsspørgsmål med generel inkongruens mellem A- og B-version	54
11.25.	Signifikante vekselvirkninger (+) med hensyn til seks baggrundsvariabler. Kombinationsspørgsmål med generel inkongruens mellem A- og B-version	55
11.26.	Antallet og andelen af signifikante vekselvirkninger med hensyn til seks baggrundsvariabler. Alle spørgsmål med generel inkongruens mellem A- og B-version	55
11.27.	Netværksaktive og -passive i A- og B-version	59
11.28.	Kulturelt aktive og passive i A- og B-version	60
11.29.	Trivsels- og vantrivselsgruppen i A- og B-version	61
11.30.	Moderate og hyppige brugere af sundhedsvæsenet i A- og B-version	61
11.31.	Politisk aktive og passive i A- og B-version	62
11.32.	Det gode og det dårlige arbejde i A- og B-version	63
11.33.	Økonomisk velstillede og belastede i A- og B-version	64
11.34.	Sundhedsvæsenstilfredse og -kritiske i A- og B-version	64
11.35.	Politisk progressive og ikke-progressive i A- og B-version	65

Kapitel 12

12.1.	Antal overværede teaterforestillinger inden for det sidste år. Særskilt efter køn	69
12.2.	Antal overværede koncerter inden for det sidste år. Særskilt efter køn	70
12.3.	Antal gange set tv inden for de sidste 14 dage. Særskilt efter køn	71
12.4.	Antal gange til læge inden for det sidste år. Særskilt efter køn.	72
12.5.	Gjort noget sidste år for at opnå en bedre behandling. Særskilt efter køn	73
12.6.	Sidst til et politisk møde. Særskilt efter køn	74
12.7.	20-29-årige deltaget i demonstrationer inden for de sidste fem år	76
12.8.	Antal gange i alt sammen med familie og venner sidste måned. Gennemsnit (m) særskilt efter køn	77
12.9.	Antal tv-kanaler set i går. Særskilt efter køn	79
12.10.	Antal gange til tandlæge sidste år blandt voksne med lærlinge/efg-uddannelse	80
12.11.	Stemmeafgivelse ved folketingsvalg 1990 og 1994 blandt faglærte arbejdere	81
12.12.	Skrevet under på underskriftindsamlinger inden for de sidste fem år. Særskilt efter køn	82
12.13.	Alder ved (varig) flytning hjemmefra. Særskilt efter køn	83
12.14.	Sygehusindlæggelser inden for det sidste år blandt voksne med mellemlang videregående erhvervsuddannelse	84
12.15.	Varighed af erhvervsituationer siden afsluttet skoleuddannelse (fordeling af antal år pr. person). Særskilt efter køn	85
12.16.	Antal skoler i løbet af skolegang. Særskilt efter køn	87
12.17.	Normal/faktisk ugentlig arbejdstid. Særskilt efter køn	88
12.18.	Gennemsnitlig bruttoindkomst 1995 (m). Særskilt efter køn.	89
12.19.	Skønlitterære læsevaner. Særskilt efter køn	90
12.20.	Skønlitterære læsevaner sammenholdt med antallet af læste bøger inden for de sidste 12 måneder (B-version)	91
12.21.	Diskuterer/taler om politik med familie, venner eller kolleger. Særskilt efter køn	92
12.22.	Samliv med forældre i barndommen blandt ikke-faglærte arbejdere	94
12.23.	Husstandssammensætning blandt pensionister mv.	95
12.24.	Antal værelser/rum i boligen i landområder	96
12.25.	Voksne uden erhvervsuddannelse, der motionerer eller dyrker sport	96
12.26.	20-29-åriges faste fritidsinteresser	97
12.27.	Tilfredshed med sundhedsvæsen inden for det sidste år. Særskilt efter køn	100

12.28.	Muligheder for at påvirke sundhedsvæsenets behandling. Særskilt efter køn	101
12.29.	Skatterne er for høje, derfor bør der skæres ned på det offentlige. Særskilt efter køn	102
12.30.	Offentlig børnepasning skal begrænses/formindskes. Særskilt efter køn	103
12.31.	Det offentlige sundhedssystem bør udbygges/forbedres. Særskilt efter køn	105
12.32.	Holdninger blandt voksne med lærlinge/efg-uddannelse til om folkepensionen bør forbedres eller være højere.	106
12.33.	Mere støtte/betale mere til kulturelle tilbud. Særskilt efter køn	106
12.34.	Tilfredshed med dansk demokrati/folkestyre. Særskilt efter køn	108
12.35.	Stemmotiver: Hensynet til en retfærdig fordeling i samfundet. Særskilt efter køn.	109
12.36.	Holdninger til mere hjælp/forbedring til de dårligst stillede. Særskilt efter køn	111
12.37.	Holdninger til foreninger og partier med racediskri- minerende synspunkter. Særskilt efter køn	112
12.38.	Holdninger til Landsforeningen af Arbejdsløse i Danmark (fiktiv). Særskilt efter køn.	113
12.39.	Syv forhold, som er meget vigtige for opnåelse af en høj social position/placering i samfundet. Særskilt efter køn. Procentuelle andele	115
12.40.	Otte egenskaber, som forældre bør lære deres børn. Særskilt efter køn. Procentuelle andele	118
12.41.	Tillid/tiltro til danske politikere. Særskilt efter køn	119
12.42.	Holdninger til Danmarks Naturfredningsforening. Særskilt efter køn	120
12.43.	Holdning til fri abort (graviditetsafbrydelse/ fosterfordrivelse) blandt 20-29-årige	121
12.44.	Holdninger til ligestilling mellem mænd og kvinder blandt funktionærer mv.	122
12.45.	Pensionisters holdninger til afhjælpning/løsning af forureningsproblemer og andre miljøproblemer	124
12.46.	Værdsættelse/påskønnelse af ens arbejde. Særskilt efter køn . .	125
12.47.	Nødvendigt at arbejde meget hurtigt. Særskilt efter køn	126
12.48.	Nødvendigt at arbejde meget koncentreret. Særskilt efter køn.	126
12.49.	Nødvendigt at arbejde (fysisk) meget hårdt. Særskilt efter køn.	126
12.50.	Nødvendigt at tage initiativer. Særskilt efter køn	127

12.51.	Frisk nok/stærk nok til at gøre hvad lyst til blandt selvstændige erhvervsdrivende mv.	128
12.52.	Føler sig stresset/anspændt. Særskilt efter køn	129
12.53.	Interesseret i/optaget af billedkunst. Særskilt efter køn.	131
12.54.	Alene uden lyst til det. Særskilt efter køn	131
12.55.	Hyppigheden af at have været alene inden for de sidste 12 måneder sammenholdt med hyppigheden af at være uønsket alene. Særskilt efter køn. Procent (B-version)	133
12.56.	Grad af selv at bestemme arbejds måde blandt 20-29-årige og 30-39-årige	133
12.57.	Støjproblemer i boligen blandt personer med lærlinge/efg-uddannelse.	134
12.58.	Karriere/forfremmelsesmuligheder blandt funktionærer mv..	136
12.59.	Personer uden erhvervsuddannelse i dårligt humør/dårlig stemning	137
12.60.	Familiens økonomiske situation nu og for et år siden. Særskilt efter køn	138
12.61.	Opvarmningsproblemer i boligen blandt ikke-faglærte arbejdere	139

Kapitel 13

13.1.	Underbyggede og falsificerede kvantitative hypoteser om danske respondents sprogsensitivitet	150
-------	--	-----

Kapitel 14

14.1.	Semantisk-kognitive aflastninger	192
-------	--	-----

Kapitel 15

15.1.	Udfaldet af 14 hypotesetest sammenholdt med anden grundforskning om måleproblemer i surveyundersøgelser . . .	199
-------	---	-----

Sprogsensitivitet

Hypoteser og procedurer

I afhandlingens kvalitative del er der ved analyse af 32 in extenso udskrevne survey- og laboratorieinterview genereret probabilistisk-generaliserende erkendelse om danske respondenters semantisk-kognitive opgaveløsninger og deraf følgende måleproblemer i sociologiske og andre samfundsvidenskabelige surveyundersøgelser (se: kapitel 6-10, bind I). Semantiske felter og respondenters udfyldelse af tomme pladser er årsag til måleproblemer. Respondenters genskabelse af informationer i uoverensstemmelse med af surveyforskeren implicit intenderede genskabelsesstrategier er en anden årsag. Dertil kommer, at episodiske spørgsmål i mange tilfælde besvares ved simpel forglemmelse, og at genskabelse af informationer ofte er ad hoc-informativ ved besvarelse af ikke-episodiske spørgsmål. Desuden fører kognitiv magelighed og bagvedliggende behagestrategier til måleproblemer, ligesom også konteksteffekter bevirker mangelfulde målinger.

Trods den genererede erkendelse er måleproblemernes udbredelse i den voksne danske befolkning endnu ikke afdækket. I afhandlingens kvantitative del er fokus på danskeres svarfølsomhed i relation til surveyspørgsmål (kapitel 11-13). Begrebet *sprogsensitivitet* refererer ikke til enkeltrespondenters sensitivitet over for spørgsmål og spørgsmålskontekster, men er et komparativt-statistisk begreb, der på *split sample*-grundlag refererer til svarvirkninger af moderate sproglige transformationer af spørgsmål og kontekster (se: kapitel 4, bind I). Ved sproglige transformationer forstås: substitution af enkeltord (unitransformation), semantisk-grammatiske ændringer i øvrigt (multitransformation), svarkategorielle ændringer, semantisk-kognitive *probes* og/eller kontekstuelle ændringer af spørgsmåls og svarkategoriernes rækkefølge.

At transformere spørgsmål er måden, hvorpå mulige svarforskelle blandt danske respondenter dannes, fx grundet enkeltords semantiske felter, udfyldelse af tomme pladser og hermed forbunden for-

skellig informationsgenskabelse. Givet at svarforskelle udløser signifikante statistiske inkongruenser, er disse sandsynliggjorte empiriske fremtrædelsesformer for sprogsensitivitet og dermed for måleproblemer i danske surveyundersøgelser (om begrebet måleproblem, se: Præliminære problemstillinger, kapitel 4, bind I). Sprogsensitivitet er med andre ord et operationelt begreb i forlængelse af analysen af respondenteres semantisk-kognitive opgaveløsninger. En *split sample*-tilgang, som er anvendelig ved afprøvningen af de fire kvantitative hypoteser, der citeres i rammen nedenfor, er beskrevet i kapitel 5 (om *split sample*-eksperimenter, der er inspiratorisk afsæt for den metodologiske tilgang i afhandlingens kvantitative del, se: kapitel 5).

Hypotese 11: *Sprogsensitivitet er et så udbredt fænomen blandt danske respondenter, at den som hovedregel er årsag til måleproblemer.*

Hypotese 12: *Sprogsensitivitet er et udbredt fænomen ved besvarelse af alle spørgsmålstyper, men især ved besvarelse af holdningsspørgsmål og episodiske spørgsmål.*

Hypotese 13: *Sprogsensitivitet er et udbredt fænomen i alle grupper af danske respondenter, men ikke i samme omfang.*

Hypotese 14: *Danske respondenteres sprogsensitivitet er årsag til ikke-formresistente korrelationer.*

Ekspérimentets population er som nævnt personer bosiddende og født i Danmark, med dansk statsborgerskab og i alderen 20-79 år (pr. 1. februar 1996). Fra populationen blev der stokastisk udtrukket to stikprøver omfattende 1.514 henholdsvis 1.512 personer. Til hver af de to stikprøver blev der konstrueret to moderat forskellige versioner af et postspørgeskema. A-versionen blev besvaret af 65 pct. af bruttostikprøven og B-versionen af 62 pct. Repræsentativ overensstemmelse de to respondentgrupper imellem er sandsynliggjort empirisk, hvorfor de to datasæt er brugbare ved afprøvningen af hypoteserne (se: kapitel 5, bind I).

Ved test af de fire kvantitative hypoteser er erkendelsessigtet i dette kapitel sandsynliggjorte populationsrepræsentative generaliseringer om danskeres sprogsensitivitet. Såvel for voksne danskere som hel-

hed som for subgrupper af danskere skal det falsificeres subsidiært underbygges, at moderate transformationer af spørgsmål og spørgsmålskontekster fremkalder statistisk inkongruente besvarelser og svarfordelinger.

Den første hypotese om sprogsensitivitetens omfang afprøves i det følgende afsnit og derefter hypotesen om spørgsmålstyper (se: Sprogsensitivitet og spørgsmålstyper). Derefter testes hypotesen om sprogsensitivitetens udbredelse i forskellige grupper af voksne danskere (se: Sprogsensitivitet i befolkningsgrupper). Hypotesen om statistiske sammenhænge mellem *split sample*-forsøgets eksperimentelle variabler afprøves til sidst (se: Ikke-formresistente korrelationer).

Testresultaterne fortolkes i det følgende kapitel, hvorpå resultater og fortolkninger resumeres i kapitel 13. Fortolkninger forudsætter eksplicitering af de gennemførte sproglige transformationer. Sammen med den teoretisk-konceptuelle forforståelse virker afprøvningen af de kvalitative hypoteser som forforståelse ved fortolkningerne af udfaldet af de kvantitative hypotesetest. Når tidligere analyser inddrages, muliggøres fortolkninger af, om spørgsmål i A- eller B-versionen er de gunstigste til forebyggelse af måleproblemer. Det er pointeret, at svarprocessens væsen ikke er en illusion, men et spørgsmål, der kan besvares probabilistisk ved gennemførelse af et *split sample*-eksperiment, hvis eksperimentet kombineres med kvalitativ metode og med teoretisk forforståelse. Når erkendelsesprocessens afsæt ikke er en tabula rasa, hvorpå data ordnes efter at have indfundet sig forudsætningsløst, er væsenssammenhænge ikke beskyttet imod erkendelse (se: Videnskabsteoretisk grundlag, kapitel 5, bind I).

Hypoteseafprøvningerne baseres på 102 svarkategorielt overensstemmende eksperimentelle variabler, der virker som falsifikatorer (48 faktuelle spørgsmål, 36 holdnings- og 18 kombinationsspørgsmål; se: *Bilag VII*). Hertil kommer seks baggrundsvariabler: køn, alder, skole- og erhvervsuddannelse, aktuel hovedbeskæftigelse, geografisk placering og urbaniseringsgrad. Statistiske test har sandsynliggjort, at baggrundsvariablerne er anvendelige ved afprøvningen af hypoteserne (se: kapitel 5).

Ved test af hypoteserne er det som nævnt afgørende, at de sproglige transformationer af spørgsmålene er moderate. Da det ikke er muligt at tage stilling hertil på grundlag af objektive kriterier, må bedømmelsen af transformationerne bero på det videnskabelige samfunds vurderinger. Hvis der dér kan argumenteres for, at transformationerne er for vidtgående, problematiserer det selvsagt hypoteseafprøvningernes udfald. Et andet problematisk forhold kan være, at transformationerne i de fleste tilfælde er multiparametriske, hvorved afdækning af sensitivitet i relation til specifikke transformationstyper umuliggøres. Derimod inddrages de sproglige transformationer som nævnt ved fortolkningen af testresultaterne i det følgende kapitel.

Hvis sprogsensitivitet er et reelt eksisterende fænomen, skal det statistisk kunne sandsynliggøres, at afgivne svar er virkninger af moderate sproglige transformationer. Når det empiriske grundlag ikke er en populationsundersøgelse, men et *split sample*-eksperiment, er ikke enhver forskel mellem A- og B-respondenternes svaradfærd statistiske afspejlinger af sprogsensitivitet. Da eksperimentets bestræbelse er at drage induktive slutninger fra stikprøver til population, er statistiske test nødvendige. Der bør derfor fastlægges en grænselinje mellem ikke-signifikant (tilfældig) og signifikant sprogsensitivitet. I overensstemmelse med gængs surveypraksis fastlægges signifikansniveauet overalt til 5 procent [se fx: Wonnacott & Wonnacott, 1990].

Da de fleste eksperimentelle variabler er nominale eller ordinale, er χ^2 -test (den klassiske Pearson-test) den mest anvendelige testmetode [se fx: Wonnacott & Wonnacott, 1990]. I de fleste tilfælde anvendes χ^2 -test, men hvor eksperimentelle variabelers måleniveau gør det muligt, testes der endvidere for signifikante forskelle mellem gennemsnit (*m*) såvel som mellem medianer (*md*). Ved test af m-forskelle anvendes t-test [se fx: Wonnacott & Wonnacott, 1990], mens en ikke-parametrisk χ^2 -test bruges ved test af md-forskelle (ved md-test anvendes den såkaldte *npar1way*-procedure) [se fx: SAS/STAT, 1990]. Afprøvningen af hypotesen om sprogsensitivitets udbredelse i forskellige befolkningsgrupper er partielt multivariat og beskrives i det pågældende afsnit (se: Sprogsensitivitet i befolkningsgrupper).

Hvad χ^2 -test angår, fører testmetoden til forkastelse af nulhypotesen (H_0) om ikke-signifikant forskel mellem svarfordelinger knyttet til A- og B-versionen, hvis χ^2 -størrelsen ved det valgte signifikansniveau er større end eller lig med den kritiske χ^2 -værdi. I så fald er χ^2 -størrelsen en statistisk indikator for, men ikke en endelig verifikation af en sprogsensitivitet, der overskrider tilfældigheder. Hvis H_0 er falsk, er det alt andet lige lettere at forkaste H_0 , jo større en stikprøve er. En moderat forskel mellem A- og B-versionen kan være statistisk signifikant, hvis blot stikprøven er tilstrækkelig stor. Hvis en stikprøve eksempelvis fordobles, fordobles også den til en given – i de to tilfælde identisk – tabel med et givet antal frihedsgrader knyttede χ^2 -værdi. Med et konstant antal frihedsgrader og en øget teststørrelse vil der selvsagt være en tendens til signifikans, hvilket dog ikke gør χ^2 -test til en statistisk test, der er særligt diskriminerende. Hvis en given statistisk sammenhæng genfindes i en dobbelt så stor stikprøve, er det blot mere sandsynligt, at sammenhængen ikke skyldes tilfældigheder [se fx: Nielsen et al., 1973].

Med hensyn til styrken af eventuelle svarforskelle de to spørgeskemaversioner imellem er χ^2 -test ikke anvendelig som udtryk herfor, men derimod til afdækning af statistisk signifikans. Det er velkendt, at χ^2 -test – ligesom andre statistiske test – bør anvendes med forsigtighed [se fx: Hald, 1968; Hellevik, 1993a; Nielsen et al., 1973; Wonnacott & Wonnacott, 1990]. Det skyldes blandt andet, at testmetoden baseres på approksimation, dvs. er en asymptotisk test via approksimation til normalfordelingen. Testmetoden afhænger desuden af svarkategorier og efterfølgende rekodninger samt ekskluderer såvel fortegn som svarkategoriens rækkefølge. I de mange tilfælde, hvor H_0 forkastes, er udfaldet af de gennemførte χ^2 -test suppleret med vurderinger af eventuelle systematiske træk ved de afdækkede svarforskelle A- og B-versionen imellem.

Sprogsensitivitetens udbredelse

I den første hypotese antages, at sprogsensitivitet er et så udbredt fænomen blandt danske respondenter, at sensitiviteten som hovedregel er årsag til måleproblemer. Hypotesen vil derfor blive falsificeret, hvis kun de færreste eksperimentelle variabler, der er grundlag

for afdækning af sprogsensitivitetens udbredelse, er sandsynliggjorte indikatorer for sprogsensitivitet. Hver af de 102 eksperimentelle variabler virker med andre ord som falsifikatorer.

Hypoteseafprøvningen forudsætter, at de 102 eksperimentelle variabler er typiske for spørgsmål i danske sociologiske og andre samfundsvidenskabelige surveyundersøgelser. De to spørgeskemaversioner er konstrueret med afsæt i det prototypiske spørgeskema (se: *Bilag III*) og indeholder både faktuelle spørgsmål, holdningsspørgsmål og kombinationsspørgsmål (se: Metoder til test af hypoteser, kapitel 5, bind I). Hvis hypotesen underbygges, kan det derfor ikke skyldes, at valget af spørgsmål afviger fra danske surveyspørgsmål i almindelighed. Test af hypotesen forudsætter desuden, at spørgsmålstransformationerne er moderate (yderligere herom, se: kapitel 12). Ved nærmere granskning af de to skemaversioner (se: *Bilag V*) vil kritikere muligvis kunne hævde, at A- og B-versionen ikke indeholder "samme spørgsmål". Hvis der med "samme spørgsmål" menes spørgsmålenes fysiske fremtrædelsesformer, er anken en selvfølgelighed. Derimod er den ikke indlysende under indtænkning af afhandlingens receptionsteoretiske forforståelse (se: Sprog og sprogforståelse, kapitel 2, bind I).

De (re)kodede eksperimentelle variabler og deres formalkategorielle udfaldsrum fremgår af *Bilag VII* i dette bind. I bilaget er for hver korresponderende variabel tillige anført den til den relevante teststørrelse (χ^2 -test, t-test og md-test) svarende P-værdi, dvs. sandsynligheden for, at H_0 om fravær af sprogsensitivitet er sand. Når en P-værdi er 0,05 eller derunder, er der *generel inkongruens* mellem besvarelser af spørgsmål i A- og B-versionen. Ved generel inkongruens forstås, at korresponderende marginalfordelinger, gennemsnit eller medianer er signifikant forskellige. Når P-værdier er større end 0,05, er der fravær af generel inkongruens mellem de af A- og B-responderterne afgivne svar.

I *oversigt 11.1*, der er en komprimeret version af *Bilag VII*, vises andelen af eksperimentelle variabler med generel inkongruens A- og B-versionen imellem. I overensstemmelse med afhandlingens kvalitative del peger oversigten på, at surveyspørgsmål er særdeles

skrøbelige måleredskaber, eftersom korresponderende variabler markant hyppigere fremkalder inkongruente end kongruente besvarelser. Oversigten falsificerer ikke hypotesen om sprogsensitivitetens udbredelse og underbygger, at sprogsensitivitet almindeligvis fører til måleproblemer.

Oversigt 11.1.

Inkongruens mellem A- og B-version. Procentuel fordeling af 102 eksperimentelle variabler.

Generel inkongruens	Fravær af generel inkongruens	I alt	Antal variabler
71	29	100	102

Note: **Ratio scale**-variabler omfatter inkongruens vedrørende kategorielle fordelinger, gennemsnit og medianer (χ^2 -test, t-test og md-test).

Det bør dog problematiseres, om *oversigt 11.1* er en adækvat indikator for sprogsensitivitetens udbredelse. Oversigten kan nemlig såvel over- som underestimere sprogsensitivitetens samlede omfang. Hvis generelle inkongruenser A- og B-versionen imellem er statistisk signifikante uden samtidig at være empirisk markante, er der risiko for, at sprogsensitivitetens udbredelse overestimeres. På den anden side kan generelle kongruenser tilsløre eventuelle specifikke inkongruenser i subgrupper, fx blandt kvinder, arbejdere eller nordjyder. I så fald underestimerer oversigten sprogsensitivitetens omfang. Den eventuelle overestimering af sensitiviteten afdækkes først og derpå specifikke inkongruenser.

Den mulige overestimering af sprogsensitivitetens udbredelse handler om, hvorvidt forskelle mellem fordelinger, gennemsnit versus medianer – statistisk signifikante forskelle til trods – er så moderate, at de ikke ændrer empiriske tendenser på afgørende måde. På grund af de to nettostikprøvers størrelse er moderate forskelle mellem procentfordelinger, gennemsnit og medianer undertiden tilstrækkelige til at fremkalde signifikante inkongruenser A- og B-versionen imellem – uden at der nødvendigvis foreligger, hvad enkelte forskere benævner “substantiel signifikans”. Hvis der sondres mellem *markante generelle inkongruenser* ($P < 0,005$) og *andre generelle inkongruenser*

($P = 0,01-0,05$), er sprogsensitiviteten mindre markant, men fremdeles betydelig.

Det fremgår af *oversigt 11.2*, at der til omtrent halvdelen af de eksperimentelle variabler er knyttet markant inkongruente svar. Derfor er *oversigt 11.1* ikke en fyldestgørende indikator for sprogsensitivitetens samlede udbredelse. Eftersom næsten én tredjedel af eksperimentelle variabler med inkongruens A- og B-versionen imellem fremkalder ikke-markant inkongruens (22 af 74 variabler), overestimerer oversigten tilsyneladende sprogsensitivitetens omfang. Der er imidlertid en modvirkende faktor, hvis virkning er, at *oversigt 11.1* underestimerer sensitivitetens samlede udbredelse. Den modvirkende faktor er *specifikke inkongruenser* i subgrupper med hensyn til baggrundsvariablerne køn, alder, skole- og erhvervsuddannelse, aktuell hovedbeskæftigelse, geografisk placering og urbaniseringsgrad. *Oversigt 11.1* angår sammenligninger af korresponderende marginalfordelinger A- og B-versionen imellem og afdækker kun generelle inkongruenser. Men fravær af generel inkongruens kan tilsløre forekomst af inkongruenser, når fokus er på subgrupper.

Oversigt 11.2.

Grader af inkongruens mellem A- og B-version (P-værdier). Procentuel fordeling af 102 eksperimentelle variabler.

Markant generel inkongruens	Generel inkongruens	Fravær af generel inkongruens	I alt	Antal variabler
46	25	28	99	102

Note: **Markant generel inkongruens:** Alle relevante P-værdier (χ^2 -test, t-test og md-test) er 0,00 (afrundet) eller derunder. **Generel inkongruens:** Mindst én relevant P-værdi er større end 0,00 (afrundet).

Når specifikke inkongruenser er adækvate indikatorer, beror det på, at der i danske surveyundersøgelser ofte fokuseres på bivariate statistiske sammenhænge mellem én baggrundsvariabel og én afhængig variabel. *Oversigt 11.3* på næste side er en revideret version af den oprindelige oversigt. Ved *specifik inkongruens i subgrupper* forstås variabler – fravær af generel inkongruens til trods – med inkongruenser i én eller flere subgrupper A- og B-versionen imellem. De 102 korresponderende eksperimentelle variabler er testet

for kongruens i 33 subgrupper, dvs. for mænd og kvinder, i seks aldersgrupper, i et tilsvarende antal angående skole- og erhvervsuddannelse, i syv om aktuel hovedbeskæftigelse, i et tilsvarende antal om geografisk placering samt i fem urbaniseringsgrupper.

Oversigt 11.3.

Generel og specifik inkongruens mellem A- og B-version. Procentuel fordeling af 102 eksperimentelle variabler.

Generel inkongruens	Specifik inkongruens i subgrupper	Fravær af inkongruens	I alt	Antal variabler
71	26	4	101	102

*Note: **Generel inkongruens** angår fordelingsinkongruens, dvs. gennemsnit og median eksklusive. **Specifik inkongruens** omfatter signifikant inkongruens i én eller flere subgrupper med hensyn til køn, alder, skole- og erhvervsuddannelse, hovedbeskæftigelse, geografisk placering og/eller urbanisering (5 pct. signifikansniveau).*

Oversigt 11.3 underbygger yderligere den med besvarelse af surveysspørgsmål forbundne markante sprogsensitivitet. Næsten alle spørgsmål udløser generelt eller specifikt inkongruente besvarelser. Undtagelserne er to faktiskt-generelle spørgsmål om udeboende børn og varigheden af parforhold, ét holdningsspørgsmål om opnåelse af høj social position (begavelse) samt ét kombinationsspørgsmål om lysproblemer i boligen.

Hypotesen om udbredelsen af danske respondenters sprogsensitivitet er hermed markant underbygget. Sprogsensitivitet er et så udbredt fænomen, at det som hovedregel er årsag til måleproblemer. Et større antal falsifikatorer (eksperimentelle variabler) ville næppe ændre hypoteseafprøvningens udfald nævneværdigt. Samspillet mellem moderate transformationer af spørgsmål og spørgsmålskontekster på den ene side og voksne danskeres semantisk-kognitive spørgsmåls- og kontekstsensitivitet på den anden er så altomfattende og kompleks, at surveymålinger formodentlig næsten altid er mangelfulde grundet respondenters spørgsmålsforståelse og hermed forbunden genskabelse af informationer.

Sprogsensitivitet og spørgsmålstyper

Ved afprøvningen af den første hypotese blev der abstraheret fra spørgsmål af forskellig type. I hypotesen om spørgsmålstyper anta-

ges, at sprogsensitivitet er et udbredt fænomen ved besvarelse af alle spørgsmålstyper, men især ved besvarelse af holdningsspørgsmål og episodiske spørgsmål. Hypotesen falsificeres derfor, hvis de færreste eksperimentelle variabler knyttet til én eller flere spørgsmålstyper er sandsynliggjorte indikatorer for sprogsensitivitet, eller hvis der er flest sensitivitetsindikatorer knyttet til faktiskt-generelle spørgsmål og/eller kombinationsspørgsmål.

Afprøvningen af hypotesen baseres på de samme forudsætninger som ovenfor, dvs. typiske surveyspørgsmål og moderat transformerede spørgsmål. Dertil kommer en forudsætning om, at der ikke er væsentlige forskelle med hensyn til de måder, hvorpå de fire grupper af spørgsmål opdelt efter spørgsmålstype er transformeret (dvs. uni-, multi- og *probe*-transformation samt svarkategoriel og kontekstuel transformation). En sidste forudsætning angår antallet af spørgsmål inden for hver spørgsmålstype. Af de 102 (re)kodede eksperimentelle variabler, der ligeledes er grundlag for test af hypotesen om sprogsensitivitet og spørgsmålstyper, er 24 episodiske spørgsmål, 24 faktiskt-generelle spørgsmål, 36 holdningsspørgsmål og 18 kombinationsspørgsmål (se: *Bilag VII*). Et større antal spørgsmål inden for hver af de fire typer ville øge spørgsmålenes grad af "typologisk repræsentativitet" og dermed hypoteseafprøvningens gyldighed. Da de 102 eksperimentelle variabler virker som falsifikatorer, kan det ikke på forhånd udelukkes, at et større antal variabler ville modificere eller potensere hypoteseafprøvningens udfald. Årsagen til det begrænsede antal falsifikatorer inden for hver spørgsmålstype beror på hensynet til respondenteres svarmotivation samt på økonomiske forhold.

Oversigt 11.4 på næste side er en komprimeret version af *Bilag VII*. For hver spørgsmålstype er antallet af eksperimentelle variabler med inkongruens A- og B-versionen imellem opgjort. Oversigten viser, at korresponderende spørgsmål inden for alle spørgsmålstyper hyppigst fremkalder inkongruente svar og svarfordelinger. Det gælder især episodiske spørgsmål og holdningsspørgsmål, men inkongruens er også dominerende ved besvarelse af faktiskt-generelle spørgsmål og kombinationsspørgsmål. Med de nævnte forbehold in mente er det således empirisk underbygget, at sprogsensitivitet er et udbredt

fænomen ved besvarelse af alle spørgsmålstyper, men især ved besvarelse af holdningsspørgsmål og episodiske spørgsmål.

Oversigt 11.4.

Inkongruens mellem A- og B-version. Særskilt efter spørgsmålstype. Procentuel fordeling af 102 eksperimentelle variabler.

Spørgsmålstype:	Generel inkongruens	Fravær af generel inkongruens	I alt	Antal variabler
Episodisk	83	17	100	24
Faktuelt-generelt	54	46	100	24
Holdning	81	19	100	36
Kombination	61	39	100	18

Note: **Ratio scale**-variabler omfatter inkongruens vedrørende kategorielle fordelinger, gennemsnit og medianer (χ^2 -test, t-test og md-test).

I afhandlingens kvalitative del blev de minimale uoverensstemmelser mellem 32 informanternes svar i survey- og laboratoriefasen estimeret (se: kapitel 6, bind I). Der blev der navnlig registreret diskrepanser mellem første- og andengangsvar med hensyn til episodiske spørgsmål og holdningsspørgsmål. Derimod syntes svar på kombinationsspørgsmål mere stabile. På *split sample*-grundlag kan dette postulat ikke længere opretholdes. Modsigelsen beror formodentlig på, at der i kapitel 6 blev fokuseret på spørgsmål, som alle eller de fleste informanter genbesvarede ved gennemførelsen af laboratorieinterview. Da kombinationsspørgsmål indeholder såvel faktuelle aspekter som holdningsaspekter, er det forventeligt, at de med hensyn til sprogsensitivitet indplaceres mellem faktuelte generelle spørgsmål og holdningsspørgsmål.

Som ved afprøvningen af den første kvantitative hypotese er heller ikke *oversigt 11.4* en fyldestgørende indikator for sammenhængen mellem sprogsensitivitet og spørgsmålstype. Idet der som nævnt sondres mellem markante og øvrige generelle inkongruenser ($P < 0,005$; $P = 0,01-0,05$), viser *oversigt 11.5* på næste side, at svar på holdningsspørgsmål er mest sprogsensitive, mens svar på episodiske spørgsmål er mindst sensitive.

Den moderate andel markante inkongruenser blandt episodiske spørgsmål beror på, at de fleste episodiske spørgsmål er *ratio scale*-variabler, der både muliggør test af forskelle mellem gennemsnit og mellem medianer. Med en fordring om, at alle til forholdstalsvariabler knyttede P-værdier (in casu χ^2 -test, t-test og md-test) er 0,00 eller derunder, er det selvsagt vanskeligere for episodiske end for andre spørgsmål at fremkalde markant inkongruens. Hvis denne fordring ophæves, og der alene fokuseres på P-værdier knyttet til χ^2 -test af procentfordelinger, er svarene på holdningsspørgsmål og episodiske spørgsmål fremdeles mest sensitive over for sproglige transformationer.

Oversigt 11.5.

Grader af inkongruens mellem A- og B-version (P-værdier). Særskilt efter spørgsmålstype. Procentuel fordeling af 102 variabler.

Spørgsmålstype:	Markant generel inkongruens	Generel inkongruens	Fravær af generel inkongruens	I alt	Antal spørgsmål
Episodisk	25	58	17	100	24
Faktuelt-generelt	42	13	46	101	24
Holdning	61	19	19	99	36
Kombination	50	11	39	100	18

*Note: **Markant generel inkongruens:** Alle relevante P-værdier (χ^2 -test, t-test og md-test) er 0,00 eller derunder. **Generel inkongruens:** Mindst én relevant P-værdi er større end 0,00.*

I det følgende skal eksempler på spørgsmål, hvor dertil hørende svar er markant versus ikke-markant inkongruente, fremhæves, uden at inkongruenserne endnu fortolkes (se: kapitel 12). Med størrelsen af eksperimentets to nettostikprøver in mente vil selv små procentpointforskelle mellem svarfordelinger i A- og B-versionen undertiden kunne bevirke markant inkongruens (se ovenfor om statistiske test). Imidlertid svarer markante inkongruenser i de fleste tilfælde til procentpointforskelle, der overskrider empiriske petitesser.

Episodiske spørgsmål med markant inkongruente svar angår eksempelvis kulturelle vaner, sundhedsadfærd og politisk adfærd (se: *oversigt 11.6* på næste side). Med hensyn til kulturelle vaner er den gennemsnitlige teater- og koncertfrekvens omkring dobbelt så stor i

B-versionen som i A-versionen. I B-versionen har 20 procentpoint flere set fjernsyn over 14 gange inden for de sidste to uger. Med hensyn til sundhedsadfærd er hyppigheden af lægebesøg markant større i B-versionen, mens færre i denne version selv har gjort noget for at opnå en bedre behandling. Markant inkongruente indikatorer på politisk adfærd er deltagelse i politiske møder og demonstrationer. I B-versionen har 18 procentpoint flere deltaget i et politisk møde, og markant flere har deltaget i en demonstration. Blandt ikke-markante inkongruenser, hvor forskellene målt i procentpoint er moderate, kan nævnes samvær med børn, børnebørn og venner samt antallet af telefonsamtaler inden for den sidste måned. Andre eksempler er besøg på folkebiblioteket, tandlægebesøg og stemmeafgivelse ved folketingsvalg.

Oversigt 11.6.

Markant versus ikke-markant generel inkongruens samt fravær af inkongruens mellem A- og B-version. Alle episodiske spørgsmål.

Markant inkongruens	Ikke-markant inkongruens	Fravær af inkongruens
Antal teaterforestillinger	Antal gange sammen med børn,	Alder ved flytning hjemmefra
Antal koncerter	børnebørn og venner	Antal gange gjort rent i boligen
Antal gange set tv	Antal tlf.samtaler med børn,	Antal gange i biografen
Antal gange til læge	børnebørn, familie og venner	Antal hospitalsindlæggelser
Gjort noget for at opnå bedre behandling	Antal gange på folkebibl.	
Sidst til politisk møde	Antal tv-kanaler set i går	
Antal gange deltaget i demonstrationer	Antal gange til tandlæge	
Antal gange sammen med anden familie	Stemmeafgivelse ved folketingsvalg	
	Antal gange skrevet under på underskriftindsamlinger	

Markant inkongruente svar på *faktuelt-generelle spørgsmål* ses fx vedrørende skolegang og arbejde, indkomst, skønlitterær læsning samt politiske diskussioner (se: *oversigt 11.7* på næste side). I B-versionen har 8 procentpoint færre gået i samme skole under deres skolegang. I samme version er uddannelsesvarigheden siden afsluttet skoleuddannelse længere, mens varigheden af erhvervsarbejde er markant kortere. Hvad den normale ugentlige arbejdstid angår, er der 13 procentpoint flere i B-versionen med en arbejdstid på 40 timer og derover. Også forskellen mellem den gennemsnitlige arbejdstid

i A- og B-versionen er anselig, idet gennemsnittet er 38 timer i A-versionen mod 43 timer i B-versionen. Med hensyn til personlig bruttoindkomst (1995) er den i gennemsnit 45.000 kr. mindre i B-versionen. Der er flest i B-versionen, som læser skønlitteratur (11 procentpoint) og et tilsvarende antal procentpoint flere, som ofte diskuterer politik med familie, venner eller kolleger. Blandt faktisk-generelle spørgsmål er der kun et par ikke-markante inkongruenser (børns samliv med forældre i barndommen og husstandens månedlige forbrug).

Oversigt 11.7.

Markant versus ikke-markant generel inkongruens samt fravær af inkongruens mellem A- og B-version. Alle faktisk-generelle spørgsmål.

Markant inkongruens	Ikke-markant inkongruens	Fravær af inkongruens
Antal skoler ved skolegang	Samliv med forældre i barndommen	Husstandssammensætning
Varighed af erhvervsituationer	Forbrug pr. måned	Udeboende børn
Normal/faktisk arbejdstid		Varighed af parforhold
Personlig bruttoindkomst		Antal værelser
Læser skønlitteratur		Normalt sammen med børn, børnebørn, familie, venner
Diskuterer/taler om politik		Motionerer/dyrker sport
Seks huslige gøremål		Faste fritidsinteresser

Besvarelse af *holdningsspørgsmål* påvirkes i høj grad af moderate sproglige transformationer, og mange svar er markant inkongruente. Det gælder fx spørgsmål om det offentlige sundhedsvæsen, forskellige politiske emner, opnåelse af høj social position i samfundet og forskellige egenskaber, som børn bør lære af deres forældre (se: *oversigt 11.8* på næste side).

Hvad holdninger til sundhedsvæsenet angår, er flest *meget tilfredse* i B-versionen (9 procentpoint). I samme version mener 20 procentpoint flere at have *gode* eller *meget gode* muligheder for at påvirke sundhedsvæsenet, og 12 procentpoint flere er *helt enige* i, at det offentlige sundhedssystem bør udbygges/forbedres. Med hensyn til andre politiske emner er der færre i B-versionen, som inddrager hensynet til en retfærdig fordeling, når de stemmer (13 procentpoint). I samme version er omtrent dobbelt så mange utilfredse med måden,

hvorpå det danske demokrati/folkestyre fungerer. I B-versionen er der færre, som er *enige* i, at folkepensionen bør forbedres eller være højere (8 procentpoint). I samme version er 12 procentpoint flere *helt uenige* i, at der skal være flere kulturelle tilbud eller betales mere til kulturelle tilbud, og 15 procentpoint flere *helt uenige* i, at den offentlige børnepasning bør forringes eller formindskes. Endvidere er der i B-versionen 8 procentpoint flere, som er *helt* eller *delvis enige* i, at skatterne er for høje, og at der bør skæres ned på det offentlige. Endelig vil flere hellere undlade at forbyde end at tillade foreninger, der udbreder racistiske synspunkter (31 versus 20 pct.), og flere vil hellere forbedre dårligt stillede situation end at yde mere hjælp.

Oversigt 11.8.

Markant versus ikke-markant generel inkongruens samt fravær af inkongruens mellem A- og B-version. Alle holdningsspørgsmål.

Markant inkongruens	Ikke-markant inkongruens	Fravær af inkongruens
Tilfredshed med sundhedsvæsen	Høj social position: uddannelse	Høj social position:
Muligheder for at påvirke sundhedsvæsenets behandling	Børns egenskaber: fantasi	begavelse
Sundhedssystem bør udbygges	Stemmestemotiver: samfundsøkonomi	Ligestilling
Stemmestemotiver: retfærdig fordeling	Tillid/tiltro til politikere	Ret til fri abort
Tilfredshed med dansk demokrati	Danmarks Naturfredningsforening	Børns egenskaber:
Folkepension bør forbedres	Greenpeace	ansvarsfølelse,
Flere kulturelle tilbud		lydighed
Børnepasning bør forringes		Stemmestemotiver:
Offentlig transport bør forringes		privatøkonomi
Skatterne er for høje		Afhjælpning af
Høj social position: forældres sociale placering, forbindelser, gode albuer, flid		forurening
Børns egenskaber: selvstændighed, tolerance, sparsommelighed, hensyntagen		
Racediskriminerende foreninger		
Hjælp til dårligt stillede		
Landsforeningen af Arbejdsløse		
Lyst til at gøre noget		

Også med hensyn til opfattelsen af, hvordan mennesker opnår en høj social position, er der markante forskelle. I B-versionen er der fx flere, som mener, at gode albuer *ikke er vigtige* (16 procentpoint),

og færre, som er af den opfattelse, at flid er *meget vigtig* til opnåelse af høj social position (10 procentpoint). Egenskaber, børn bør opmuntres til at lære hjemmefra, er der heller ikke enighed om. I B-versionen peger færre fx på selvstændighed (16 procentpoint) og på tolerance (9 procentpoint), mens flere nævner sparsommelighed (14 procentpoint) og hensyntagen til andre (16 procentpoint). På den anden side er der holdningsspørgsmål, som udløser inkongruens med moderate procentuelle forskelle til følge. Det drejer sig fx om hensynet til samfundsøkonomien ved stemmeafgivelse, om tillid/tiltro til politikere samt om holdninger til Danmarks Naturfredningsforening og Greenpeace.

Oversigt 11.9.

Markant versus ikke-markant generel inkongruens samt fravær af inkongruens mellem A- og B-version. Alle kombinationsspørgsmål.

Markant inkongruens	Ikke-markant inkongruens	Fravær af inkongruens
Værdsættelse af arbejde	Selv bestemme arbejdsmåde	Karrieremuligheder
Nødvendigt at arbejde: meget hurtigt, koncentreret, hårdt	Støjproblemer i boligen	Pladsproblemer i boligen
Arbejdsinitiativer nødvendige		Lysproblemer i boligen
Frisk nok/stærk nok til at gøre, hvad lyst til		Opvarmningsproblemer
Føler sig stresset/anspændt		Er i dårligt humør/dårlig stemning
Alene uden lyst til det		Gen. helbredstilstand
Interesseret i billedkunst		Familiens økonomiske situation nu og før

Endelig fremkalder også mange *kombinationsspørgsmål* markante inkongruenser (se: *oversigt 11.9*). Det drejer sig fx om arbejdsforhold, helbred og interesse for billedkunst. Med hensyn til arbejdsforhold er der i B-versionen færre, som oplever, at deres arbejde værdsættes/påskønnes *i høj grad* (15 procentpoint). Markant færre mener i samme version, at det er nødvendigt at arbejde meget hurtigt eller koncentreret, ligesom væsentlig færre mener at skulle tage arbejdsmæssige initiativer. Hvad helbredsspørgsmål angår, er der flest i B-versionen (6 procentpoint), som *altid* eller *for det meste* føler sig friske/stærke nok til at gøre, hvad de har lyst til. I samme version er der markant flere, som *sjældent* eller *aldrig* føler sig stressede/anspændte (14 procentpoint). Endelig er der i B-versionen markant

færre, som er interesseret i/optaget af billedkunst (12 procentpoint). Kun et par spørgsmål udløser ikke-markant inkongruens (at bestemme måden, man arbejder på, samt støjproblemer i boligen).

Oversigt 11.5 ovenfor omhandler korresponderende marginalfordelinger, gennemsnit og medianer A- og B-versionen imellem og afdækker således kun generelle inkongruenser for hver af de fire spørgsmålstyper. Imidlertid kan fravær af generel inkongruens som nævnt tilsløre eventuelle inkongruenser i subgrupper. *Oversigt 11.10*, der inddrager *specifikke inkongruenser* med hensyn til de seks baggrundsvariabler, peger på, at den oprindelige *oversigt 11.5* ikke afdækker sprogsensitivitetens fulde omfang med hensyn til spørgsmålstyper.

Oversigt 11.10.

Generel og specifik inkongruens mellem A- og B-version. Særskilt efter spørgsmålstype. Procentuel fordeling af 102 eksperimentelle variabler.

Spørgsmålstype:	Generel inkongruens	Specifik inkongruens i subgrupper	Fravær af inkongruens	I alt	Antal variabler
Episodisk	83	17	-	100	24
Faktuelt-generelt	54	38	8	100	24
Holdning	81	17	3	101	36
Kombination	61	33	6	100	18

Note: I oversigten er generel inkongruens fordelingsinkongruens, dvs. at m-inkongruens og md-inkongruens er ekskluderet. Specifik inkongruens omfatter statistisk signifikant inkongruens i én eller flere subgrupper med hensyn til baggrundsvariablerne køn, alder, skole- og erhvervsuddannelse, hovedbeskæftigelse, geografisk placering og/eller urbanisering.

I *oversigt 11.10* ekskluderes test af forskelle mellem gennemsnit og mellem medianer, men oversigten underbygger ikke desto mindre den med besvarelse af spørgsmål af alle fire typer forbundne markante sprogsensitivitet. Med enkelte undtagelser udløser alle eksperimentelle variabler generelt eller specifikt inkongruente svar. Undtagelserne er to faktuel-generelle spørgsmål om udeboende børn samt om varigheden af parforhold, ét holdningsspørgsmål om opnåelse af høj social position (begavelse) samt ét kombinations-spørgsmål om lysproblemer i boligen.

Ligesom ved afdækningen ovenfor af specifikke inkongruenser fokuserer surveyundersøgelser ofte på statistiske sammenhænge mel-

lem afhængige variabler og baggrundsvARIABLER. Analysen er hermed en yderligere problematisering af spørgeskemaer som empirisk måleinstrument. Afprøvningen af hypotesen om sprogsensitivitet og spørgsmålstyper falsificerer ikke, at surveymålinger som hovedregel er mangelfulde uanset spørgsmålstype. Når der alene fokuseres på markante og øvrige generelle inkongruenser, er det tillige empirisk sandsynliggjort, at navnlig målinger af holdninger og af spatiotemporeale faktualiteter bevirker markante måleproblemer.

Med hensyn til det sidste aspekt af hypoteseafprøvningen ville et større antal spørgsmål af hver type øge spørgsmålenes grad af typologisk repræsentativitet og dermed hypoteseafprøvningens gyldighed. Hypotesen om sprogsensitivitet og spørgsmålstyper er derfor kun partielt underbygget. Der er indres om, at *split sample*-eksperimentet ikke opfylder krav om endelig verifikation, og at eksperimentet ikke fører til objektive invariante universaliteter, men sandsynliggjorte befolkningsrepræsentative generaliseringer (se: Videnskabsteoretisk grundlag, kapitel 5).

Sprogsensitivitet i befolkningsgrupper

I hypotesen om sprogsensitivitet i forskellige befolkningsgrupper antages, at sensitivitet er et udbredt fænomen i alle grupper, men ikke i samme omfang. I hypotesen nævnes ikke befolkningsgrupper, der forventeligt er mere sprogsensitive end andre. Med befolkningsgrupper menes grupperinger med hensyn til køn, alder, skole- og erhvervsuddannelse, aktuel hovedbeskæftigelse, geografisk placering og/eller urbaniseringsgrad.

Der er flere måder, hvorpå hypotesen om sprogsensitivitetens udbredelse i forskellige befolkningsgrupper kan afprøves. I det følgende beskrives og anvendes to metoder. Hypoteseafprøvningen baseres på samme forudsætninger som hidtil, dvs. at spørgsmålene er typiske for danske surveyundersøgelser, at spørgsmålene er moderat transformerede, at antallet af spørgsmål er tilstrækkeligt i generaliserende henseende, og at de anvendte statistiske test er hensigtsmæssige. Dertil kommer særlige procedurer ved multivariat analyse (se nedenfor).

I forlængelse af den metodologiske tilgang ved afprøvningen af de to første kvantitative hypoteser er én anvendelig testtilgang at fokusere separat på hver baggrundsvariabel og derpå at afdække antallet af inkongruenser i subgrupper med hensyn til denne variabel, fx antal signifikante inkongruenser blandt mænd og kvinder. Hypoteseafprøvningen baseres i så fald på, om forskelle mellem til A- og B-versionen knyttede svar og svarfordelinger overskrider statistiske tilfældigheder. Fokusering på signifikante forskelle mellem svarfordelinger og på separate baggrundsvariabler bevirker, at testtilgangen – *bivariate niveautest* – baseres på afdækning af signifikante niveauforskelle med hensyn til enkeltvariabler. Begrundelsen for bivariate niveautest er af pragmatisk art, eftersom surveyforskere ofte fokuserer på én baggrundsvariabel og én afhængig variabel. Ved bivariate niveautest falsificeres hypotesen, såfremt der er grupper i befolkningen, hvis svar sjældent eller aldrig er inkongruente A- og B-versionen imellem, eller hvis ingen danske befolkningsgrupper er mere sprogsensitive end andre.

Bivariate niveautest afdækker ikke sådanne træk ved voksne danskere, som har størst betydning for sprogsensitivitet, når de seks baggrundvariabler og sammenhænge mellem dem ansues under ét. Derfor er en anden måde, hvorpå hypotesen kan testes, multivariat analyse. For hver af de eksperimentelle variabler er fokus ikke længere på baggrundvariabler én ad gangen og på inkongruenser i subgrupper med hensyn til disse variabler, men på multiple statistiske sammenhænge baggrundsvARIABLENE imellem. Én anvendelig testtilgang, der i det følgende benævnes *multivariate tendenstest*, er logistisk regressionsanalyse, hvor der gensidigt betinges med baggrundsvARIABLENE [se fx: Hosmer & Lemeshow, 1989; Menard, 1995]. Logistisk regressionsanalyse, der kan afdække, om nogle baggrundsvARIABLENE har samme eller forskellig tendens i A- og B-versionen, når andre samtidig inddrages, muliggør lokalisering af baggrundsvARIABLENE, der med størst mulig sandsynlighed påvirker voksnes sprogsensitivitet.

Hvis de multivariate tendenstest skal være fyldestgørende, bør baggrundsvARIABLENE beskrive sandsynlighederne for sprogsensitivitet udtømmende. Der er tidligere argumenteret for de seks baggrunds-

variablers testanalytiske relevans. Det kan dog ikke udelukkes, at yderligere baggrundsvariabler ville kunne afdække forhold af betydning for sprogsensitivitet, fx opvækstbetingelser eller social baggrund. De multivariate tendenstest afdækker derfor kun, hvilke af de seks baggrundsvariabler som i sidste instans bidrager til at forklare sprogsensitivitet. I udgangspunktet indgår alle seks baggrundsvariabler i analysen, men ved trinvis analyse udelukkes successivt variabler, der ikke bidrager til forklaring af sprogsensitivitet, når baggrundsvariablerne anskues under ét. Ved denne metode falsificeres hypotesen om sprogsensitivitet i befolkningsgrupper, såfremt der til de 102 eksperimentelle variabler er knyttet få eller ingen signifikante forskelle med hensyn til forskellige befolkningsgruppers simultane svartendenser.

I det følgende inddrages baggrundsvariablerne med sigte på lokalisering af danskere, som er mere sensitive over for moderate sproglige transformationer end andre. Baggrundsvariablerne inddrages først én ad gangen (se: Bivariate niveautest), hvorefter de testanalytisk anskues under ét (se: Multivariate tendenstest). Eftersom de to måder, hvorpå hypotesen afprøves, svarer til to forskellige operationelle fortolkninger af hypotesen, er testudfaldene ikke nødvendigvis overensstemmende.

Bivariate niveautest

Ved successive bivariate niveautest er fokus indledningsvis på, om sprogsensitivitetens omfang og art er ens blandt voksne *mænd og kvinder*. De 102 korresponderende og (re)kodede eksperimentelle variabler er med uændret signifikansniveau χ^2 -testet separat for mænd og kvinder med hensyn til forekomst af inkongruenser A- og B-versionen imellem. Udfaldet af de statistiske test fremgår af *oversigt 11.11* på næste side.

Oversigten afdækker fravær af inkongruens blandt både mænd og kvinder ved besvarelse af hvert tredje spørgsmål. Det gælder navnlig faktiskt-generelle spørgsmål, mens der sjældent er fravær af inkongruens hos begge køn ved besvarelse af holdningsspørgsmål. Det er hermed yderligere underbygget, at besvarelse af holdningsspørgsmål afhænger markant af spørgsmålenes sproglige formulering. På den

anden side udløser ikke alle spørgsmål med generel inkongruens såvel mandlig som kvindelig inkongruens. Mens omkring tre fjerdedele af spørgsmålene som nævnt fremkalder generelt inkongruente svar, udløser kun to femtedele af spørgsmålene simultan mandlig og kvindelig inkongruens.

Oversigt 11.11.

Generel og kønsspecifik inkongruens mellem A- og B-version. Særskilt efter spørgsmålstype. Procentuel fordeling af 102 eksperimentelle variabler.

Spørgsmålstype:	Mandlig og kvindelig inkongruens	Kun mandlig inkongruens	Kun kvindelig inkongruens	Fravær af kønsspecifik inkongruens	I alt	Antal variabler
Episodisk	21	17	25	38	101	24
Faktuelt-generelt	46	4	4	46	100	24
Holdning	47	8	28	17	100	36
Kombination	44	6	11	39	100	18
I alt	40	9	19	32	101	102

Note: Oversigten angår fordelingsinkongruenser, dvs. *m* og *md* eksklusive ($N_{\sigma} = 914$; $N_{\xi} = 991$).

Herefter resterer omkring én fjerdedel af spørgsmålene, der enten udløser mandlig eller kvindelig inkongruens. I tilknytning til disse er der navnlig inkongruente svar blandt kvinder. Forskellen mellem specifik kvindelig og mandlig inkongruens kan ikke forklares ved antallet af respondenter. Da antallet som tidligere nævnt påvirker udfaldet af χ^2 -test, ville et markant større antal kvindelige respondenter kunne forklare dominansen af kvindelig inkongruens. Men da antallet af kvindelige og mandlige respondenter er af samme størrelsesorden, falsificerer *oversigt 11.11* ikke, at kvinder – endnu uden inddragelse af andre baggrundsvariabler – er mere sprogsensitive end mænd. Det gælder især ved besvarelse af holdningsspørgsmål, hvor antallet af specifikt kvindelige inkongruenser er over tre gange større end antallet af specifikt mandlige. Som modifikation bør dog nævnes, at et større antal falsifikatorer muligvis ville kunne modificere hypoteseafprøvningens udfald.

Navnlig episodiske spørgsmål og holdningsspørgsmål udløser specifikt kvindelige inkongruenser. Hvad *episodiske spørgsmål* angår, kan fx alder ved flytning hjemmefra nævnes. I B-versionen flyttede færre

kvinder hjemmefra, før de var fyldt 18 år (7 procentpoint), hvorfor gennemsnitsalderen ved fraflytning er lavere. Også spørgsmålene om antal overværede teaterforestillinger og koncerter inden for det sidste år fremkalder specifik kvindelig inkongruens. I B-versionen har flere kvinder været til fire eller flere teaterforestillinger (6 procentpoint) og til fire eller flere koncerter (7 procentpoint). Med hensyn til antal lægebesøg har flere kvinder i B-versionen været fem gange eller derover til læge inden for det sidste år (7 procentpoint), hvorfor det gennemsnitlige antal lægebesøg er større i denne version (4,7 versus 3,7 besøg).

Blandt *holdningsspørgsmål*, der udløser kvindelig inkongruens, kan nævnes tilfredshed med sundhedsvæsenet. I B-versionen er flere kvinder *meget tilfredse* med sundhedsvæsenet (13 procentpoint). I samme version er færre kvinder af den opfattelse, at uddannelse er *meget vigtig* for opnåelse af en høj social position i samfundet (7 procentpoint), mens flere kvinder i B-versionen peger på fantasi som en egenskab, som det er *specielt vigtigt* at opmuntre børn til at lære (7 procentpoint). Med hensyn til stemmemotiver ved folketingsvalg tillægger færre kvinder i B-versionen hensynet til samfundsøkonomien og familiens privatøkonomi stor betydning (10 versus 15 procentpoint). I samme version har færre kvinder *meget stor/ret stor* tillid eller tiltro til danske politikere (10 procentpoint). Flere kvinder ønsker i B-versionen at yde mere hjælp til de dårligst stillede eller at forbedre deres situation (19 procentpoint). Endelig er der markant flere kvinder i B-versionen, som ønsker yderligere offentlig afhjælpning/løsning af forurenings- og miljøproblemer (59 procentpoint).

Ved bivariate niveautest inddrages baggrundsvariablerne som nævnt én ad gangen. Den næste problematik er derfor, om sprogsensitivitetens omfang er forskellig med hensyn til *alder*. De eksperimentelle variabler er χ^2 -testet for inkongruens i seks aldersgrupper, og testudfaldet fremgår af *oversigt 11.12*. Grundet antallet af aldersgrupper er oversigten udformet på en anden måde end tidligere. Oversigten opgør andelen af signifikante inkongruenser for hver aldersgruppe. Da antallet af respondenter ikke er ens i hver aldersgruppe, må antallene holdes in mente, når aldersspecifikke inkongruenser afdækkes.

Oversigt 11.12.

Inkongruens mellem A- og B-version særskilt efter alder. Andel eksperimentelle variabler særskilt efter spørgsmålstype. Procent.

Spørgsmålstype:	20-29 år (N = 347)	30-39 år (N = 410)	40-49 år (N = 397)	50-59 år (N = 358)	60-69 år (N = 228)	70-79 år (N = 161)
Episodiske spørgsmål	13	21	29	38	25	17
Faktuelt-generelle	25	54	50	54	38	17
Holdningsspørgsmål	42	39	39	47	33	28
Kombinationsspørgsmål	39	39	50	39	22	28
I alt	30	38	41	45	30	24

Note: Oversigten angår fordelingsinkongruens, dvs. m og md eksklusive.

Eftersom de 70-79-årige omfatter forholdsvis få respondenter, er der alene af χ^2 -statistiske årsager færrest inkongruenser i den aldersgruppe. Væsentligere er det, at *oversigt 11.12* – grundet aldersgruppernes forskellige størrelse – ikke afdækker éntydige sammenhænge mellem sprogsensitivitet og alder. Sprogsensitivitet er således et udbredt fænomen i alle aldersgrupper.

Hvis der er en sammenhæng mellem sprogsensitivitet og alder, er den således af kompleks art, hvilket kan anskueliggøres ved at fokusere på spørgsmål, der fremkalder inkongruente svar i forskellige aldersgrupper. Otte spørgsmål udløser inkongruens i alle aldersgrupper (antal gange set tv, varighed af erhvervsituationer, bruttoindkomst, muligheder for at påvirke sundhedsvæsenet, børns egenskaber: selvstændighed og sparsommelighed, nødvendigt at arbejde meget hurtigt og at arbejde meget hårdt), mens seks spørgsmål kun bevirker inkongruens blandt de yngste (20-29- og/eller 30-39-årige): antal teaterforestillinger og demonstrationer, faste fritidsinteresser, ret til fri abort, tilfredshed med dansk demokrati og om man selv kan bestemme måden, man arbejder på.

Tolv spørgsmål udløser inkongruens i alderen 40-49 år og/eller 50-59 år: antal gange sammen med børn, antal telefonsamtaler med børn/børnebørn, antal koncerter, antal lægebesøg, samliv med forældre i barndommen, børns egenskaber (lydighed), om folkepensionen bør forbedres, støj- og opvarmningsproblemer, frisk/stærk nok til at gøre, hvad man har lyst til, samt om man er i dårligt humør/dårlig

stemning. Hvad endelig 60-69- og 70-79-årige angår, er der fire inkongruenser alene blandt ældre: antal gange sammen med børn, antal telefonsamtaler med anden familie, antal tandlægebesøg samt motion/sport. Over halvdelen af de 70 spørgsmål udløser inkongruens i én eller flere aldersgrupper på en måde, der antyder komplekse eller fraværende sammenhænge mellem sprogsensitivitet og alder.

Om der er sammenhænge mellem *skole- og erhvervsuddannelse* og sprogsensitivitet, undersøges ved samme procedure som ovenfor. Testudfaldet fremgår af *oversigt 11.13*. Med antal respondenter i de fem uddannelseskategorier in mente viser oversigten, at sprogsensitivitet er et udbredt fænomen uanset art af uddannelse. Oversigten underbygger ikke, at danskere uden erhvervsuddannelse skulle være mere sprogsensitive end danskere med videregående uddannelse; fx peger en sammenligning af danskere med højst folkeskole/ingen erhvervsuddannelse (N = 368) og med mellemlang videregående uddannelse (N = 340) på, at sidstnævnte gruppe formodentlig ikke er mindre sprogsensitiv end den første. Trods det lidt mindre antal respondenter med mellemlang uddannelse er antal inkongruenser i denne gruppe større end blandt danskere uden erhvervsuddannelse.

Oversigt 11.13.

Inkongruens mellem A- og B-version efter uddannelse. Andel eksperimentelle variabler særskilt efter spørgsmålstype. Procent.

Spørgsmålstype:	Højst folkeskole og ingen erhvervsuddannelse (N = 368)	Lærlinge- og efg-uddannelse mv. (N = 625)	Kort videregående uddannelse (N = 148)	Mellemlang videregående uddannelse (N = 340)	Lang videregående uddannelse (N = 186)
Episodisk	25	33	21	25	17
Faktuelt-generelt	29	42	21	50	13
Holdning	50	47	25	44	19
Kombination	28	50	28	44	22
I alt	33	43	24	41	18

At der således næppe – ved bivariate niveautest uden inddragelse af andre baggrundsvariabler – er éntydige sammenhænge mellem uddannelsesmæssig baggrund og sprogsensitivitet, sandsynliggøres

yderligere ved at sammenholde kategorien lærlinge- og efg-uddannelse mv. (N = 625) med alle, der – uanset uddannelsesvarighed – har gennemført en videregående erhvervsuddannelse (N = 674). Eftersom antallet af respondenter er af samme størrelsesorden, kan divergenser ikke bero på χ^2 -statistiske forbehold. I den førstnævnte gruppe er andelen af signifikante inkongruenser omkring to femtedele, mens den blandt personer med videregående uddannelse er større (halvdelen). Hvad holdningsspørgsmål angår, er andelen endog markant større i sidstnævnte gruppe (61 versus 47 pct.).

En nuancering af analysen peger på, at enkelte spørgsmål kun udløser inkongruente svar blandt personer uden eller med kort erhvervsuddannelse, mens andre alene fremkalder inkongruente svar blandt personer med videregående uddannelse. Af de 68 spørgsmål, der udløser inkongruenser i én eller flere uddannelseskategorier, er det de færreste, der enten angår personer uden eller med kort erhvervsuddannelse eller med videregående uddannelse. På den ene side er der 34 spørgsmål, som udløser diffuse miks af inkongruenser. På den anden side fremkalder otte spørgsmål inkongruens i samtlige uddannelsesgrupper (antal gange set tv, sidst til et politisk møde, varighed af erhvervssituationer, mulighed for at påvirke sundhedsvæsenet, børns egenskaber: sparsommelighed, stemmemotiver: hensyn til retfærdig fordeling, nødvendigt at arbejde meget hurtigt og arbejde meget hårdt). Herefter resterer 26 spørgsmål, hvoraf halvdelen fremkalder inkongruente svar blandt personer med ingen eller kort erhvervsuddannelse, mens den anden halvdel bevirker inkongruens blandt videreuddannede. Ved analyser af sprogsensitivitet synes det således nødvendigt at fokusere på specifikke transformationer af enkeltspørgsmål (se: kapitel 12).

Heller ikke med fokus på *hovedbeskæftigelse* er der grupper, hvis sprogsensitivitet adskiller sig markant fra andres. Sprogsensitivitet er et udbredt fænomen uanset arten af aktuel hovedbeskæftigelse. Da funktionærer mv. er den største gruppe (N = 634), afdækker *oversigt 11.14* på næste side flest inkongruenser i denne kategori. En sammenligning af selvstændigt erhvervsdrivende mv. (N = 132) og uddannelsessøgende (N = 135) viser ikke udtalte forskelle i sprogsensitivitet. Det samme gælder, når faglærte (N = 183) og ikke-

faglærte arbejdere (N = 197) sammenlignes. Da sprogsensitivitet er et udbredt fænomen i alle aldersgrupper, er det heller ikke at forvente, at pensionister mv. skulle være mere sprogsensitive end andre. Når pensionister/efterlønsmodtagere (N = 373) fx sammenlignes med alle arbejdere (N = 380), er der ikke markante forskelle.

Oversigt 11.14.

Inkongruens mellem A- og B-version og aktuel hovedbeskæftigelse. Andel eksperimentelle variable efter spørgsmålstype. Procent.

Spørgsmålstype:	Selvstændigt erhvervs- drivende mv. (N = 132)	Faglærte arbejdere (N = 183)	Ikke-faglærte arbejdere (N = 197)	Funktionærer mv. (N = 634)	Pensionister mv. (N = 373)	Under uddannelse (N = 135)
Episodisk	13	17	21	29	29	13
Faktuelt-generelt	25	17	29	50	25	13
Holdning	8	31	22	47	36	11
Kombination	22	33	44	56	39	22
I alt	16	25	27	45	32	14

Note: Oversigten angår fordelingsinkongruens, dvs. m og md eksklusive.

Blandt de 73 spørgsmål, som udløser inkongruens i én eller flere stillingsgrupper, fremkalder cirka halvdelen miks af inkongruenser i forskellige grupper (39 spørgsmål), mens fire bevirker signifikant forskellige svar i alle grupper (antal gange set tv, varighed af erhvervsituationer, nødvendigt at arbejde meget hurtigt og føler sig stresset/anspændt). Herefter resterer 30 spørgsmål, som bevirker inkongruens blandt selvstændigt erhvervsdrivende mv., arbejdere, funktionærer mv. eller pensionister/efterlønsmodtagere. Arbejdere er eksempelvis sensitive over for transformationer af spørgsmål om samliv med deres forældre i barndommen, motion/sport, om folkepensionen skal forbedres, selv at bestemme måden at arbejde på og om generel helbredstilstand. Funktionærer mv. er sensitive over for spørgsmål om deltagelse i politiske diskussioner, ligestilling og pladsproblemer. Endelig er pensionister og efterlønsmodtagere sensitive over for spørgsmål om husstandssammensætning, påvirkninger af sundhedsvæsenets behandling samt afhjælpning af forureningsproblemer.

Den næstsidste baggrundsvariabel er *geografisk placering*. *Oversigt 11.15* anskueliggør, at sprogsensitivitet er et udbredt fænomen i alle egne af landet. En analyse af, om sprogsensitiviteten tendentielt er ens i forskellige geografiske områder, kompliceres af et forskelligt antal respondenter, men enkelte sammenligninger er mulige. Hvis Hovedstaden (N = 435) sammenlignes med Sjælland mv. (N = 437), er der ingen forskel med hensyn til antal inkongruenser. For det andet peger en sammenligning af Fyn (N = 149) og Sønderjylland (N = 88) på, at sønderjyder muligvis er mest sprogsensitive. Da antallet af sønderjyske respondenter er mindre end antallet af fynske, burde der alene af χ^2 -statistiske årsager udløses færre inkongruenser i Sønderjylland.

Oversigt 11.15.

Inkongruens særskilt efter geografisk placering. Andel eksperimentelle variabler særskilt efter spørgsmålstype. Procent.

Spørgsmålstype:	Hovedstaden (N = 435)	Sjælland mv. (N = 437)	Fyn (N = 149)	Sønderjyll. (N = 88)	Vestjyll. (N = 176)	Østjyll. (N = 337)	Nordjyll. (N = 258)
Episodisk	17	29	8	4	17	13	38
Faktuelt-generelt	46	50	13	17	29	33	21
Holdning	42	36	14	8	36	42	33
Kombination	39	44	22	22	22	28	44
I alt	36	39	14	12	27	30	33

Note: Oversigten angår fordelingsinkongruens, dvs. m og md eksklusive.

Når Østjylland (N = 337) og Nordjylland (N = 258) sammenholdes, burde der være færrest inkongruenser blandt nordjyderne, men det omvendte er tilfældet. Oversigten falsificerer ikke, at nordjyder er mere sprogsensitive end østjyder. Muligvis er også danskere bosiddende i Vestjylland (N = 176) mere sprogsensitive end østjyder. Da antallet af vestjyske respondenter er halvt så stort som det østjyske, burde der udløses markant færre inkongruenser i Vestjylland. Da andelen af vestjyske og østjyske inkongruenser næsten er ens, er det således ikke falsificeret, at vestjyder er mere sprogsensitive end østjyder.

Blandt de 74 spørgsmål, der udløser inkongruens i et eller flere geografiske områder, fremkalder halvdelen miks af inkongruenser i for-

skellige områder (36 spørgsmål), mens kun to spørgsmål bevirker signifikant forskellige svar i alle områder (varighed af erhvervsituationer og børns egenskaber: selvstændighed). Herefter resterer 36 spørgsmål, der udløser geografisk afgrænsede inkongruenser (halvdelen øst for Lillebælt). I Københavnsområdet er der fx specifikke inkongruenser i tilknytning til spørgsmål om faste fritidsinteresser, skatternes højde og Landsforeningen af Arbejdsløse. På Sjælland mv. er der specifikke inkongruenser angående antal koncerter, antal gange til lægen, månedligt forbrug, tillid til danske politikere og støjproblemer i boligen.

I Østjylland er der et par geografisk specifikke inkongruenser (samliv med forældre, folkepension forbedres). De fleste signifikant forskellige jyske svar findes i andre egne af Jylland. I Sønderjylland udløses specifik geografisk inkongruens ved besvarelse af spørgsmålene om antal værelser samt om familiens økonomiske situation nu og tidligere. I Vestjylland er det spørgsmål om antal tv-kanaler set i går og om tilfredshed med det danske demokrati. De fleste jyske inkongruenser udløses i Nordjylland. De angår fx spørgsmål om antal gange sammen med børn og anden familie, telefonsamtaler med børn samt at være alene uden lyst.

Endelig underbygger *oversigt 11.16* på næste side, at sprogsensitivitet er et fænomen, der overskrider *urbanisering*. Der er ganske vist flest inkongruenser i små byer og landdistrikter (N = 720), men med respondentgruppernes størrelse in mente, er andelen af inkongruenser ikke markant mindre i hovedstadsområdet (N = 494). Andelen af faktiskt-generelle inkongruenser er tilmed større i hovedstadsområdet end i små byer og landdistrikter.

En analyse, af om sprogsensitiviteten tendentielt er ens i områder med forskellig urbaniseringsgrad, vanskeliggøres af det varierende antal respondenter. Derfor hverken underbygger eller falsificerer oversigten en sammenhæng mellem sprogsensitivitet og urbanisering. Det formodes imidlertid, at geografisk placering er mere afgørende for sprogsensitivitet end urbaniseringsgrad.

Resumerende peger de bivariate niveautest atter på, at surveysspørgsmål er særdeles skrøbelige måleredskaber. Sprogsensitivitet er et ud-

bredt fænomen uanset danske respondenterens køn, alder, uddannelse, aktuelle hovedbeskæftigelse, geografiske eller urbaniseringsmæssige placering. Hypoteseafprøvningen peger desuden på, at kvinder – uden inddragelse af andre baggrundsvariabler – sandsynligvis i højere grad end mænd er sensitive over for transformationer og præciseringer af spørgsmål. Kvinders større sprogsensitivitet angår navnlig holdningsspørgsmål, herunder spørgsmål om omsorg over for mennesker og naturen, fx sundhedsvæsen, hjælp til dårligt stillede, foreningsproblemer og naturfredning.

Oversigt 11.16.

Inkongruens særskilt efter urbaniseringsgrad. Andel eksperimentelle variabler særskilt efter spørgsmålstype. Procent.

Spørgsmålstype:	Hovedstadsomr. (N = 494)	Største byer (N = 172)	Større byer (N = 178)	Mindre byer (N = 316)	Små byer og landdistrikter (N = 720)
Episodisk	29	25	8	4	46
Faktuelt-generelt	54	21	29	21	42
Holdning	36	28	28	39	50
Kombination	50	39	22	39	56
I alt	41	27	23	46	48

Note: Oversigten angår fordelingsinkongruens, dvs. m og md eksklusive. Det store antal respondenter i små byer og landdistrikter er kontrolleret af SFI-SURVEY's statistiske konsulent. Antallet beror på, at urbaniseringsgrad baseres på respondentens adresse og den dertil svarende bystørrelse ifølge Danmarks Statistiks adresseregister.

I lighed med anden forskning [se fx: Larsen & Hermann, 1974] er det, hvad uddannelsesmæssig baggrund angår, falsificeret, at højtuddannede skulle være mindre sprogsensitive end andre. Der er heller ikke afdækket markante sensitivitetforskelle med hensyn til beskæftigelsesmæssig stilling. Endelig er der peget på enkelte sandsynlige forskelle i sprogsensitivitet med hensyn til danskeres geografiske placering. Den afdækkede empiriske mangfoldighed begrundes en formodning om, at nord- og vestjyder er mere sprogsensitive end andre danskere. Ved gennemførelse af bivariate niveautest er hypotesen om sprogsensitivitet og befolkningsgrupper således ikke falsificeret.

Multivariate tendentest

Udfaldet af de bivariate niveautest afdækker ikke træk ved voksne danskere, som har størst betydning for sprogsensitivitet, når de

seks baggrundsvARIABLER ansues under ét. Hertil fordres *multivariate tendenstest*, hvor der gensidigt betinges med alle baggrundsvARIABLER. Multivariate tendenstest gennemføres ved estimation af *odds ratio*, dvs. relationen mellem forskellige grupperes odds for sprogsensitivitet. Odds ratio er én indikator for relationen mellem den afhængige variabel – svar på et givet spørgsmål i A- og B-versionen – og baggrundsvARIABLERNE. Odds ratio indeholder fx samme information som den logistiske regressionskoefficient, men med en anden præsentationsmåde [se fx: Menard, 1995]. Multiple odds ratio'er er udtryk for én baggrundsvARIABLES forklaringskraft, når der kontrolleres for de øvrige baggrundsvARIABLER. Hvis der fx alene fokuseres på køn, er kvinder sandsynligvis mere sprogsensitive end mænd (se: Bivariate niveautest). Heraf følger ikke, at køn nødvendigvis har selvstændig betydning for sprogsensitivitet, når andre baggrundsvARIABLER medinddrages.

Oversigt 11.17.

Procentuelle andele, der har lyst henholdsvis ikke lyst til sammen med andre mennesker at gøre noget, som ikke gøres. Særskilt efter køn.

	Ja	Nej	I alt	N
<i>Mænd</i>				
A-version	57	43	100	468
B-version	47	53	100	435
<i>Kvinder</i>				
A-version	58	42	100	490
B-version	44	56	100	475

Nogle eksempler kan anskueliggøre odds ratio, den statistiske estimation heraf og den trinvis logistiske regressionsanalyse. Det første eksempel omhandler baggrundsvARIABLEN køn sammenholdt med en nominal eksperimentel variabel med dikotome svarkategorier. Den eksperimentelle variabel er, om der er noget, som respondenterne *har lyst til at gøre sammen med andre, men som ikke gøres*. Det fremgår af *oversigt 11.17*, at A-versionen både blandt mænd og kvinder fremkalder større andele med bekræftende svar. De to spørgeskemaversioners betydning kan afdækkes ved anvendelse af odds ratio. I A-versionen er *odds* for, hvordan mænd svarer, 0,57/0,43, mens odds er 0,47/0,53 i B-versionen. Odds *ratio* – forholdet mellem odds – er for mændenes

vedkommende: $(0,57/0,43)/(0,47/0,53) = 1,49$. Tilsvarende er odds ratio blandt kvinderne: $(0,58/0,42)/(0,44/0,56) = 1,70$. Begge odds ratio'er er større end tallet 1, da A-versionen for både mænd og kvinder har højere andele, som svarer bekræftende. Test af, om odds ratio'erne er forskellige, peger på, at forskellen mellem 1,49 og 1,70 kan bero på tilfældigheder ($P = 0,49$). I det her valgte eksempel er odds ratio mellem mænd og kvinder således ikke signifikant forskellig.

Estimation af odds ratio'er og test af signifikante forskelle mellem dem er ikke begrænset til baggrundsvariabler med dikotome kategorielle udfaldsmuligheder, men kan udvides til baggrundsvariabler med tre eller flere udfald. Tages der fx udgangspunkt i de 20-29-årige i *oversigt 11.18*, kan fem odds ratio'er estimeres i forhold til de øvrige aldersgrupper. Ved anvendelse af estimaterne kan odds ratio'er mellem alle andre aldersgrupper estimeres ved simpel division. Når spørgsmålet om at have lyst til at gøre noget sammen med andre mennesker stilles, falder andelen, der svarer bekræftende i A-versionen, med stigende alder, mens der ikke er en tilsvarende tendens i B-versionen. En statistisk test af, om de fem odds ratio'er for A- henholdsvis B-versionen er ens, peger på signifikante forskelle ($P = 0,02$).

Oversigt 11.18.

Procentuelle andele, der har lyst henholdsvis ikke lyst til sammen med andre mennesker at gøre noget, som ikke gøres. Særskilt efter alder.

	Ja	Nej	I alt	N
<i>A-version</i>				
20-29 år	70	30	100	174
30-39 år	67	33	100	210
40-49 år	61	39	100	194
50-59 år	56	44	100	186
60-69 år	34	66	100	109
70-79 år	32	68	100	82
<i>B-version</i>				
20-29 år	49	51	100	171
30-39 år	60	40	100	195
40-49 år	55	45	100	198
50-59 år	32	68	100	167
60-69 år	27	73	100	107
70-79 år	34	66	100	71

Som ovenfor kan det separat – dvs. for hver af de seks baggrundsvariabler – testes, om der er signifikante forskelle mellem odds ratio'er A- og B-versionen imellem. Den valgte testtilgang er en logistisk regressionsmodel, hvor den eksperimentelle variabel – responsvariablen – undertiden har to og i andre tilfælde tre eller flere udfaldsmuligheder [se fx: Hosmer & Lemeshow, 1989; Menard, 1995]. Hvis responsvariablen symboliseres ved bogstavet R, de to spørgeskemaversioner ved bogstavet S, og hvis B er et symbol for én af de seks baggrundsvariabler, kan den model, der testes, udtrykkes som: $R = B, S$.

For så vidt angår responsvariablen om at have lyst til at gøre noget sammen med andre mennesker fremgår udfaldet af de seks separate test af *oversigt 11.19*. I oversigten er med hensyn til responsvariablen angivet testsandsynlighederne for vekselvirkninger (om begrebet, se nedenfor) mellem den pågældende baggrundsvariabel og skemaversion. Testsandsynlighederne peger på, at kun alder har forskellig betydning i A- og B-versionen, hvad spørgsmålet om lyst til at gøre noget med andre angår.

Oversigt 11.19.

Testsandsynligheder for separate vekselvirkninger mellem seks baggrundsvariabler og skemaversion med hensyn til responsvariablen lyst til sammen med andre at gøre noget, som ikke gøres.

	Testsandsynlighed
Køn	0,49
Alder	0,02
Skole- og erhvervsuddannelse	0,41
Aktuel hovedbeskæftigelse	0,85
Geografisk placering	0,09
Urbanisering	0,17

De seks separate test, der er anskueliggjort ovenfor for så vidt angår én eksperimentel variabel, er for samtlige eksperimentelle variabler med generel inkongruens A- og B-versionen imellem én nødvendig fase i den trinvis logistiske regressionsanalyse, men bidrager ikke per se til afdækning af træk ved danskere, som har størst betydning for sprogsensitivitet. Hertil fordres simultan inddragelse af alle seks baggrundsvariabler. I den normative startmodel har alle baggrundsvariabler én virkning for A-versionen og en anden for B-versionen

– udtrykt ved estimation af odds ratio. Hvis baggrundsvARIABLENE symboliseres ved B_1 - B_6 , er startmodellen:

$$R = SB_1, SB_2, SB_3, SB_4, SB_5, SB_6$$

Såfremt χ^2 -test kan sandsynliggøre, at virkningen af en baggrundsvARIABLE er forskellig i A- og B-versionen, er der terminologisk en *vekselvirkning* med hensyn til responsvariablen. Hvis en χ^2 -test derimod sandsynliggør, at måden, hvorpå en baggrundsvARIABLE virker i A- og B-versionen, ikke er signifikant forskellig, foreligger der en *hovedvirkning*.

De multivariate tendentest er som nævnt gennemført ved trinvis logistisk regressionsanalyse. I første trin afdækkes den mest ikke-signifikante vekselvirkning mellem én af baggrundsvARIABLENE og A- versus B-versionen ($P > 0,05$). I det næste trin indgår denne baggrundsvARIABLE som hovedvirkning og de øvrige baggrundsvARIABLES som vekselvirkninger, hvorefter den mest ikke-signifikante nye vekselvirkning afdækkes. Den trinvis analyse fortsætter, indtil der udelukkende resterer signifikante vekselvirkninger. Hvis ingen af baggrundsvARIABLENE vekselvirker med A- og B-versionen, er slutmodellen:

$$R = B_1, B_2, B_3, B_4, B_5, B_6, S.$$

I den trinvis analyse elimineres ikke-signifikante vekselvirkninger under simultan inddragelse af de øvrige baggrundsvARIABLES forklaringsbidrag. Med hensyn til det valgte eksempel – at have lyst til sammen med andre mennesker at gøre noget, som ikke gøres – fremgår resultatet af den trinvis analyse af *oversigt 11.20*.

Oversigt 11.20.

Testsandsynligheder for simultane vekselvirkninger mellem seks baggrundsvARIABLES og skemaversion med hensyn til responsvariablen lyst til sammen med andre at gøre noget, som ikke gøres.

	Køn (B_1)	Alder (B_2)	Uddannelse (B_3)	Hovedbeskæftigelse (B_4)	Geografisk placering (B_5)	Urbanisering (B_6)
Trin 1	0,67	0,01	0,52	0,78	0,35	0,58
Trin 2	0,63	0,00	0,66	•	0,32	0,58
Trin 3	0,69	0,01	•	•	0,34	0,56
Trin 4	•	0,01	•	•	0,22	0,67
Trin 5	•	0,01	•	•	0,22	•
Trin 6	•	0,01	•	•	•	•

I trin 2 udelades vekselvirkning med hensyn til B_4 , eftersom den viser sig at være mest ikke-signifikant i trin 1. I trin 3 udelades på tilsvarende måde vekselvirkningerne med hensyn til B_4 og B_3 . Det analytiske nettoresultat er, at kun alder vekselvirker med A-versionen versus B-versionen med hensyn til responsvariablen. Hvad de øvrige fem baggrundsvariabler angår, ville samme responsresultat være fremkommet med hensyn til disse variabelers virkning, uanset om spørgsmålet var blevet stillet i A- eller B-versionen. Med hensyn til den nævnte responsvariabel – at have lyst til at gøre noget, som ikke gøres – er slutmodellen:

$$R = B_1, SB_2, B_3, B_4, B_5, B_6.$$

Det er også muligt at estimere odds ratio'er og at gennemføre trinvis logistisk regressionsanalyse, når en responsvariabel har tre eller flere kategorielle udfaldsmuligheder. Som ét eksempel kan spørgsmålet, om det er *nødvendigt at arbejde meget koncentreret*, nævnes (se: *oversigt 11.21*).

Oversigt 11.21.

Nødvendigt at arbejde meget koncentreret. Særskilt efter køn. Procentfordeling.

	Ofte	Sommetider	Sjældent/aldrig	I alt	N
<i>A-version</i>					
Mænd	59	33	8	100	442
Kvinder	60	33	7	100	453
<i>B-version</i>					
Mænd	54	32	14	100	418
Kvinder	45	38	18	100	439

Note: Se også *oversigt 12.48* (kapitel 12).

I eksemplet estimeres odds ratio'er med udgangspunkt i to af tre svarmuligheder. Det fremgår af rammen nedenfor, at der for hver spørgeskemaversion er estimeret to odds ratio'er. Den tredje odds ratio – dvs. *sommetider* sammenholdt med *sjældent/aldrig* – kan beregnes ved simpel division af de to første.

Odds ratio: A-version

Ofte vs. sommetider: $(0,59/0,33)/(0,60/0,33) = 0,97$

Ofte vs. sjældent/aldrig: $(0,60/0,08)/(0,60/0,07) = 0,82$

Odds ratio: B-version

Ofte vs. sommetider: $(0,54/0,32)/(0,45/0,38) = 1,43$

Ofte vs. sjældent/aldrig: $(0,54/0,14)/(0,45/0,18) = 1,47$

I A-versionen nærmer begge odds ratio'er sig tallet 1. En χ^2 -test af, om odds ratio'erne er signifikant forskellige, falsificerer dette ($P = 0,75$). Der er derfor ikke en signifikant forskel mellem, hvordan mænd og kvinder svarer i A-versionen. I B-versionen er der omvendt en signifikant forskel mellem mænd og kvinder ($P = 0,03$). Med hensyn til forskellen mellem odds ratio'er i A- og B-versionen er der ikke signifikant forskel mellem mænds og kvinders svaradfærd, hvad sensitivitet over for transformationen af spørgsmålet om at arbejde meget koncentreret angår ($P = 0,07$). Én årsag er, at begge sæt af estimerede odds ratio'er er behæftet med statistisk usikkerhed hidrørende fra stikprøverne.

Som i eksemplet ovenfor om lyst til at gøre noget sammen med andre kan der også med hensyn til spørgsmålet om *at arbejde meget koncentreret* gennemføres trinvis logistisk regressionsanalyse, hvor ikke-signifikante vekselvirkninger successivt elimineres under simultan inddragelse af de øvrige baggrundsvariabler. Sådanne trinvis analyser er gennemført for samtlige eksperimentelle variabler med generel inkongruens A- og B-versionen imellem (se: *oversigt 11.22 - 11.25* på de følgende sider)

Med hensyn til *episodiske spørgsmål* er der meget få vekselvirkninger, dvs. spørgsmål, hvor baggrundsvariablerne i sidste instans har forskellige virkninger i A- og B-versionen (se: *oversigt 11.22*). Blandt de få vekselvirkninger er der ingen med hensyn til respondenters køn. Kun i to tilfælde bidrager alder til i sidste instans at forklare inkongruenserne A- og B-versionen imellem og et tilsvarende antal med hensyn til skole- og erhvervsuddannelse samt aktuell hovedbeskæftigelse. Hvad geografisk placering og urbaniseringsgrad angår, er der tre henholdsvis to vekselvirkninger. Når de episodiske spørgsmål anskues under ét, er tendensen således, at ingen af de seks bag

grundsvARIABLES bidrager til i sidste instans bedst at forklare sensitivitet over for sproglige transformationer af den slags spørgsmål.

Oversigt 11.22.

Signifikante vekselvirkninger (+) med hensyn til seks baggrundsvariableS. Episodiske spørgsmål med generel inkongruens mellem A- og B-version.

	Køn	Alder	Uddannelse	Hoved- beskæftigelse	Geografisk placering	Urbanisering
Kontakt med børn	-	-	+	-	+	+
Ktk. med børnebørn	-	-	-	-	-	-
Ktk. med venner	-	-	-	-	+	-
Ktk. familie/venner	-	-	+	-	-	-
Talt i telefon m/børn	-	-	-	-	-	-
Talt tlf. m/børnebørn	-	-	-	-	-	-
Talt tlf. m/øvr. familie	-	-	-	-	-	-
Talt tlf. m/venner	-	-	-	-	-	-
Teaterforestillinger.	-	-	-	-	-	+
Antal koncerter	-	+	-	-	-	-
Folkebibliotek	-	-	-	-	-	-
Gange set tv	-	-	-	+	-	-
Antal tv-kanaler	-	-	-	-	-	-
Gange til læge	-	-	-	-	-	-
Gange tandlæge	-	+	-	-	-	-
Bedre behandling	-	-	-	+	-	-
Stemmeafgivelse	-	-	-	-	-	-
Politisk møde	-	-	-	-	+	-
Underskriftindsaml.	-	-	-	-	-	-
Demonstrationer	-	-	-	-	-	-
Antal +	0	2	2	2	3	2

Samme tendens gør sig gældende for *faktuelt-generelle spørgsmål*, idet der dog i tilknytning til spørgsmål af den type er to vekselvirkninger med hensyn til køn (se: *oversigt 11.23*). Generelt er antallet af vekselvirkninger imidlertid så ubetydeligt og vekselvirkningerne af så

forskellig art, at der heller ikke blandt faktiskt-generelle spørgsmål lokaliseres baggrundsvariabler, som bidrager bedst til at forklare sensitivitet over for transformationer af den slags spørgsmål, når baggrundsvariablerne ansues under ét.

Oversigt 11.23.

Signifikante vekselvirkninger (+) med hensyn til seks baggrundsvariabler. Faktuelt-generelle spørgsmål med generel inkongruens mellem A- og B-version.

	Køn	Alder	Uddannelse	Hoved- beskæftigelse	Geografisk placering	Urbanisering
Erhvervssituationer	•	•	•	•	•	•
Ugtl. arbejdstid	-	-	-	+	-	-
Samliv m/forældre	-	-	-	-	-	-
Antal skoler	-	+	-	-	-	-
Laver morgenmad	-	+	-	-	+	-
Laver middagsmad	-	+	-	-	-	-
Vasker op	+	+	-	-	-	-
Vasker tøj	-	-	-	-	-	-
Køber ind	-	-	-	-	-	-
Gør rent	-	-	-	-	-	-
Læser skønlitteratur	-	-	+	-	-	-
Bruttoindkomst	+	-	-	+	-	-
Mdl. forbrug	-	-	-	-	-	-
Diskuterer politik	-	-	-	-	-	+
Antal +	2	4	1	2	1	1

*Note: Der foreligger ikke informationer om eventuelle vekselvirkninger med hensyn til den eksperimentelle variabel **erhvervssituationer**, da variabelens tælleenhed ikke er respondenter, men år.*

Tendenserne er tilsvarende, hvad de to sidste spørgsmålstyper angår (se: oversigt 11.24-11.25). Mens der i tilknytning til eksperimentets *holdningsspørgsmål* ganske vist er fem signifikante vekselvirkninger med hensyn til køn og samtidig færre vekselvirkninger med hensyn til de øvrige baggrundsvariabler, er også antallet af vekselvirkninger, hvad *kombinationsspørgsmål* angår, ubetydeligt og uden éntydige tendenser.

Oversigt 11.24.

Signifikante vekselvirkninger (+) med hensyn til seks baggrundsvariabler. Holdningsspørgsmål med generel inkongruens mellem A- og B-version.

	Køn	Alder	Uddannelse	Hoved- beskæftigelse	Geografisk placering	Urbanisering
Gøre noget med andre	-	+	-	-	-	-
Tilfreds sundhedsvæs.	+	-	-	-	-	-
Påvirke sundhedsvæs.	-	-	-	-	-	-
Høj soc. position: udd.	-	+	-	-	-	-
H.s.p.: forældre	-	-	-	-	-	-
H.s.p.: forbindelser	-	-	-	-	-	-
H.s.p.: albuer	-	+	-	-	-	-
H.s.p.: flid	-	-	-	-	-	+
Børns egensk.: selvst.	-	-	-	-	-	-
B.e.: tolerance	-	-	-	-	-	-
B.e.: fantasi	-	-	-	-	-	-
B.e.: velopdragen	-	+	-	-	-	-
B.e.: sparsommelig	-	-	-	-	-	-
B.e.: hensyntagen	-	-	+	-	-	-
Retfærdig fordeling	-	-	-	-	-	-
Samfundsøkonomi	+	-	-	-	-	-
Tiltro politikere	-	-	-	-	-	-
Tilfreds demokrati	-	-	-	-	-	-
Racediskrimination	-	-	-	-	-	-
Dårligt stillede	+	-	+	-	-	-
Sundhed forbedres	-	-	-	-	-	-
Folkep. forbedres	-	-	-	-	-	-
Kulturelle tilbud	-	-	-	+	-	-
Børnep. forringes	-	-	-	-	-	+
Off. trp. forringes	+	-	-	-	+	-
Skatter for høje	+	-	-	-	-	-
Naturfredning	-	-	-	-	-	-
Greenpeace	-	-	-	-	-	-
Arb.løsh.forening	-	-	-	-	-	-
Antal +	5	4	2	1	1	2

Oversigt 11.25.

Signifikante vekselvirkninger (+) med hensyn til seks baggrundsvariabler. Kombinationsspørgsmål med generel inkongruens mellem A- og B-version.

	Køn	Alder	Uddannelse	Hoved- beskæftigelse	Geografisk placering	Urbanisering
Bestemme arb.måde	-	-	-	-	-	-
Værdsættelse	-	-	-	-	-	-
Arbejde hurtigt	-	-	-	+	-	-
Arb. koncentreret	-	-	-	-	+	-
Arbejde hårdt	+	-	-	+	-	-
Tage arb.initiativer	+	-	-	-	-	-
Støjproblemer	-	-	-	-	-	-
Alene uden lyst	-	-	-	-	+	-
Opt. af billedkunst	-	-	-	-	-	-
Frisk/stærk nok	-	-	-	-	-	-
Føler sig stresset	-	+	-	+	-	-
Antal +	2	1	0	3	2	0

Når samtlige eksperimentelle variabler med generel inkongruens A- og B-versionen imellem ansues under ét, er andelen af signifikante vekselvirkninger i forhold til logisk mulige vekselvirkninger med hensyn til hver af de seks baggrundsvariabler så minimal, at hypotesen om sprogsensitivitet og befolkningsgrupper falsificeres, når hypotesen tildeles multivariat fortolkning (se: *oversigt 11.26*). De gennemførte multivariate tendenstest peger således ikke på baggrundsvariabler, som i sidste instans påvirker voksne danskeres sprogsensitivitet for så vidt angår de fleste eksperimentelle variabler.

Oversigt 11.26.

Antallet og andelen af signifikante vekselvirkninger med hensyn til seks baggrundsvariabler. Alle spørgsmål med generel inkongruens mellem A- og B-version.

	Køn	Alder	Uddannelse	Hoved- beskæftigelse	Geografisk placering	Urbanisering
Antal vekselvirkninger	9	11	5	8	7	5
Andel (procent)	12	15	7	11	1	7

Note: Oversigten, der ikke inkluderer erhvervsituationer, er en komprimeret version af oversigt 11.22-11.25 ovenfor.

Når sprogsensitivitetens omfang – som i det foregående afsnit – måles ved procentuelle niveauer og signifikante niveauforskelle, der præsenteres i tabeller, hvor eksperimentelle variabler bivariat og successivt sammenholdes med forskellige baggrundsvariabler, er det ikke falsificeret, at kvinder er mere sprogsensitive end mænd (se: Bivariate niveautest). Hvis sprogsensitivitet derimod – som i dette afsnit – måles ved signifikante forskelle mellem mænds og kvinders svartendenser under simultan inddragelse af andre baggrundsvariabler, er kvinder generelt *ikke* mere sprogsensitive end mænd, da køn kun i ni tilfælde er en i sidste instans forklarende variabel, når der betinges med andre baggrundsvariabler. Dertil kommer, at kvinder ikke nødvendigvis ville være mere sprogsensitive end mænd, selv hvis der havde været mange vekselvirkninger i sidste instans med hensyn til køn.

Afhængigt af testmetode er hypotesen om sprogsensitivitet i forskellige befolkningsgrupper således kun partielt underbygget. Hvis erkendelsessigtet er simultan afdækning af interagerende baggrundsvariabler, som forklarer sprogsensitivitetens udbredelse i forskellige befolkningsgrupper, er den sidste del af hypotesen – sprogsensitiviteten er større i nogle befolkningsgrupper end i andre – falsificeret.

Ikke-formresistente korrelationer

Ved afdækningen af danske respondenters sprogsensitivitet er der hidtil fokuseret separat på hver af de 102 eksperimentelle variabler og på spørgsmålstypologiske variabelgrupperinger. Det er empirisk underbygget, at moderate sproglige transformationer i almindelighed udløser generelt og/eller specifikt inkongruente svar på enkeltspørgsmål. En betydelig skepticisme over for enkeltmålinger i danske surveyundersøgelser er således sandsynliggjort. Heraf følger imidlertid ikke, at sprogsensitivitet fører til *ikke-formresistente korrelationer* (se: Sprogforståelse, kapitel 3, bind I).

Ved afprøvningen af de tre første kvantitative hypoteser er der abstraheret fra statistiske sammenhænge mellem de 102 eksperimentelle variabler. Hvorvidt danske respondenters sprogsensitivitet er årsag til ikke-formresistente korrelationer, er dette sidste afsnits emne. I hypotesen antages, at sprogsensitivitet undertiden, men

ikke altid, fører til ikke-formresistente korrelationer. Hypotesen falsificeres, hvis alle eksempler på statistiske sammenhænge mellem eksperimentelle variabler er formresistente, men underbygges, blot der findes nogle eksempler på ikke-formresistente statistiske sammenhænge. Hypoteseafprøvningen baseres i øvrigt på de samme forudsætninger som hidtil, hvortil kommer yderligere en forudsætning angående éndimensionalitet (se nedenfor).

Hvis sprogsensitivitet fører til formresistente korrelationer, skal sprogsensitivitet udelukkende påvirke svar på til enkeltvariabler knyttede marginalfordelinger, men ikke statistiske sammenhænge mellem to eller flere eksperimentelle variabler. Hvis tillige statistiske sammenhænge mellem eksperimentelle variabler påvirkes af sprogsensitivitet, er udfaldet vice versa ikke-formresistente korrelationer. I amerikansk grundforskning fokuseres der især på virkninger af sprogsensitivitet med hensyn til svar på enkeltspørgsmål [se fx: Belson, 1981; Fowler, 1992; Groves, 1989; Hippler et al., 1987; Sudman & Bradburn, 1982], men enkelte undersøgelser peger på, at moderate transformationer af spørgsmål også kan påvirke statistiske sammenhænge mellem forskellige afhængige variabler [se fx: Schuman & Presser, 1977; Schuman & Presser, 1981].

Med sigte på afdækning af ikke-formresistente statistiske sammenhænge mellem eksperimentelle variabler er der konstrueret ni *temavariabler*, dvs. kombinationer af udvalgte eksperimentelle variabler. Temavariablerne baseres på 30 eksperimentelle variabler med generel inkongruens A- og B-versionen imellem (se: Sprogsensitivitetens udbredelse). De ni temavariabler angår socialt netværk (fire eksperimentelle variabler), kulturelle vaner (fire variabler), personligt velbefindende (tre variabler), sundhedsadfærd (to variabler), politisk adfærd (fire variabler), arbejdsforhold (fire variabler), økonomiske forhold (to variabler), holdninger til sundhedsvæsenet (to variabler) samt andre politiske holdninger (fem variabler).

Hver temavariabel har tre kategorielle udfaldsmuligheder: én kategori, der tilfredsstillende et antal positivkriterier, én kategori tilfredsstillende et antal negativkriterier samt en residualkategori. Da kriterierne, som ekspliciteres i oversigtsnoterne nedenfor, er simultane,

omfatter positiv- og negativkategorierne ofte et sparsomt antal respondenter med et tilsvarende stort antal respondenter i residualkategorierne. Idet fokus er på fordelingers yderpunkter, har afdækningen af eventuelle ikke-formresistente statistiske sammenhænge mellem eksperimentelle variabler karakter af ekstremtest. For hver af de ni temavariabler er der gennemført χ^2 -test af svarkongruens A- og B-versionen imellem, herunder χ^2 -test i subgrupper med hensyn til de seks baggrundsvariabler. Eftersom kun fordelingers yderpunkter inddrages ved test af hypotesen, underestimerer analysen forekomst af ikke-formresistente korrelationer. Da test af hypotesen sigter mod at afdække forekomst af eventuelle ikke-formresistente korrelationer grundet sprogsensitivitet, men derimod ikke, om risikoen for ikke-formresistente korrelationer er større i nogle befolkningsgrupper end i andre, er der ikke gennemført multivariate analyser.

Den indsigt kunne gøres, at de eksperimentelle variabler, der indgår i de ni temavariabler, burde testes faktoranalytisk for éndimensionalitet. Når test af éndimensionalitet ikke er gennemført, skyldes det, at de fleste temavariabler baseres på faktuelle spørgsmål (episodiske og faktiskt-generelle spørgsmål) samt på kombinations-spørgsmål. Temavariablerne er konstrueret på en måde, der ekskluderer forventninger om empirisk éndimensionalitet. Eksempelvis kan hverken forskellige typer af sociale kontakter eller af kulturelle aktiviteter rangordnes (se: *oversigt 11.27* og *oversigt 11.28*). Temavariablerne er med andre ord apriorisk éndimensionelle, idet de eksperimentelle variabler, der indgår i hver temavariabel, er indikatorer på samme fænomen med hensyn til konstruktionsvaliditet (se: kapitel 1, bind I).

Hertil kommer et pragmatisk argument imod test af éndimensionalitet. Det forekommer ofte, at danske surveyforskere ændrer to eller flere variabler til én ny variabel og derved danner aggregerede mål, fx indeks. Hensigten hermed kan være at forenkle eller at systematisere statistiske analyser, idet forskeren måske samtidig forventer, at måleproblemerne på den måde reduceres. Afprøvningen af hypotesen om ikke-formresistente korrelationer bidrager til belysning af, om respondenteres sprogsensitivitet påvirker måleproblemer i tilknytning til aggregerede mål.

Den første temavariabel omhandler *socialt netværk*. Idet der sondres mellem netværksaktive og -passive, baseres variabelen på svar på tre episodiske spørgsmål og ét kombinationsspørgsmål (se: *oversigt 11.27*). Selv om de relevante procenter er diminutive, er der signifikant flere netværksaktive i B-versionen og flest passive i A-versionen, dvs. markant generel inkongruens ($P = 0,002$). Der udløses imidlertid kun få specifikke inkongruenser i subgrupper, fx blandt kvinder og funktionærer ($P_{\bar{q}} = 0,008$; $P_{\text{fkt}} = 0,009$). Det moderate antal statistisk sandsynliggjorte inkongruenser beror blandt andet på et minimalt antal respondenter i positiv- og negativkategorierne, når fokus er på subgrupper. De moderate procentpointforskelle til trods underbygger oversigten, at sprogsensitivitet også kan udløse ikke-formresistente korrelationer i danske surveyundersøgelser.

Oversigt 11.27.
Netværksaktive og -passive i A- og B-version.

	A-version	B-version
Netværksaktive	3	5
Netværkspassiv	4	1
Residual	93	94
I alt	100	100
N	854	873

*Note: $P = 0,002$. **Netværksaktive** har været sammen med anden familie mindst 5 gange inden for den sidste måned, har været sammen med venner mindst 6 gange inden for den sidste måned, har talt mindst 10 gange i telefon med venner inden for den sidste måned og er aldrig alene uden at have lyst til det. **Netværkspassiv** har været højst 2 gange sammen med anden familie inden for den sidste måned, har været højst 3 gange sammen med venner inden for den sidste måned, har talt højst 4 gange i telefon med venner inden for den sidste måned og er ofte/af og til alene uden lyst.*

Temavariabelen *kulturelle vaner*, der inkluderer svar på tre episodiske spørgsmål og ét faktiskt-generelt spørgsmål, fremkalder ikke statistisk sandsynliggjort generel inkongruens A- og B-versionen imellem ($P = 0,069$) (se: *oversigt 11.28* på næste side), men specifikke inkongruenser i enkelte subgrupper, fx blandt respondenter med lærlinge/efg-uddannelse og blandt fynboer ($P_{\text{efg}} = 0,014$; $P_{\text{fyn}} = 0,026$). Blandt respondenter med lærlinge/efg-uddannelse er forskellen mellem andelen af kulturelt inaktive i A- og B-versionen 6 procentpoint.

Med fokus på generel inkongruens illustrerer temavariablen om kulturelle vaner, at statistisk sandsynliggjort sprogsensitivitet knyttet til svar på fire enkeltpørsmål ikke nødvendigvis fører til ikke-formresistente korrelationer, når svarene transformeres til én ny variabel. Tilsammen peger de to foregående oversigter på, at sprogsensitivitet *kan* føre til ikke-formresistente korrelationer, men ikke altid gør det.

Oversigt 11.28.

Kulturelt aktive og passive i A- og B-version.

	A-version	B-version
Kulturelt aktive	6	7
Kulturelt inaktive	10	8
Residual	84	85
I alt	100	100
N	986	937

Note: $P = 0,069$. **Kulturelt aktive** har været mindst 2 gange i teateret og mindst 2 gange til koncert inden for det sidste år, har været mindst 10 gange på folkebiblioteket inden for det sidste år samt læser skønlitteratur. **Kulturelt inaktive** har ikke været i teateret, til koncert og på folkebiblioteket inden for det sidste år samt læser ikke skønlitteratur.

Temavariablen *personligt velbefindende*, der omfatter to kombinations spørgsmål og ét holdningsspørgsmål, bevirker markant generel inkongruens A- og B-versionen imellem ($P = 0,000$). Trivselsgruppen er omkring dobbelt så stor i B-versionen (se: *oversigt 11.29* på næste side).

Der udløses specifikke inkongruenser i de fleste subgrupper med hensyn til samtlige baggrundsvARIABLER. Såvel blandt mænd som blandt kvinder er B-versionens trivselsgruppe markant større end A-versionens (11 versus 10 procentpoint; $P_{\sigma} = 0,000$; $P_{\varphi} = 0,000$). I andre subgrupper er forskellene endnu større, fx blandt 20-29-årige (17 procentpoint), personer med videregående erhvervsuddannelse (14 procentpoint) og selvstændigt erhvervsdrivende (20 procentpoint) ($P_{20-29} = 0,000$; $P_{veu} = 0,000$; $P_{selvst} = 0,004$). Temavariablen om personligt velbefindende anskueliggør, at markante inkongruenser knyttet til svar på enkeltpørsmål ikke nødvendigvis neutraliseres, når svarene transformeres til et aggregeret mål.

Oversigt 11.29.**Trivsels- og vantrivselsgruppen i A- og B-version.**

	A-version	B-version
Trivselsgruppen	15	26
Vantrivselsgruppen	11	8
Residualgruppe	74	67
I alt	100	101
N	986	937

Note: $P = 0,000$. **Trivselsgruppen** føler sig altid/for det meste frisk nok/stærk nok til at gøre, hvad de har lyst til, føler sig sjældent/aldrig stresset/anspændt og har ikke lyst til at gøre noget med andre, som ikke allerede gøres. **Vantrivselsgruppen** føler sig ikke altid/for det meste frisk nok/stærk nok til at gøre, hvad de har lyst til, føler sig altid/ofte/af og til stresset/anspændt og har lyst til at gøre noget med andre, som ikke allerede gøres.

Også temavariablen angående *sundhedsadfærd*, der inkluderer svar på to episodiske spørgsmål, udløser markant generel inkongruens ($P = 0,001$). I B-versionen er der markant færre moderate brugere af sundhedsvæsenet og lidt flere hyppige brugere (se: *oversigt 11.30*). Endvidere fremkalder sprogsensitivitet inkongruenser i én eller flere subgrupper for så vidt angår samtlige baggrundsvariable. Blandt kvinder er der fx 10 procentpoint færre moderate brugere i B-versionen ($P_{\varphi} = 0,000$). Blandt 50-59-årige er andelen 14 procentpoint og noget mindre blandt danskere med videregående erhvervsuddannelse (6 procentpoint) ($P_{50-59} = 0,005$; $P_{\text{veu}} = 0,030$).

Oversigt 11.30.**Moderate og hyppige brugere af sundhedsvæsenet i A- og B-version.**

	A-version	B-version
Moderate brugere	30	23
Hyppige brugere	8	11
Residual	62	66
I alt	100	100
N	978	930

Note: $P = 0,001$. **Moderate brugere af sundhedsvæsenet** har højst været 1 gang til læge og højst 2 gange til tandlæge inden for det sidste år. **Hyppige brugere af sundhedsvæsenet** har mindst været 3 gange til læge og mindst 3 gange til tandlæge inden for det sidste år.

Temavariablen *politisk adfærd*, der omfatter svar på tre episodiske og ét faktiskt-generelt spørgsmål, fremkalder markant generel inkongruens A- og B-versionen imellem ($P = 0,000$). I B-versionen udgør de politisk passive omtrent halvdelen af de passive i A-versionen, mens der er markant flere politisk aktive i B-versionen (se: *oversigt 11.31*).

Oversigt 11.31.

Politisk aktive og passive i A- og B-version.

	A-version	B-version
Politisk aktive	13	22
Politisk passive	46	25
Residual	41	53
I alt	100	100
N	986	932

Note: $P = 0,000$. **Politisk aktive** har stemt ved folketingsvalgene i 1990 og 1994, har været til mindst ét politisk møde og diskuterer ofte politik med familie, venner og/eller kolleger. **Politisk passive** har stemt ved ét af de to folketingsvalg, har ikke været til et politisk møde, har ikke deltaget i demonstrationer inden for de sidste 5 år og diskuterer sjældent/aldrig politik.

Desuden er der adskillige markante specifikke inkongruenser i næsten alle subgrupper med hensyn til samtlige baggrundsvariabler. Eksempelvis er der 17 procentpoint færre politisk passive mænd i B-versionen ($P_{\sigma} = 0,000$), mens differencen er 24 procentpoint blandt kvinderne ($P_{\varphi} = 0,000$). Også i de fleste aldersgrupper er forskellen betragtelig. Blandt 30-39-årige er der fx 10 procentpoint flere politisk aktive og 25 procentpoint færre passive ($P_{30-39} = 0,000$). Med hensyn til erhvervsuddannelse er differencerne særlig udtalte blandt personer med videregående erhvervsuddannelse, hvor B-versionen har 13 procentpoint flere politisk aktive og 21 procentpoint færre passive ($P_{\text{veu}} = 0,000$).

Det er hermed yderligere empirisk underbygget, at sprogsensitivitet også fører til ikke-formresistente korrelationer i danske surveyundersøgelser, og at to eller flere markant inkongruente marginalfordelin-

ger formodentlig sjældent bevirker formresistente korrelationer, når fordelingerne ansues under ét.

Ligeledes temavariablen *arbejdsforhold*, der inkluderer svar på ét faktuel-generelt spørgsmål og tre kombinationsspørgsmål, bevirker markant generel inkongruens ($P = 0,004$). I B-versionen er der omkring dobbelt så mange med dårligt arbejde (se: *oversigt 11.32*). Imidlertid udløses kun få specifikke inkongruenser, fx blandt mænd ($P_{\sigma} = 0,003$). I B-versionen har 4 procentpoint færre det gode arbejde, mens et tilsvarende antal point flere har det dårlige. Der er specifik inkongruens blandt personer med videregående erhvervsuddannelse ($P_{\text{veu}} = 0,040$), hvor cirka tre gange flere i B-versionen har det dårlige arbejde.

Oversigt 11.32.

Det gode og det dårlige arbejde i A- og B-version.

	A-version	B-version
Det gode arbejde	8	7
Det dårlige arbejde	3	6
Residual	89	87
I alt	100	100
N	986	937

Note: $P = 0,004$. **Det gode arbejde** er en ugentlig arbejdstid på under 40 timer, i høj grad selv at kunne bestemme arbejds måden, at have et i høj grad værdsat arbejde og ikke ofte at skulle arbejde meget hurtigt. **Det dårlige arbejde** er en ugentlig arbejdstid over 40 timer, ikke i høj grad selv at bestemme arbejds måden, ikke at blive værdsat i høj grad og ofte at skulle arbejde meget hurtigt.

Temavariablen *økonomiske forhold*, der omfatter svar på to faktuel-generelle spørgsmål, udløser også markant generel inkongruens ($P = 0,004$). Der er færre velstillede i B-versionen (se: *oversigt 11.33* på næste side). Antallet af specifikke inkongruenser er moderat og findes fx blandt kvinder, personer med videregående erhvervsuddannelse og blandt østjyder ($P_{\varphi} = 0,003$; $P_{\text{veu}} = 0,009$; $P_{\text{øjyll}} = 0,023$). Blandt kvinderne er der 6 procentpoint færre velstillede i B-versionen og 5 procentpoint flere belastede. Med hensyn til personer med videregående erhvervsuddannelse er de tilsvarende differencer 11 henholdsvis 2 procentpoint.

Oversigt 11.33.

Økonomisk velstillede og belastede i A- og B-version.

	A-version	B-version
Velstillede	22	16
Belastede	12	14
Residual	66	70
I alt	100	100
N	957	881

Note: $P = 0,004$. **Velstillede** har en personlig bruttoindkomst på mindst 200.000 kr. og et månedligt forbrug på mindst 7.000 kr. **Belastede** har en personlig bruttoindkomst under 150.000 kr. og et månedligt forbrug under 5.000 kr.

Temavariablen *holdninger til sundhedsvæsenet* – baseret på to holdningsspørgsmål – udløser markant generel inkongruens ($P = 0,000$), idet flest B-respondenter er tilfredse (se: *oversigt 11.34*). Desuden er der specifikke inkongruenser i næsten alle subgrupper, herunder blandt mænd og kvinder ($P_{\sigma} = 0,000$; $P_{\varphi} = 0,003$). Navnlig blandt kvinderne er der flest tilfredse i B-versionen (13 versus 9 procentpoint). Der er også markante forskelle i subgrupper med hensyn til erhvervsuddannelse. Blandt personer med videregående erhvervsuddannelse er 12 procentpoint flere tilfredse i B-versionen. Blandt sjællændere er differencen endnu større (20 procentpoint; $P_{\text{sjæll}} = 0,000$). Temavariablen er en yderligere empirisk anskueliggørelse af problemerne med overvindelse af ikke-formresistente korrelationer, når to eller flere bagvedliggende marginalfordelinger hver for sig er markant inkongruente A- og B-versionen imellem.

Oversigt 11.34.

Sundhedsvæsenstilfredse og -kritiske i A- og B-version.

	A-version	B-version
Tilfredse	13	25
Kritiske	24	21
Residual	62	55
I alt	99	101
N	986	937

Note: $P = 0,000$. **Tilfredse** er meget tilfredse med sundhedsvæsenet og har gode/meget gode muligheder for at påvirke sundhedsvæsenet. **Kritiske** er ikke meget/noget tilfredse med sundhedsvæsenet og har ikke gode/meget gode muligheder for at påvirke sundhedsvæsenet.

Den sidste temavariabel er *politiske holdninger*, der inkluderer svar på fem holdningsspørgsmål. Variablen udløser markant generel inkongruens ($P = 0,000$) med den tendens, at færrest B-respondenter er politisk progressive (se: *oversigt 11.35*). Ydermere er der for hver baggrundsvariabel statistisk sandsynliggjorte inkongruenser i én eller flere subgrupper. Det gælder fx mænd, 40-49-årige, personer med videregående erhvervsuddannelse, funktionærer mv. samt respondenter bosiddende i hovedstadsområdet. Blandt 40-49-årige er cirka halvt så mange progressive i B-versionen (13 versus 7 pct.; $P_{40-49} = 0,044$). Tilsvarende gælder personer med videregående erhvervsuddannelse (9 versus 5 pct.) og funktionærer mv. (9 versus 5 pct.) ($P_{\text{veu}} = 0,008$; $P_{\text{fkt}} = 0,025$). Heller ikke det samlede mål for politiske holdninger neutraliserer markante inkongruenser, når svarene komprimeres i én variabel.

Oversigt 11.35.

Politisk progressive og ikke-progressive i A- og B-version.

	A-version	B-version
Progressive	7	4
Ikke-progressive	1	3
Residual	92	93
I alt	100	100
N	986	937

Note: $P = 0,000$. **Progressive** tillægger hensynet til en retfærdig fordeling stor betydning ved stemmeafgivning, mener at racediskriminerende foreninger bør være forbudt/ikke tilladt, er ikke helt/delvis enige i, at skatterne er for høje, er helt enige i, at folkepensionen bør forbedres samt er helt uenige i, at offentlig transport bør forringes. **Ikke-progressive** tillægger ikke hensynet til en retfærdig fordeling stor betydning, mener at racediskriminerende foreninger bør være tilladt/ikke forbudt, er helt/delvis enige i, at skatterne er for høje, er ikke helt enige i, at folkepensionen bør forbedres samt er ikke helt uenige i, at offentlig

Afprøvningen af hypotesen om ikke-formresistente korrelationer, der baseres på omtrent én tredjedel af *split sample*-forsøgets 102 eksperimentelle variabler, fokuserer på fordelingers yderpunkter og iagttaget således et forsigtighedsprincip. Hypoteseafprøvningen underbygger, at sprogsensitivitet knyttet til besvarelse af moderat transformerede enkeltspørgsmål i mange tilfælde udløser generelle og/eller specifikke ikke-formresistente korrelationer i forskellige sub-

grupper. Hypotesen om ikke-formresistente korrelationer er således markant underbygget.

Eftersom surveymålinger ikke kun er mangelfulde, når fokus er separat på afhængige variabelers marginalfordelinger, men tillige hypotigt, hvad statistiske sammenhænge mellem sådanne fordelinger angår, er surveymetodens empiriske skrøbelighed eksperimentets grundlæggende og – hvad danske surveydata angår – nye opdagelse. Derimod bidrager afprøvningen af hypotesen ikke til forståelse af, hvornår og under hvilke omstændigheder ikke-formresistente korrelationer forekommer. Til belysning af denne problematik er der behov for yderligere grundforskning.

Fortolkninger af sprogsensitivitet

Fortolkninger af testudfald

Danske respondenteres besvarelse af surveyspørgsmål er markant spørgsmålssensitiv, og navnlig afdækning af holdninger og af episodiske faktualiteter fører til måleproblemer. Om end et *split sample*-eksperiment som det i det foregående kapitel beskrevne ikke tidligere er gennemført i Danmark, er sprogsensitivitetens omfang ikke overraskende, når den i afhandlingens kvalitative del udviklede probabilistiske erkendelse indtænkes. Interaktionen mellem moderate transformationer af spørgsmål eller af kontekster på den ene side og respondenteres spørgsmåls- og kontekstsensitivitet på den anden side skyldes komplekse semantiske og andre kognitive svarprocesser, hvoraf nogle – fortolkende og under inddragelse af testudfaldene i afhandlingens kvalitative del – afdækkes i dette kapitel.

Fortolkningsproceduren er som følger: For hver spørgsmålstype er der sondret mellem generel og specifik inkongruens samt mellem markant, ikke-markant og fraværende generel inkongruens (se: kapitel 11). De fire spørgsmålstyper og sondringerne efter art af inkongruens disponerer fremstillingen, idet spørgsmålstyperne analyseres separat. For hver type fortolkes spørgsmål, der udløser varierende grader af inkongruens – fra generel markant inkongruens til fravær af inkongruens: markant generel inkongruens, ikke-markant generel inkongruens, specifik inkongruens i subgrupper og fravær af generel og specifik inkongruens.

Sensitivitetsfortolkninger

Ved fortolkningen af inkongruenser eller fravær heraf er fortolkningsredskaber nødvendige. Redskaberne er kriterierne for transformation af spørgsmål, dvs. unitransformation, multitransformation, svarkategoriel transformation, transformation via *probes* samt kontekstuel transformation (se: kapitel 5, bind I). De fem kriterier er

fortolkningsparametre, der suppleres med referencer til andre dele af afhandlingen, herunder til den teoretiske forforståelse (se: kapitel 2). Da to eller flere parameterværdier er ændret i over halvdelen af de eksperimentelle spørgsmål, er monokausale fortolkninger udelukket i de fleste tilfælde. Der er tidligere argumenteret for de simultane parameterværdiændringer. En af begrundelserne er, at det ikke i postspørgeskemaer er muligt semantisk at isolere spørgsmål, *probes* og svarkategorier [se fx: Tanur, 1987; Tanur, 1992].

Der fokuseres indledningsvis på faktuelle spørgsmål, derefter på holdningsspørgsmål og til sidst på kombinationsspørgsmål. Af pladmæssige grunde fortolkes ikke alle, men dog svar på de fleste eksperimentelle spørgsmål. Sammen med fortolkningsparametrene inddrages også afhandlingens centrale begreber, fx semantisk felt, tom plads, genskabelsesvilkår og konteksteffekt. Fortolkningsten-denserne sammenfattes i det følgende kapitel.

Episodiske spørgsmål

Blandt episodiske spørgsmål, der udløser *markant generel inkongruens*, er som nævnt indikatorer på kulturelle vaner, sundhedsadfærd og politisk adfærd (se: kapitel 11). Hvad kulturelle vaner angår, er der peget på, at voksnes teater- og koncertfrekvens er væsentlig større i B- end i A-versionen. Desuden fremkalder B-versionen hyppigst brug af tv-mediet.

Hvad antal *overværede teaterforestillinger* inden for det sidste år angår, udløser spørgsmålstransformationen statistisk sandsynliggjort inkongruens blandt kvinder, 30-39-årige, personer med lang videregående erhvervsuddannelse samt personer bosiddende i landområder. B-versionen fremkalder i alle tilfælde flere teaterbesøg end A-versionen. Fx har over halvdelen af kvinderne i A-versionen ikke overværet teaterforestillinger inden for det sidste år, mens det gælder omkring to femtedele i B-versionen (se: *oversigt 12.1*). Yderligere er der i B-versionen dobbelt så mange med lang videregående erhvervsuddannelse, som har overværet tre eller flere teaterforestillinger (30 versus 15 pct.; $P_{\text{Ive}} = 0,018$).

Oversigt 12.1.

Antal overværede teaterforestillinger inden for det sidste år. Særskilt efter køn.

	A-version Mænd	B-version Mænd	A-version Kvinder	B-version Kvinder
Ingen gange	62	55	52	44
1 gang	15	15	18	19
2-3 gange	13	17	17	17
4- gange	9	12	13	19
I alt	99	99	100	99
N	460	433	494	473
m	1,0	1,4	1,5	1,9

$P_{\sigma} = 0,102$; $P_{\phi} = 0,041$ (χ^2 -test)

Uden supplerende præciseringer spørges der i A-versionen om antallet af gange, respondenterne har været i teateret inden for det sidste år, mens respondenterne i B-versionen tilskyndes til at tænke hver af de sidste tolv måneder igennem (se: *Bilag V*). Endvidere er der i B-versionen tilføjet en *probe*, som pointerer, at teaterforestillinger kan spilles indendørs eller udendørs, gratis eller mod betaling og ikke nødvendigvis i en teatersal. *Proben* præciserer *teaters* voluminøse semantiske felt (se: kapitel 7, bind I), hvorfor der ved besvarelsen genskabes informationer, som ikke genskabes i A-versionen. Dertil kommer, at B-spørgsmålet søger adgang til og aktivering af respondenterens episodiske hukommelse.

En analog fortolkning gælder for antal *overværede koncerter* inden for det sidste år. Spørgsmålets transformation udløser statistisk sandsynliggjort inkongruens blandt kvinder, 40-49-årige og sjællændere mv., idet B-versionen fremkalder flest koncertoplevelser. Eksempelvis har omkring dobbelt så mange kvinder i denne version overværet fire eller flere koncerter inden for det sidste år (se: *oversigt 12.2*). Blandt 40-49-årige er der næsten tre gange så mange, som har overværet over tre koncerter (14 versus 5 pct.; $P_{40-49} = 0,002$). I denne aldersgruppe er det gennemsnitlige antal koncerter 1,9 i B- mod A-versionens 0,9.

De påpegede forskelle med hensyn til antal koncerter beror på B-versionens episodiske spørgsmålsformulering kombineret med en præcisering af, at koncerter både er klassiske og rytmiske, at de

finder sted indendørs eller udendørs samt at de ikke altid fordrer betaling (se: kapitel 7). Via understregningen af *koncerts* voluminøse semantiske felt søges det modvirket, at spørgsmålet besvares på grundlag af vidt forskellige forståelser af substantivet.

Oversigt 12.2.

Antal overværede koncerter inden for det sidste år. Særskilt efter køn.

	A-version Mænd	B-version Mænd	A-version Kvinder	B-version Kvinder
Ingen gange	60	57	58	57
1 gang	14	13	17	15
2-3 gange	15	16	16	13
4- gange	10	14	8	15
I alt	99	100	99	100
N	460	431	495	472
m	1,3	1,8	1,1	1,7

$P_{\sigma} = 0,341$; $P_{\varphi} = 0,008$ (χ^2 -test)

B-versionens respondenter har markant hyppigere end A-versionens *set tv* inden for de sidste fjorten dage. Transformationen fremkalder signifikante svarforskelle i alle subgrupper med hensyn til køn, alder, skole- og erhvervsuddannelse, aktuel beskæftigelsesmæssig stilling, geografisk placering og urbaniseringsgrad. Eksempelvis har over tre gange så mange mænd og kvinder i B-versionen set tv over fjorten gange inden for de sidste to uger (se: *oversigt 12.3*). Uden yderligere præcisering spørges der i A-versionen om antal gange, respondenterne har set tv inden for de sidste to uger. B-spørgsmålet er: "Hvis De tænker de sidste 14 dage igennem én for én, hvor mange gange har De så set dansk eller udenlandsk tv hjemme eller hos andre?". Spørgsmålet efterfølges af en *probe*, der pointerer, at substantiverne *gang* og *dag* ikke er synonymer. Da *gang* har flere betydninger, er det ikke uventet, hvis respondenterne foretrækker dage som tælleenhed.

Såvel B-spørgsmålet som den efterfølgende *probe* er et incitament til aktivering af episodisk hukommelse, mens A-spørgsmålet – tv-vaners potentielle drejebogskarakter in mente – i højere grad tilskynder til aktivering af generel hukommelse kombineret med dage som tælleenhed. Således svarer halvdelen af mændene og omkring to femtedele af kvinderne i A-versionen, at de har set tv nøjagtig

fjorten gange på to uger. Disse markante andele, der formodentlig i høj grad beror på drejebogsbaseret informationsgenskabelse, reduceres væsentligt i B-versionen, hvis intention ikke er reproduktion af drejebøger, men af episodisk tv-brug i en specificeret periode [se tilsvarende fx hos: Blair & Burton, 1987; Bower et al., 1979; Burton & Blair, 1991].

Oversigt 12.3.

Antal gange set tv de sidste 14 dage. Særskilt efter køn.

	A-version Mænd	B-version Mænd	A-version Kvinder	B-version Kvinder
0-9 gange	13	13	22	18
10-13 gange	27	23	28	23
14 gange	50	32	43	34
15- gange	10	32	7	25
I alt	100	100	100	100
N	461	433	491	470
m	13,3	15,8	12,4	15,8

$P_{\sigma} = 0,000$; $P_{\varphi} = 0,000$ (χ^2 -test)

Et par spørgsmålstransformationer om voksnes *sundhedsadfærd* fremkalder markant generel inkongruens. Det gælder fx spørgsmålet om *antal lægebesøg* inden for det sidste år. Transformationen udløser signifikant inkongruens blandt kvinder, 50-59-årige samt i subgrupper med hensyn til skole- og erhvervsuddannelse (fx kort videregående erhvervsuddannelse), aktuel beskæftigelsesmæssig stilling (fx pensionister mv.), geografisk placering (Sjælland mv.) og urbaniseringsgrad (landområder).

Transformationen bevirker i alle tilfælde flest lægebesøg i B-versionen. Eksempelvis er der i B-versionen 10 procentpoint flere kvinder, som har været tre eller flere gange til læge inden for det sidste år. Gennemsnitligt har B-versionens kvinder haft ét årligt lægebesøg mere end A-versionens (se: *oversigt 12.4* på næste side). Blandt 50-59-årige er der i B-versionen 15 procentpoint flere kvinder, som har været tre eller flere gange til læge.

I A-versionen spørges respondenterne blot om, hvor mange gange pågældende (bortset fra indlæggelser) har været hos lægen inden for

de sidste tolv måneder, mens B-spørgsmålet er: "Hvis De tænker de sidste 12 måneder igennem én for én, hvor mange gange har De så alt i alt været hos egen læge, hos andre læger eller haft lægebesøg derhjemme (bortset fra indlæggelser)?" Spørgsmålet efterfølges af en *probe*, der pointerer, at *andre læger* fx kan være speciallæger og skadestuelæger.

Oversigt 12.4. Antal gange til læge inden for det sidste år. Særskilt efter køn.

	A-version Mænd	B-version Mænd	A-version Kvinder	B-version Kvinder
Ingen gange	33	33	18	15
1 gang	21	19	21	13
2 gange	18	16	16	17
3-4 gange	12	11	19	22
5- gange	16	22	26	33
I alt	100	101	100	100
N	470	442	501	486
m	2,7	3,0	3,7	4,7

$P_{\sigma} = 0,288$; $P_{\varphi} = 0,002$ (χ^2 -test)

Fortolkningen af de udløste inkongruenser er analog med tidligere fortolkninger. B-spørgsmålet intenderer aktivering af svarrelevant hukommelse. Aktiveringen af episodisk hukommelse søges fremmet via en sproglig præcisering af A-versionens *været hos lægen*, der har flere tomme pladser (se: kapitel 7, bind I). Når såvel *hos* som *læge* præciseres, reduceres antallet af tomme pladser. Denne og tidligere fortolkninger eksemplificerer samspillet mellem spørgsmålsforståelse og informationsgenskabelse.

Surveybaseret underestimering af lægebesøg er dokumenteret i andre undersøgelser [se fx: Andersen et al., 1979; Loftus et al., 1985; Tanur, 1992]. Nogle forskere peger på, at den kognitive opgave, som respondenterne skal løse, er omfattende og kompleks. Mange respondenter magter ikke at rekonstruere samtlige lægebesøg i en given periode, navnlig hvis perioden er lang, og hvis besøg er hyppige og uden specifikke træk. Underestimering kan næppe undgås, men fortolkningen peger på, at spørgsmålsformuleringer, der matcher relevant hukommelse, og som minimerer antallet af tomme pladser, forebygger underestimering.

B-versionens respondenter har markant sjældnere end A-versionens inden for det sidste år *gjort noget for at opnå en bedre behandling*. Spørgsmålstransformationen fremkalder inkongruens blandt mænd og kvinder samt i subgrupper med hensyn til alder, skole- og erhvervsuddannelse, beskæftigelsesmæssig stilling, geografisk placering og urbaniseringsgrad. A-versionens respondenter har i alle tilfælde hyppigere gjort noget for, at de selv eller deres pårørende skulle få en bedre behandling. Der er fx i A-versionen 10 procentpoint flere kvinder, som har gjort noget for at opnå en bedre behandling (se: *oversigt 12.5*).

Oversigt 12.5.

Gjort noget inden for det sidste år for at opnå en bedre behandling. Særskilt efter køn.

	A-version Mænd	B-version Mænd	A-version Kvinder	B-version Kvinder
Ja	20	14	29	19
Nej	80	86	71	81
I alt	100	100	100	100
N	471	439	495	485

$P_{\sigma} = 0,031$; $P_{\varphi} = 0,000$

I A-versionen spørges der med ja/nej-svarkategorier, om respondenter inden for det sidste år har gjort noget for at opnå en bedre behandling af sig selv eller af pårørende, mens B-spørgsmålet har eksplicit reference til det offentlige sundhedsvæsen: "Har De personligt inden for de sidste 12 måneder gjort noget for, at De eller nogen i Deres familie skulle opnå en bedre behandling af det offentlige sundhedsvæsen?". B-spørgsmålet efterfølges af seks præciserende svarkategorier. Desuden er A- og B-spørgsmålene kontekstuelte forskellige, idet B-spørgsmålet stilles efter et spørgsmål, der præciserer, hvad det offentlige sundhedsvæsen er.

Både A- og B-spørgsmålet har tomme pladser, men ikke af samme størrelsesorden. Fra afhandlingens kvalitative del vides, at A-spørgsmålet undertiden forstås som omhandlende *egenbehandling* uden for sundhedsvæsenets regi (fx ændrede kostvaner, motion eller gymnastik), mens det for andre angår sundhedsvæsenet (se: kapitel 7). De til A-spørgsmålet knyttede dikotome svarkategorier bidrager ikke til reduktion af tomme pladser, mens såvel svarkategorier som kontekst

reducerer antallet af tomme pladser i B-spørgsmålet. Svarkategorierne operationaliserer *at gøre noget*, fx at klage eller at henvende sig telefonisk. Desuden fremkalder B-konteksten formodentlig positive definitionseffekter blandt nogle respondenter. Som tidligere nævnt kan både svarkategorier og kontekst bidrage til reduktion af tomme pladser.

Endelig fremkalder også et par episodiske spørgsmål om *politisk adfærd* markante generelle inkongruenser. Transformationen af spørgsmålet om, hvornår respondenterne *sidst var til et politisk møde*, udløser inkongruens blandt mænd og kvinder samt i næsten alle subgrupper med hensyn til de øvrige fem baggrundsvariable. B-responderne har i alle tilfælde hyppigere end A-responderne været til et politisk møde. Eksempelvis har 20 procentpoint flere kvindelige B-responderne været til et politisk møde (se: *oversigt 12.6*).

Oversigt 12.6.

Sidst til et politisk møde. Særskilt efter køn.

	A-version Mænd	B-version Mænd	A-version Kvinder	B-version Kvinder
Aldrig	73	56	80	60
1995-96	12	26	8	20
Før 1995	16	18	12	20
I alt	101	100	100	100
N	463	321	493	338

$P_{\sigma} = 0,000$; $P_{\Omega} = 0,000$

I A-versionen spørges respondenterne om, hvornår pågældende sidst gik til et møde om politik, mens B-versionen er: "Hvornår var De sidst til et politisk møde (med eller uden politikere)?" B-spørgsmålet efterfølges af en *probe*, der uddyber *politisk møde* (fx vælgermøde, fagforenings- eller kulturpolitisk møde). Både svarkategorier og kontekster er forskellige i A- og B-versionen. For det første anerkender B-versionen, at den kognitive opgave kan være krævende, idet én af svarkategorierne er *jeg kan ikke huske, om jeg har været til et politisk møde*. Svarkategorien ekskluderer 28 pct. af B-responderne fra *oversigt 12.6*. For det andet stilles A-spørgsmålet i forlængelse af et spørgsmål om stemmeafgivelse ved de to seneste

folketingsvalg, mens B-spørgsmålet er placeret umiddelbart efter et spørgsmål om politiske diskussioner med familie, venner eller kolleger.

Fortolkningen af den markante inkongruens A- og B-versionen imellem henviser til to velkendte aspekter af svarprocessen. Det første aspekt angår kognitiv magelighed (se: kapitel 8, bind I). Såfremt respondenter ikke med minimal sikkerhed kan genskabe informationer, hvorom der spørges, fører afgivne svar til mangelfulde målinger. Surveyforskere påpeger, at eksplicitte *ved ikke*-svarkategorier ofte er en fordel, fx Andrews [1984]: “The reasonable idea that one should let respondents “opt out” if they lack the requisite information or opinions receives strong endorsement.” Når omkring hver fjerde B-respondent ekskluderes af *oversigt 12.6*, implicerer det vice versa, at mange A-respondenter har afgivet kognitivt magelige svar.

Det andet aspekt er konteksteffekter: Når markant flere i B-versionen har deltaget i et politisk møde, beror det ikke kun på den mødepræciserende *B-probe*, men også på en definitionseffekt. Fra afhandlingens kvalitative del vides, at forståelsen af A-spørgsmålet undertiden – via definatorisk overførsel – påvirkes af det foregående spørgsmål om stemmeafgivelse ved folketingsvalg (se: kapitel 9, bind I). En tilsvarende kontekstafhængig semantisk indsnævring af *politisk møde* er ikke mulig i B-versionen, hvor det forudgående præciseres, at politiske spørgsmål ikke kun angår partipolitik, men fx også miljø- og kulturpolitik. Samlet kan B-respondenternes hyppigere deltagelse i politiske møder forklares ved henvisning til hyppigere fravær af kognitiv magelighed, en mødepræciserende *probe* samt en positiv definitionseffekt.

Også spørgsmålet om *deltagelse i offentlige demonstrationer* inden for de sidste fem år fremkalder markant generel inkongruens samt inkongruens blandt mænd og kvinder tillige med inkongruens i subgrupper med hensyn til alder, skole- og erhvervsuddannelse, beskæftigelsesmæssig stilling, geografisk placering og urbaniseringsgrad. B-respondenterne har i alle tilfælde deltaget i flere demonstrationer end A-respondenterne. Sammenlignet med A-versionen er

der i B-versionen omkring fem gange så mange 20-29-årige, der har deltaget i to eller flere demonstrationer inden for de sidste fem år (se: *oversigt 12.7*).

Oversigt 12.7.

20-29-årige deltaget i demonstrationer inden for de sidste fem år.

	A-version	B-version
Ingen gange	92	83
1 gang	7	7
2-gange	2	11
I alt	101	101
N	169	167

$P_{20-29} = 0,003$.

I A-versionen spørges om antal gange, respondenter inden for de sidste fem år har deltaget i en offentlig demonstration, mens der i B-versionen spørges om, hvor mange gange respondenter har været med i en offentlig, udendørs *politisk eller anden* demonstration. B-spørgsmålet efterfølges af en *probe*, der nævner optog, aktioner, blokader og 1. maj-møder som eksempler på demonstrationer. Dertil kommer forskellige svarkategorier, idet *jeg kan ikke huske, om jeg har været med i en demonstration* (B-kategori) anerkender spørgsmålets kognitive sværhedsgrad.

Da få B-respondenter (4 pct.) gør brug af den nævnte svarkategori, kan inkongruenserne kun marginalt forklares ved at respondenter erkendte problemer knyttet til informationsgenskabelse, men derimod ved antallet af tomme pladser i de to versioner. Da det i B-versionen fremhæves, at demonstrationer ikke nødvendigvis er politiske og der derpå nævnes *probe*-eksempler på offentlige demonstrationer, implicerer B-spørgsmålet en mere voluminøs afgrænsning af *demonstration*. Når unge, der er de hyppigste deltagere i demonstrationer [se fx: Bunnage, 1992; Bonke, 1997], markant oftere i B- end i A-versionen har deltaget i to eller flere demonstrationer, beror det sandsynligvis på, at de ved besvarelsen indtænker demonstrationer, der ikke medregnes i A-versionen, fx 1. maj-demonstrationer.

Blandt episodiske spørgsmål, der udløser *ikke-markant generel inkongruens*, er indikatorer på sociale kontakter, kulturelle vaner, sundhedsadfærd og politisk adfærd (se: kapitel 11). Hvad *sociale kontakter* angår, er der peget på, at transformationerne med hensyn til *kontakter med børn, børnebørn og venner* inden for den sidste måned fremkalder ikke-markant inkongruens, hvorimod ændringen af spørgsmålet om kontakter med anden familie bevirker markant generel inkongruens. Bortset fra kontakter med anden familie udløser B-versionen i alle tilfælde flere sociale kontakter end A-versionen.

Anskues antallet af kontakter med familie og venner under ét, fremkalder B-versionen i gennemsnit flere sociale kontakter end A-versionen. Det gælder både mænd og kvinder og i næsten alle subgrupper med hensyn til øvrige baggrundsvariabler. Eksempelvis har mandlige respondenter i B-versionen inden for den sidste måned i gennemsnit mødt familie og/eller venner omtrent tre gange mere end A-mændene, mens B-kvinderne har været sammen med familie og/eller venner omkring fem gange mere end A-kvinderne (se: *oversigt 12.8*).

Oversigt 12.8.

Antal gange i alt sammen med familie og venner sidste måned. Gennemsnit (m) særskilt efter køn.

	A-version Mænd	B-version Mænd	A-version Kvinder	B-version Kvinder
m	26,0	28,5	26,0	31,3
N	460	427	490	477

$P_{\sigma} = 0,000$; $P_{\varphi} = 0,000$ (t-test).

Uden yderligere præcisering spørges der i A-versionen om antallet af gange, respondenter inden for den sidste måned har været sammen med børn, børnebørn, anden familie og venner, mens B-spørgsmålter: "Hvis De tænker de sidste 30 dage igennem én for én, hvor mange gange har De så i Deres egen bolig og andre steder været sammen med: Deres mindreårige eller voksne børn, Deres børnebørn, anden familie og Deres egne venner?". Via *probes* inforimeres der i B-versionen om, at børn og børnebørn ikke nødvendigvis er biologiske, og at anden familie også omfatter ægtefælles eller samlevers familie.

A-spørgsmålet har flere tomme pladser end B-spørgsmålet med tilhørende *probes*, idet A-versionen fx ikke præciserer, at sociale kontakter kan foregå uden for boligen. Det større antal sociale kontakter i B-versionen skyldes præciseringer, der reducerer antallet af mulige receptioner, og som samtidig øger sandsynligheden for genskabelse af information om sociale kontakter, der ikke indtænkes ved besvarelse af A-spørgsmålet, fx kontakter med voksne børn. Det sidste understøttes af, at især B-versionens *ældre* respondenter har markant flere sociale kontakter end A-versionens. Fx har 60-69-årige i B-versionen haft 25,6 kontakter inden for den sidste måned mod A-versionens 18,1.

Formodentlig beror det generelt større antal rapporterede sociale kontakter i B-versionen ikke kun på reduktion af tomme pladser, men tillige på B-spørgsmålets episodiske formulering. Mens A-spørgsmålet, der er placeret i forlængelse af et faktiskt-generelt spørgsmål om samvær med familie og venner, ikke modvirker aktivering af generel hukommelse, tilskynder B-spørgsmålet i højere grad respondenterne til episodisk rekonstruktion og addition af faktiske hændelser. Alt i alt beror det større antal sociale kontakter i B-versionen på reduktion af tomme pladser, en genskabelsesfremmende episodisk spørgsmålsformulering og fravær af fokuserings effekter, der muligvis gør sig gældende via det foregående faktiskt-generelle spørgsmål i A-versionen.

Også et par spørgsmålstransformationer om *kulturelle vaner* fremkalder ikke-markant inkongruens. Spørgsmålene angår brug af folkebiblioteker og *antal sete tv-kanaler* dagen før spørgeskemaets besvarelse. Sidstnævnte spørgsmål udløser inkongruens blandt mænd og kvinder samt i enkelte subgrupper med hensyn til de øvrige baggrundsvariabler, fx blandt personer med lærlinge/efg-uddannelse og blandt arbejdere. Der er ikke signifikante gennemsnitlige forskelle mellem antal sete kanaler i A- og i B-versionen. Derimod er der i B-versionen flest respondenter, som ikke har set tv. Det gælder generelt og såvel blandt mandlige som kvindelige respondenter (se: *oversigt 12.9* på næste side).

Oversigt 12.9.**Antal tv-kanaler set i går. Særskilt efter køn.**

	A-version Mænd	B-version Mænd	A-version Kvinder	B-version Kvinder
Ingen kanaler	7	15	13	19
1 kanal	14	11	20	20
2 kanaler	38	34	43	36
3 kanaler	19	18	16	14
4- kanaler	21	22	9	11
I alt	99	100	101	100
N	470	439	500	486
m	3,2	3,4	2,3	2,3

$P_{\sigma} = 0,002$; $P_{\varphi} = 0,049$ (χ^2 -test).

I A-versionen spørges der om, hvor mange tv-kanaler respondenteren så i går, mens B-versionen pointerer, at spørgsmålet både omfatter danske og udenlandske kanaler (bortset fra video). *Tv-kanal* er tidligere tillagt et diminutivt semantisk felt (se: kapitel 7, bind I), men substantivet har dog mere end én betydning. Da der generelt er færre A- end B-respondenter, som ikke har set tv-kanaler dagen før spørgsmålsbesvarelsen, kan præciseringen af, at tv-kanaler både kan være danske og udenlandske ikke forklare de afdækkede inkongruenser. Det kan derimod *video*-parentesen, der bidrager til reduktion af substantivets semantiske felt – med eksklusion af video-afspilning til følge.

Én transformation angående *sundhedsadfærd* udløser ikke-markant inkongruens. Spørgsmålet angår *antal tandlægebesøg* inden for det sidste år. Der er signifikant inkongruens med hensyn til alder (50-69-årige), skole- og erhvervsuddannelse (lærlinge/efg-uddannelse) og urbaniseringsgrad (hovedstadsområdet) – med en større antalmæssig spredning til følge. Fx er der blandt B-respondenter med lærlinge/efg-uddannelse både relativt flere, som ikke har været til tandlæge inden for det sidste år, og som har været der tre eller flere gange (se: *oversigt 12.10* på næste side).

I A-versionen spørges der om antal gange, respondenteren har været til tandlæge inden for de sidste tolv måneder, mens B-versionen er: "Hvis De tænker de sidste 12 måneder igennem én for én, hvor

mange gange har De så i alt været til tandlæge?”. En efterfølgende *probe* virker som incitament til rekonstruktion af det faktiske antal besøg, fx akutte henvendelser, regelmæssige undersøgelser og efterfølgende behandlinger.

Oversigt 12.10.

Antal gange til tandlæge inden for det sidste år blandt voksne med lærlinge/efg-uddannelse.

	A-version	B-version
Ingen gange	10	18
1 gang	17	17
2 gange	53	42
3- gange	19	23
I alt	99	100
N	309	315

$P_{efg} = 0,010.$

Inkongruenserne skyldes, at B-spørgsmålet i højere grad end A-spørgsmålet tilskynder til genskabelse og addition af spatiotemporale informationer. I forlængelse af afhandlingens kvalitative del påregnes indkaldelse til tandlægebesøg for mange at have rutinemæssig karakter med dannelse af en drejebog – *tandlægen henvender sig regelmæssigt til mig* – til følge (se: kapitel 8, bind I). Det antages, at mange respondenter besvarer spørgsmålet om tandlægebesøg ved generel rekonstruktion og i overensstemmelse med drejebogen, hvis ikke de ved sproglige stimuli forhindres heri [se tilsvarende fx hos: Blair & Burton, 1987; Bower et al., 1979; Burton & Blair, 1991]. Blandt respondenter med lærlinge/efg-uddannelse er det fx over halvdelen, som i A-versionen oplyser at have været de gængse to gange årligt til tandlæge, mens den tilsvarende andel i B-versionen er omkring to femtedele. Episodisk formulering af spatiotemporale spørgsmål fremmer episodisk informationsgenskabelse (se: kapitel 8).

Endelig bevirker også et par spørgsmål om *politisk adfærd* ikke-mar-kant inkongruens. Det ene spørgsmål søger at afdække *stemmeafgi-velse ved folketingsvalg* (valgene i 1990 og 1994), mens det andet omhandler deltagelse i underskriftindsamlinger. Transformationen

af det første spørgsmål bevirker signifikant inkongruens i enkelte subgrupper, fx blandt kvinder, faglærte arbejdere og uddannelsessøgende. Generelt og i de nævnte subgrupper er tendensen den samme, idet flest i B-versionen mener at have afgivet stemme ved begge folketingsvalg. Eksempelvis oplyser 4 procentpoint flere kvinder i B-versionen at have stemt ved begge valg ($P_{\varphi} = 0,049$). Forskellen er endnu større blandt faglærte arbejdere (se: *oversigt 12.11*).

Oversigt 12.11.

Stemmeafgivelse ved folketingsvalg 1990 og 1994 blandt faglærte arbejdere.

	A-version	B-version
Stemt ved begge valg	80	90
Ikke stemt ved begge valg	20	10
I alt	100	100
N	89	94

$P_{\text{føgt}} = 0,042$.

I A-versionen spørges, om respondenterne har stemt ved de to sidste folketingsvalg i 1990 og 1994, mens valgdatoerne tilføjes i B-versionen. B-versionen kompletteres med en *probe*, hvis intention er episodisk informationsgenskabelse. Yderligere tilføjes i B-versionen svarkategorier, der legitimerer eventuel forekomst af episodiske genskabelsesproblemer, fx: *jeg tror, jeg stemte ved begge folketingsvalg, men er ikke sikker*.

Både de i B-versionen oplyste valgdatoer, den til spørgsmålet knyttede *probe* og svarkategorierne bidrager til inkongruensernes forklaring. Når respondenterne opfordres til at tænke over, hvorvidt der er noget særligt, som pågældende kan huske ved de to sidste valgdatoer, fx vejret eller hvem, vedkommende var sammen med (*cues*), øges sandsynligheden for episodisk genskabelse. Den pånødte episodiske genskabelse kan dog samtidig virke hæmmende for svarafgivelse, idet respondenterne tendentielt i B-versionen afskæres fra aktivering af generel hukommelse. Eftersom en stor majoritet af danskere stabilt stemmer ved alle folketingsvalg, er A-versionen i højere grad end B-versionen et incitament til aktivering af dreje-

bogshukommelse. Når drejebogen kasseres, foretrækker nogle respondenter *ved ikke*. Det er dog kun 5 pct. af B-respondenterne, som vælger denne svarmulighed.

Spørgsmålet om *deltagelse i underskriftindsamlinger* inden for de sidste fem år udløser inkongruens blandt mænd, personer med videregående erhvervsuddannelse og pensionister mv. Der er i alle tilfælde flest i B-versionen, som ikke mener at have skrevet under. Fx er der blandt mændene 8 procentpoint flere i B-versionen, som ikke har skrevet under (se: *oversigt 12.12*). Derimod er der ikke signifikante forskelle med hensyn til det gennemsnitlige antal underskrifter over en femårsperiode.

Oversigt 12.12.

Skrevet under på underskriftindsamlinger inden for de sidste fem år. Særskilt efter køn.

	A-version Mænd	B-version Mænd	A-version Kvinder	B-version Kvinder
Ingen gange	58	66	58	62
1 gang	18	11	15	14
2 gange	12	9	13	9
3- gange	12	14	14	15
I alt	100	100	100	100
N	471	386	498	408
m	1,0	0,9	1,1	0,9

$P_{\sigma} = 0,008$; $P_{\varphi} = 0,340$ (χ^2 -test).

I A-versionen spørges respondenterne om antal gange, pågældende har skrevet under på underskriftindsamlinger inden for de sidste fem år, mens det i B-versionen pointeres, at underskriftindsamlinger både er politiske såvel som af anden type. Yderligere tilføjes i B-versionen en svarkategori, der tager spørgsmålets kognitive sværhedsgrad ad notam: *jeg kan ikke huske, om jeg har skrevet under*. Der erindres om, at rekonstruktion af underskrifter ofte beror på aktivering af generel hukommelse eller bevirker episodisk forglemmelse (se: kapitel 8).

Den nævnte svarkategori ekskluderer 14 pct. af B-respondenterne fra *oversigt 12.12*. Den bidrager derfor til forklaring af de få af-

dækkede inkongruenser, mens præciseringen af *underskriftindsamling* formodentlig kun yder et margintalt bidrag. Det sidste skyldes tendensen til færre afgivne underskrifter i B-versionen. Eftersom hver syvende B-respondent svarer *kan ikke huske*, har mange A-respondenter afgivet kognitivt magelige svar.

Ingen transformationer af episodiske spørgsmål udløser simultant fravær af generel og specifik inkongruens, men der er fire transformationer, som udelukkende fremkalder *specifik inkongruens*. Det gælder fx spørgsmålene om *alder ved flytning hjemmefra* samt om antallet af hospitalsindlæggelser. Hvad transformationen af det første spørgsmål angår, er der statistisk sandsynliggjort kvindelig inkongruens, idet B-kvinderne er flyttet senere hjemmefra end A-kvinderne (se: *oversigt 12.13*).

Oversigt 12.13.

Alder ved (varig) flytning hjemmefra. Særskilt efter køn.

	A-version Mænd	B-version Mænd	A-version Kvinder	B-version Kvinder
-17 år	28	25	35	28
18-19 år	27	29	35	43
20-21 år	23	24	21	19
22-23 år	12	11	5	7
24- år	10	11	5	3
I alt	100	100	101	100
N	460	419	490	484
m	19,2	19,4	18,4	18,7

$P_{\sigma} = 0,891$; $P_{\varphi} = 0,036$ (χ^2 -test).

I A-versionen spørges respondenterne om alder ved flytning hjemmefra, mens varig tilføjes i B-versionen. Fra afhandlingens kvalitative del vides, at *flytning hjemmefra* har flere receptioner (se: kapitel 7). Den adjektiviske tilføjelse reducerer antallet af tomme pladser og bevirker formodentlig svareksklusion af midlertidige fraflytninger, der forekommer oftere blandt kvinder end mænd, fx når unge kvinder er au pair-piger. Den afdækkede inkongruens eksemplificerer, at selv marginale transformationer undertiden kan fremkalde signifikante svarændringer.

Et sidste episodisk eksempel angår *indlæggelse på sygehus*. Transformationen udløser kun ét tilfælde af inkongruens, nemlig blandt personer med mellemlang videregående erhvervsuddannelse. *Oversigt 12.14* underbygger, at B-respondenterne i den nævnte uddannelseskategori hyppigere end A-respondenterne har været indlagt inden for det sidste år.

Oversigt 12.14.

Sygehusindlæggelser inden for det sidste år blandt voksne med mellemlang videregående erhvervsuddannelse.

	A-version	B-version
Ikke indlagt	95	84
Indlagt -6 nætter	3	11
Indlagt 7- nætter	2	5
I alt	100	100
N	171	167

$P_{mve} = 0,003$.

I A-versionen spørges respondenterne om antal dage, pågældende har været indlagt på et sygehus inden for de sidste tolv måneder. B-versionen er to spørgsmål, idet der først spørges: "Har De været indlagt på sygehus inden for de sidste 12 måneder, fx på grund af sygdom, graviditet eller fødsel?". Såfremt respondenterne svarer bekræftende, spørges der: "Hvor mange nætter har De så i alt overnattet på sygehus(e) inden for de sidste 12 måneder?".

Den forskellige tekniske spørgsmålskonstruktion til trods er den afgørende divergens B-versionens eksplicitering af, at indlæggelser ikke altid er forbundet med sygdomsbehandling. Når flest B-respondenter med mellemlang erhvervsuddannelse har været indlagt, beror det formentlig på, at de i modsætning til nogle A-respondenter inkluderer indlæggelser fx grundet graviditet, fødsel o.l. I øvrigt underbygger oplysninger om antal indlæggelser blandt kvindelige respondenter fortolkningen ovenfor, da B-kvinderne målt ved gennemsnitligt antal indlæggelsesdage tendentielt har været indlagt flere dage end A-kvinderne.

Om end indlæggelse på sygehus ofte er en væsentlig hændelse (*turning point*), hvor genskabelse af informationer herom almindeligvis er episodisk og uden kognitiv magelighed (se: kapitel 8), peger anden forskning på, at også indlæggelser på sygehus undertiden glemmes eller placeres fejlagtigt på tidsaksen [se fx: Andersen et al., 1979; Converse & Presser, 1986]. Semantiske præciseringer af *indlæggelse* på sygehus tilsikrer ikke, at målinger er uproblematisk, men er dog et bidrag hertil.

Faktuelt-generelle spørgsmål

Faktuelt-generelle spørgsmål, der udløser *markant generel inkongruens*, angår blandt andet varigheden af forskellige erhvervsituationer, skoleuddannelse, ugentlig arbejdstid, indkomst, læsevaner og politiske diskussioner (se: kapitel 11). Spørgsmålet om *varigheden af erhvervsituationer* siden afsluttet skoleuddannelse fremkalder markant inkongruens i alle subgrupper. B-respondenterne har været længst tid under uddannelse og kortest tid i arbejde. Fx har såvel mandlige som kvindelige B-respondenter været markant længere tid under uddannelse end A-respondenterne (se: *oversigt 12.15*).

Oversigt 12.15.

Varighed af erhvervsituationer siden afsluttet skoleuddannelse (fordeling af antal år pr. person). Særskilt efter køn.

	A-version Mænd	B-version Mænd	A-version Kvinder	B-version Kvinder
Under uddannelse	10	16	8	14
I arbejde	82	75	70	60
Arbejdsløs med understøttelse eller bistandshjælp	2	2	2	3
Hjemmegående husfader/ husmoder	1	0	13	16
Pensionist mv.	4	3	4	4
Andet	1	2	2	2
I alt	100	99	99	99
Antal år	12.259	10.927	11.320	11.438

$P_{\sigma} = 0,000$; $P_{\varphi} = 0,000$.

I A-versionen opfordres respondenterne til at tænke på perioden siden afsluttet skoleuddannelse og at genskabe informationer om varigheden af seks erhvervsituationer: under uddannelse, i arbejde, ar-

bejdsløs, hjemmegående, pensionist/efterlønsmodtager samt anden erhvervssituation. Under inddragelse af erfaringerne fra afhandlingens kvalitative del er B-versionen mere ordrig: "Hvis De prøver at huske hvert af årene fra De afsluttede Deres skolegang (folkeskole/privatskole, gymnasium, hf og lignende) og frem til i dag, hvor mange år har De så alt i alt gjort følgende?". B-spørgsmålet efterfølges af syv erhvervssituationer, da det er muligt samtidig at være under uddannelse og at have erhvervsarbejde. Til de fleste erhvervssituationer er der knyttet præciserende *probes*. Endelig anmodes B-respondenten om at addere de syv nævnte erhvervssituationers varighed, så det samlede antal år svarer til antal år fra afsluttet skolegang og til besvarelestidspunkt.

Formodentlig beror den markante inkongruens især på respondenternes forskellige forståelse af de to spørgsmålsversioner, herunder af *erhvervssituation* samt af *skoleuddannelse/skolegang*, *uddannelse* og (*erhvervs*)*arbejde*. I afhandlingens kvalitative del peges der på, at substantiverne udløser uens svar fra i øvrigt forskelsløse respondenter. Når B-versionen pointerer, *at* skolegang alene omfatter folkeskole, gymnasium og hf, *at* uddannelsesperioder og erhvervsarbejde kan kombineres, *at* uddannelsesperioder angår faglige eller videregående uddannelser, og *at* uddannelsesperioder ikke nødvendigvis refererer til fuldførte uddannelser, ændres antallet af mulige receptioner.

Uanset færre tomme pladser i B-versionen er det en krævende kognitiv opgave, som respondenterne skal løse. Majoriteten af respondenter skal overskue flere årtier. I så henseende er B-versionens opfordring til at *huske hvert af årene* næppe genskabelsesfremmende, hvorimod den efterfølgende additionskontrol kan være det. Da respondenterne kender antallet af år siden afsluttet skolegang, kan kontrollen virke som incitament til fornyede og måske bedre rekonstruktionsforsøg.

Hvad uddannelsestiden forud for erhvervssituationerne angår, skal respondenterne informere om *antallet af skoler* i løbet af deres skolegang. Transformationen udløser inkongruens blandt kvinder samt i én eller flere subgrupper med hensyn til hver af de fem øvrige baggrundsvariabler. B-respondenterne har i alle tilfælde gået

på flere skoler end A-respondenterne. Fx har mindre end hver tredje B-kvinde gået på én og samme skole, mens det gælder omtrent to femtedele af A-kvinderne (se: *oversigt 12.16*).

Oversigt 12.16.

Antal skoler i løbet af skolegang. Særskilt efter køn.

	A-version Mænd	B-version Mænd	A-version Kvinder	B-version Kvinder
1 skole	33	27	38	29
2 skoler	33	34	34	36
3 skoler	21	23	19	18
4- skoler	13	16	10	17
I alt	100	100	101	100
N	475	438	497	489
m	2,3	2,4	2,1	2,4

$P_{\sigma} = 0,173$; $P_{\varphi} = 0,002$ (χ^2 -test).

Selve spørgsmålets fysiske skikkelse er ens i de to versioner: “Hvor mange forskellige skoler har De gået på i løbet af Deres skolegang?”. Men i B-versionen er der tilføjet en *skole*-præciserende *probe* (børnehaveklasse, folkeskole, gymnasium, hf etc.). Yderligere er der kontekstuelle forskelle: I A-versionen findes spørgsmålet i en spørgeblok om barndom og ungdom, mens B-spørgsmålet er placeret i en blok om uddannelse/beskæftigelse samt efter et spørgsmål om skoleuddannelse.

Der er tidligere peget på, at respondenter forstår *skolegang* på mere end én måde (se: kapitel 7). Inkongruenserne peger på, at substantivet har flest betydningsudfald i B-versionen. Det bredere semantiske felt kan forklares blandt andet ved *probe*-markeringen af, at også *børnehaveklasse* er skolegang. Dette underbygges af, at det navnlig er i børnehaveklasserelevante aldersgrupper, at der udløses signifikante inkongruenser.

Dertil kommer spørgsmålenes forskellige placering i de to spørgeskemaversioner: I A-versionen er der formentlig respondenter, som via den af konteksten dannede mentale ramme tager udgangspunkt i deres barndom ved besvarelsen, mens B-versionen i højere

grad åbner for fokusering på barndomsoverskridende tidsrum. Det gælder navnlig respondenter, der overspringer den til spørgsmålet knyttede *probe*. Der foreligger i så fald en negativ fokuseringseffekt. Den mulige effekt eksemplificerer, at spørgsmål, der fremkalder uproblematisk svar i én kontekst, ikke nødvendigvis gør det i en anden [se tilsvarende fx hos: Bergman & Wärneryd, 1982; McFarland, 1981; Ottati et al., 1989; Schuman & Presser, 1981; Schwarz & Sudman, 1992].

Spørgsmålet om *ugentlig arbejdstid* fremkalder markant inkongruens blandt mænd og kvinder samt i næsten alle subgrupper med hensyn til de øvrige baggrundsvariable. B-respondenterne har i alle tilfælde en længere arbejdstid end A-respondenterne. Fx arbejder B-kvinderne i gennemsnit over seks timer mere end A-kvinderne. Den tilsvarende mandlige difference er omtrent fire timer (se: *oversigt 12.17*).

Oversigt 12.17.

Normal/faktisk ugentlig arbejdstid. Særskilt efter køn.

	A-version Mænd	B-version Mænd	A-version Kvinder	B-version Kvinder
-29 timer	4	5	20	13
30-39 timer	45	31	60	55
40- timer	51	64	20	32
I alt	100	100	100	100
N	440	421	445	437
m	41,2	45,0	34,2	40,7

$P_{\sigma} = 0,000$; $P_{\varphi} = 0,000$ (χ^2 -test).

I A-versionen spørges respondenterne om normal ugentlig arbejdstid, eventuel bibeskæftigelse inklusive, mens B-spørgsmålet er: "Hvis De tænker på Deres faktiske arbejdstid, hvor lang er/var den så i gennemsnit pr. uge? De bedes medregne eventuelt overarbejde og lønnet bibeskæftigelse". Den væsentligste forskel mellem de to versioner er *normal* versus *faktisk* samt B-versionens opfordring til ved besvarelsen at medregne eventuelt overarbejde.

Afhandlingens kvalitative del peger på, at *normal* har mange betydningsudfald (se: kapitel 7). En normal ugentlig arbejdstid kan fx

være normeret eller reel arbejdstid, ligesom det normale kan omfatte perioder af forskellig udstrækning. Formodentlig associerer de fleste A-respondenter til normeret – fx overenskomstmæssig – arbejdstid, mens B-respondenterne opfordres til at informere om de facto gennemsnitlig arbejdstid. Yderligere understreger B-referencen til overarbejde, at besvarelsen sigter mod at afdække faktisk arbejdstid. Ved at erstatte *normal* med *faktisk* og samtidig tilføje *overarbejde* reduceres antallet af tomme pladser – med en betragtelig vækst i antal arbejdstimer til følge. B-versionen tildeler respondenterne færre frihedsgrader, når reception og genskabelse interagerer.

At tilvejebringe informationer om respondenteres *personlige bruttoindkomst* (1995) er ikke ligetil. Transformationen fremkalder markant inkongruens blandt mænd og kvinder og i næsten alle subgrupper med hensyn til de øvrige baggrundsvariabler. A-respondenterne har i alle tilfælde højere bruttoindkomster end B-respondenterne. A-mændenes personlige bruttoindkomst er omtrent 24.000 kr. større i gennemsnit end B-mændenes, mens den tilsvarende difference blandt kvinderne er over 60.000 kr. (se: *oversigt 12.18*).

Oversigt 12.18.

Gennemsnitlig bruttoindkomst 1995 (m). Særskilt efter køn.

	A-version Mænd	B-version Mænd	A-version Kvinder	B-version Kvinder
m (kroner)	255.000	231.400	224.800	162.000
N	431	409	420	445

$P_{\sigma} = 0,000$; $P_{\varphi} = 0,000$ (*t-test*).

I A-versionen spørges respondenterne om størrelsen af vedkommendes samlede personlige indkomst i 1995 brutto, dvs. før skat og eventuelle fradrag er trukket fra, mens B-spørgsmålet er mere ordrigt: "Hvor stor var Deres egen personlige bruttoindkomst i 1995? De bedes medregne alle indkomster, f.eks. også renter, skattefrie indkomster, indkomster fra eventuelt sort arbejde og lignende". B-spørgsmålet efterfølges af en *probe*, der præciserer *bruttoindkomst*, ligesom B-respondenterne opfordres til at konsultere selvangivelse, budgetter o.l. Svarkategorierne er de samme.

Fortolkningen af inkongruenserne peger på, at selv minimale transformationer af faktuelle spørgsmål undertiden ændrer afgivne svar radikalt. Hvis B-versionens kompletterende reference til renter, skattefrie indkomster og indkomster fra sort arbejde skulle forklare inkongruenserne, måtte B-respondenternes indkomster være højere end A-respondenternes. Da det ikke er tilfældet, må inkongruenserne forklare på anden måde. Inkongruenserne kan heller ikke forklare ved svarkategorierne *vil ikke svare* og *ved ikke*, da der kun er moderate forskelle A- og B-versionen imellem med hensyn til svar af dén type.

Begge versioner er placeret i begyndelsen af en spørgeblok, der indledes: "Nu kommer nogle spørgsmål om Deres (og familiens) økonomi". A-versionen beder om informationer angående "*Deres samlede personlige* indkomst i 1995 brutto" og B-versionen om informationer angående "*Deres egen personlige* bruttoindkomst i 1995". Dersom respondenterne forstår *samlede* i fortsættelse af blokteksten, og hvis *Deres* samtidig læses som *deres*, kan respondenterne associere til familieindkomst i stedet for til personlig indkomst. Derimod udelukker B-versionens *egen* en sådan association. De markante indkomstforskelle A- og B-versionen imellem beror derfor på, at nogle A-respondenter har afgivet informationer om familiens bruttoindkomst.

Også spørgsmålet om *læsning af skønlitteratur* fremkalder markant generel inkongruens tillige med inkongruens i næsten alle subgrupper med hensyn til samtlige baggrundsvariabler. Der er i alle tilfælde flest B-respondenter, som læser skønlitteratur. Fx er der blandt B-versionens mænd 15 procentpoint flere, som læser skønlitteratur, mens divergensen er 7 procentpoint blandt kvinderne (se: *oversigt 12.19*).

Oversigt 12.19.

Skønlitterære læsevaner. Særskilt efter køn.

	A-version Mænd	B-version Mænd	A-version Kvinder	B-version Kvinder
Læser skønlitteratur	56	71	85	92
Læser ikke skønlitteratur	44	29	15	8
I alt	100	100	100	100
N	470	440	499	489

$P_{\sigma} = 0,000$; $P_{\Omega} = 0,001$.

I A-versionen spørges der, om respondenterne læser skønlitterære bøger (romaner, noveller, digte), mens B-versionen er: "Læser De romaner, novellesamlinger, eventyrsamlinger eller digtsamlinger (skønlitteratur)?" A-versionens svarkategorier er *ja/nej*-dikotome, mens B-versionen kompletterende beder respondenterne oplyse, hvorvidt *ja* er ofte, af og til eller sjældent.

Tilføjjelsen af *eventyrsamlinger* i B-versionen kan kun marginalt forklare inkongruenserne. Udslaggivende er de forskellige A- og B-svarkategorier. I A-versionen overlades bestemmelsen af *ja* og *nej*'s semantiske felter til respondenterne, mens felterne reduceres i B-versionen. Fx kan sjælden læsning af skønlitteratur i A-versionen fremkalde *nej*-svar, mens det samme ikke er muligt i B-versionen. Inkongruenserne beror derfor på en registereffekt.

De til B-spørgsmålet knyttede svarkategorier – fx *ofte* og *sjældent* – er vage adverbelle kvantifikatorer. I B-versionen efterfølges spørgsmålet om læsning af skønlitteratur af et spørgsmål om antal læste romaner, novellesamlinger, eventyrsamlinger og digtsamlinger inden for de sidste tolv måneder. En sammenligning af svarene på de to B-spørgsmål anskueliggør kvantifikatorernes vaghed [se tilsvarende fx hos: Bradburn & Sudman, 1979]. *Oversigt 12.20* opgør antallet af læste skønlitterære bøger (gennemsnit, medianer, kvartiler og variationsbredder) særskilt efter, om respondenterne har svaret ofte, af og til eller sjældent.

Oversigt 12.20.

Skønlitterære læsevaner sammenholdt med antallet af læste bøger inden for de sidste 12 måneder (B-version).

	Gennemsnit	Median	Nedre kvartil	Øvre kvartil	Mindste antal	Største antal
<i>Læser ofte</i>	31	20	10	31	0	450
Mænd	31	20	12	30	4	450
Kvinder	31	20	10	36	0	325
<i>Læser af og til</i>	8	6	3	10	0	150
Mænd	7	5	4	10	0	40
Kvinder	8	6	3	10	0	150
<i>Læser sjældent</i>	3	2	1	4	0	49
Mænd	3	2	1	4	0	49
Kvinder	3	3	1	4	0	18

Målt ved såvel gennemsnit som medianer er det ikke uventet, at *ofte* indebærer flere læste bøger end *af og til*, mens *sjældent* svarer til færre bøger end *af og til*. Mere overraskende er det, at *ofte* kan være ingen læste bøger, at *af og til* kan være 150 bøger, og at *sjældent* kan være næsten 50. Yderligere peger sammenligninger af kvartilerne på betydelige semantiske overlap mellem *ofte* og *af og til* samt mellem *af og til* og *sjældent*. Fx har en fjerdedel af ofte-læserne læst ti eller færre bøger inden for det sidste år, mens andelen blandt *af og til*-læserne er tre fjerdedele. Én fjerdedel af *sjældent*-læserne har læst fire bøger eller flere, mens en tilsvarende andel af *af og til*-læserne har læst mindre end fire bøger.

Anvendelse af adverbelle kvantifikatorer fører til særlige måleproblemer i surveyundersøgelser [se tilsvarende fx hos: Bradburn & Miles, 1979; Bradburn & Sudman, 1979; Singleton et al., 1988]. Som eksemplet anskueliggør, beror problemet på, at kvantifikatorerne har voluminøse semantiske felter og derfor ikke forstås på samme måde af forskellige respondenter. Forståelsen kan også bero på den kontekst, hvori adverbierne findes.

Det sidste faktuelte-generelle eksempel på transformation med deraf udløst markant generel inkongruens angår deltagelse i *politiske diskussioner*. Idet B-responderne oftere end A-responderne diskuterer politik, bevirker transformationen inkongruens såvel blandt mænd som kvinder samt i de fleste subgrupper med hensyn til de øvrige baggrundsvariabler. Eksempelvis er der både markant flere mænd og kvinder, som ofte diskuterer eller taler om politik med familie, venner eller kolleger (se: *oversigt 12.21*).

Oversigt 12.21.

Diskuterer/taler om politik med familie, venner eller kolleger. Særskilt efter køn.

	A-version Mænd	B-version Mænd	A-version Kvinder	B-version Kvinder
Ofte	44	55	31	42
Sjældent	46	37	54	45
Aldrig	10	8	15	13
I alt	100	100	100	100
N	476	442	501	493

$P_{\sigma} = 0,000$; $P_{\varphi} = 0,000$.

I A-versionen spørges, om respondenterne ofte, sjældent eller aldrig diskuterer politik med familie/venner/kolleger, mens B-spørgsmålet er: "Hvor tit taler De med familie, venner eller kolleger om politiske spørgsmål?". B-spørgsmålet efterfølges af en *probe*, der eksemplificerer *politiske spørgsmål* (fx ved parti-, beskæftigelses- og miljøpolitik). Svarkategorierne er fysisk identiske, hvorimod de to spørgsmålsversioner har forskellig kontekstuel placering. A-spørgsmålet findes efter spørgsmål om deltagelse i folketingsvalg og politiske møder, mens B-spørgsmålet er det første i en spørgeblok om politisk deltagelse og politiske holdninger.

Den minimale semantiske forskel selve spørgsmålene imellem udløser næppe inkongruens. Det gør derimod den kompletterende B-*probe* i kombination med spørgsmålenes placering. Der er tidligere peget på, at *politik* har et decideret voluminøst semantisk felt (se: kapitel 7). I afhandlingens kvalitative del indebar det, at informanterne forstår substantivet på vidt forskellige måder. Idet den til B-spørgsmålet knyttede *probe* tager det voluminøse semantiske felt ad notam, er intentionen dér en rummelig forståelse af *politik* blandt B-respondenterne. Hertil bidrager også den neutrale placering i begyndelsen af en ny spørgeblok.

Derimod tenderer A-spørgsmålets kontekstuelle placering til reduktion af *politiks* semantiske felt. Respondenter, der er usikre på A-spørgsmålets betydning, søger støtte i forudgående spørgsmål og besvarelser om folketingsvalg og politiske møder. Konsekvensen er definitions- og/eller fokuseringseffekter. Samlet beror inkongruenserne på A-versionens kontekstbetingede reduktion af *politiks* semantiske felt over for B-versionens *probe*-udvidelse af feltet. Eksemplet anskueliggør samspillet mellem semantiske felter og konteksteffekter (se: kapitel 9).

Et par transformationer af faktiskt-generelle spørgsmål fremkalder *ikke-markant inkongruens*. Det gælder spørgsmålet om *samliv med forældre i barndommen*. Transformationen udløser fx inkongruens blandt mænd, 50-59-årige og ikke-faglærte arbejdere. Flest B-respondenter har boet sammen med begge forældre hele tiden, mens flest A-respondenter hverken har boet sammen med begge forældre

hele eller noget af tiden. Eksempelvis har 16 procentpoint færre A- end B-respondenter med aktuell hovedbeskæftigelse som ikke-faglærte arbejdere boet sammen med begge deres forældre i hele barndommen (se: *oversigt 12.22*).

Oversigt 12.22.

Samliv med forældre i barndommen blandt ikke-faglærte arbejdere.

	A-version	B-version
Med begge forældre hele tiden	75	91
Begge forældre noget af tiden	16	6
Residual	9	3
I alt	100	100
N	112	86

$P_{\text{ufagl}} = 0,018$.

I A-versionen spørges, om respondenteren boede sammen med sine forældre, da pågældende var barn (og ung), mens B-versionen ekskluderer *ung* og specificerer *forældre*: “Boede De sammen med Deres forældre (biologiske forældre eller adoptivforældre), da De var barn?”. Med én undtagelse er svarkategorierne ens, idet kategorien *anden måde med mor/far* tilføjes i B-versionen. Det moderate antal inkongruenser skyldes et samspil mellem de nævnte transformationer, herunder en mulig registereffekt.

Endelig er der transformationer, som kun bevirker *specifik inkongruens*. Spørgsmålene angår fx husstandssammensætning, antal værelser i boligen samt motion og andre fritidsinteresser. Spørgsmålet om *husstandens sammensætning* udløser kun få specifikke inkongruenser, nemlig blandt pensionister mv. samt i et par subgrupper med hensyn til geografisk placering (Hovedstaden og Østjylland) og urbaniseringsgrad (hovedstadsområdet). Fx har 5 procentpoint flere B-pensionister en samlever og bor samtidig sammen med mindst ét barn (se: *oversigt 12.23*).

I A-versionen spørges der, hvem der bor i lejligheden/huset foruden respondenteren, mens B-versionen er: “Hvis De ser bort fra Dem selv, hvem har så fast bopæl (folkeregisteradresse) i Deres bolig?”. A-

spørgsmålet efterfølges af fem personkategorier mod B-spørgsmålets seks. I B-versionen sondres der mellem mindreårige og voksne børn. De to spørgsmålsformuleringer er næppe i sig selv inkongruensfremkaldende, hvorimod påpegningsen af, at børn såvel kan være mindreårige som voksne, er det. Når også respondentens egne og/eller samlevers voksne børn er børn, er konsekvensen flere samlevere med hjemmeboende børn og færre residualsvar. De specifikke inkongruenser er virkninger af uens svarkategorier (registereffekt).

Oversigt 12.23.

Husstandssammensætning blandt pensionister mv.

	A-version	B-version
Enlig	28	26
Samlever	61	61
Samlever og barn/børn	3	8
Residual	9	5
I alt	101	100
N	199	174

$$P_{pens} = 0,048.$$

At opgøre *antal værelser/rum* i et hus eller en lejlighed er ikke altid ukompliceret. Transformationen udløser specifik inkongruens i landområder, i Sønderjylland og blandt lærlinge/efg-uddannede. I de nævnte subgrupper har B-respondenterne i gennemsnit flere rum end A-respondenterne har værelser. Eksempelvis har flere B- end A-respondenter (6 procentpoint) bosiddende i landområder fem værelser/rum eller derover (se: *oversigt 12.24* på næste side). I Sønderjylland har 10 procentpoint flere B-respondenter et tilsvarende antal værelser/rum ($P_{sjyll} = 0,015$).

I A-versionen spørges der om antal *værelser* (bortset fra køkken, bad/toilet, éntre, kælder og loftsrum), mens B-versionen er: "Hvor mange *rum* (opholds- og soverum) har Deres bolig i alt, når De ser bort fra køkken, bad/toilet, éntre, kælder og loftsrum?". B-spørgsmålet efterfølges af en *probe*, der opfordrer respondenterne til fx at medregne spisestue, dagligstue, soveværelse, børneværelse og gæsteværelse.

Oversigt 12.24.**Antal værelser/rum i boligen i landområder.**

	A-version	B-version
1-2 værelser	9	6
3 værelser	20	15
4 værelser	25	27
5- værelser	46	52
I alt	100	100
N	374	346

$$P_{\text{land}} = 0,040.$$

Der er tidligere peget på, at et rum i en bolig ikke altid er et værelse dér (se: kapitel 7). Når respondenter opgør antal værelser, tæller de ikke på samme måde, idet nogle kun medtager visse værelser (fx sove- og børneværelse). *Værelse* har således ikke et diminutivt semantisk felt. *Værelse* og *rum*s divergerende og geografisk specifikke semantiske felter bidrager i kombination med *B-proben* til forklaring af de afdækkede inkongruenser.

Spørgsmålet om *at motionere eller dyrke sport* bevirker inkongruens blandt 60-69-årige, personer uden erhvervsuddannelse samt ikke-faglærte arbejdere. I disse grupper motionerer B-repondenterne oftest. Fx motionerer hver tredje A-respondent uden erhvervsuddannelse mindst én gang om ugen, mens det gælder omtrent hver anden B-respondent (se: *oversigt 12.25*). Også ikke-faglærte B-arbejdere motionerer eller dyrker sport markant oftere end A-arbejdere ($P_{\text{ufagl}} = 0,02$).

Oversigt 12.25.**Voksne uden erhvervsuddannelse, der motionerer eller dyrker sport.**

	A-version	B-version
Dagligt	8	18
Ugentligt	24	29
Månedligt	13	9
Sjældnere	14	16
Aldrig	42	28
I alt	101	99
N	200	159

I A-versionen skal respondenterne informere om, hvor ofte pågældende dyrker sport/motion, mens der i B-versionen spørges: "Hvor tit motionerer De eller dyrker sport?". Hertil føjes en B-*probe*, der pointerer, at de kropslige aktiviteter kan foregå hjemme eller ude, alene eller med andre samt privat eller i forbindelse med arbejde. Svarkategorierne er ens de to versioner imellem.

Der er tidligere peget på, at såvel *motion* som at *motionere* har voluminøse semantiske felter, og at substantivet ikke har samme betydning som verbet (se: kapitel 7). Fraværet af generel inkongruens til trods underbygger *split sample*-eksperimentet denne iagttagelse. De afdækkede specifikke inkongruenser beror formodentlig på substitutionen af *motion* med *motionere* i B-versionen, men navnlig på den til B-versionen knyttede *probe*, der pointerer, at de kropslige aktiviteter ikke nødvendigvis foregår i eksternt-organisatorisk regi.

Det sidste eksempel på transformationer, der udløser specifik inkongruens, drejer sig om *faste fritidsinteresser*. Unge i alderen 20-29 år samt et par subgrupper med hensyn til geografisk placering og urbaniseringsgrad afgiver inkongruente svar. Eksempelvis har flest 20-29-årige i B-versionen mindst én fritidsinteresse (se: *oversigt 12.26*).

Oversigt 12.26.
20-29-åriges faste fritidsinteresser.

	A-version	B-version
Ingen fritidsinteresser	35	25
1 fritidsinteresse	37	51
2- fritidsinteresser	28	24
I alt	100	100
N	172	175

$P_{20-29} = 0,031$.

I A-versionen spørges respondenterne om faste fritidsinteresser, som pågældende går til eller dyrker på bestemte ugedage og tidspunkter, mens B-spørgsmålet er: "Har De faste fritidsinteresser, som De dyrker, alene eller sammen med andre, på bestemte dage og tids-

punkter det meste af året?”. Svarkategorierne er forskellige de to versioner imellem. I A-versionen er kategorierne *ingen, én eller flere* fritidsinteresser, mens B-versionen specificerer otte mulige interesser, herunder *motionerer/dyrker sport*. Begge spørgsmålsversioner findes i en spørgeblok, hvor der forudgående er spurgt om fx motion/sport, teatergang og koncertoplevelser.

Der er tidligere peget på, at A-versionen giver anledning til forskellige receptioner, fx koncertinteresser og bestyrelsesarbejde (se: kapitel 7). I modsætning til A-versionen pointerer B-versionen, at faste fritidsinteresser ikke altid deles med andre eller dyrkes hele året. Alene denne semantiske forskel øger sandsynligheden for flere bekræftende svar i B- end i A-versionen. Hertil kommer B-kategorierne, der yderligere reducerer receptions mulighederne, og som tillige fremhæver, at den motion eller sport, som det forrige spørgsmål omhandler, skal inkluderes ved besvarelsen af det næste spørgsmål, hvis de kropslige aktiviteter vel at mærke har karakter af fast fritidsinteresse.

Inkongruenserne kan således forklares ved et komplekst samspil mellem tomme pladser, svarkategorier og kontekst. Per se har B-spørgsmålet færre tomme pladser end A-spørgsmålet. Via en B-registereffekt reduceres antallet af tomme pladser yderligere. Endelig forebygger svarkategorien *motionerer/dyrker sport*, at besvarelsen af B-spørgsmålet kan bero på subtraktionseffekter. Eftersom navnlig unge motionerer og dyrker sport [se fx: Bunnage, 1992; Bonke, 1997], er det ikke overraskende, at specifik inkongruens udløses blandt 20-29-årige.

Blot to faktuelte-generelle spørgsmål udløser *ikke inkongruens*. Det ene spørgsmål omhandler *udeboende børn*, mens det andet angår *varigheden af parforhold*. Der er tidligere peget på, at begge spørgsmål kun har få tomme pladser, hvilket *split sample*-eksperimentet underbygger. Transformationen af A-spørgsmålet “Har De nogen børn, som De ikke bor sammen med?” til “Har De mindreårige eller voksne børn, som har fast bopæl (folkeregisteradresse) et andet sted end i Deres bolig?” er ikke nok til at udløse inkongruenser. Tilsvarende gælder ændringen af A-spørgsmålet “Hvor længe har De

i alt levet i parforhold?” til “Hvor mange år har De alt i alt boet sammen med en ægtefælle eller samlever, når De også medregner eventuelle tidligere ægtefæller eller samlevere?”.

Holdningsspørgsmål

I overensstemmelse med anden forskning [se fx: Dijkstra & van der Zouwen, 1982; Fowler, 1992; Groves, 1989; Rasinski, 1989; Schuman & Presser, 1981] er der tidligere peget på, at med holdningsspørgsmål forbundne svarprocesser er ekstremt spørgsmåls- og kontekstsensitive. Adskillige undersøgelser peger på, at selv minimale spørgsmålstransformationer fremkalder statistisk inkongruens: “Results like these demonstrate the subtleties and complexities inherent in language. They show that respondents tend to be constrained by the exact words of a question – as well they should be.” [Converse & Presser, 1989].

Det er fremhævet, at de fleste transformationer af holdningsspørgsmål udløser *markant generel inkongruens* (se: kapitel 11). Det gælder fx spørgsmål om det offentlige sundhedsvæsen, om en række politiske anliggender, om opnåelse af høj social position samt om egenskaber, som børn bør lære af deres forældre.

Spørgsmålet om *tilfredshed med sundhedsvæsenet* fremkalder inkongruens såvel blandt mænd som kvinder samt i næsten alle subgrupper med hensyn til de øvrige baggrundsvariable. B-respondenterne er i alle tilfælde mere tilfredse end A-respondenterne. Fx er omkring halvdelen af A-kvinderne *meget* eller *noget tilfredse*, mens det gælder to tredjedele af B-kvinderne (se: *oversigt 12.27* på næste side). Som det fremgår, beror inkongruenserne blandt andet på, at flest B-respondenter (eller deres pårørende) inden for det sidste år har modtaget en behandling, der muliggør artikulering af (u)tilfredshed. Men selv hvis *ingen behandling* ekskluderes, er der betydelige svarforskelle, eftersom cirka en tredjedel af A-kvinderne er *meget tilfredse* mod omtrent halvdelen af B-kvinderne.

I A-versionen spørges, om respondenter inden for de sidste tolv måneder har været tilfreds med sundhedsvæsenets behandling af respondenter selv eller dennes pårørende, mens B-spørgsmålet er:

“Hvis De tænker de sidste 12 måneder igennem, har De så alt i alt været utilfreds med det offentlige sundhedsvæsens behandling af Dem selv og Deres familie?”. En lille semantisk divergens er, at *offentlig* er tilføjet i B-versionen. I samme version efterfølges spørgsmålet af en *probe*, der præciserer *offentligt sundhedsvæsen*, fx tandlæger og praktiserende læger. Yderligere er spørgsmålenes kontekstuelle placering forskellig. I A-versionen er spørgsmålet placeret umiddelbart efter et spørgsmål om sygehusindlæggelse, mens det i B-versionen findes efter spørgsmål om lægekonsultationer og tandlægebesøg.

Oversigt 12.27.

Tilfredshed med sundhedsvæsen inden for det sidste år. Særskilt efter køn.

	A-version Mænd	B-version Mænd	A-version Kvinder	B-version Kvinder
Meget tilfreds	28	33	29	42
Noget tilfreds	23	20	25	26
Hverken/eller	13	17	12	11
Noget/meget utilfreds	14	19	16	13
Ingen behandling	22	11	19	7
I alt	100	100	101	99
N	469	441	497	489

$P_{\sigma} = 0,000$; $P_{\varphi} = 0,000$.

Inkongruenserne beror næppe på de to formuleringer per se, men på en kombineret *probe*- og konteksteffekt. Fra afhandlingens kvalitative del vides, at spørgsmålet har semantiske faldgruber (se: kapitel 7). Eksempelvis indtænker nogle informanter kun sygehuse, når de besvarer spørgsmålet, mens andre associerer til praktiserende læger, plejehjem eller socialvæsen. B-versionens tydeliggørelse af *offentligt sundhedsvæsen* reducerer antallet af tomme pladser. Hertil bidrager også de to forudgående spørgsmål. Derimod åbner A-versionen for mangelfuld spørgsmålsforståelse, blandt andet via en kontekstuel definitionseffekt. Definitionseffekten underbygges af det betydelige antal *ingen behandling*-svar blandt A-respondenterne.

Også når respondenterne spørges om *mulighederne for at påvirke sundhedsvæsenets behandling*, udløses der inkongruenser. Det gælder

både mænd og kvinder samt i de fleste subgrupper angående øvrige baggrundsvariabler. Den generelle tendens er bedre påvirkningsmuligheder i B-versionen. Eksempelvis har 41 pct. af B-mændene *meget gode* eller *gode* muligheder, mens 25 pct. af A-mændene har det (16 procentpoint). Blandt kvinderne er forskellen endnu større (23 procentpoint) (se: *oversigt 12.28*).

Oversigt 12.28.

Muligheder for at påvirke sundhedsvæsenets behandling.

	A-version Mænd	B-version Mænd	A-version Kvinder	B-version Kvinder
Meget gode eller gode	25	41	30	53
Hverken/eller	36	37	41	36
Dårlige eller meget dårlige	39	22	29	11
I alt	100	99	100	100
N	463	434	492	477

$P_{\sigma^2} = 0,000$; $P_{\varphi} = 0,000$.

I A-versionen spørges der om vurderinger af mulighederne for at påvirke sundhedsvæsenets behandling af én selv eller af nære pårørende, mens B-spørgsmålet er: "Hvordan er Deres muligheder for at påvirke det offentlige sundhedsvæsenes behandling af Dem selv eller af Deres familie?". Den semantiske forskel selve spørgsmålene imellem er minimal og svarkategorierne ens. I B-versionen tilføjes en *probe*, der eksemplificerer mulige påvirkninger, fx at tale med læger. Desuden har de to spørgsmålsversioner uens placering i spørgeskemaerne. A-spørgsmålet findes efter et par spørgsmål, der kan forstås som omhandlende sygehuse, mens B-spørgsmålet er placeret efter et spørgsmål, der præciserer betydningen af *offentligt sundhedsvæsen*.

Fortolkningen er analog med dén om tilfredshed med sundhedsvæsenet. Inkongruenserne beror overvejende på en kombineret *probe*- og konteksteffekt. Såvel B-*probe* som B-kontekst reducerer antallet af tomme pladser. Konteksteffekten kan være en fokuseringseffekt, men er formodentlig oftest en definitionseffekt. Effekten er negativ og fører til måleproblemer. De to eksempler anskueliggør, at sammenhængende spørgeforløb undertiden kan bevirke måleproblemer (se: kapitel 9).

Andre transformationer, der ligeledes udløser markant generel inkongruens, angår politiske spørgsmål, fx i spørgsmålsbatteriet med seks påstande om skattetryk, offentlig børnepasning, offentlig transport, offentligt sundhedssystem, folkepension og kultur. Påstanden om *skatternes højde* fremkalder inkongruenser blandt mænd og kvinder samt i enkelte subgrupper med hensyn til skole- og erhvervsuddannelse (fx ingen erhvervsuddannelse), aktuel beskæftigelsesmæssig stilling (funktionærer), geografisk placering (Hovedstaden) og urbaniseringsgrad (fx landområder). I B-versionen er der i de fleste subgrupper relativt flere, som er *helt* eller *delvis enige* i, at skatterne er for høje, og at der må skæres ned på det offentlige. Det gælder navnlig mænd og funktionærer mv. Fx gør 62 pct. af B-mændene dén opfattelse gældende mod 47 pct. af A-mændene (se: *oversigt 12.29*).

Oversigt 12.29.

Skatterne er for høje, derfor bør der skæres ned på det offentlige. Særskilt efter køn.

	A-version Mænd	B-version Mænd	A-version Kvinder	B-version Kvinder
Helt enig	22	30	17	13
Delvis enig	25	32	21	28
Hverken/eller	18	12	18	14
Delvis uenig	19	13	22	20
Helt uenig	15	14	23	25
I alt	99	101	101	100
N	467	467	491	449

$P_{\sigma} = 0,000$; $P_{\eta} = 0,037$.

Påstandene er næsten enslydende i de to versioner, hvorimod svar-kategorier og kontekst er forskellige. B-versionen tillader, at respondenterne *ingen mening* har om påstanden eller *ikke forstår* den. I alt ekskluderes 5 pct. af B-respondenterne af svarkategorielle årsager fra *oversigt 12.29*. Desuden er denne af seks påstande placeret til sidst i A-batteriet, men først i B-batteriet.

Da få B-respondenter svarer *ingen mening* eller *forstår ikke*, kan inkongruenserne kun marginalt forklares ved kognitiv magelighed blandt A-respondenterne. Forklaringen er fortrinsvis af kontekstuel

beskaffenhed. Når den generelle A-påstand om skatternes højde placeres efter fem specifikke påstande fx om sundhedssystem, offentlig børnepasning og offentlig transport, giver de foregående påstande anledning til fokuseringseffekter og muligvis også til konsistenseffekter. A-respondenten har netop overvejet, om det offentlige sundhedssystem skal udbygges, om den offentlige børnepasning skal begrænses og om det offentlige transportsystem skal begrænses, hvorfor hun fokuserer på den slags offentlige tiltag. Muligvis tilstræber hun tillige at afgive konsistente svar og nødsages i så fald til at svare anderledes end B-respondenten.

Også transformationen af de fem specifikke påstande fremkalder mange inkongruenser. To af påstandene peger på reduktion af offentlige udgifter (transport og børnepasning), mens virkeliggørelsen af de tre øvrige fører til øgede udgifter (sundhedssystem, folkepension og kultur). Mens påstanden om offentlig transport fører til inkongruens blandt mænd og i enkelte subgrupper, hvad de øvrige baggrundsvariabler angår (fx 50-59-årige og funktionærer mv.), udløser påstanden om *offentlig børnepasning* inkongruens blandt mænd og kvinder, i næsten alle aldersgrupper samt i de fleste subgrupper med hensyn til skole- og erhvervsuddannelse, geografisk placering og urbaniseringsgrad. Fx er der blandt B-respondenterne både flere mænd og kvinder, der er *helt uenige* i, at den offentlige børnepasning skal begrænses/formindskes (se: *oversigt 12.30*).

Oversigt 12.30.

Offentlig børnepasning skal begrænses/formindskes. Særskilt efter køn.

	A-version Mænd	B-version Mænd	A-version Kvinder	B-version Kvinder
Helt/delvis enig	20	21	18	14
Hverken/eller	21	15	16	10
Delvis uenig	21	14	19	11
Helt uenig	39	50	47	65
I alt	101	100	100	100
N	465	404	489	428

$P_{\sigma} = 0,002$; $P_{\varphi} = 0,000$.

I A-versionen er påstanden, at offentlige børnepasningsordninger skal *begrænses*, mens B-påstanden bruger verbet *formindske*. Des-

uden *probe*-eksemplificeres offentlige børnepasningsordninger i B-versionen med vuggestuer, børnehaver og fritidshjem. Svarkategorierne er som tidligere nævnt. Endelig er påstanden placeret som nummer to efter påstanden om skattetryk i B-batteriet og som nummer fire i A-batteriet.

En monokausal fortolkning af inkongruenserne er ikke mulig. Verberne *begrænse* (dvs. at holde inden for visse grænser) og *formindske* (dvs. at gøre mindre) har næppe ens semantiske felter og påstandene alene af den grund ikke lige mange tomme pladser. Dertil kommer, at B-*proben* via eksemplificering af offentlig børnepasning reducerer antallet af tomme pladser i denne version. Yderligere ekskluderer svarkategorierne *forstår ikke* og *ingen mening* omtrent hver tiende B-respondent af *oversigt 12.30*, hvilket begrundet en formodning om, at af størrelsesordenen hver tiende A-respondent kognitivt mageligt har besvaret et spørgsmål, som de ikke forstår eller ikke har nogen mening om. Endelig spiller også påstandens placering formodentlig en rolle. I A-batteriet findes påstanden efter påstande om forbedring af det offentlige sundhedssystem, folkepension og kulturelle tilbud, mens B-batteriet indledende fordrer stillingtagen til skattetrykket. Alt i alt peger fortolkningen på et kompliceret samspil mellem semantiske felter, tomme pladser, kognitiv magelighed og kontekst-effekter (fokuserings- og eventuelt konsistenseffekter).

Påstanden om *udbygning/forbedring af det offentlige sundhedssystem* fremkalder inkongruens såvel blandt mænd som kvinder, i de fleste alders- og uddannelsesgrupper samt i enkelte subgrupper vedrørende de øvrige baggrundsvariabler. Den generelle tendens er, at flere B- end A-respondenter er enige i, at det offentlige sundhedssystem bør udbygges eller forbedres, så ventelister undgås. Fx er forskellen med hensyn til *helt enig* 15 procentpoint blandt mændene og 10 procentpoint blandt kvinderne (se: *oversigt 12.31* på næste side). Blandt funktionærer mv. er forskellen endnu større.

I A-versionen skal det offentlige sundhedssystem *udbygges*, så ventelister undgås, mens B-versionen *forbedrer* sundhedssystemet – med samme udfald. Fortolkningen af inkongruenserne er mindre kompliceret her: Der er ingen *probes*, som påvirker antallet af tomme

pladser. Endvidere svarer meget få B-respondenter *forstår ikke* eller *ingen mening* (1 pct.), hvorfor inkongruenserne næppe kan bero på kognitiv magelighed. Under indtænkning af afhandlingens kvalitative del er dette ikke overraskende, idet informanterne sjældent er ad hoc-informative, når de tager stilling til påstanden (se: kapitel 8). Desuden svarer flere B- end A-respondenter *helt enig*, hvorfor eventuelle konteksteffekter formodentlig spiller en marginal rolle. Hvis markante fokuserings- og/eller konsistenseffekter gjorde sig gældende, måtte der i B-versionen være færre *helt enig*-svar, da spørgsmålet om skattetryk er placeret først dér og udløser flere *helt/delvis enig*-svar.

Oversigt 12.31.

Det offentlige sundhedssystem bør udbygges/forbedres. Særskilt efter køn.

	A-version Mænd	B-version Mænd	A-version Kvinder	B-version Kvinder
Helt enig	54	69	70	80
Delvis enig	32	23	24	13
Residual	14	9	7	7
I alt	100	101	101	100
N	471	429	496	476

$P_{\sigma} = 0,000$; $P_{\varphi} = 0,000$.

Inkongruenserne skyldes navnlig to verbers forskellige semantiske felter: At *udbygge* er ikke synonymt med at *forbedre*. Det første verbum betyder at bygge én eller flere ekstra bygninger, dvs. udvidelse. Verbet konnoterer derfor til øgede offentlige udgifter, mens det andet verbum ikke nødvendigvis har en sådan konnotation. I begge versioner er sigtet at undgå ventelister, men proceduren er ikke den samme.

Eksemplet anskueliggør sensitivitet over for enkeltord ved besvarelse af holdningsspørgsmål. Et analogt eksempel er påstanden om, at *ældre skal have bedre levevilkår*. Transformationen bevirker inkongruens blandt mænd og kvinder samt i enkelte subgrupper med hensyn til alder, skole- og erhvervsuddannelse, aktuel erhvervs-mæssig stilling og geografisk placering. Tendensen er færre *helt enig*-svar i B-versionen. Fx er tre femtedele af A-respondenter med lærlinge/efguddannelse *helt enige* i, at folkepensionen skal forbedres, så ældre får

bedre levevilkår, mens knap halvdelen af B-respondenterne er helt enige i, at folkepensionen bør være højere – med samme udfald (se: *oversigt 12.32*). I begge versioner er sigtet forbedring af de ældres levevilkår, men procedurerne opleves på forskellig måde: Når A-versionens *forbedre* substitueres med *være højere*, er konsekvensen i højere grad øgede offentlige udgifter.

Oversigt 12.32.

Holdninger blandt voksne med lærlinge/efg-uddannelse til om folkepensionen bør forbedres eller være højere.

	A-version	B-version
Helt enig	60	49
Delvis enig	27	29
Hverken/eller	10	14
Residual	4	8
I alt	101	100
N	307	308

$$P_{efg} = 0,013$$

Det sidste eksempel fra batteriet af politiske spørgsmål angår, om det offentlige skal *betale mere til kulturelle tilbud*. Transformationen fremkalder inkongruens blandt mænd og kvinder og i de fleste subgrupper med hensyn til de øvrige baggrundsvariable. Den generelle tendens er flest *helt uenig*-svar i B-versionen, fx blandt mænd og kvinder (se: *oversigt 12.33*).

Oversigt 12.33.

Mere støtte/betale mere til kulturelle tilbud. Særskilt efter køn.

	A-version Mænd	B-version Mænd	A-version Kvinder	B-version Kvinder
Helt/delvis enig	13	15	17	19
Hverken/eller	29	18	28	24
Delvis uenig	25	20	28	21
Helt uenig	34	47	26	36
I alt	101	100	99	100
N	467	413	489	451

$$P_{\chi^2} = 0,000; P_{\Omega} = 0,002.$$

I A-versionen skal det offentlige *betale mere støtte* til kultur mod B-versionens *betale mere*. B-påstanden efterfølges af en *probe*, hvor biblioteker, beboerhuse, billedkunst og musik nævnes. Hvis *støtte* (dvs. økonomisk hjælp) har negative konnotationer, burde der være flest *helt uenig*-svar blandt A-respondenterne. Det formodes derfor, at A-substantivet *støtte* kun i begrænset omfang bidrager til inkongruens.

Kognitiv magelighed yder et minimalt bidrag til fortolkningen, da blot 5 pct. af B-respondenterne – grundet svarkategorierne *forstår ikke* og *ingen mening* – ekskluderes af *oversigt 12.33*. *Probe* og batteri-kontekst kan i højere grad forklare inkongruenserne. B-versionens *probe* reducerer antallet af tomme pladser og påfører nogle B-respondenter et snævrere kulturbegreb end A-respondenterne. Også konteksten er en relevant fortolkningsparameter. I B-versionen er påstanden placeret til sidst og dermed efter påstanden om skattetryk, mens A-versionen nævner påstanden om kulturelle tilbud før påstanden om skattetryk. Også her er fokuserings- og konsistenseffekter sandsynlige.

Andre politiske spørgsmål, hvis transformation bevirker markant generel inkongruens, angår fx tilfredshed med dansk demokrati samt holdninger til hjælp til dårligt stillede, til racistiske foreninger og til en fiktiv forening af arbejdsløse. Transformationen af *tilfredshed med dansk demokrati/folkestyre* fører til inkongruens blandt mænd, unge og personer med lang videregående uddannelse og i enkelte subgrupper med hensyn til øvrige baggrundsvariable. Om end der i enkelte subgrupper er lidt flere tilfredse i B-versionen, er tendensen flest *utilfredse* i B-versionen. Fx er andelen af utilfredse mandlige B-respondenter dobbelt så stor som andelen af A-respondenter (se: *oversigt 12.34* på næste side). Blandt de 20-29-årige er andelen cirka fire gange så stor (11 versus 3 pct.; $P_{20-29} = 0,016$) og endnu større blandt personer med lang videregående erhvervsuddannelse (12 vs. 1 pct.). I den sidste subgruppe er 77 pct. af A-respondenterne tilfredse eller nogenlunde tilfredse mod 68 pct. af B-respondenterne.

I A-versionen spørges, om respondenterne i det store og hele er tilfreds, nogenlunde tilfreds, ikke særlig tilfreds eller utilfreds med den

måde, *demokratiet* fungerer på i Danmark, mens svarkategorierne har omvendt rækkefølge i B-versionen: “Er De utilfreds eller tilfreds med den måde, det danske *folkestyre* fungerer på?”. Dertil kommer svarkategorien *ved ikke* i B-versionen. Kategorien ekskluderer 7 pct. af B-respondenterne fra *oversigt 12.34*.

Oversigt 12.34.

Tilfredshed med dansk demokrati/folkestyre. Særskilt efter køn.

	A-version Mænd	B-version Mænd	A-version Kvinder	B-version Kvinder
Tilfreds	17	21	14	12
Nogenlunde tilfreds	53	45	59	56
Ikke særlig tilfreds	24	22	20	23
Utilfreds	6	12	6	9
I alt	100	100	100	100
N	473	420	490	433

$P_{\sigma} = 0,001$; $P_{\varphi} = 0,244$.

I begge versioner efterfølges spørgsmålet af et åbent spørgsmål om kendetegn ved det danske demokrati/folkestyre, som respondenterne havde i tankerne, da pågældende svarede. En analyse af de åbne besvarelser peger på, at både *demokrati* og *folkestyre* har decideret voluminøse semantiske felter (se: kapitel 7), men underbygger ikke, at de to substantiver skulle have forskellige felter. I begge tilfælde er mængden af semantiske associationer legio. Nogle respondenter associerer til vidt forskellige aspekter af det demokratiske system, fx Grundloven, magtens tredeling, retsvæsenet, repræsentativt demokrati, valgret, folkeafstemninger, Folketingets sammensætning (fx “små partier har for stor indflydelse”), politikeres ansvarlighed og ordholdenhed eller mangel på samme (fx “uansvarlige politikere”), offentlig administration og bureaukrati (fx “pampervælde”) og politisk deltagelse (fx “befolkningens manglende engagement”), mens andre sammenligner det danske demokrati med andre systemer (fx “ikke korruption i Danmark”).

Andre respondenter har forskellige politiske indsatsområder i tankerne, fx skatte- og fordelingspolitik (fx “de rige får mere, de fattige

mindre”), socialpolitik (fx “ikke social nød i Danmark”), arbejdsmarkedspolitik (fx “arbejdsløshed”), indvandrpolitik (fx “indvandreres mulighed for udnyttelse”) og ulandsbistand (fx “for meget hjælp til udlandet”). Endelig nævner nogle respondenter frihed under ansvar, ytringsfrihed, tamil-sagen, EU-afstemninger og andre enkeltsager (fx “unødvendige broer” og “forkælede skraldemænd”). På denne baggrund kan inkongruenserne ikke forklares ved divergerende semantiske felter, ligesom der heller ikke er mistanke om konteksteffekter.

Inkongruenserne beror på en kombination af kognitiv magelighed og en registereffekt. Eftersom mindre end hver tiende B-respondent svarer *ved ikke*, kan kognitiv magelighed blandt A-respondenterne kun partielt forklare inkongruenserne. Mest udslagsgivende er de reverserede svarkategorier, der fremkalder en speciel registereffekt: Når *utilfreds* nævnes først i B-versionen, udløses flere svar af den type. Svarene kan skyldes afkrydsningsvilkårlighed, men tillige at fremrykningen af *utilfreds* i højere grad anerkender rimeligheden af den slags svar.

I batteriet af tre spørgsmål om stemmemotiver ved folketingsvalg bevirker kun transformationen af *hensynet til en retfærdig fordeling i samfundet* markant generel inkongruens. Der udløses inkongruens blandt mænd og kvinder samt i næsten alle subgrupper med hensyn til de øvrige baggrundsvariabler. Tendensen er i alle tilfælde, at færrest B-respondenter tillægger motivet *stor betydning*. Fx er forskellen 14 procentpoint blandt mændene og 11 procentpoint blandt kvinderne (se: *oversigt 12.35*).

Oversigt 12.35.

Stemmemotiver: Hensynet til en retfærdig fordeling i samfundet. Særskilt efter køn.

	A-version Mænd	B-version Mænd	A-version Kvinder	B-version Kvinder
Stor betydning	73	59	86	75
Mindre/ingen betydning	27	41	14	25
I alt	100	100	100	100
N	442	389	465	426

$P_{\sigma} = 0,000$; $P_{\varphi} = 0,000$.

Stemmemotivet *hensyn til en retfærdig fordeling i samfundet* er formuleret på samme måde i de to versioner, men i B-versionen findes en *probe*, der nævner hensynet til en mere lige fordeling af samfundets goder. Desuden tilføjes svarkategorien *ved ikke/har ikke tænkt over det*. Uagtet spørgsmålets mange tomme pladser og den med ad hoc-informativ genskabelse forbundne kognitive magelighed (se: kapitel 8) er der få B-respondenter, som gør brug af *ved ikke* (6 pct.). Følgelig kan inkongruenserne kun marginalt forklares ved behagestrategier. Mere afgørende er *proben*, der bidrager til normativ reduktion af mulige receptioner. *Probe*-effekten underbygger de mange tomme pladser i spørgsmålet.

Hensynet til samfundsøkonomien – det andet spørgsmål i batteriet om stemmemotiver – bevirker ikke-markant generel inkongruens samt inkongruens blandt kvinder, sjællændere mv. og østjyder. Fx tilkender færrest B-kvinder hensynet til samfundsøkonomien stor betydning (57 versus 67 pct.; $P_{\varphi} = 0,003$).

Også her spørges der på samme måde, men i B-versionen tilføjes en *probe*, der præciserer, at samfundsøkonomi fx er offentlige udgifter, skattetryk, betalingsbalance og udlandsgæld. Eftersom B-kategorien *ved ikke* ekskluderer 4 pct. af B-respondenterne, yder den et minimalt bidrag til inkongruensernes forklaring. Vigtigere er den kompletterende *probe*. Per se har *hensynet til samfundsøkonomien* mange tomme pladser (se: kapitel 7), men antallet reduceres via en *probe*. Endelig kan også batteriinterne konteksteffekter spille en rolle. Som nævnt omtales *retfærdig fordeling* først i batteriet og dernæst *samfundsøkonomien*. Der udløses formodentlig både redundans- og subtraktionseffekter i tilknytning til besvarelse af spørgsmålsbatteriet (se: kapitel 9). Effekterne beror på, at nogle respondenter opfatter, at hensynet til samfundsøkonomien er uddebatteret (redundans), mens andre respondenter undlader at gentage holdninger hertil (subtraktion).

Hvad de *dårligst stillede* angår, vil flere hellere *forbedre* end *yde mere hjælp*. Det gælder blandt kvinder samt i de fleste subgrupper med hensyn til de øvrige baggrundsvariabler. Fx mener tre femtedele af A-kvinderne, at det offentlige bør yde mere hjælp til de dårligst

stillede i Danmark, mens fire femtedele af B-kvinderne mener, at staten og kommunerne bør gøre mere for at forbedre de dårligst stilledes vilkår (se: *oversigt 12.36*).

Oversigt 12.36.

Holdninger til mere hjælp/forbedring til de dårligst stillede.

	A-version Mænd	B-version Mænd	A-version Kvinder	B-version Kvinder
Mere hjælp/forbedring	63	67	60	79
Ikke mere hjælp/forbedring	28	25	28	12
Ved ikke	10	8	12	9
I alt	101	100	100	100
N	465	431	498	487

$P_{\sigma} = 0,383$; $P_{\varphi} = 0,000$.

De markante inkongruenser beror altovervejende på A-versionens *yde mere hjælp* versus B-versionens *at forbedre*. At *yde hjælp* kan konnotere til passivisering, afhængighed eller manglende selvhjulpethed. Selvsagt konnoterer *mere hjælp* til øgede offentlige udgifter, men også *forbedre* kan gøre det. Formodentlig er de konnotationer, som respondenter tillægger *hjælp* ofte af negativ beskaffenhed, mens *forbedre* har mere positive konnotationer.

Tilsvarende tendenser er afdækket af amerikanske forskere. Ét førnævnt eksempel vedrører holdningen til at *løse* storbyproblemer sammenholdt med at *yde hjælp* til storbyer [se fx: Rasinski, 1989]. Rasinski spørger tillige amerikanske respondenter om de-res holdning til at *forbedre* sortes betingelser i stedet for at *yde hjælp*. Begge eksempler viser, at amerikanere lettere affinder sig med øgede offentlige udgifter, når problemer *løses* og livsbetingelser *forbedres*, end når hjælp er påkrævet (se: kapitel 3).

Danskeres holdninger til *racediskriminerende foreninger og partier* er ikke éntydige. En tilsyneladende ubetydelig transformation af spørgsmålet frembringer inkongruens blandt mænd og kvinder samt i næsten alle subgrupper med hensyn til øvrige baggrundsvariable. I alle subgrupper er tendensen, at flere hellere vil undlade at *forbyde* end *tillade* udbredelse af racediskriminerende synspunkter. Fx vil

knap én fjerdedel af A-mændene tillade racediskriminerende foreninger og partier, mens to femtedele af B-mændene ikke vil forbyde sådanne foreninger (se: *oversigt 12.37*). Forskellen er mindre udtalt blandt kvinder, men dog sandsynlig.

Oversigt 12.37.

Holdninger til foreninger og partier med racediskriminerende synspunkter. Særskilt efter køn.

	A-version Mænd	B-version Mænd	A-version Kvinder	B-version Kvinder
Tilladt/ikke forbudt	23	39	18	24
Forbudt/ikke tilladt	65	52	67	59
Ved ikke	12	10	15	17
I alt	100	101	100	100
N	467	435	496	484

$P_{\sigma} = 0,000$; $P_{\varphi} = 0,025$.

Bortset fra substitutionen af *tilladt* med *forbudt* spørges der i begge versioner på samme måde og i samme kontekst. Derfor beror inkongruenserne alene på denne substitution. Det er nærliggende at antage, at *tilladt* ikke er synonymt med negationen af *forbudt* – og vice versa. I så fald er hverken de to adverbier eller de dertil svarende verber semantisk komplementære. Det forbudte er ikke tilladt, og det tilladte er det, der er givet lov til. Leksikalsk-semantisk er der muligvis komplementaritet, men heraf følger ikke konnotativ komplementaritet.

Tilladel/forbyde-eksperimentet, der hermed for første gang er gennemført i Danmark, er inspireret af tilsvarende amerikanske eksperimenter – til stadighed med samme udfald [se fx: Hippler & Schwarz, 1986; Schuman & Presser, 1977; Schuman & Presser, 1981]. Der er ikke enighed om, hvordan udfaldene skal fortolkes. Nogle forskere peger på forskellige konnotationer knyttet til de to verber, idet *tillade* menes at have mere positive konnotationer end *forbyde*. Idet andre forskere fokuserer på samspillet mellem grammatik og semantik, gør de opmærksom på, at det *ikke* at tillade noget, er noget andet end at tillade det. At forbyde er en aktiv handling, mens ikke at tillade er passivt: “.. this asymmetry is due

to the response behavior of indifferent respondents who neither endorse that something should be forbidden nor that it should be allowed, resulting in higher endorsements of the negated form of both question wordings.” [Hippler & Schwarz, 1986]. I så fald fokuserer respondenterne på “.. the implications of *doing* what they are asked about, rather than on the implications of *not doing* it.” [Schwarz et al., 1991]. Formodentlig beror inkongruenserne overvejende på konnotationsbaseret fravær af semantisk komplementaritet de to verber/adverbier imellem (se: kapitel 3).

Et spørgsmål beder om meninger angående *Landsforeningen af Arbejdsløse i Danmark*, der er en fiktiv organisation. Transformationen fremkalder inkongruens blandt mænd og i enkelte subgrupper med hensyn til de øvrige baggrundsvariable, fx blandt funktionærer mv. samt personer med videregående erhvervsuddannelse. I de fleste subgrupper har B-respondenterne mere positive holdninger til organisationen end A-respondenterne. Fx angiver hver femte mandlig A-respondent tallene 4-5 (godt), mens én tredjedel af de mandlige B-respondenter gør det (se: *oversigt 12.38*). Blandt funktionærer mv. er forskellen endnu større (17 versus 36 pct.; $P_{\text{fikt}} = 0,008$).

Oversigt 12.38.

Holdninger til Landsforeningen af Arbejdsløse i Danmark (fiktiv). Særskilt efter køn.

	A-version Mænd	B-version Mænd	A-version Kvinder	B-version Kvinder
Tallet 1 (dårlig)	35	38	25	30
Tallet 2	20	13	17	11
Tallet 3	25	15	35	23
Tallet 4	9	15	10	16
Tallet 5 (god)	11	20	14	20
I alt	100	101	101	100
N	382	87	382	74

$P_{\sigma} = 0,011$; $P_{\eta} = 0,077$.

Mere bemærkelsesværdigt er det, at så mange respondenter besvarer spørgsmålet. Åbenbart artikulerer også danske respondenter gerne holdninger til fiktive fænomener (se: kapitel 8). I A-versionen er der én svarkategori, hvor respondenterne skal notere et tal mellem 1

(dårlig) og 5 (god), mens B-versionen tilføjer kategorierne *kender ikke* og *ingen mening*. A-versionen ekskluderer én tiendedel af A-respondenterne fra *oversigt 12.38*, mens B-versionen ekskluderer fire femtedele. Trods A-versionens ene svarkategori er der således nogle A-respondenter, som undlader at tilkendegive en mening, dvs. svarer implicit *ved ikke*. Når *kender ikke* og *ingen mening* tilbydes, øges andelen af *ved ikke*-svar betragteligt, idet tre femtedele af B-respondenterne ikke kender organisationen, mens én femtedel ikke har nogen mening om den. Mens ni tiendedele af A-respondenterne mener, at organisationen findes, gælder det to femtedele af B-respondenterne.

Respondenternes svar på spørgsmålet er illustrative for kognitiv magelighed og for bagvedliggende behagestrategier. Desuden underbygger svarene tilsvarende iagttagelser i afhandlingens kvalitative del (se: kapitel 8). I samsvar med anden forskning peger iagttagelserne på, at *ved ikke* som svarmulighed øger andelen af den slags svar [se tilsvarende fx hos: Bradburn & Sudman, 1989; Hippler et al., 1987; Jabine et al., 1984; Schuman & Presser, 1981]. Men selv når *ved ikke* tilbydes, praktiserer nogle respondenter behagestrategier [se fx: Krosnick, 1991; Krosnick & Alwin, 1987]. Strategien indebærer, at respondenterne vælger "det første det bedste svar", mageligt svarer *ved ikke* eller tilfældigt vælger en af de tilbudte svarmuligheder.

Muligheden for *ved ikke*-svar bidrager til færre måleproblemer. Blandt toneangivende forskere synes der at være enighed om, at *ved ikke* bør tilbydes ved besvarelse af holdningsspørgsmål [se fx: Olsen, 1995]. Det skyldes, at kognitiv magelighed navnlig forekommer ved besvarelse af den slags spørgsmål (se: kapitel 8). Derimod er der forskellige opfattelser, hvad faktuelle spørgsmål angår [se fx: Poe et al., 1988].

Spørgsmålsbatteriet om forskellige forholds vigtighed for *opnåelse af en høj social position/placering* i samfundet udløser inkongruens, hvad de fleste underspørgsmål angår. De generelle inkongruenser er markante med hensyn til vigtigheden af *forældres sociale position, gode forbindelser, gode albuer og flid*, der alle bevirker både mandlig og kvindelig inkongruens samt inkongruens i én eller flere subgrup-

per med hensyn til de øvrige baggrundsvariabler. Kun *begavelse* genererer hverken generel inkongruens eller inkongruens i subgrupper.

Når de forhold, der efter respondenternes opfattelse er *meget vigtige* for opnåelse af en høj social position, anskues under ét, viser *oversigt 12.39*, at navnlig samarbejdsevner, flid og uddannelse er meget, men ikke lige vigtige: *Samarbejdsevner* nævnes ikke i A-versionen og er derfor pr. definition uvigtige dér. Desuden er *flid* og *uddannelse* vigtigere for A- end for B-respondenterne. Endelig er også *gode albuer* vigtigst for A-respondenterne, mens *forbindelser* er det for B-respondenterne. Tendenserne gælder såvel mandlige som kvindelige respondenter.

Oversigt 12.39.

Syv forhold, som er meget vigtige for opnåelse af en høj social position/placering i samfundet. Særskilt efter køn. Procentuelle andele.

	Mænd		Kvinder		I alt	
	A-version	B-version	A-version	B-version	A-version	B-version
Samarbejdsevner	•	64	•	74	•	70
Flid	69	61	75	63	72	62
Gode albuer	30	26	33	27	32	26
Forbindelser	34	43	30	35	32	39
Forældre	11	17	13	14	12	15
Uddannelse	67	62	73	66	70	64
Begavelse	54	49	53	57	53	53

Note: I B-versionen er rækkefølgen som anført. I A-versionen er den reverseret og ekskluderer *samarbejdsevner*.

I A-versionen spørges der om seks forholds betydning for opnåelse af en høj social position i *samfundet*, mens der i B-versionen spørges om høj social *placering i Danmark* og efterfølgende nævnes ét forhold mere (*samarbejdsevner*). Underspørgsmålene har ikke samme rækkefølge i de to versioner, men reverseres i B-versionen. Yderligere er svarkategorierne ikke ens, idet *ved ikke* er tilføjet i B-versionen.

I begge versioner efterfølges spørgsmålet af et åbent spørgsmål om, hvad respondenterne forstår ved høj social *position* versus høj social *placering*. En granskning af de åbne besvarelser peger på, at begge

sproglige udtryk har usædvanligt mange tomme pladser, men at antallet af pladser næppe er forskellig de to udtryk imellem. I begge versioner associerer adskillige respondenter til økonomiske forhold (fx "høj løn", "mange penge" og "økonomisk uafhængighed") og arbejdsforhold (fx "spændende arbejde", "egen god virksomhed" og "ledende stilling"), mens andre fremhæver indflydelse (fx "politisk indflydelse" og "magt"). Atter andre associerer til levevilkår i bred forstand (fx "gode boligforhold" og "godt socialt liv"), høj social status (fx "nyde respekt"), uddannelse (fx "høj uddannelse") og personlige egenskaber (fx "selvstændighed" og "samfundssind"). Substitutionen af *position* med *placering* kan derfor ikke bidrage til forklaring af inkongruenserne.

Ved *ikke*-andelene varierer de syv forhold imellem fra 3 til 9 pct. og yder derfor mulige bidrag til inkongruensernes forklaring. Fra afhandlingens kvalitative del vides, at spørgsmålet udløser kognitiv magelighed, hvis omfang reduceres i B-versionen via eksklusion af *floaters*. Vigtigere er dog det ekstra underspørgsmål i B-versionen og rækkefølgen af de øvrige underspørgsmål. I begge versioner er det forhold, der nævnes først, det mest vigtige, nemlig *flid* i A-versionen og *samarbejdsevner* i B-versionen.

Umiddelbart synes en først-effekt således at sætte sig igennem (se: kapitel 9). Effekten problematiseres dog, når svarene angående *uddannelses* vigtighed indtænkes, idet dette forhold er det andet underspørgsmål i A-versionen og det næstsidste i B-versionen. Desuagtet er det i begge respondentgrupper et meget vigtigt forhold til opnåelse af høj social position. At først-effekter ikke er den eneste forklaring, viser også vigtigheden af *begavelse*. I A-versionen nævnes *begavelse* først, men til sidst i B-versionen. Alligevel mener omkring halvdelen af respondenterne i begge versioner, at *begavelse* er meget vigtig.

Inkongruenserne beror formodentlig på et komplekst samspil mellem først-effekter, parat- versus ad hoc-informationer og tomme pladser. Det er sandsynligt, at først-effekter gør sig gældende, men effekterne interagerer med varierende grader af ad hoc-informativ genskabelse. Fra afhandlingens kvalitative del vides, at informanterne ofte afgiver tøvende og usikre svar på spørgsmålet (se: kapitel 8). Mange respon-

denter har utvivlsomt tidligere overvejet, hvad uddannelse og begavelse betyder for et livsløb, men har næppe overvejet alle de stillede underspørgsmål lige meget. Dertil kommer, at nogle underspørgsmål formodentlig har flere tomme pladser eller mere voluminøse semantiske felter end andre, fx *gode albuer* versus *uddannelse*.

Det sidste eksempel på holdningsspørgsmål, hvis transformation bevirker markant generel inkongruens, angår *egenskaber, som børn bør lære af deres forældre*. Der udløses markant inkongruens med hensyn til egenskaberne *selvstændighed*, *tolerance*, *sparsommelighed*, *hensyntagen* og *velopdragenhed*, ikke-markant inkongruens angående *fantasi* og alene specifik inkongruens, hvad *ansvarsfølelse* og *lydighed* angår. De fire første egenskaber er forbundet med inkongruens i næsten alle subgrupper.

Da spørgsmålet forudsætter, at respondenter vælger tre ud af otte egenskaber, bør svarene ansues under ét. Det fremgår af *oversigt 12.40* på næste side, at der er anselige swardivergenser. I prioriteringsrækkefølge svarer A-respondenterne hyppigst selvstændighed, ansvarsfølelse, hensyntagen og velopdragenhed, mens B-respondenterne svarer ansvarsfølelse, selvstændighed, hensyntagen og velopdragenhed. Såvel mandlige som kvindelige B-respondenter prioriterer selvstændighed lavere end A-respondenterne. Markant flere A- end B-respondenter svarer selvstændighed og tolerance (16 versus 9 procentpoint), mens markant færre svarer hensyntagen til andre (16 procentpoint).

Den væsentligste forskel mellem de to versioner er, at de otte svar-kategoriens rækkefølge er reverseret i B-versionen, hvor *ved ikke* er tilføjet. Da blot 1 pct. af B-respondenterne afgiver *ved ikke*-svar, bidrager kategorien ikke til forklaring af inkongruenserne. Dette korresponderer med afhandlingens kvalitative del, idet spørgsmålet om børns egenskaber sjældent udløser kognitiv magelighed (se: kapitel 8). Yderligere er svarkategorierne transformeret en anelse. Fx er *hensyntagen til andre* ændret til *at tage hensyn til andre*. Heller ikke de minimale kategoriændringer forklarer inkongruenserne, men derimod reverseringen af kategorierne. I A-versionen nævnes selvstændighed først, hvorved der udløses markant flere A-svar af den type. I

A-versionen nævnes hensyntagen til sidst med mindre A-tilslutning til denne egenskab.

Oversigt 12.40.

Otte egenskaber, som forældre bør lære deres børn. Særskilt efter køn. Procentuelle andele.

	Mænd		Kvinder		I alt	
	A-version	B-version	A-version	B-version	A-version	B-version
Selvstændighed	79	61	84	68	81	65
Tolerance	31	22	33	24	32	23
Fantasi	23	25	19	26	21	25
Velopdragenhed	34	28	36	27	35	28
Sparsommelighed	7	24	6	17	7	21
Ansvarsfølelse	77	72	73	75	75	74
Lydighed	5	7	4	5	5	6
Hensyntagen	47	61	45	62	46	62

Note: I A-versionen er rækkefølgen som anført i oversigten. I B-versionen er rækkefølgen reverseret.

Af kategoriernes reversering følger en først-effekt. Først-effekter synes navnlig at forekomme i postspørgeskemaundersøgelser samt ved udlevering af svarkort [se fx: Bradburn & Sudman, 1989; Hippler et al., 1987; Krosnick & Alwin, 1987; Olsen, 1995]. Først-effekten kan dog ikke stå alene som forklaring. I A-versionen er tolerance den anden kategori, der også opnår flest A-svar. Men det samme gælder ikke kategori to i B-versionen (lydighed). Derfor interagerer først-effekter med andre svaraspekter.

Når lydighed nævnes af meget få respondenter, beror det formodentlig på, at egenskaben ikke harmonerer med moderne pædagogiske principper. Kun hvis alle egenskaber forekom lige rimelige, ville de førstnævnte blive foretrukket [se fx: Krosnick, i: Schwartz & Sudman, 1992]. Mange respondenter fravælger lydighed er parat-informativ, mens tilvalgene er mere ad hoc-informative (se: kapitel 8). Dertil kommer, at respondenterne ikke vurderer de enkelte egenskaber separat, men peger på egenskaber, der opfattes som overbegreber. Et optimerende svarvalg resulterer i, at visse egenskaber ikke fravælges på grund af negativ vurdering, men fordi de er inkluderet i andre egenskaber.

Kun få holdningsspørgsmål udløser *ikke-markant generel inkongruens*. Det drejer sig om *tillid/tiltro til danske politikere*, hensynet til samfundsøkonomien ved stemmeafgivelse ved folketingsvalg samt spørgsmål angående Danmarks Naturfredningsforening og Greenpeace. Med hensyn til transformationen af det førstnævnte spørgsmål udløser den sandsynlig inkongruens blandt kvinder og sjællændere mv. Fx har flest A-kvinder meget stor eller ret stor tillid/tiltro til danske politikere (se: *oversigt 12.41*).

Oversigt 12.41.

Tillid/tiltro til danske politikere. Særskilt efter køn.

	A-version Mænd	B-version Mænd	A-version Kvinder	B-version Kvinder
Meget stor/ret stor	32	31	31	21
Ret lille	45	41	48	52
Meget lille	23	29	21	27
I alt	100	101	100	100
N	473	245	498	201

$P_{\sigma} = 0,251$; $P_{\varphi} = 0,022$.

I A-versionen spørges der om respondentens *tillid* til danske politikere i almindelighed, mens B-spørgsmålet er: "Nogle mener, at danske politikere er troværdige. Andre mener, at politikere ikke er til at stole på. Hvor stor *tiltro* har De til danske politikere som helhed?". Den væsentligste forskel er dog svarkategorierne, idet der i B-versionen er tilføjet en neutral *på midten*-kategori: *både tiltro og ikke tiltro*.

Da midterkategorien ekskluderer omkring halvdelen (52 pct.) af B-respondenterne fra *oversigt 12.41*, er den et udslaggivende bidrag til inkongruensernes forklaring. Om end begge versioner har mange tomme pladser, er de bagvedliggende svarprocesser næppe markant semantisk forskellige, men beror navnlig på ad hoc-informativ genskabelse og kognitiv magelighed. Fortolkningen underbygges af anden forskning. Fx fandt Ferber [1956], at på midten-svar ofte har sammenhæng med et lavt informationsniveau. I så fald er det *floaters* med ikke-holdninger, der bevirker på midten-svar. Måleproblemet kan i nogen grad forebygges ved at tilbyde svarkategorien *ved ikke* (se: kapitel 3).

Anden forskning peger som nævnt på, at neutrale på midtenkategorier ofte fører til ændrede svarfordelinger og undertiden til ikke-formresistente korrelationer [se fx: Converse & Presser, 1986; Ferber, 1956; Hippler et al., 1987; Kalton & Schuman, 1982; Presser & Schuman, 1980; Schwarz et al., 1991]. Fx gennemførte Schuman & Presser [1981] et *split sample*-eksperiment, hvor hver anden respondent fik tilbudt neutrale på midten-kategorier. De to grupper udviste markant forskellig svaradfærd. Mange vælger på midten-svar, når kategorien bringes i forslag.

Endelig bevirker også spørgsmålene om *Danmarks Naturfredningsforening* og Greenpeace ikke-markant generel inkongruens. For den første forenings vedkommende udløses specifik inkongruens blandt kvinder, i enkelte aldersgrupper og blandt pensionister mv. Fx bedømmer B-kvinderne foreningen mere positivt end A-kvinderne (se: *oversigt 12.42*). Det samme gælder pensionister mv. Hver tredje A-pensionist tildeler foreningen tallet 5 (god), mens hver anden B-pensionist gør det ($P_{\text{pens}} = 0,000$).

Oversigt 12.42.

Holdninger til Danmarks Naturfredningsforening. Særskilt efter køn.

	A-version Mænd	B-version Mænd	A-version Kvinder	B-version Kvinder
Tallene 1-2	18	16	15	9
Tallet 3	30	26	25	25
Tallet 4	21	23	22	21
Tallet 5	31	35	38	45
I alt	100	100	100	100
N	461	366	475	363

$P_{\sigma} = 0,460$; $P_{\varphi} = 0,029$.

Fortolkningen er analog med refleksionerne angående Landsforeningen af Arbejdsløse i Danmark. Den væsentligste transformation er svarkategoriel, idet B-versionen tilføjer kategorierne *kender ikke* og *ingen mening*. Da kategorierne ekskluderer hver femte B-respondent (20 pct.) af *oversigt 12.42*, er de et væsentligt bidrag til forklaring af inkongruenserne. De to kategorier medvirker til lokalisering af kognitivt magelige respondenter.

Når respondenter, der indrømmer, at de enten ikke kender eller ikke har nogen mening om Dansk Naturfredningsforening eller Greenpeace, ekskluderes, ændres danskernes generelle holdning til foreningerne i positiv retning. *Floaters* er dog ikke altid mere "kritiske" end *non-floaters* [se fx: Schuman & Presser, 1981]. Som nævnt bidrager svarkategorier af typen *kender ikke* og *ved ikke* til færre måleproblemer, men kategorierne garanterer ikke, at behagestrategier udelukkende gør sig gældende blandt A-respondenterne.

Endelig er der enkelte holdningsspørgsmål, hvis transformation udløser *fravær af generel inkongruens*, men specifik inkongruens. Det er fx spørgsmål om *ret til fri abort*, ligestilling mellem mænd og kvinder og afhjælpning af forurening. Hvad det førstnævnte spørgsmål angår, er der statistisk sandsynliggjorte inkongruenser blandt 20-29-årige og personer uden erhvervsuddannelse. Eksempelvis er der flest unge A-respondenter, som bifalder kvinders ret til abort (se: *oversigt 12.43*).

Oversigt 12.43.

Holdning til fri abort (graviditetsafbrydelse/fosterfordrivelse) blandt 20-29-årige.

	A-version	B-version
Fri abort	87	74
Ikke fri abort	7	16
Ved ikke	6	10
I alt	100	100
N	173	174

$P_{20-29} = 0,010$.

I A-versionen spørges respondenterne, om enhver gravid kvinde, der ikke ønsker at få barn, bør have ret til afbrydelse af graviditeten (inden den 13. uge af svangerskabet), mens *afbrydelse af graviditeten* i B-versionen substitueres med *fosterfordrivelse*. Da der ikke er gennemført andre spørgsmålsændringer, og da konteksten er ens, kan alene unitransformation forklare inkongruenserne. Formodentlig skyldes de få udløste inkongruenser, at *graviditetsafbrydelse* og *fosterfordrivelse* forstås som synonymmer af næsten alle respondenter. Men

blandt nogle unge har *fosterfordrivelse* formodentlig negative konnotationer, der – indgrebets objektive beskaffenhed til trods – fremkalder en mere kritisk holdning til fri abort blandt unge B-responder. Desuden kan det ikke udelukkes, at nogle unge har besvaret spørgsmålet uden præcis viden om, hvad det nu forældede substantiv *fosterfordrivelse* refererer til.

Schuman & Presser [1981] gennemførte i 1980'erne et tilsvarende eksperiment, hvor der sondredes mellem *abort* og *graviditetsafbrydelse*. Der fandtes ikke signifikante svarforskelle. Eksemplet viser, at minimale unitransformationer ikke altid påvirker målinger. Når *abort* versus *graviditetsafbrydelse* ikke bevirker svarforskelle, kan det skyldes, at begge substantiver har præcis ekstension, og at de nærmer sig Rosch' basisniveau-kategorier (se: kapitel 2). Også *fosterfordrivelse* har præcis ekstension, men et negativt konnotationspotential.

De to kontekstuelle versioner af spørgsmålet om *ligestilling mellem mænd og kvinder* genererer én specifik inkongruens, nemlig blandt funktionærer mv. Flest A-funktionærer mener, at ligestillingen bør føres videre (7 procentpoint), mens flest B-funktionærer finder ligestillingen passende (9 procentpoint) (se: *oversigt 12.44*).

Oversigt 12.44.

Holdninger til ligestilling mellem mænd og kvinder blandt funktionærer mv.

	A-version	B-version
Bør føres videre	70	63
Er passende	26	35
Er ført for langt	4	2
I alt	100	100
N	334	295

$P_{\text{fkt}} = 0,041$.

De to spørgsmålsversioner og dertil hørende svarkategorier er fysisk identiske, hvorfor inkongruensen blandt funktionærer og tjenestemænd har kontekstuelle årsager. I A-versionen tilsigter det forudgående spørgsmål en konteksteffekt: "Hvis De forestiller Dem, at De fik valget mellem to arbejdspladser, hvor arbejdet, lønnen og

arbejdsforholdene er de samme, cheferne har samme uddannelse og erfaring, hvad ville De så vælge?”. Svarkategorierne er *mandlig chef*, *kvindelig chef* og *helt uden betydning*. Spørgsmålet er ekskluderet af B-versionen, hvor det foregående spørgsmål angår opnåelse af en høj social placering.

Der er peget på *ligestillings* voluminøse semantiske felt (se: kapitel 7). Eksempelvis angår ligestilling for nogle kun arbejdslivet, mens det for andre også vedrører familiesfæren og/eller den politiske arena. Når enkeltord i spørgsmål har voluminøse semantiske felter eller spørgsmål mange tomme pladser, kan forudgående tematisk analoge spørgsmål føre til afsmitning, in casu definitions- og/eller fokuseringseffekter (se: kapitel 9). Blandt funktionærer mv. bevirker det forudgående arbejdsrelaterede spørgsmål sådanne effekter. Det kan ikke afgøres, om effekterne skyldes, at ligestilling forstås arbejdsmarkedsmæssigt alene grundet konteksten, eller om den skyldes fokusering på tidligere genskabte informationer. En sammenligning af svarene på de to A-spørgsmål peger på, at især funktionærer, der beder om en mandlig chef, mener, at ligestillingen ikke bør føres videre.

Det sidste eksempel omhandler holdninger til *afhjælpning/løsning af forureningsproblemer*. Transformationen genererer specifik inkongruens blandt pensionister mv. og kvinder. I begge subgrupper har flest B-respondenter den opfattelse, at det offentlige skal gøre mere for at afhjælpe eller løse forureningsproblemer og andre miljøproblemer. Blandt pensionister mv. er der fx 11 procentpoint flere B-respondenter, som ønsker en forstærket indsats (se: *oversigt 12.45* på næste side). Forskellen blandt kvinderne er af samme størrelsesorden (13 procentpoint).

I A-versionen spørges, om det offentlige bør gøre mere for at *afhjælpe* forureningsproblemer og andre miljøproblemer i Danmark, mens B-spørgsmålet er: “Mener De, at staten og kommunerne bør gøre mere for at *løse* forureningsproblemer og andre miljøproblemer i Danmark?”. Da der hverken er svarkategorielle eller kontekstuelle forskelle, forklares inkongruenserne navnlig ved semantiske forskelle de kursiverede verber imellem.

Oversigt 12.45.

Pensionisters holdninger til afhjælpning/løsning af forureningsproblemer og andre miljøproblemer.

	A-version	B-version
Mere afhjælpning/løsning	63	74
Ikke mere afhjælpning/løsning	23	13
Ved ikke	14	13
I alt	100	100
N	195	174

$P_{pens} = 0,042$.

Når et problem *afhjælpes*, mildnes eller forsvinder det, mens problemet ophører med at eksistere, når det *løses* [se fx: Bang et al., 1995]. Om end de to verber således er partielt synonyme, er det første mindre definitivt end det sidste og har formodentlig et negativt konnotationspotential. Som nævnt bevirker den semantiske forskel ingen sikre svareffekter i de fleste subgrupper.

Kombinationsspørgsmål

Halvdelen af kombinationsspørgsmålene fremkalder *markant generel inkongruens*. Det er spørgsmål angående arbejdsforhold, et par helbredsspørgsmål, et spørgsmål om interesse for billedkunst samt et spørgsmål om at være uønsket alene.

Spørgsmålet om *andres værdsættelse/påskønnelse af ens arbejde* udløser inkongruens blandt mænd og kvinder samt i næsten alle subgrupper med hensyn til øvrige baggrundsvARIABLE. Tendensen er større værdsættelse i A-versionen end påskønnelse i B-versionen. Eksempelvis føler 15 procentpoint flere mænd og kvinder sig værdsat end påskønnet i høj grad (se: *oversigt 12.46*).

I A-versionen spørges, om respondenterne i almindelighed føler (følte), at arbejdsindsatsen værdsættes (blev værdsat) af de nærmeste kolleger, men B-versionen er: "Føler/følte De, at Deres arbejdsindsats for det meste påskønnes/blev påskønnet af dem, De arbejder/arbejdede mest sammen med?". Svarkategorierne er fysisk identiske, men i B-versionen tilføjes en *probe*, der eksemplificerer *påskønne*, fx skulderklap, hensyntagen og respekt.

Oversigt 12.46.

Værdsættelse/påskønnelse af ens arbejde. Særskilt efter køn.

	A-version Mænd	B-version Mænd	A-version Kvinder	B-version Kvinder
I høj grad	54	39	58	43
I nogen grad	41	50	38	49
Nej	4	11	4	8
I alt	99	100	100	100
N	446	418	458	448

$P_{\sigma} = 0,000$; $P_{\varphi} = 0,000$.

Leksikalsk er *værdsætte* og *påskønne* synonyme, idet begge verber handler om at udtrykke tilfredshed med noget [se fx: Bang et al., 1995]. Respondenter besvarer dog ikke spørgsmål via leksikalsk forståelse af verber eller af ord fra andre ordklasser. Der er peget på, at *værdsætte* har et voluminøst semantisk felt (se: kapitel 7), hvilket formodentlig også gælder *påskønne*. Under svarprocessen konnoterer nogle respondenter til aspekter af verberne og afgiver inkongruente svar i overensstemmelse hermed. Navnlig når et ord har et voluminøst semantisk felt, bidrager en eksemplificerende *probe* til feltreduktion.

Inkongruenserne kan forklares ved samspillet mellem de to verbers voluminøse semantiske felter og den til det ene verbum knyttede *probe*. Dertil kommer, at heller ikke *kollega* har et diminutivt semantisk felt. Da en kollega er en person, der arbejder på samme virksomhed som én selv [se fx: Bang et al., 1995], burde der ikke være semantiske forskelle *nærmeste kollega* og *arbejder mest sammen med* imellem, men næppe alle respondenter har dén forståelse (se: kapitel 7).

Også de fire spørgsmål i spørgsmålsbatteriet om at *arbejde meget hurtigt*, *meget koncentreret*, *meget hårdt* og at *tage initiativer* i arbejdet udløser markant generel inkongruens, hvortil kommer inkongruens i næsten alle subgrupper. Eksempelvis arbejder kun få mandlige og kvindelige A-respondenter *sjældent* eller *aldrig* meget hurtigt, mens det gælder over én fjerdedel af B-respondenterne. B-respondenterne – navnlig kvinderne – arbejder meget koncentreret sjældnere end A-respondenterne. Yderligere arbejder over halvdelen af både mandlige

og kvindelige B-respondenter *sjældent* eller *aldrig* meget hårdt, mens under en tredjedel af A-respondenterne gør det. Endelig skal færrest B-respondenter tage arbejdsinitiativer (se: *oversigt 12.47-12.50*).

Oversigt 12.47.

Nødvendigt at arbejde meget hurtigt. Særskilt efter køn.

	A-version Mænd	B-version Mænd	A-version Kvinder	B-version Kvinder
Ofte	39	35	46	33
Sommetider	53	39	47	38
Sjældent/aldrig	8	26	7	29
I alt	100	100	100	100
N	440	411	452	435

$P_{\sigma} = 0,000$; $P_{\varphi} = 0,000$.

Oversigt 12.48.

Nødvendigt at arbejde meget koncentreret. Særskilt efter køn.

	A-version Mænd	B-version Mænd	A-version Kvinder	B-version Kvinder
Ofte	59	54	60	45
Sommetider	33	32	33	38
Sjældent/aldrig	8	14	7	18
I alt	100	100	100	101
N	442	418	453	439

$P_{\sigma} = 0,015$; $P_{\varphi} = 0,000$.

Oversigt 12.49.

Nødvendigt at arbejde (fysisk) meget hårdt. Særskilt efter køn.

	A-version Mænd	B-version Mænd	A-version Kvinder	B-version Kvinder
Ofte	28	17	25	24
Sommetider	51	28	49	24
Sjældent/aldrig	21	55	26	52
I alt	100	100	100	100
N	443	412	452	441

$P_{\sigma} = 0,000$; $P_{\varphi} = 0,000$.

Oversigt 12.50.**Nødvendigt at tage initiativer. Særskilt efter køn.**

	A-version Mænd	B-version Mænd	A-version Kvinder	B-version Kvinder
Ofte	66	63	63	47
Sommetider	26	23	25	33
Sjældent/aldrig	7	14	12	20
I alt	99	100	100	100
N	441	419	459	442

$P_{\sigma} = 0,009$; $P_{\varphi} = 0,000$.

Inkongruenserne forklares ved et samspil mellem semantiske felter/ tomme pladser og *probes*, hvis virkninger er reduktion af mulige forståelsesudfald. Med hensyn til arbejdshastighed spørges der i A-versionen, om det er/var nødvendigt at arbejde meget hurtigt. B-spørgsmålet er: "Skal/skulle De arbejde meget hurtigt?". Den semantiske divergens er ubetydelig og forklarer ikke de mange sub-gruppeinkongruenser. Heller ikke svarkategorierne bidrager til fortolkningen, da kategorierne er identiske. Det gør derimod *proben*, der nævner akkordarbejde, ophobede arbejdsopgaver eller at nå mere på samme tid. *Proben* reducerer antallet af potentielle betydningsudfald af *hurtig* (udføres på kort tid).

Også med hensyn til arbejdskoncentration er transformationen af selve spørgsmålet minimal, hvorimod B-*proben* – arbejde årvågent, påpasseligt, lukke alt andet ude eller fordybe sig – bidrager til reduktion af det voluminøse semantiske felt, som *koncentreret* – at samle tankerne eller opmærksomheden om noget – har. Derved tildeles spørgsmålet færre potentielle receptioner. Tilsvarende gælder spørgsmålet om arbejdsinitiativer. Også *initiativ* – at sætte noget i gang – har et voluminøst semantisk felt, men feltet reduceres via den eksemplificerende *probe* (finde på noget nyt uden at få besked om det eller selv træffe beslutninger).

Kun spørgsmålet om hårdt arbejde er ændret mere end ubetydeligt, idet B-versionen tilføjer *fysisk*. Tilføjelsen suppleres af en eksemplificerende *probe* (store belastninger af kroppen). Som tidligere nævnt kan hårdt arbejde være hårdt i fysisk-kropslig henseende, men forstås undertiden som psykisk hårdt, som hurtigt arbejde eller

som meget arbejde, dvs. som anstrengende i videre forstand (se: kapitel 7). Såvel adjektiv som *probe* reducerer *hårdts* semantiske felt og bevirker, at spørgsmålet tildeles færre potentielle receptionsudfald.

De par helbredsspørgsmål, hvis transformation genererer markant generel inkongruens, handler om at føle sig *frisk/stærk nok* og stresset/anspændt. Det første spørgsmål udløser signifikant inkongruens blandt mænd og kvinder og i enkelte subgrupper med hensyn til øvrige baggrundsvARIABLE, fx blandt 40-49-årige, personer med videregående erhvervsuddannelse, selvstændige erhvervsdrivende mv. og personer i landområder. Tendensen er, at flere *altid/for det meste* føler sig *stærke nok* end *friske nok* til at gøre, hvad de har lyst til. Forskellen er særlig markant blandt selvstændige erhvervsdrivende mv. (se: *oversigt 12.51*).

Oversigt 12.51.

Frisk nok/stærk nok til at gøre hvad lyst til blandt selvstændige erhvervsdrivende mv.

	A-version	B-version
Altid eller for det meste	78	95
Af og til/aldrig	22	5
I alt	100	100
N	67	64

$P_{selvst} = 0,003$.

I A-versionen spørges, om respondenterne føler sig *frisk nok* til at gennemføre det, pågældende har lyst til, mens B-spørgsmålet er: "Føler De Dem kropsligt og psykisk (mentalt) *stærk nok* til at gøre det, De har lyst til?". A-versionen efterfølges af tre og B-versionen af fem i øvrigt ens svarkategorier. Hver af svarkategorierne *altid eller for det meste* og *aldrig eller næsten aldrig* ændres til to kategorier i B-versionen.

Det kan ikke udelukkes, at kategorierne påvirker svarfordelingen, men formodentlig er transformationen af selve spørgsmålet udslag-

givende. Om end *frisk* leksikalsk refererer til både somatik og psyke [se fx: Bang et al., 1995], er der respondenter, som kun associerer til noget kropsligt (se: kapitel 7). Når B-versionen ekspliciterer de psykiske aspekter og samtidig substituerer *frisk* med *stærk*, præciseres antallet af mulige receptioner med flere positive svar til følge. Per se kan *stærk* konnotere alene til fysisk styrke (mange kræfter), men i sætningssemantisk samspil med *kropslig og psykisk*, omhandler B-spørgsmålet psyko-somatisk soliditet.

Spørgsmålet om *stress/anspændthed* frembringer mandlig og kvindelig inkongruens samt inkongruens i næsten alle subgrupper med hensyn til de øvrige baggrundsvariabler. Den generelle tendens er, at markant flere føler sig stressede end anspændte. Fx føler over én tredjedel af mændene sig *sjældent* eller *aldrig* stressede, mens omkring halvdelen *sjældent* eller *aldrig* føler sig anspændte. Blandt kvinderne er de tilsvarende andele cirka én fjerdel og to femtedele (se: *oversigt 12.52*).

Oversigt 12.52.

Føler sig stresset/anspændt. Særskilt efter køn.

	A-version Mænd	B-version Mænd	A-version Kvinder	B-version Kvinder
Altid, ofte eller af og til	63	48	73	60
Sjældent eller aldrig	37	52	27	40
I alt	100	100	100	100
N	473	442	499	487

$P_{\sigma^2} = 0,000$; $P_{\varphi} = 0,000$.

I A-versionen spørges respondenterne om følelse af *stress* i hverdagen, mens B-spørgsmålet er mere ordrigt: "Nogle mennesker føler sig ud-kørte, overanstrengte eller nervøse. Hvor tit føler De Dem kropsligt eller psykisk *anspændt* i dagligdagen, fx i arbejdet eller derhjemme?". A-versionen efterfølges af tre og B-versionen af fem i øvrigt ens svar-kategorier. Hver af kategorierne *altid eller ofte* og *sjældent eller aldrig* er ændret til to kategorier i B-versionen. Heller ikke her kan det udelukkes, at kategorierne påvirker svarfordelingerne. Svarkategori-erne er kvantificerende adverbier med voluminøse semantiske felter. Eksempelvis har kategorien *altid eller ofte* næppe samme betydning som kategorierne *altid* versus *ofte* blandt alle respondenter.

Formodentlig er transformationen af selve spørgsmålet udslagsgivende. Leksikalsk refererer A-versionens *stresset* til den kropslige og/eller psykiske anspændthed, der nævnes i B-versionen [se fx: Bang et al., 1995]. Umiddelbart er den semantiske forskel de to versioner imellem derfor minimal. Imidlertid har *stresset* et voluminøst semantisk felt (se: kapitel 7), ligesom *stresset* versus *kropsligt og psykisk anspændt* ikke nødvendigvis er konnotativt identiske. *Stresset* anvendes ofte i det danske sprog og i mange sammenhænge. Når en person vedgår at være stresset, er det sjældent socialt stigmatiserende. I arbejdssammenhæng kan det endog have modsat virkning (fx indikator på høj produktivitet). Hvis personen derimod erkender at være psykisk anspændt, er det utvivlsomt mere stemplende. Hertil bidrager også B-versionens *nervøs* med muligt negative konnotationer. Endelig påpeger B-versionen, at kropslig eller psykisk anspændthed også kan angå hjemlige forhold. Hvis respondentens privatliv fremkalder psyko-somatisk anspændthed, er det mere penibelt at indrømme.

Det næstsidste eksempel på markant generel inkongruens drejer sig om *interesse for/optagethed af billedkunst*. Transformationen udløser inkongruens hos begge køn samt i de fleste subgrupper. Den generelle tendens er større *interesse* end *optagethed*. Fx er halvdelen af mændene interesseret i, men omkring hver tredje optaget af billedkunst. Blandt kvinderne er forskellen målt i procentpoint af samme størrelsesorden (se: *oversigt 12.53*).

I A-versionen spørges med ja/nej-svarkategorier, om respondenter er *interesseret* i billedkunst (maleri, skulptur, akvarel mv.), mens B-versionen er: "Er De *optaget* af billedkunst, f.eks. maleri, skulptur, grafik, akvarel eller lignende?". Spørgsmålet efterfølges af en *probe*, der tydeliggør, at optagethed fx er at nyde billeder, at gå på udstillinger, at læse om billedkunst eller at se tv herom. Yderligere er der i B-versionen to ja-kategorier (*meget* vs. *noget*).

Når en person er interesseret i et eller andet, retter personen opmærksomheden mod det, er optaget af det eller ønsker at lære noget om det [se fx: Bang et al., 1995]. Tilsyneladende er den semantiske

forskel derfor minimal. Imidlertid har *interesseret* – formodentlig også *optaget* – et voluminøst semantisk felt (se: kapitel 7). Men når en *probe* efterlyser aktive handlinger, reduceres *optagets* semantiske felt med mindre optagethed til følge. Hertil bidrager også svarkategorierne, idet *noget optaget* i B-versionen ville kunne fremkalde nej-svar i A-versionen.

Oversigt 12.53.

Interesseret i/optaget af billedkunst. Særskilt efter køn.

	A-version Mænd	B-version Mænd	A-version Kvinder	B-version Kvinder
Interesseret/optaget	50	37	56	45
Ikke interesseret/optaget	51	63	44	55
I alt	101	100	100	100
N	469	438	495	486

$P_{\sigma} = 0,000$; $P_{\eta} = 0,000$.

Spørgsmålet om *at være uønsket alene* bevirker signifikant inkongruens blandt kvinder samt i enkelte subgrupper med hensyn til de øvrige baggrundsvariabler (fx 40-49-årige, personer med mellemlang videregående erhvervsuddannelse, funktionærer mv., pensionister og nordjyder). Tendensen er den samme, nemlig at flest A-respondenter er uønsket alene. Eksempelvis har 10 procentpoint flere A-kvinder *ofte* eller *af og til* været alene uden at have lyst til det (se: *oversigt 12.54*). I Nordjylland har dobbelt så mange A- som B-respondenter *ofte* eller *af og til* været uønsket alene (34 versus 17 pct.; $P_{\text{nyil}} = 0,000$).

Oversigt 12.54.

Alene uden lyst til det. Særskilt efter køn.

	A-version Mænd	B-version Mænd	A-version Kvinder	B-version Kvinder
Ofte/af og til	24	20	28	18
Sjældent	42	46	44	45
Aldrig	35	34	28	36
I alt	101	100	100	99
N	474	426	498	465

I A-versionen spørges, om det *nogensinde* sker, respondenterne er alene, selvom pågældende *egentlig* havde mest lyst til at være sammen med andre. B-versionen er: "Nogle mennesker er engang imellem alene uden at have lyst til det. *Hvor tit* sker det, at De er alene, men har mest lyst til at være sammen med andre mennesker?". Der er ikke svarkategorielle forskelle, og det forudgående spørgsmål er det samme i de to versioner.

Da der ikke kan være svarkategorielt eller kontekstuel begrundet inkongruens, må fortolkningen tage afsæt i selve spørgsmålet. A-versionens *nogensinde* er en opfordring til respondenterne om at overveje, om pågældende har været uønsket alene på noget som helst tidspunkt, mens B-versionens *hvor tit* i højere grad retter sig mod det regelbundne. Når A-versionen tilføjer *egentlig*, er dette en anmodning om dyberegående overvejelse. Hertil kommer, at *egentlig* i kombination med *lyst* kan fremkalde emotionelle associationer, der er mindre nærliggende i B-versionen.

De semantiske spørgsmålsforskelle kan indebære, at de kvantificerende svarkategorier ikke har ens semantiske felter i de to versioner imellem. Fx er *ofte* i forlængelse af *nogensinde* formodentlig oftere end *ofte* i forlængelse af *hvor tit*. *Split sample*-designet muliggør ikke en belysning af denne problematik, men svar på et ekstra spørgsmål i B-versionen kan bidrage til øget forståelse af kvantificerende adverbier og dermed forbundne måleproblemer: "Har De så inden for de sidste 12 måneder været alene uden at have lyst til det dagligt, månedligt eller sjældnere?".

Det fremgår af *oversigt 12.55*, at der er betragtelige semantiske sammenfald mellem *ofte*, *af og til* og *sjældent*. Hver af de tre svarkategorier kan både, men ikke lige hyppigt, betyde dagligt, ugentligt, månedligt og sjældnere end månedligt. Eksempelvis er *ofte* for cirka hver ottende respondent én gang om måneden eller derunder (13 pct.). For over én fjerdedel af respondenterne er *af og til* sjældnere end én gang om måneden (29 pct.). Endelig er *sjældent* mindst én gang om måneden for cirka hver ottende respondent (13 pct.). I forlængelse af analoge fund ovenfor peger oversigten på, at kvantificerende adverbiers semantiske felter fører til mangelfulde målinger.

Anvendelse af kvantificerende adverbier bør undgås eller motiveres omhyggeligt.

Oversigt 12.55.

Hypigheden af at have været alene inden for de sidste 12 måneder sammenholdt med hypigheden af at være uønsket alene. Procent (B-version).

Været alene → Uønsket alene:	Dagligt	Mindst én gang om ugen	Mindst én gang om måneden	Sjældnere end én gang om måneden	I alt	N
Ofte	45	43	8	5	101	40
Af og til	4	28	40	29	101	112
Sjældent	1	5	7	87	100	349

Et par kombinationsspørgsmål udløser *ikke-markante generelle inkongruenser*. Det ene drejer sig om *selv at bestemme ens arbejdsmåde*, mens det andet angår støjproblemer. Transformationen af det første bevirker mandlig inkongruens samt inkongruenser i enkelte subgrupper med hensyn til de øvrige baggrundsvARIABLER, fx blandt 20-39-årige, ikke-faglærte arbejdere og personer bosiddende i hovedstadsområdet. Den generelle tendens er, at flest B-respondenter *i ringe grad/slet ikke* bestemmer måden, hvorpå de udfører deres arbejdsopgaver. Eksempelvis er der blandt 20-29-årige 12 procentpoint flere B-respondenter, som *i ringe grad/slet ikke* selv bestemmer måden, de arbejder på. Blandt de 30-39-årige er differencen 9 procentpoint (se: *oversigt 12.56*). Blandt ikke-faglærte arbejdere er differencen endnu større.

Oversigt 12.56.

Grad af selv at bestemme arbejdsmåde blandt 20-29-årige og 30-39-årige.

	A-version 20-29 år	B-version 20-29 år	A-version 30-39 år	B-version 30-39 år
I høj grad	30	30	44	41
I nogen grad	60	47	48	43
I ringe grad/slet ikke	10	22	7	16
I alt	100	99	100	100
N	163	169	207	194

$P_{20-29} = 0,008$; $P_{30-39} = 0,023$.

I A-versionen spørges, om respondenter selv kan (kunne) bestemme, på hvilken måde pågældende vil (ville) udføre de opgaver, der skal løses, mens B-versionen er: "Kan/kunne De selv afgøre måden, De udfører/udførte Deres arbejdsopgaver på?". Det er i begge versioner pointeret, at spørgsmålet angår respondenterens nuværende eller sidste erhvervsarbejde. B-spørgsmålet efterfølges af en eksemplificerende *probe* (selv afgøre arbejdsopgavernes rækkefølge, arbejde uden indblanding fra andre eller selv tage initiativer). Endelig er svarkategorien *i ringe grad/slet ikke* i B-versionen ændret til to kategorier.

A-versionens *bestemme* (dvs. fastsætte eller beslutte) og det tilføjede *løse* adskiller sig semantisk minimalt fra B-versionens *afgøre* (dvs. bestemme) og bidrager ikke til at forklare inkongruenserne. Formodentlig spiller heller ikke den svarkategorielle korrektion en mærkbar rolle. Den udslaggivende forklaring er *B-proben*. Spørgsmålet om selv at bestemme sin arbejdsmåde har mange tomme pladser (se: kapitel 7), men når der fx peges på at arbejde uden indblanding eller selv at tage initiativer, reduceres antallet af potentielle receptionsudfald. Det beror på, at *måde* (metode) utvivlsomt har et voluminøst semantisk felt.

Spørgsmålet om *støjproblemer* i boligen udløser kun få inkongruenser i subgrupper, eksempelvis blandt 50-59-årige, personer med lærlinge/efg-uddannelse og sjællændere mv. I alle tilfælde har flest A-respondenter støjproblemer. Fx er der blandt respondenter med lærlinge/efg-uddannelse 7 procentpoint flere A-respondenter med støjproblemer (se: *oversigt 12.57*).

Oversigt 12.57.

Støjproblemer i boligen blandt personer med lærlinge/efg-uddannelse.

	A-version	B-version
Støjproblemer	16	9
Ikke støjproblemer	84	91
I alt	100	100
N	305	308

$P_{efg} = 0,013$.

I A-versionen spørges der til larmende naboer, gadestøj eller lignende, mens B-versionen er: "Problemer med høje, skarpe eller irriterende lyde?". B-spørgsmålet efterfølges af en *probe*, der fx nævner støjende naboer, støjende dyr, gadestøj og flystøj. Begge versioner drejer sig om støj som boligproblem, og den semantiske forskel kan synes ubetydelig. A-versionens *larmende* er leksikalsk synonymt med *støjende* [se fx: Bang et al., 1995], mens B-versionens *høje, skarpe, irriterende lyde* er specifikationer af *støj*. Da B-versionen tilføjer støjende dyr og flystøj, burde flest B-respondenter have støjproblemer. Det har de imidlertid ikke.

Formodentlig kan inkongruenserne forklares ved forskellige konnotationer knyttet til *larmende* og *støjende*. Mens det første verbum muliggør associationer til husspektakler, konflikter o.l., er det andet verbum mere nøgternt. Ingen kan hindre respondenter i til verber og andre ord at knytte associative eller emotionelle bibetydninger, men konnotationer er som nævnt mere nærliggende for nogle ord end for andre (se: kapitel 7).

De resterende kombinationsspørgsmål medfører *fravær af generel inkongruens*, men for de flestes vedkommende *specifik inkongruens*. Det gælder spørgsmålet angående karriere/forfremmelsesmuligheder, et par helbredsspørgsmål, spørgsmålet om familiens økonomiske situation nu og før samt spørgsmålene om opvarmnings- og pladsproblemer i boligen.

Transformationen af spørgsmålet om *karriere/forfremmelsesmuligheder* bevirker inkongruens blandt funktionærer mv., idet færre A-funktionærer har karrieremuligheder end B-funktionærer har forfremmelsesmuligheder (se: *oversigt 12.58* på næste side). A-respondenterne spørges, om der er (var) forholdsvis gode karrieremuligheder – job med større ansvar og udfordringer – for folk i respondentens (sidste) faggruppe, mens B-versionen er: "Er/var der muligheder for forfremmelse eller anden erhvervskarriere for mennesker med Deres (sidste) arbejde og uddannelse?". A-svarkategorierne er ja/nej-dikotome, mens ja i B-versionen opdeles i *gode* versus *forholdsvis gode muligheder*. Tilsvarende opdeles *nej* i *dårlige* versus *ingen muligheder*. Endelig er versionernes kontekstuelle placering

forskellig, idet der forud for A-spørgsmålet er placeret et spørgsmål om underordnede. Dette spørgsmål findes ikke i B-versionen.

Oversigt 12.58.

Karriere/forfremmelsesmuligheder blandt funktionærer mv.

	A-version	B-version
Karriere/forfremmelsesmuligheder	62	70
Ikke karriere/forfremmelsesmuligheder	38	30
I alt	100	100
N	333	296

$P_{\text{fkt}} = 0,039$.

Karriere (dvs. jobfremgang) har adskillige semantiske udfaldsmuligheder og A-spørgsmålet mange tomme pladser. Hertil bidrager også *faggruppe* og *forholdsvis* (se: kapitel 7). Hvis B-spørgsmålet, der tilføjer *forfremmelse* – dvs. højere stilling – og tillige præciserer *faggruppe*, havde markant færre tomme pladser, burde der være flere specifikke inkongruenser. Inkongruensen netop blandt funktionærer og tjenestemænd forklares derfor overvejende kontekstuel. Formodentlig bevirker det forudgående B-spørgsmål om underordnede, at funktionærer mv., der enten har eller måske håber at få underordnede, associerer hertil, når de tager stilling til muligheden for at gøre karriere. Der foreligger i så fald definitions- og/eller fokuserings effekter (se: kapitel 9).

De to spørgsmål om generel helbredstilstand og om *dårligt humør/stemning* udløser få inkongruenser. Hvad det sidste spørgsmål angår, er der fx inkongruenser blandt 40-49-årige og personer uden erhvervsuddannelse. Tendensen er, at flere er i dårligt humør end i dårlig stemning. Fx er hver fjerde uden erhvervsuddannelse *altid*, *næsten altid* eller *ofte* i dårligt humør, mens 10 procentpoint færre er i dårlig stemning (se: *oversigt 12.59*).

I A-versionen spørges, om respondenter næsten altid eller ofte er i dårligt humør, mens B-versionen er: "Hvor tit er De i dårlig stemning, f.eks. ked af det, bange eller nedtrykt?". I B-versionen er *nej* ændret til *sjældent* versus *aldrig*. Trods svarkategoriernes ændring

er kategorierne logisk identiske. Kategorierne yder derfor kun et beskædet bidrag til inkongruensernes forklaring. Formodentlig er transformationen af selve spørgsmålet mere afgørende. Eftersom *humør* er den *stemning*, man er i, kan denne ændring dog ikke være udslaggivende. Det er derimod eksemplificeringerne. Når det pointeres, at *bange* (dvs. følelsen af, at noget farligt vil ske) og *nedtrykt* (dvs. trist) er aspekter af at være i dårlig stemning, tildeles spørgsmålet færre potentielle receptionsudfald, hvoraf nogle tilmed kan have stigmatiserende effekter, hvis respondenterne svarer bekræftende. At indrømme at være i dårlig stemning er lettere end at erklære sig bange eller nedtrykt.

Oversigt 12.59.

Personer uden erhvervsuddannelse i dårligt humør/dårlig stemning.

	A-version	B-version
Altid eller næsten altid/ofte	25	15
Ikke altid eller næsten altid/ofte	75	85
I alt	100	100
N	181	162

$P_{-eu} = 0,023$.

Spørgsmålet om *familiens økonomiske situation nu og for et år siden* udløser inkongruens blandt kvinder, sønderjyder og personer bosiddende i landområder. I disse subgrupper vurderer B-responderne de økonomiske ændringer mere positivt end A-responderne. Fx er hver fjerde B-kvinde af den opfattelse, at den økonomiske situation er *meget* eller *noget bedre*, mens hver femte A-kvinde vurderer på samme måde (se: *oversigt 12.60* på næste side). Blandt sønderjyder er forskellen endnu mere markant, idet hver tredje A-sønderjyde (37 pct.) mener, at situationen er blevet *noget* eller *meget dårligere*, mens kun hver syvende B-sønderjyde (14 pct.) er af den opfattelse ($P_{sylv} = 0,031$).

Da den semantiske forskel de to spørgsmålsversioner imellem er ubetydelig (se: *Bilag V*), og da svarkategorierne er identiske, er den udslaggivende forklaring kontekstuel. I A-versionen er det forudgående spørgsmål: "Hvis De ser på den politik, den nuværende

regering har ført, hvordan har den så påvirket den økonomiske situation for Dem og Deres familie?”. Spørgsmålet findes ikke i B-versionen. Når A-respondenten får stillet et spørgsmål om regeringspolitikens virkninger på familiens økonomiske situation og dernæst skal besvare et tematisk analogt spørgsmål om ændringer i den økonomiske situation, er der mulighed for kombinerede fokuserings- og konsistenseffekter (se: kapitel 9).

Oversigt 12.60.

Familiens økonomiske situation nu og for et år siden. Særskilt efter køn.

	A-version Mænd	B-version Mænd	A-version Kvinder	B-version Kvinder
Meget/noget bedre	24	25	20	26
Ingen ændring	51	55	59	54
Noget/meget dårligere	24	20	21	20
I alt	99	100	100	100
N	472	437	500	485

$$P_{\sigma} = 0,347; P_{\zeta} = 0,049.$$

Hvis respondenten er skeptisk over for regeringens politik, åbner skepticisismen mulighed for en negativ vurdering af politikken gennemslag i familiens økonomi (kontekstspørgsmålet). Den således artikulerede negative vurdering får respondenten til at fokusere på en regerings politik, som det følgende spørgsmål ikke omtaler (fokuseringseffekt). Det afgivne svar kan derpå tvinge respondenten til at afgive et konsistent svar på spørgsmålet om ændringer i familiens økonomiske situation (konsistenseffekt). Fortolkningen understøttes af, at inkongruens udløses i geografiske områder, hvor regeringspartierne står relativt svagt.

Det sidste eksempel på specifik inkongruens drejer sig om *opvarmningsproblemer* i boligen. Spørgsmålet udløser inkongruens blandt 50-59-årige og ikke-faglærte arbejdere. I begge tilfælde har flest A-respondenter opvarmningsproblemer. Fx har omkring fem gange så mange ikke-faglærte A-arbejdere opvarmningsproblemer (se: *oversigt 12.61*). Det beror formodentlig på, at A-versionen udelukkende nævner “utilstrækkelige opvarmningsmuligheder?”, mens B-versionen tilføjer en *probe*, der opfordrer til at se bort fra eventuelle økonomiske problemer ved opvarmning.

Oversigt 12.61.

Opvarmningsproblemer i boligen blandt ikke-faglærte arbejdere.

	A-version	B-version
Opvarmningsproblemer	11	2
Ikke opvarmningsproblemer	89	98
I alt	100	100
N	112	86

$P_{\text{ufagl}} = 0,022$.

Kun ét kombinationsspørgsmål – *lysproblemer* i boligen – udløser *ikke inkongruens*. I A-versionen spørges der, om boligen er for mørk, mens B-versionen er: “Problemer med for lidt sollys i boligen?”. B-spørgsmålet efterfølges af en *probe*, der nævner fravær af direkte sollys som eksempel. I A-versionen er *mørk* leksikalsk-semantic, at der er ringe eller ingen tilførsel af lys, mens B-versionens *sollys* er solens fjernelse af mørke og dens oplysning af mennesker og objekter, så de bliver synlige. Umiddelbart er den semantiske forskel de to versioner imellem minimal. Dog ekspliciterer B-versionen sondringen direkte versus indirekte sollys. Sondringen kunne fremkalde inkongruenser, men gør det ikke.

Fortolkningstendenser

Sammen med andre dele af afhandlingen bidrager fem fortolkningsparametre – unitransformation, multitransformation, svarkategoriel transformation, transformation via *probes* samt kontekstuel transformation – til fortolkningen af de mange sandsynliggjorte inkongruenser. Undertiden er kun én parameter inddraget ved fortolkningen, men oftest kombinationer heraf. Eftersom hver enkelt parameter er fortolkningsrelevant, er parametrene også væsentlige, hvis sigtet er minimering af måleproblemer: “It should be obvious that no matter how good one’s sample and no matter how high one’s response rate, the quality of the conclusions drawn from the survey depends heavily on the quality of measurement.” [Alwin, 1991].

Mens nogle spørgsmålstransformationer er semantiske og angår respondenteres sprogforståelse, retter andre transformationer sig mod kognitive svarprocesser i videre forstand (genskabelse af informa-

tioner). De semantiske transformationer i B-versionen sigter mod påvirkning – oftest reduktion – af semantiske felter og tomme pladser. Hertil bidrager adskillige uni- og multitransformationer, undertiden også *probes* og svarkategorier. Andre B-transformationer angår primært respondenters informationsgenskabelse. Hertil bidrager enkelte uni- og multitransformationer samt nogle *probes* og svarkategorier. Endelig er kontekstuelle transformationer tværgående, idet de ofte er semantiske såvel som kognitivt svarprocesrettede i videre forstand. De samlede fortolkningstendenser, der kan udledes af analyserne i dette kapitel, præsenteres i det følgende kapitel, hvor afhandlingens kvantitative del resumeres.

Resumé af kvantitative hypotesetest og fortolkninger

Hypotesetest og fortolkninger

I de to foregående kapitler er fire hypoteser om sprogsensitivitet og deraf følgende måleproblemer i surveyundersøgelser testet og testudfaldene fortolket. Hypoteserne, der citeres i rammen nedenfor, er formuleret via tekstanalyse af spørgeskemaer – baseret på teoretisk-empirisk forforståelse (se: kapitel 2-4, bind I). Desuden er også udfaldet af de ti hypotesetest i afhandlingens kvalitative del inddraget (se: kapitel 6-10, bind I).

Hypotese 11: *Sprogsensitivitet er et så udbredt fænomen blandt danske respondenter, at den som hovedregel er årsag til måleproblemer.*

Hypotese 12: *Sprogsensitivitet er et udbredt fænomen ved besvarelse af alle spørgsmålstyper, men især ved besvarelse af holdningsspørgsmål og episodiske spørgsmål.*

Hypotese 13: *Sprogsensitivitet er et udbredt fænomen i alle grupper af danske respondenter, men ikke i samme omfang.*

Hypotese 14: *Danske respondentes sprogsensitivitet er årsag til ikke-formresistente korrelationer.*

De fire kvantitative hypoteseafprøvnings empiriske grundlag er et *split sample*-eksperiment, hvor 1.921 voksne respondenter har besvaret to versioner – en A-version og en B-version – af et post-spørgeskema (se: kapitel 5, bind I). Sprogsensitivitet er virkninger af moderate sproglige transformationer af spørgsmål og spørgsmåls-kontekster de to spørgeskemaversioner imellem. Transformationerne er gennemført ved at substituere ét ord med et andet, ved andre semantisk-grammatiske spørgsmålsændringer, ved ændring af svar-kategorier, ved tilføjelse af præciserende og eksemplificerende *probes* samt ved kontekstuelle manipulationer. At transformere spørgsmål er måden, hvorpå mulige signifikante svarforskelle – *inkongruenser*

– genereres, fx grundet ords semantiske felter, udfyldelse af tomme pladser og hermed forbunden forskellig genskabelse af informationer.

Også i afhandlingens kvantitative del gives der normative svar på det ontologiske og epistemologiske spørgsmål. Dette følger alene af, at *split sample*-empiri ikke er det eneste grundlag for test af hypoteserne og for fortolkningen af testresultaterne. Heller ikke i denne del af afhandlingen honoreres krav om endelig verifikation. Som i andre surveyundersøgelser fører eksperimentet og fortolkningen af testresultaterne ikke til invariante universaliteter, men til sandsynliggjorte befolkningsrepræsentative generaliseringer angående voksne danskeres sprogsensitivitet.

Empirisk underbyggede hypoteser

Udfaldet af de gennemførte hypotesetest resumeres i de følgende fire underafsnit, og testresultaterne sammenholdes med andre forskningsresultater. Hypoteseafprøvningsne baseres på 102 eksperimentelle variabler, der virker som falsifikatorer. Hertil kommer seks baggrundsvARIABLE (respondentens køn, alder, skole- og erhvervsuddannelse, aktuelle hovedbeskæftigelse samt geografiske og urbaniseringsmæssige placering). Fortolkningerne af den afdækkede sprogsensitivitet resumeres efterfølgende (se: Fortolkninger af testudfald). Fortolkningerne fordrer eksplicitering af de sproglige transformationer, mens teoretiske begreber og udfaldet af de ti hypotesetest i afhandlingens kvalitative del virker som forforståelse.

Sprogsensitivitetens udbredelse

I den første hypotese om sprogsensitivitetens udbredelse antages, at sensitivitet er et så udbredt fænomen blandt voksne danske respondenter, at den som hovedregel er årsag til måleproblemer i surveyundersøgelser. Afprøvningen af hypotesen forudsætter, at de 102 eksperimentelle variabler er typiske for spørgsmål i danske sociologiske og andre samfundsvidenskabelige surveyundersøgelser, og at spørgsmålene er moderat transformerede de to skemaversioner imellem. Betingelsen for hypotesefalsifikation er, at de færreste eksperimentelle variabler er statistisk sandsynliggjorte indikatorer for sprogsensitivitet.

I overensstemmelse med den probabilistisk-generaliserende erkendelse i afhandlingens kvalitative del peger testudfaldet på, at survey-spørgsmål er særdeles skrøbelige måleredskaber. Korresponderende eksperimentelle variabler fremkalder markant hyppigere statistisk inkongruente end kongruente svar og svarfordelinger, når de 102 marginalfordelinger de to spørgeskemaversioner imellem sammenlignes (generelle inkongruenser). Når hertil føjes *specifikke inkongruenser* i subgrupper med hensyn til hver af de seks nævnte baggrundsvariabler, er hypotesen om sprogsensitivitetens udbredelse markant underbygget.

Sprogsensitivitet er et så almindeligt fænomen blandt voksne danske respondenter, at sensitivitet i forhold til forståelse af enkeltord, spørgsmål og spørgsmålskontekster som hovedregel er årsag til måleproblemer i danske surveyundersøgelser. Et større antal falsifikatorer – eksperimentelle variabler – ville næppe ændre hypoteseafprøvnings udfald. Samspillet mellem moderate transformationer af spørgsmål og danskeres semantisk-kognitive sensitivitet er så altomfattende og kompleks, at målinger i danske surveyundersøgelser – alene grundet respondenteres forståelse af spørgsmål og spørgsmålskontekster samt hermed forbunden genskabelse af informationer – næsten altid er mangelfulde.

Det samlede omfang af danske respondenteres sensitivitet over for transformationer af enkeltord, spørgsmål, *probes*, svarkategorier og spørgsmålskontekster er ikke tidligere afdækket. Derimod er *split sample*-eksperimenter en ofte anvendt metode i udenlandsk grundforskning. Ikke mindst amerikanske eksperimenter har gentagne gange peget på måleproblemer, der skyldes forståelse af enkeltord, spørgsmålshelheder og spørgsmålsrækkefølge (se: kapitel 3). Det gælder fx Bradburn & Sudman, der pointerer, at “.. Question wording effects can be the greatest single source of bias in surveys.” [1989]. Selv om udfaldet af den første hypoteseafprøvning således ikke er uforenelig med tendenserne i udenlandsk surveygrundforskning, synes der – med forbehold for eventuelle utilstrækkeligheder ved litteratursøgningen – ikke tidligere at være gennemført *split sample*-eksperimenter, som afdækker sprogsensitivitetens samlede udbredelse i en befolkning.

Sprogsensitivitet og spørgsmålstyper

I den anden hypotese om sprogsensitivitet og spørgsmålstyper antages, at sprogsensitivitet er et udbredt fænomen ved besvarelse af alle spørgsmålstyper, men navnlig ved besvarelse af holdningsspørgsmål og episodiske spørgsmål. Hypotesen falsificeres, hvis de færreste eksperimentelle variabler knyttet til én eller flere spørgsmålstyper er sandsynliggjorte indikatorer for sprogsensitivitet, eller hvis der er flest indikatorer knyttet til faktiskt-generelle spørgsmål og/eller kombinationsspørgsmål.

Hypoteseafprøvningen baseres på de samme forudsætninger som ovenfor, dvs. at surveyspørgsmålene er typiske for danske spørgsmål og samtidig moderat transformerede. Dertil kommer en tendentielt opfyldt forudsætning om, at der ikke er væsentlige forskelle med hensyn til de måder, hvorpå de fire hovedgrupper af spørgsmål opdelt efter spørgsmålstype er transformeret A- og B-versionen imellem. Yderligere en forudsætning angår antallet af spørgsmål inden for hver spørgsmålstype. Af de 102 (re)kodede eksperimentelle variabler er 24 episodiske, 24 faktiskt-generelle, 36 holdningsspørgsmål og 18 kombinationsspørgsmål. Et større antal spørgsmål af hver type ville øge spørgsmålenes typologiske repræsentativitet og dermed hypoteseafprøvningens gyldighed. Eftersom de 102 eksperimentelle variabler virker som falsifikatorer, kan det ikke udelukkes, at et større antal variabler ville modificere eller potentielt testudfaldet.

Når antallet af eksperimentelle variabler med statistisk sandsynliggjort generel inkongruens A- og B-versionen imellem opgøres med hensyn til spørgsmålstype, fører korresponderende spørgsmål inden for hver af de fire spørgsmålstyper langt hyppigere til inkongruente end kongruente besvarelser. Det gælder navnlig holdningsspørgsmål og episodiske spørgsmål, men generelle inkongruenser er også dominerende ved besvarelse af faktiskt-generelle spørgsmål og kombinationsspørgsmål. Når hertil føjes specifikke inkongruenser i subgrupper med hensyn til de førnævnte baggrundsvariabler, udløser næsten alle eksperimentelle variabler generelt eller specifikt inkongruente svar – med to faktiskt-generelle spørgsmål, ét holdningsspørgsmål og ét kombinationsspørgsmål som eneste undtagelser. Testen under-

bygger således den med besvarelse af spørgsmål af alle fire typer forbundne markante sprogsensitivitet.

Afprøvningen af den anden kvantitative hypotese problematiserer yderligere spørgeskemaer som empirisk måleinstrument og underbygger, at målinger – uanset spørgsmålstype – som hovedregel er mangelfulde. Når der alene fokuseres på generelle inkongruenser, hvor marginalfordelinger A- og B-versionen imellem sammenholdes, er det endvidere sandsynliggjort, at navnlig sprogsensitivitet ved måling af holdninger og spatiotemporale faktualiteter fører til markante måleproblemer. Med hensyn til hypotesens sidste aspekt – størst sprogsensitivitet ved besvarelse af holdningsspørgsmål og episodiske spørgsmål – ville et større antal spørgsmål inden for hver type øge spørgsmålenes typologiske repræsentativitet og dermed testgyldigheden. Hypotesen om sprogsensitivitet og spørgsmålstyper er derfor kun partielt underbygget.

Heller ikke sprogsensitivitetens omfang i relation til spørgsmål af forskellig type er tidligere afdækket blandt danske respondenter. Derimod fokuseres der i udenlandske *split sample*-eksperimenter ofte på sammenhænge mellem sprogsensitivitet og spørgsmålstype. Adskillige undersøgelser underbygger, at besvarelse af holdningsspørgsmål i markant grad afhænger af spørgsmålenes formulering og kontekstuelle placering, men også besvarelse af episodiske og andre faktuelle spørgsmål beror i mange tilfælde på semantiske og kontekstuelle forhold (se: kapitel 3). Fowler [1992] fremhæver fx, at forståelse af ord som *lægebesøg* og *sengeliggende* fører til måleproblemer ved besvarelse af episodiske spørgsmål og konkluderer: "The most important message from this study is that a commitment to identifying terms in questions and providing adequate definitions is an essential part of good survey research design." [Fowler, 1992].

Mange udenlandske *split sample*-eksperimenter peger samstemmende på, at sprogsensitivitet navnlig fører til måleproblemer ved besvarelse af holdningsspørgsmål, men tendensen kan skyldes, at der i amerikanske og andre undersøgelser især fokuseres på spørgsmål af dén type. Selv om heller ikke udfaldet af den anden kvantitative hypotesetest er uforenelig med udenlandske forskningsresultater, er

der ikke tidligere gennemført eksperimenter, som afdækker sprogsensitivitetens samlede udbredelse i en befolkning med hensyn til spørgsmålstyper.

Sprogsensitivitet og befolkningsgrupper

I hypotesen om sprogsensitivitet i forskellige befolkningsgrupper antages, at sprogsensitivitet er et udbredt fænomen i alle grupper, men ikke i samme omfang. Med befolkningsgrupper menes opdelinger med hensyn til ovennævnte baggrundsvariabler. Hypoteseafprøvningen baseres på de samme forudsætninger som ovenfor, men ved afprøvningen anvendes to forskellige metoder. Ved brug af den første fokuseres der separat på hver baggrundsvariabel, hvorpå antallet af inkongruenser i subgrupper med hensyn til variabelen afdækkes. Fokusering på signifikante forskelle mellem svarfordelinger og på separate baggrundsvariabler bevirker, at testmetoden – *bivariate niveautest* – er afdækning af signifikante niveauforskelle med hensyn til enkeltvariabler. Ved bivariate niveautest falsificeres hypotesen, såfremt der er grupper af danskere, hvis svar sjældent eller aldrig er inkongruente de to spørgeskemaversioner imellem, eller hvis ingen befolkningsgrupper er mere sprogsensitive end andre.

Den anden metode er multivariat. For hver af de eksperimentelle variabler er fokus på, om der er ens eller forskellige tendenser i baggrundsvariablenes betydning for sprogsensitivitet. Testmetoden – *multivariate tendentest* – er logistisk regressionsanalyse, hvor der gensidigt betinges med de seks baggrundsvariabler, hvorved afdækning af, om nogle variabler har samme eller forskellig tendens i de to skemaversioner, når andre baggrundsvariabler samtidig inddrages, muliggøres. I udgangspunktet indgår alle seks baggrundsvariabler, men trinvis udelukkes variabler, der ikke bidrager til forklaring af sprogsensitivitet. Ved multivariate tendentest falsificeres hypotesen, såfremt der til de 102 eksperimentelle variabler er knyttet få eller ingen signifikante forskelle med hensyn til forskellige befolkningsgrupperes simultane svartendenser.

De gennemførte bivariate niveautest er en yderligere sandsynliggørelse af surveysspørgsmåls markante skrøbelighed som måleredskaber. Sprogsensitivitet er et udbredt fænomen uanset respondenters

køn, alder, skole- og erhvervsuddannelse, hovedbeskæftigelse, geografiske og urbaniseringsmæssige placering. Hypoteseafprøvningen peger desuden på, at kvinder – ved gennemførelse af bivariate niveautest uden samtidig inddragelse af andre baggrundsvariabler – sandsynligvis er mere sensitive end mænd over for transformationer af spørgsmål. Kvinders større sprogsensitivitet angår navnlig holdningsspørgsmål, hvor antallet af specifikt kvindelige inkongruenser er omkring tre gange større end antallet af specifikt mandlige. Kvinder synes navnlig sensitive over for spørgsmål om omsorg over for mennesker og naturen, fx sundhedsvæsen, forureningsproblemer og naturfredning. Som modifikation af testudfaldet bør imidlertid nævnes, at et større antal eksperimentelle variabler muligvis kunne modificere testudfaldet.

I lighed med resultaterne af anden forskning er højtuddannede ikke mindre sprogsensitive end andre danskere. Der er heller ikke afdækket markante sensitivitetforskelle med hensyn til arten af aktuel hovedbeskæftigelse. Endelig peges der på enkelte sandsynlige forskelle i sprogsensitivitet med hensyn til danskeres geografiske placering. Den empiriske mangfoldighed begrundes en formodning om, at nord- og vestjyder er mere sprogsensitive end andre danskere. Med afsæt i bivariate niveautest er hypotesen således ikke falsificeret.

Udfaldet af de bivariate niveautest afdækker ikke træk ved danske respondenter, som har størst betydning for sprogsensitivitet, når baggrundsvariablerne inddrages simultant. Analysen af disse variables virkning er gennemført ved estimation af *odds ratio* – relationen mellem forskellige gruppers odds for sprogsensitivitet – og ved test af forskelle mellem odds ratio'er. Hvis statistiske test kan sandsynliggøre, at virkningen af en baggrundsvariabel er forskellig i A- og B-versionen, er der en *vekselvirkning* med hensyn til responsvariablen. Hvis test derimod sandsynliggør, at den måde, hvorpå en baggrundsvariabel virker i A- og B-versionen, ikke er signifikant forskellig, foreligger der en *hovedvirkning*.

Der er gennemført trinvis analyse, hvor ikke-signifikante vekselvirkninger successivt elimineres under inddragelse af de øvrige baggrundsvariabler. Når alle eksperimentelle variabler med generel in-

kongruens A- og B-versionen imellem anskues under ét, er andelen af signifikante i forhold til mulige vekselvirkninger med hensyn til hver af de seks baggrundsvariabler så ubetydelig, at hypotesen om sprogsensitivitet i forskellige befolkningsgrupper falsificeres. De gennemførte multivariate tendenstest afdækker med andre ord ikke baggrundsvariabler, som i sidste instans indvirker på voksnes sprogsensitivitet for så vidt angår de fleste eksperimentelle variabler.

Når sprogsensitivitetens omfang måles ved procentuelle niveauer og signifikante niveauforskelle, der præsenteres i tabeller, hvor eksperimentelle variabler bivariat og successivt sammenholdes med forskellige baggrundsvariabler, er det ikke falsificeret, at kvinder er mere sprogsensitive end mænd. Hvis sprogsensitivitet derimod måles ved forskelle mellem mænds og kvinders svartendenser under simultan inddragelse af andre baggrundsvariabler, er kvinder generelt ikke mere sprogsensitive end mænd. Afhængig af testmetode er hypotesen derfor kun partielt underbygget. Hvis erkendessigtet er afdækning af interagerende baggrundsvariabler, som forklarer sprogsensitiviteten i forskellige befolkningsgrupper, er den sidste del af hypotesen – sprogsensitiviteten er større i nogle befolkningsgrupper end i andre – falsificeret.

Sprogsensitivitetens udbredelse i forskellige grupper af voksne danskere er ikke tidligere afdækket. De to testresultater – bivariate niveautest og multivariate tendenstest – kan ikke sammenlignes med udenlandske *split sample*-eksperimenter, eftersom meget få undersøgelser – med forbehold for forskningsresultater offentliggjort efter litteratursøgningens afslutning – fokuserer på sammenhænge mellem sprogsensitivitet og respondenteres demografisk-sociale karakteristika. Ét eksempel på en undersøgelse, hvori sådanne sammenhænge afdækkes, er Schuman & Presser [1977], der peger på, at respondenter med ingen eller kortvarig uddannelse påvirkes mest af sproglige transformationer. En sådan tendens underbygges som nævnt ikke ved test af hypotesen.

Ikke-formresistente korrelationer

I hypotesen om formresistente korrelationer antages, at sprogsensitivitet undertiden fører til ikke-formresistente korrelationer. Hvis

sprogsensitivitet bevirker ikke-formresistente korrelationer, påvirkes statistiske sammenhænge mellem to eller flere eksperimentelle variable. Hypotesen, hvis afprøvning baseres på de samme forudsætninger som ovenfor, falsificeres, såfremt alle statistiske sammenhænge mellem eksperimentelle variable er formresistente, men underbygges, blot nogle ikke-formresistente statistiske sammenhænge sandsynliggøres. Hypoteseafprøvningen fokuserer på fordelingers yderpunkter og iagttagelse således et forsigtighedsprincip.

Med sigte på afdækning af ikke-formresistente korrelationer er der konstrueret ni *temavariabler*, dvs. kombinationer af udvalgte eksperimentelle variable. Temavariablerne, der baseres på 30 eksperimentelle variable med generel svarinkongruens de to spørgeskemaversioner imellem, angår socialt netværk, kulturelle vaner, personligt velbefindende, sundhedsadfærd, politisk adfærd, arbejdsforhold, økonomiske forhold, holdninger til sundhedsvæsenet samt andre politiske holdninger.

Hypoteseafprøvningen peger på, at sprogsensitivitet knyttet til besvarelse af moderat transformerede spørgsmål i adskillige tilfælde udløser generelle og/eller specifikke ikke-formresistente korrelationer i forskellige subgrupper med hensyn til de seks baggrundsvARIABLE. Hypotesen om ikke-formresistente korrelationer er således markant underbygget. Eftersom surveymålinger ikke kun er mangelfulde, når der fokuseres separat på afhængige variables marginalfordelinger, men tillige hyppigt, hvad statistiske sammenhænge mellem sådanne fordelinger angår, er surveymetodens markante empiriske skrøbelighed *split sample*-eksperimentets basale – og hvad danske samfundsvidenskabelige surveyundersøgelser angår nye – opdagelse.

Heller ikke den sidste kvantitative hypotese er tidligere afprøvet på grundlag af danske *split sample*-data. Derimod er der enkelte udenlandske undersøgelser, som peger på, at moderate transformationer af spørgsmål og spørgsmålskontekster undertiden påvirker statistiske sammenhænge mellem forskellige afhængige variable [se fx: Schuman & Presser, 1977; Schuman & Presser, 1981], hvorimod den slags sammenhænge falsificeres i andre tilfælde [se fx: Groves,

1989]. Hypotesetestens udfald er således ikke uforenelig med dele af udenlandsk grundforskning.

Når udfaldet af de fire hypotesetest ansues under ét, er hypotesen om sprogsensitivitetens generelle udbredelse markant underbygget, mens hypotesen om spørgsmålstyper underbygges partielt (se: *oversigt 13.1*). Med hensyn til sprogsensitivitet og befolkningsgrupper afhænger testudfaldet af, hvorledes hypotesen fortolkes og efterfølgende afprøves. Når hypotesen afprøves ved bivariate niveautest, underbygges den partielt, men falsificeres ved multivariate tendentest. Hvad endelig hypotesen om ikke-formresistente korrelationer angår, er den markant underbygget.

Oversigt 13.1.

Underbyggede og falsificerede kvantitative hypoteser om danske respondentes sprogsensitivitet.

Sprogsensivitetens udbredelse	Sprogsensivitet og spørgsmålstyper	Sprogsensivitet i befolkningsgrupper	Ikke-formresistente korrelationer
Hypotese 11 markant underbygget	Hypotese 12 partielt underbygget	Hypotese 13 partielt underbygget subsidiært falsificeret	Hypotese 14 markant underbygget

Fortolkninger af kvantitative hypotesetest

I det foregående kapitel bidrog fem parametre til fortolkningen af generelle og specifikke statistiske inkongruenser de to skemaversioner imellem. Undertiden blev kun én parameter inddraget, men oftest kombinationer af parametre. Mens nogle spørgsmålstransformationer er semantiske og angår respondentes sprogforståelse, retter andre transformationer sig mod kognitive svarprocesser i videre forstand. De semantiske transformationer i B-versionen sigter mod påvirkning – oftest reduktion – af ords semantiske felter og spørgsmålshelheders tomme pladser. Hertil bidrager adskillige uni- og multitransformationer, undertiden også *probes* og svarkategorier (se: Semantiske felter og tomme pladser). Andre B-transformationer angår primært respondentes genskabelse af informationer. Hertil bidrager enkelte uni- og multitransformationer samt et antal *probes* og svarkategorier (se: Genskabelsesvilkår). Endelig er kontekstuelle

transformationer tværgående, idet de ofte er semantiske såvel som kognitivt svarprocesrettede i videre forstand (se: Konteksteffekter).

Semantiske felter og tomme pladser

I overensstemmelse med afhandlingens kvalitative del og i forlængelse af afprøvningen af de fire kvantitative hypoteser er det empirisk underbygget, at standardiserede spørgsmål påfører danske sociologiske og andre samfundsvidenskabelige surveyundersøgelser markante måleproblemer. Uanset spørgsmålstype fører moderate sproglige transformationer og præciseringer som hovedregel til signifikante svarforskelle. Følgelig kan forfatteren bifalde Kalton & Schuman [1982], når de pointerer: "The general conclusion ... must be that survey questioning is not a precision tool."

De med besvarelse af surveyspørgsmål forbundne måleproblemer anskueliggøres først med fokus på *semantiske felter*. Enkeltord, der indgår i spørgsmål, har større eller mindre semantiske felter, men når ét eller få ord ændres, forklares eller eksemplificeres (oftest i B-versionen) og derpå fremkalder inkongruens, underbygger det metodens markante skrøbelighed. Som i anden surveygrundforskning (se: kapitel 3, bind I) fremkalder også moderate transformationer af danske surveyspørgsmål signifikante svarforskelle.

Nogle af de afdækkede generelle og specifikke inkongruenser beror på, at substantiver, verber eller ord fra andre ordklasser ikke forstås på samme måde af forskellige danske respondenter. Ordene kan have moderate semantiske felter, men felterne er ofte voluminøse. Fra episodiske spørgsmål, der udløser markant generel inkongruens, kan fra eksperimentet nævnes *demonstration, koncert* og *teater*. Eksempler fra faktuel-generelle spørgsmål er *arbejde, normal, politik, skolegang* og *uddannelse*. Fra holdningsspørgsmål kan *afhjælpeløse, formindske/begrænse, hjælpe/forbedre, tillade/forbyde* og *udbygge/forbedre* nævnes. Endelig er *initiativ, interesseret/optaget, hårdt, koncentreret, stresset/anspændt* og *værdsettet/påskønne* eksempler fra kombinationsspørgsmål.

Danske surveyforskeres brug af adverbelle kvantifikatorer fører til særlige måleproblemer, fordi kvantifikatorerne har voluminøse se-

semantiske felter. Eksempelvis er der i B-versionen afdækket betragtelige semantiske sammenfald mellem adverbierne *ofte* og *sjældent*. De to adverbier kan – om end ikke lige hyppigt – betyde dagligt, ugentligt, månedligt og sjældnere end månedligt. Derfor bør kvantificerende svarkategorielle adverbier undgås i surveyundersøgelser eller i det mindste begrundes omhyggeligt i hvert enkelt tilfælde (se: kapitel 14).

Hvis et ord har et voluminøst semantisk felt, bør ordet om muligt substitueres med et eller flere andre ord med mindre semantiske felter. Måske findes der et kortere og af danske sprogbrugere hyppigere anvendt ord, eller der findes et ord med mere sparsomt konnotationspotentiale. Hvad sammenhængen mellem konnotationer og måleproblemer angår, er *tillade/forbyde*-eksperimentet illustrativt. Da eksperimentet afdækker fravær af semantisk komplementaritet de to verber imellem, bør det negativt ladede verbum – *forbyde* – næppe anvendes. Også *udbygge* versus *forbedre* anskueliggør sammenhængen mellem konnotationer og måleproblemer. Hvis forskeren fokuserer på udvidelse, bør det første verbum bruges, og det andet, hvis forbedringer ikke er *ekstra bygninger*. Eksemplerne hidrører fra eksperimentets holdningsspørgsmål, men konnotationer fører til måleproblemer i alle fire spørgsmålstyper. Når danske respondenter fx skal opgøre antal værelser i deres bolig, tæller de ikke på samme måde, idet nogle kun tæller visse værelser, fx sove- og børneværelser. Således udløser *værelse*, der leksikalsk-semantisk er synonymt med opholdsrum, undertiden andre konnotationer end *opholdsrum*.

Hvis ords substitution ikke er mulig, kommer ordforklaringer eller ordeksemplificeringer på tale. Forklaringer og eksemplificeringer kan gennemføres via korrektion af selve spørgsmålet (fx ved i B-versionen at tilføje *bortset fra video*, når antallet af sete *tv-kanaler* skal opgøres) eller ved en *probe*, hvis sigte er præcisering af ordets semantiske felt. Grundet semantiske felter udløser *probe*-præciseringer hyppigt generelle eller specifikke inkongruenser, fx når *hårdt*, *initiativ*, *koncentreret*, *koncert*, *optaget*, *politik*, *påskønne*, *skolegang*, *teater* og *uddannelse* forklares eller eksemplificeres i B-versionen. Når *initiativ* fx er at finde på noget nyt uden at få besked om det eller selv at træffe beslutninger, eller når *koncentreret* betyder årvågent eller

påpasseligt, reduceres de to ords betydningsudfald med statistiske inkongruenser til følge A- og B-versionen imellem.

Ords semantiske felter er én parameter, der bestemmer antallet af *tomme pladser* i surveysspørgsmål, men også grammatisk-semantiske transformationer, *probes* og svarkategorier har receptionelle virkninger. Respondenten er underlagt spørgsmålshelhedens relative autonomi, men i sidste instans konstruerer respondenteren spørgsmålshelhedens endelige betydning. Velbegrundede grammatisk-semantiske transformationer, *probes* og svarkategorier kan bidrage til forebyggelse af måleproblemer, men eliminerer dem sjældent helt.

Hvad *grammatisk-semantiske spørgsmålsændringer* angår, er der flere eksempler på sandsynlig receptionel reduktion i spørgeskemaets B-version. Hvad episodiske spørgsmål angår, udløser *været hos lægen* mere end én reception, men når *hos* og *læge* præciseres, er resultatet et spørgsmål med færre tomme pladser. Når det i et andet spørgsmål i B-versionen ekspliciteres, at *sygehusindlæggelse* ikke nødvendigvis er forbundet med sygdomsbehandling, reduceres også receptionsmulighederne. Undertiden reducerer blot ét ord antallet af tomme pladser. Det gælder fx i spørgsmålet om *alder ved flytning hjemmefra*. Når *varig* tilføjes i B-versionen, reduceres antallet af tomme pladser.

Hvad andre spørgsmålstyper angår, er der tilsvarende eksempler. Når danskeres *normale arbejdstid* opgøres, har A-spørgsmålet mange tomme pladser, men ved i B-versionen at substituere *normal* med *faktisk* og tilføje *overarbejde* reduceres den receptionelle heterogenitet. Også *fast fritidsinteresse* har mange tomme pladser, men når B-versionen pointerer, at faste fritidsinteresser ikke nødvendigvis deles med andre eller dyrkes hele året, er resultatet færre receptionsudfald. Det samme gælder spørgsmålet om kropslig og psykisk styrke. Når psykiske aspekter ekspliciteres og *frisk* substitueres med *stærk*, begrænses antallet af mulige receptioner.

Også *probes* kan bidrage til præcisering af antallet af receptioner. Når det fx i et episodisk spørgsmål i B-versionen pointeres, at *offentlig udendørs politisk eller anden demonstration* også kan være optog, aktioner, blokader og 1. maj-møder, genskaber nogle respondenter

informationer om demonstrationer, som alene *proben* udløser. Et faktiskt-generelt eksempel omhandler *motion og sport*. Når en *probe* i B-versionen fastslår, at den slags kropslige aktiviteter ikke nødvendigvis foregår i eksternt-organisatorisk regi, er der flere respondenter, som motionerer eller dyrker sport.

Også til holdningsspørgsmål knyttede *probes* har receptionelle virkninger. Det ses fx ved afdækningen af stemmemotivet *hensyn til en retfærdig fordeling i samfundet*, hvor en normativ *probe* i B-versionen bidrager til at reducere antallet af tomme pladser. Tilsvarende gælder stemmemotivet *hensyn til samfundsøkonomien*, der ligeledes har mange tomme pladser. Endelig bevirker også *probes* i tilknytning til en række kombinationsspørgsmål ændring eller reduktion af mulige receptioner, fx i spørgsmålet om selv at *bestemme ens arbejdsmåde*. Når der i B-versionen peges på at arbejde uden indblanding eller selv at tage initiativer, er virkningen receptionsreducerende.

Endelig påvirker også *svarkategorier* antallet af tomme pladser i surveysspørgsmål. Hvis svarkategorier skal reducere mængden af tomme pladser, må kategorierne tilbyde respondenteren supplerende semantiske informationer, der begrænser det receptionelle udfaldsrum. Spørgsmålet om *selv at have gjort noget for at opnå en bedre behandling* er illustrativt i så henseende. I sagens natur bidrager A-versionens dikotome ja/nej-kategorier ikke til reduktion af tomme pladser, hvorimod B-kategorierne gør. B-kategorierne præciserer semantisk *at gøre noget*, eksempelvis at klage eller at fremsætte behandlingsforslag. Et tilsvarende eksempel angår *faste fritidsinteresser*, hvor B-kategorierne præciserer *fast fritidsinteresse*.

Genskabelsesvilkår

De svarvilkår, som danske respondenter tilbydes, påvirker mulighederne for genskabelse af informationer. Respondenteren kan tilbydes genskabelsesfremmende aflastninger eller kan udsættes for genskabelseshæmmende belastninger, der fører til kognitiv magelighed og dermed til større måleproblemer.

Kognitive *aflastninger* er ofte semantiske. Jo mindre betydningskonstruerende, respondenteren behøver at være, desto mindre er sandsyn-

ligheden alt andet lige for måleproblemer. Derfor er reduktion af enkeltords semantiske felter og af tomme pladser i spørgsmål vigtige kognitive aflastninger. Det gælder alle spørgsmålstyper, men ikke mindst episodiske. Aflastningerne kan gennemføres ved grammatisk-semantiske præciseringer, via *probes* eller ved semantisk kompletterende og præciserende svarkategorier.

Det er tillige kognitiv aflastning sprogligt at *tilpasse spørgsmålskelheden til arten af hukommelse, der ønskes aktiveret*. Hvis et spørgsmål kræver aktivering af episodisk hukommelse, kan sproglige formuleringer medvirke hertil. Episodisk spørgesprog kan modvirke den generelle hukommelses (fx drejebøgers) sandsynlige forrang. Adskillige episodiske spørgsmål er i B-versionen formuleret episodisk og bidrager hermed til inkongruens A- og B-versionen imellem. B-versionens spørgsmål om teaterforestillinger, koncerter, lægebesøg, sociale kontakter og tv-kigning sigter mod aktivering af episodisk hukommelse. Eksempelvis tilskynder B-spørgsmålet om *sociale kontakter*, der indledes med *Hvis De tænker de sidste 30 dage igennem én for én*, i højere grad end det tilsvarende A-spørgsmål til rekonstruktion og addition af faktiske hændelser. Når B-spørgsmålene i højere grad aktiverer episodisk hukommelse, er det ét eksempel på samspillet mellem sprogforståelse og informationsgenskabelse.

Også *probes* kan bidrage til aktivering af relevant hukommelse. Det gælder fx i spørgsmålet om *tv-kigning*, hvor B-respondenterne opfordres til episodisk at rekonstruere det faktiske antal tv-kigninger i en given periode. Et tilsvarende eksempel er spørgsmålet om *tandlægebesøg*, hvor en *probe* i B-versionen tilskynder respondenterne til at modvirke aktivering af drejebøger og at huske det faktiske antal tandlægebesøg. Et sidste eksempel angår *stemmeafgivelse ved folketingsvalg*. Når respondenter opfordres til at tænke over, om der er noget særligt, de kan huske ved de to sidste valgdatoer, øges sandsynligheden for episodisk genskabelse.

Vice versa bør ikke-episodiske spørgsmål formuleres med sigte på aktivering af generel hukommelse, men på grund af den generelle hukommelses sandsynlige forrang er formuleringsproblemet mindre med hensyn til faktiskt-generelle, holdnings- og kombinations-

spørgsmål. Når en respondent fx spørges om den *normale* hyppighed af samvær med venner, er risikoen for aktivering af episodisk hukommelse mindre end risikoen for aktivering af generel hukommelse ved besvarelse af et spørgsmål om *antal samvær* med venner inden for den sidste måned.

Ud over reduktion af semantiske felter, reduktion af tomme pladser og sproglig tilpasning til arten af den hukommelse, der ønskes aktiveret, kan *andre kognitive aflastninger* bidrage til at mindske måleproblemerne. Det gælder fx i spørgsmålet om *varigheden af forskellige erhvervsituationer*, hvor en additionskontrol synes at fremme genskabelse i B-versionen. Det er også sandsynligt, at referencen i B-versionen til selvangivelser, budgetter o.l. i spørgsmålet om *personlig bruttoindkomst* er genskabelsesfremmende blandt nogle respondenter. Endelig kan B-versionens *probe* om vejrlig og samvær i spørgsmålet om *stemmeafgivelse ved folketingsvalg* være netop det hukommelsesaktiverende vink, der fører til færre måleproblemer.

Når spørgsmål stiller omfattende krav til genskabelse af informationer, udsættes respondenter for kognitive *belastninger*. Ikke alle danske respondenter minimerer de kognitive svaromkostninger, men nogle kapitulerer og praktiserer behagestrategier over for intervieweren. Kognitiv magelighed forekommer især i tilfælde, hvor spørgsmål har mange tomme pladser. Desuden er hændeshyppighed en vigtig magelighedsudløsende parameter ved besvarelse af episodiske spørgsmål, mens kognitiv magelighed ofte udløses, når holdningsspørgsmål ikke er selvrelevante (se: kapitel 8, bind I).

Kognitiv magelighed forekommer oftest ved besvarelse af holdningsspørgsmål, men risikoen er også stor med hensyn til svar på *episodiske spørgsmål*. Eksempelvis peger respondenternes svar på spørgsmålet om *deltagelse i politiske møder* på, at spørgsmålet er for krævende og fremkalder kognitiv magelighed. Når hver fjerde B-respondent ikke husker, om de har været til et politisk møde, har mange A-respondenter vice versa afgivet kognitivt magelige svar. Et andet episodisk eksempel omhandler deltagelse i *underskriftindsamlinger*, hvor hver syvende B-respondent ikke husker, om de har deltaget heri. Begge spørgsmål har mange tomme pladser, der i sig selv bidrager til

kognitiv magelighed. Svarkategorier knyttet til kognitivt krævende faktuelle spørgsmål bør tage potentielle hukommelsesproblemer ad notam.

Blandt *holdningsspørgsmål*, der udløser kognitiv magelighed, er spørgsmålet om *Landsforeningen af Arbejdsløse i Danmark* illustrativ for forekomst af behagestrategier. Mens næsten alle A-respondenter er af den opfattelse, at foreningen eksisterer, gælder det kun to femtedele af B-respondenterne, der tilbydes svarkategorien *kender ikke*. Eftersom også danske respondenter således gerne artikulerer holdninger til fiktive fænomener, anskueliggør eksemplet, at svarkategorier som *kender ikke* eller *ingen mening* ikke sikrer uproblematisk målinger, men dog yder et bidrag til færre måleproblemer.

Med sigte på reduktion af måleproblemer ved besvarelse af holdningsspørgsmål er svarkategorier af typen *kender ikke, ved ikke og har ingen mening* ofte nødvendige. Opfattelsen understøttes af svar på andre af *split sample*-eksperimentets holdningsspørgsmål. Når respondenter artikulerer holdninger til *Danmarks Naturfredningsforening* og *Greenpeace* og i B-versionen eksplicit tilbydes *kender ikke* og *ingen mening*, er resultatet generelt inkongruente svar og kognitivt magelige respondenter. Eksklusionen af respondenter, der indrømmer, at de ikke kender eller ikke har mening om foreningerne, ændrer danskernes generelle holdning i positiv retning. Endelig peger et sidste eksempel i samme retning. Respondenternes svar på spørgsmålet om *tiltro til danske politikere* peger på forekomst af behagestrategier. Når B-versionens midterkategori – *både tiltro og ikke tiltro* – ekskluderes, er resultatet generel inkongruens. Også her kan måleproblemet reduceres ved at tilbyde svarkategorien *ved ikke*.

Konteksteffekter

Også konteksteffekter bidrager til forklaring af de statistiske inkongruenser A- og B-versionen imellem. Effekterne knytter sig såvel til sammenhængende spørgeforløb som til enkeltspørgsmål (dvs. registreffekter). Hvorvidt effekterne er positive eller negative, afhænger af, om afsmitning spørgsmål imellem bevirker reduceret eller øget asymmetri mellem respondentens svaradfærd og forskerens

spørgeintention. *Split sample*-eksperimentet muliggør derfor ikke endelig stillingtagen hertil.

Hvad konteksteffekter grundet semantisk-kognitiv overførsel mellem spørgsmål i *sammenhængende spørgeforløb* angår, peges der på forekomst såvel af ikke-konditionelle som konditionelle effekter. Blandt ikke-konditionelle effekter kan definitionseffekter nævnes, mens fokuserings-, subtraktions- og konsistenseffekter er eksempler på konditionelle effekter. Som i afhandlingens kvalitative del er det ikke muligt éntydigt at sondre mellem effekterne, eftersom flere effekter kan gøre sig gældende på samme tidspunkt (se: kapitel 9, bind I).

Fortolkningerne peger på definitionseffekter i tilknytning til et par *episodiske spørgsmål*. Det ene drejer sig om *at have gjort noget for at opnå en bedre behandling*. A-versionen forstås undertiden som omhandlende *egenbehandling* uden for det offentlige sundhedsvæsenets regi, mens B-konteksten modvirker netop dén forståelse. Hvis forskerens spørgeintention er behandling i sundhedsvæsenets regi, bevirker B-konteksten positive definitionseffekter. Også placeringen af spørgsmålet om *deltagelse i politiske møder* kan udløse definitionseffekter. Forståelsen af A-spørgsmålet påvirkes undertiden af det foregående spørgsmål om stemmeafgivelse ved folketingsvalg, mens en tilsvarende kontekstafhængig semantisk indsnævring af *politisk møde* ikke er mulig i B-versionen.

Også ikke-episodiske spørgsmål kan udløse konteksteffekter, idet navnlig *holdningsspørgsmål* synes kontekstsensitive. Der peges fx på definitionseffekter i tilknytning til spørgsmålet om *tilfredshed med sundhedsvæsenet*. Nogle A-respondenter indtænker alene sygehuse, når de svarer, hvilket skyldes det forudgående spørgsmål om indlæggelse på sygehus. Definitionseffekter af dén type er ikke mulige i B-versionen. Da forskerens spørgeintention forventeligt retter sig mod det offentlige sundhedsvæsen, fører B-konteksten til positive definitionseffekter. Fortolkningen er tilsvarende, hvad spørgsmålet om *muligheder for at påvirke sundhedsvæsenet* angår, idet B-konteksten reducerer antallet af mulige receptioner. Konteksteffekten kan være en fokuseringseffekt, men er formodentlig oftest en definitionseffekt.

Andre inkongruente svar på holdningsspørgsmål forklares ved fokuseringseffekter, eventuelt i kombination med konsistenseffekter. Ét eksempel er spørgsmålet om *skattetryk*. Når det generelle A-spørgsmål om skatternes højde placeres efter fem specifikke spørgsmål, fx om sundhedssystem, offentlig børnepasning og offentlig transport, giver de forudgående spørgsmål anledning til fokuseringseffekter, eventuelt i kombination med konsistenseffekter. Yderligere et eksempel er spørgsmålet om *kulturelle tilbud*. I B-versionen er spørgsmålet placeret til sidst efter spørgsmålet om skattetryk, mens A-versionen nævner kulturelle tilbud før skattetryk. Også her er fokuserings- og konsistenseffekter sandsynlige. I ingen af eksemplerne kan det med sikkerhed afgøres, om effekterne er positive eller negative.

Andre konteksteffekter bidrager til fortolkning af de afdækkede inkongruenser med hensyn til *motiver ved stemmeafgivelse* ved folketingsvalg. Spørgsmålet om *retfærdig fordeling* nævnes først og dernæst *samfundsøkonomien*. Formodentlig udløses både redundans- og subtraktionseffekter. Effekterne beror på, at nogle respondenter opfatter, at hensynet til samfundsøkonomien er uddebatteret (dvs. redundanseffekt), mens andre undlader at gentage holdninger hertil (dvs. subtraktionseffekt). Effekterne er formodentlig negative.

Endelig peger fortolkningerne også på konteksteffekter i tilknytning til et par *kombinationsspørgsmål*, hvor inkongruenserne dog kun er specifikke. Med hensyn til spørgsmålet om *karrieremuligheder* er svarene inkongruente blandt funktionærer og tjenestemænd. Denne specifikke inkongruens forklares overvejende kontekstuel. Det forudgående B-spørgsmål om underordnede bevirker, at funktionærer mv., der har eller håber på at få underordnede, associerer hertil, når de tager stilling til muligheden for at gøre karriere. Resultatet er negative definitions- og/eller fokuseringseffekter.

Med hensyn til kombinationsspørgsmålet om *familiens økonomiske situation nu og for ét år siden* udløses enkelte specifikke inkongruenser, ligeledes med kontekstuel fortolkning. I A-versionen handler det foregående spørgsmål om regeringens politik og politikkens virkninger på familiens økonomi. Dette spørgsmål findes ikke i B-

versionen. Når A-respondenten stilles et spørgsmål om regeringens virkninger på familiens økonomi og dernæst besvarer et spørgsmål om økonomiske ændringer, er der risiko for fokuserings- og konsistenseffekter. Hvis respondenter er kritisk over for regeringens politik, åbner kritikken op for en negativ vurdering af politikken gennemslag. Den negative vurdering får respondenter til at fokusere på en regering og dens politik, som det følgende spørgsmål ikke omtaler.

Nogle udenlandske forskere peger på, at konteksteffekter navnlig forekommer, når spørgsmål er tematisk beslægtede (se: kapitel 3), hvilket underbygges i afhandlingens kvalitative del (se: kapitel 9). Da eksemplerne ovenfor hidrører fra sammenhængende spørgeforløb, er det hermed yderligere problematiseret, at den slags spørgeforløb skulle fremme interviewprocessen og afgivelse af pålidelige svar. Netop muligheden for semantisk-kognitiv overførsel i tematiske spørgeforløb udløser konteksteffekter. Hvis der ikke i tematiske spørgeforløb kan inkorporeres motiverede positive konteksteffekter, bør beslægtede spørgsmål derfor overvejes placeret forskellige steder i spørgeskemaet (se: kapitel 14).

Endelig peger fortolkningerne på konteksteffekter i tilknytning til en række *enkeltspørgsmål*. Effekterne – registereffekter – er navnlig relevante ved fortolkning af inkongruente svar på enkelte *holdnings-spørgsmål*. Eksempelvis kan de svar, der er afgivet på spørgsmålet om *børns egenskaber*, forklares ved forekomst af først-effekter. I A-versionen nævnes egenskaben *selvstændighed* først. Fremrykningen af denne egenskab udløser markant flere A-svar af den type. I A-versionen nævnes *hensyntagen* til sidst, hvilket bevirker mindre A-tilslutning hertil. Først-effekterne følger af kategoriernes reversering.

Metodestrategier

Fra dekonstruktion til konstruktion

Afhandlingens kvalitative del har ført til probabilistisk erkendelse om måder, hvorpå danske respondenter løser semantisk-kognitive opgaver. Korttidstilegnelse af spørgsmål synes ikke at være en markant årsag til måleproblemer, men derimod spørgsmålsforståelse og genskabelse af informationer. Mange enkeltord forstås ikke på samme måde af respondenter, og respondenter udfylder sjældent tomme pladser forskelsløst. Hvad genskabelse angår, besvares episodiske spørgsmål ofte ved aktivering af irrelevant hukommelse eller udløser episodisk forglemmelse, ligesom svar på holdningsspørgsmål sjældent er parainformative. Dertil kommer, at navnlig episodiske spørgsmål og holdningsspørgsmål ofte fremkalder kognitiv magelighed. Endelig interagerer spørgsmålsforståelse med genskabelse og udløser negative konteksteffekter.

Afhandlingens kvantitative del har empirisk underbygget, at målinger som hovedregel er mangelfulde i danske surveyundersøgelser. Respondenters opgaveløsninger fører til måleproblemer og peger på surveymetodens markante empiriske skrøbelighed som den mest basale opdagelse i afhandlingen. Det gælder navnlig målinger af spatiotemporale faktualiteter og af holdninger. Med den hyppige sociologiske og anden samfundsvidenskabelige anvendelse af surveymetoden in mente har den empiriske sandsynliggørelse af metodens skrøbelighed tilsyneladende alene et destruktionsperspektiv. Hvorfor overhovedet anvende en så skrøbelig metode i samfundsvidenskabelig sammenhæng?

Afhandlingen har imidlertid også et konstruktivt perspektiv, eftersom analyserne muliggør udvikling af metodestrategier ved udarbejdelse af spørgeskemaer. Forventeligt vil strategiernes implementering yde bidrag til en stærkt påkrævet reduktion af surveymetodens skrøbelighed: "The total elimination ... of measurement error does not seem likely, at least at our current state of knowledge." [Sudman et al., 1996]. Idet strategierne tager skrøbeligheden ad notam, men

hævder, at den ikke nødvendigvis er et immanent eller transcendentalt grundvilkår for tilvirkning af surveybaseret empiri, peger strategierne på forskellige typer af semantisk-kognitivt aflastende procedurer.

Procedurerne er udviklet på grundlag af laboratorieinterview, der i sig selv er *én strategi til reduktion af måleproblemer* i danske surveyundersøgelser. Laboratoriemetoden med gennemførelse af retrospektive tænke højt-interview er i afhandlingen anvendt med epistemologisk sigte, men kan også bruges til forebyggelse af måleproblemer, når en surveyundersøgelse befinder sig i forberedelsesfasen: “We strongly recommend the use of thinkaloud interviews (..) for determining what respondents think questions mean and how they retrieve information ...” [Sudman et al., 1996]. Brug af laboratoriemetode fordrer, at forskere, der gennemfører tænke højt-interview, har lingvistisk og kognitionsteoretisk ekspertise eller samarbejder med forskere, der har. Desuden kræves erfaringer med laboratorieinterview.

Navnlig amerikanske forskere påpeger, at laboratorieinterview er brugbare ved test af spørgeskemaer: “The cognitive laboratories in the government agencies now use such tools as think-aloud protocols and cognitive interviewing with small numbers of subjects to do early pretesting and to secure insight into redesign options, sometimes even options favored by previous field testing.” [Tanur, 1992]. Som afhandlingens kvalitative del anskueliggør, er ikke mindst retrospektive tænke højt-interview velegnede. Når respondenter tænker højt – støttet af verbale *probes* – muliggøres afdækning af tvetydige ord, diffuse spørgsmål og genskabelsesproblemer (se: *Split sample*-eksperiment, kapitel 5, bind I).

Aflastninger af korttidshukommelse

Procedurer til aflastning af respondenteres *korttidshukommelse* angår navnlig surveyundersøgelser, hvor data tilvirkes ved besøgsinterview eller telefonisk. Om end korttidshukommelsesproblemer næppe i almindelighed giver anledning til markante måleproblemer, bør surveyforskere ved konstruktion af spørgeskemaer reflektere over potentielle korttidshukommelsesproblemer i forskellige subgrupper af den population, en undersøgelse omhandler.

I overensstemmelse med udenlandsk kognitionsforskning er det underbygget, at sandsynligheden for korttidshukommelsesproblemer vokser med øget spørgsmålslængde og med øget brug af lange ord. Hvis der alene tages hensyn til respondenters korttidshukommelse, bør der derfor gøres brug af kortest mulige spørgsmål og desuden af enkeltord med færrest mulige bogstaver. Andre hensyn vil dog kunne tale for mere ordrige spørgsmål.

Ved besøgsinterview kan interviewerens udlevering af *svarkort* føre til særlige korttidshukommelsesproblemer. Svarkort-proceduren er oftest belastningsneutral, men undertiden en belastning. Procedurens positive aspekt er selvsagt den mertid, som respondenten tildeles til genskabelse af informationer. Men aspektet kan mere end opvejes af til svarkort knyttede korttidshukommelsesproblemer og andre kognitive belastninger. Det gælder navnlig, hvis et svarkort er semantisk uoverensstemmende med spørgsmålet, hvis det ikke bidrager til at præcisere spørgsmålet, hvis det gør brug af ord med voluminøse semantiske felter med et øget antal receptionsudfald til følge, hvis det forudsætter viden, som respondenten ikke har, og hvis det fejllæses, fx på grund af respondentens funktionelle analfabetisme.

Svarkort-proceduren afvises ikke generelt, men proceduren fordrer refleksioner pro et contra. Der er to mulige løsninger på svarkortproblemet. Normalt udleveres svarkortet, mens det dertil hørende spørgsmål læses op. Én løsning kan være først at udlevere svarkortet efter afsluttet oplæsning. Svarkort-fokuseringens negative virkninger vil dermed blive elimineret. En anden løsning er, at svarkortet både omfatter såvel spørgsmål som svarkategorier. Sidstnævnte løsning er at foretrække, da den øger sandsynligheden for korttidstilegnelse af spørgsmål og svarkategorier.

Semantiske aflastninger

Hvad *semantiske aflastninger* angår, peges der i afhandlingen på, at der ved konstruktion af spørgeskemaer bør reflekteres over mulig reduktion af tomme pladser i spørgsmål og dertil hørende svarkategorier. Antallet af tomme pladser kan reduceres på i det mindste tre forskellige måder:

- Reduktion af enkeltords semantiske felter
- Moderat spørgsmålslængde
- Receptionsreducerende svarkategorier

Ledetråden for reduktion af *semantiske felter* er seks parametre: ekstension versus intension, ekstensionens art, denotation versus konnotation, homonymi, ordlængde og ordfrekvens. Eftersom ord uden ekstension alt andet lige har videre semantiske felter end ord med ekstension, bør der om muligt ved spørgsmålsformulering anvendes ord, der ikke udelukkende har intension. Især ord med humanbiologisk eller anden form for gestaltkvalitet, der muliggør tendentielt éntydige mentale forestillingsbilleder, er at foretrække. Da ikke alle ord har samme konnotationspotentiale, bør der endvidere reflekteres over ords potentielt associative eller emotionelle bibetydninger i forskellige subgrupper i den studerede undersøgelsespopulation. Surveysspørgsmål bør indeholde ord med mindst muligt konnotationspotentiale. Hvad åbne homonymer angår, gør surveyforskere sjældent brug heraf. Medmindre homonymer neutraliseres grammatisk, bør åbne homonymer ikke finde anvendelse i surveysspørgsmål.

Med hensyn til antallet af bogstaver i enkeltord er det sandsynliggjort, at lange ord tendentielt, men dog ikke altid har mere voluminøse semantiske felter end korte. Såvel hensynet til reduktion af semantiske felter som hensynet til aflastning af respondenters korttidshukommelse peger på, at kortest mulige ord bør finde anvendelse i surveysspørgsmål. De ord, som danske sprogbrugere hyppigst anvender, har ofte, men ikke altid snævrere semantiske felter end ord, der bruges sjældent. Surveyforskere bør ved spørgeskemakonstruktionen indtænke enkeltords hyppighed i det danske sprog og konsultere forskningsresultater herom, fx ved at iværksætte et samarbejde med lingvister [se fx: Maegaard & Ruus, 1986].

Ved konstruktionen af spørgeskemaet er forskeren selvsagt bundet af undersøgelsens problemstillinger, men har dog samtidig en række sproglige frihedsgrader. Hvis et ord har et voluminøst semantisk felt, bør ordet om muligt substitueres med et – eventuelt med flere andre – ord, der har et mindre semantisk felt. Muligvis findes

der et kortere og af danske sprogbrugere hyppigere anvendt ord, eller der findes et ord med mere sparsomt konnotationspotentiale. Ordsstitution kan imidlertid være vanskelig. Det gælder fx kvantificerende adverbier af typen *ofte* og *sjældent*, hvis anvendelse fører til særlige måleproblemer. Kvantificerende svarkategorielle adverbier bør undgås eller i det mindste motiveres omhyggeligt i hvert enkelt tilfælde.

Hvis der ikke findes nærliggende substitutter for et ord med voluminøst semantisk felt, kan det være nødvendigt at forklare eller eksemplificere ordet. Forklaringer og eksemplificeringer kan enten gennemføres ved grammatisk-semantiske spørgsmålsændringer eller ved kompletterende *probes*, hvis sigte er reduktion af ordets semantiske felt. Hvis en forsker fx vil vide, om danske respondenter er tilfredse med den måde, hvorpå det danske *demokrati* fungerer, er en sproglig præcisering af demokratibegrebet påkrævet.

Det antages, men er ikke empirisk underbygget, at vidden af ords semantiske felter spiller en mere afgørende receptionel rolle end *antallet af ord* i spørgsmål. Alt andet lige øges antallet af tomme pladser i spørgsmål, når antallet af ord øges. Derfor kan mængden af potentielle receptionsudfald reduceres ved at formulere kortest mulige spørgsmål. Herfor taler tillige hensynet til aflastning af respondenteres korttidshukommelse.

Eftersom der findes ordrige spørgsmål med få tomme pladser og ordfattige spørgsmål med mange tomme pladser, har tomme pladser ikke éntydig sammenhæng med spørgsmålslængde. Der kan undertiden være omstændigheder, som nødvendiggør ordrige spørgsmål. Gøres der fx i et spørgsmål brug af et ord med voluminøst semantisk felt, og tilstræbes der samtidig reduktion af tomme pladser, er en "oversættelse" af ordet påkrævet. En "oversættelse" kræver ofte brug af flere ord. Under spørgeskemakonstruktionen må forskeren afveje hensynet til korte spørgsmål mod andre eventuelt mere tungtvæjende hensyn, fx hensynet til reduktion af ords semantiske felter.

Når *svarkategorier* reducerer mængden af receptionelle udfaldsrum, bidrager de til forebyggelse af måleproblemer. Mængden af tomme

pladser kan kun reduceres, hvis respondenterne gøres bekendt med kategorierne, hvilket sjældent – bortset fra i postspørgeskemaundersøgelser – er tilfældet i danske surveyundersøgelser (begrundelsen herfor er ofte økonomisk). Men selv af respondenterne kendte svarkategorier bidrager normalt ikke til reduktion af tomme pladser i danske surveysspørgsmål. Det gælder fx dikotome ja/nej-kategorier, numeriske kategorier og adverbier eller andre gradualistiske svarkategorier.

Når svarkategorier er receptionsneutrale, tilbyder de ikke kompletterende og præciserende semantiske informationer. Svarkategorier har ofte i sig selv voluminøse semantiske felter (enkeltord) eller mange tomme pladser (flere ord), der kan øge mængden af mulige receptionsudfald eller udløse receptionel svarusikkerhed. Det gælder fx adverbier og andre gradualistiske svarkategorier. Hvis svarkategorier skal reducere mængden af tomme pladser, må kategorierne tilføje præciserende semantiske informationer. Surveyforskeren bør under konstruktionen af spørgeskemaet reflektere over og fremme en optimal semantisk sammenhæng mellem spørgsmål og svarkategorier. Selvsagt bør svarkategorier altid være en konsistent og logisk udtømmende forlængelse af selve spørgsmålet. Hvis forskeren er i tvivl om, hvorvidt et spørgsmål har få eller mange tomme pladser, bør respondenterne gøres bekendt med sådanne svarkategorier, som sigter mod reduktion af mulige receptionsudfald.

Jo mindre betydningskonstruktion, der overlades til respondenterne, desto mindre er sandsynligheden for måleproblemer. Sammenfattende bør der om muligt ved formulering af surveysspørgsmål gøres brug af ord med både intension og ekstension, ord med sparsomt konnotationspotentiale, andre ord end åbne homonymer samt korte og frekvente ord. Ord, der ikke tilfredsstiller de nævnte krav, bør søges "oversat" til kravopfyldende enkeltord eller ordforbindelser. Medmindre andre ekspliciterede hensyn har forrang, bør spørgsmål omfatte så få ord som muligt. Ofte vil et spørgsmål med mange ord kunne opdeles i to eller flere spørgsmål. Navnlig hvis spørgsmål forventeligt har mange tomme pladser, bør der til spørgsmålet knyttes kompletterende svarkategorier, som alle respondenter hører eller læser.

Implementering af ovennævnte semantiske aflastninger sigtende mod reduktion af måleproblemer i sociologiske og andre samfundsvidenskabelige surveyundersøgelser er en kompleks forskningsopgave. Opgaven løses mest tilfredsstillende, hvis universitets- og sektorforskningsinstitutter, der gennemfører surveyundersøgelser, iværksætter et samarbejde med semantikere og andre med relevant lingvistisk ekspertise. Et sådant samarbejde vil kunne bidrage til reduktion af måleproblemer, der skyldes danske respondenters sprogforståelse. Et samarbejde mellem surveyforskere og statistikere er forlængst etableret her i landet (fx i Socialforskningsinstituttet), men mange surveyforskere synes endnu af den opfattelse, at sprogbrug metaforisk er som åndedræt: At mestre statistiske metoder fordrer viden herom, men at mestre (survey)sproget er åbenbart de fleste forskere beskåret a priori.

Kognitive aflastninger

Reduktion af tomme pladser er semantiske aflastninger, der bidrager til præcisering af informationer, som respondenter skal genskabe i interviewsituationen. Semantiske aflastninger er derfor også *kognitive aflastninger*. Aflastende procedurer kan imidlertid være kognitive i videre forstand, nemlig når sproglige procedurer på anden måde fremmer genskabelse af informationer.

Med en fordring om reduktion af måleproblemer må respondentens genskabelsesstrategier – under indtænkning af sondringen *episodisk/generel hukommelse* – svare til de af forskeren implicit ønskede. I forhold til forskerens spørgeintention er det kognitiv aflastning sprogligt at tilpasse spørgsmålshelheden til arten af den hukommelse, der ønskes aktiveret. Episodiske spørgsmål bør besvares ved aktivering af episodisk hukommelse og ikke-episodiske spørgsmål ved aktivering af generel hukommelse. Hvis et spørgsmål kræver aktivering af episodisk hukommelse, kan sproglige formuleringer medvirke hertil.

Valget af genskabelsesstrategi er ofte ureflekteret og træffes i sidste instans af respondenter. Når et valg, der ikke stemmer overens med spørgeintentionen, er truffet, må surveyforskeren imødesee måleproblemer, der ikke senere kan korrigeres. Til fremme af svar, der matcher den af forskeren intendede genskabelsesstrategi, er der

behov for udvikling af spørgestrategier sigtende mod reduktion af måleproblemer. På grund af den generelle hukommelses sandsynlige forrang er der navnlig behov for episodisk formulering af episodiske spørgsmål. Episodisk spørgesprog kan bidrage til at modvirke den generelle hukommelses forrang, hvilket også underbygges af udenlandske forskningsresultater, der peger på, at episodiske *søgeprobes* fører til mindre underrapportering uden at føre til overrapportering.

Episodisk formulering af *episodiske spørgsmål* sikrer ikke i sig selv moderate eller ingen måleproblemer. Det er empirisk underbygget, at hændeshyppighed er én væsentlig årsag til forglemmelse, hvorfor interaktionen mellem episodisk og generel hukommelse peger på, at der ved formulering af episodiske spørgsmål tillige bør reflekteres over hændelsers forventede hyppighed i forskellige subgrupper i den population, en given undersøgelse omfatter. Hvis hændelser er sjældne, har surveyforskeren alt andet lige ét problem mindre. Hvis hændelser er hyppige og måske har ført til dannelse af drejebøger, må forskeren enten afstå fra at afdække fænomenet, tage foreliggende, men omfangsmæssigt ukendte måleproblemer ad notam – eller udvikle procedurer, der fører til færre måleproblemer. Det sidste kan ske ved at minimere episodiske spørgsmåls retrospektive tidshorisonter, ved at spørge til den seneste hændelse eller ved at transformere episodiske spørgsmål til faktiskt-generelle spørgsmål.

Episodisk forglemmelse er ikke en simpel virkning af tiden fra tilegnelse til genskabelse af informationer. Surveyforskere kan ikke påregne, at måleproblemer nødvendigvis reduceres, jo kortere den retrospektive tidshorizont er i et spørgsmål. Tiden fra tilegnelse til genskabelse er af begrænset betydning, når informationer om hyppige hændelser genskabes. Selv når rekonstruktion af informationer om hyppige hændelser beror på aktivering af episodisk hukommelse er der stor sandsynlighed for episodisk forglemmelse. Også derfor må surveyforskere ved formulering af retrospektive spørgsmål overveje arten af de hændelser, som søges afdækket. Hvis hændelser formodes at være vendepunkter eller at have udløst emotioner, har surveyforskeren færre problemer. Hvis omvendt hændelsessædvanlighed – herunder drejebøger – må imødeses, bør forskeren så vidt muligt spørge til hændelser med meget kort tidshorizont, fx *siden*

ugens begyndelse. Herfor taler også, at danske respondenter almindeligvis aktiverer episodisk hukommelse, når tiden fra tilegnelse til genskabelse er nogle få dage. Tillader de hændelser, som skal afdækkes, ikke en tidshorisont af få dages varighed, må forskeren indlægge hukommelsesaktiverende vink i spørgsmålet.

Også *ikke-episodiske spørgsmål* bør – ud over reduktion af tomme pladser – formuleres i overensstemmelse med den af forskeren intenderede genskabelsesstrategi. Grundet den generelle hukommelses sandsynlige forrang er risikoen for aktivering af inadækvat hukommelse imidlertid mindre ved besvarelse af ikke-episodiske spørgsmål. Det gælder særlig ved besvarelse af faktuel-generelle spørgsmål samt kombinationsspørgsmål. Desuden bør graden af potentiel selvrelevans indtænkes, navnlig ved formulering af spørgsmål til afdækning af holdninger. Sandsynligheden for parainformation er større i tilfælde, hvor et holdningsspørgsmål er selvrelevant, end når det angår respondenteksterne omstændigheder. Holdningsspørgsmål, der fører til rekonstruktion af parainformation, angår vilkår, der er fælles for de fleste mennesker, hvorimod holdningsspørgsmål, der udløser ad hoc-informationer, ofte er personligt irrelevante for mange mennesker.

Ved formulering af ikke-episodiske spørgsmål – navnlig holdningsspørgsmål – bør surveyforskere som nævnt reflektere over graden af selvrelevans i forskellige subgrupper i den studerede population. Et krav om at begrænse holdningsspørgsmål til temaer, der formodes at være selvrelevante for hele den undersøgte population, er imidlertid for vidtgående. Det skyldes, at kravet afskærer forskere fra at kortlægge holdninger til fænomener, der er i offentlighedens og mediernes aktuelle søgelys. En mindre vidtgående fordring er, at spørgsmål og svarkategorier udarbejdes på en måde, der muliggør afdækning af grader af selvrelevans, fx ved at spørge, om og i hvor høj grad et givet holdningsspørgsmål opleves at være personligt relevant for respondenterne.

Såvel afhandlingens kvalitative som dens kvantitative del underbygger behovet for anvendelse af kognitionsteoretisk motiverede *genskabelsesfremmende procedurer* i danske surveyundersøgelser. I andre

lande – ikke mindst i USA – er sådanne procedurer udviklet og allerede bragt i anvendelse [se fx: Hippler et al., 1987; Lessler, 1989; Lessler & Sirken, 1985], dog uden nævneværdig afsmitning i dansk surveyforskning. Som i USA bør tilvirkning af genskabelsesfremmende procedurer gennemføres i et samarbejde mellem survey- og hukommelsesforskere. Ud over de allerede nævnte aflastninger kan *aided recall* nævnes. Eksempelvis har brug af svarkategorier, som respondenterne gøres bekendt med, ofte genskabelsesfremmende virkninger. Men det fordrer, at kategorierne er kognitivt præciserende samt har få tomme pladser og/eller diminutive semantiske felter. I danske surveyundersøgelser informeres respondenter normalt ikke om de til spørgsmål knyttede svarkategorier, og kategorierne er sjældent kompletterende eller præciserende.

Ved formulering af spørgsmål bør der tillige åbnes op for benyttelse af forskellige hukommelsesaktiverende vink, eftersom fravær heraf ofte fører til forglemmelse. Hvad episodiske spørgsmål angår, kan vinkene være rumlige eller andre situationelle kendetegn ved hændelser, der søges afdækket. Behovet for kognitive vink er særlig stort, når det drejer sig om afdækning af hyppige hændelser over en længere periode. Det er påpeget, at afdækning af frekvente hændelser peger på brug af spørgsmål med korte retrospektive tidshorisonter. Hvis en surveyundersøgelses tema umuliggør korte horisonter, kan respondenterne fx opfordres til at forestille sig stedet for hændelsen.

Andre vink er *landmarks*, der kan bruges til datering af interviewrelevante hændelser. Brug af tidslige orienteringspunkter er navnlig påkrævet, når episodiske spørgsmål omhandler tidsrum, der overskrider tolv måneder, da der ikke findes temporale skemaer, som overskrider årets skemaer (fx døgnet, ugen etc.) [se fx: Larsen et al., 1994]. Generelle orienteringspunkter refererer til hændelsestidspunkter, som alle eller de fleste respondenter formodes at have kendskab til, fx mordet på Olof Palme eller de 113 skud på Skt. Hans Torv i København. Specifikke orienteringspunkter er væsentlige hændelser, som den enkelte respondent har oplevet, fx barns fødsel eller skilsmisse. Udenlandsk forskning tyder på, at specifikke orienteringspunkter er at foretrække frem for generelle. At hændelsesusædvanlighed og med hændelser forbundne emotioner er rekon-

struktionsfremmende, er ét vigtigt afsæt for udvikling af aflastende vink.

Endelig bør danske surveyforskere reflektere over mulighederne for øget brug af *record checks*, fx selvangivelser, budgetter, dagbøger etc. Proceduren kan imidlertid komme i konflikt med økonomisk motiverede ønsker om minimering af interviewtiden. Mange af informanterne i afhandlingens kvalitative del gør opmærksom på, at de ville kunne tilvejebringe mindre problematiske svar, hvis der under interviewingen var tid til at konsultere skriftlige bevissteder. Dokumentation kan både forebygge episodisk forglemmelse og teleskopi.

Kognitiv magelighed og bagvedliggende behagestrategier er respondentens nærliggende reaktion på for krævende semantisk-kognitive belastninger. Også i danske samfundsvidenskabelige surveyundersøgelser er kognitiv magelighed sandsynliggjort som et manifest måleproblem, der bør afhjælpes ved kognitive aflastninger. Surveyforskere må navnlig påregne kognitiv magelighed og dermed forbundne måleproblemer, når respondenter (re)konstruerer informationer om holdninger og om hændelser i tid og rum. Også faktuel-generelle spørgsmål og kombinationsspørgsmål kan undertiden udløse kognitiv magelighed, men gør det sjældnere. Forebyggelse af kognitiv magelighed bør derfor navnlig omfatte holdnings-spørgsmål og episodiske spørgsmål.

At abstrahere fra danske respondenters kognitive magelighed er at se bort fra én væsentlig årsag til måleproblemer. Én måde, hvorpå kognitiv magelighed kan forebygges, er ved at reducere antallet af mulige receptionelle udfaldsrum. Navnlig når der i spørgsmål indgår ord med voluminøse semantiske felter, eller spørgsmålet af andre årsager har mange tomme pladser, er der risiko for, at respondenter kapitulerer over for spørgsmålenes semantiske kompleksitet. Alene på grund af sprogforståelse stiller spørgsmål med mange tomme pladser krav, der ofte fører til kognitiv magelighed. De fleste danske respondenter er gerne besindige, og når de først har affundet sig med at bidrage ved tilvirkningen af surveydata, imødekommer de gerne interviewerens svarønsker. Hvad interviewereren sjældent opdager, er de bagvedliggende behagestrategier.

Ikke mindst hvad *holdningsspørgsmål* og dertil hørende svarkategorier angår, bør forebyggelse af måleproblemer via kognitive aflastninger overvejes. Ved formulering af holdningsspørgsmål bør surveyforskere medreflektere, at respondenter ofte har skrøbelige eller ingen holdninger til det, der spørges om. Når respondenter besvarer holdningsspørgsmål, som de aldrig tidligere har overvejet, er resultatet artikulering af ikke-holdninger. Da det ikke kan være i surveyforskeres interesse i videnskabelige rapporter og i offentlige medier at præsentere ikke-holdninger i skikkelse af holdninger, bør kognitiv magelighed forebygges. Artikulering af ikke-holdninger kan modvirkes, hvis målinger af holdninger angår anliggender, der har en høj grad af selvrelevans i den population, der fokuseres på. Ligesom en høj grad af selvrelevans er parainformativt befordrende, fremmer selvrelevans også kognitiv omhyggelighed.

Da kravet om spørgsmåls selvrelevans udelukker måling af visse holdninger, som er i offentlighedens og mediernes søgelys, er det ikke altid muligt at opfylde. Når det ikke er muligt, bør svarkategorier af typen *ved ikke* eller *har ikke tænkt over det* tilbydes eksplicit. At bringe den slags svarkategorier i forslag som selvfølgelig svarmuligheder bidrager ikke – som nogle surveyforskere synes at mene – til tab af information, men tværtimod til yderligere information – in casu til afdækning af ikke-holdninger. Herved reduceres måleproblemerne, eftersom svarene mere fyldestgørende kommer til at afspejle reelt eksisterende holdningsnuancer. Eksplicitte *ved ikke-* eller *har ikke tænkt over det-*svarkategorier kan dog samtidig føre til kognitiv magelighed. Med sigte på forebyggelse heraf kan respondenter fx først spørges, om pågældende tidligere har overvejet eller har viden om det stillede holdningsspørgsmål.

Kognitiv magelighed forekommer oftest ved besvarelse af holdningsspørgsmål, men risikoen er også betydelig med hensyn til svar på *episodiske spørgsmål*. Når episodiske spørgsmål udløser kognitiv magelighed skyldes det ikke sjældent, at de har mange tomme pladser. Mange episodiske spørgsmål stiller urealistiske krav til danske respondenter episodiske hukommelse. Ligesom hændeshyp-pighed er bestemmende for valg af genskabelsesstrategi, er den også bestemmende for, om kognitiv magelighed udløses som “skud

i tågen” og “slag på tasken”. Svarkategorier knyttet til kognitivt krævende episodiske spørgsmål, der udløser behagestrategier, bør tage hukommelsesproblemet ad notam og tilbyde kategorierne *ved ikke* eller *husker ikke*.

Kontekstuelle aflastninger

Semantiske aflastninger er samtidig kognitive aflastninger. Semantiske aflastninger yder derfor også bidrag til reduktion af negative konteksteffekter. Semantisk-kognitiv overførsel spørgsmål imellem forudsætter receptionelle spillerum, hvorfor *reduktion af tomme pladser* i spørgsmål og dertil hørende svarkategorier er én måde, hvorpå konteksteffekter kan reduceres. Det er i afhandlingen sandsynliggjort, at der navnlig er behov for at reducere negative konteksteffekter ved besvarelse af holdningsspørgsmål.

Konteksteffekter, der ofte er negative, forebygges ikke udelukkende ved semantiske aflastninger. I afhandlingens kvalitative del udløses konteksteffekter enten i tematisk sammenhængende spørgeforløb eller i enkeltspørgsmål (dvs. registereffekter). Det er hermed sandsynliggjort, at negative konteksteffekter almindeligvis er knyttet til tematiske spørgeforløb eller til besvarelse af enkeltspørgsmål. Eftersom negative konteksteffekter navnlig forekommer, når spørgsmål er tematisk beslægtede, problematiserer afhandlingen, at sammenhængende spørgeforløb – spørgeblokke -skulle fremme svarprocessen og reducere sandsynligheden for måleproblemer. Tværtimod er det netop respondentens mulighed for kohærens søgende semantisk-kognitiv overførsel i tematiske spørgeforløb, der fører til måleproblemer.

Når danske surveyforskere modarbejder surveymetodens atomistiske logik ved at tilbyde spørgsmål i tematiske spørgeforløb, er det for respondenten en legitimering af semantisk kohærens to eller flere spørgsmål imellem. Som en konsekvens heraf kunne det foreslås helt at afskaffe tematiske spørgeforløb i surveyundersøgelser. Eftersom spørgsmålstværgående konteksteffekter også kan være positive, er forslaget imidlertid for vidtgående. Alternativt må forskere overveje, om der i sammenhængende spørgeforløb kan indbygges motiverede positive konteksteffekter. Hvis ikke forskeren er i stand til at sandsynliggøre sådanne positive effekter, bør tematisk beslægtede spørgs-

mål placeres forskellige steder i spørgeskemaet. Om end sådanne replaceringer af spørgsmål næppe løser alle måleproblemer, vil virkningen i mange tilfælde være mindre mangelfulde målinger.

Kritikken af tematisk sammenhængende spørgeforløb begrundes tillige ved respondenteres stræben efter kognitiv kohærens. Ganske vist kan informationskohærente bestræbelser også fremkalde positive konteksteffekter. Når fx stimulerings effekter fører til færre måleproblemer, er kohærensbe stræbelser selvsagt gunstige. Imidlertid er det empirisk sandsynliggjort, at kognitive skemaer og drejebøger ofte fremkalder måleproblemer beroende på spændingsfeltet mellem surveymetodens helhedsopløsende logik og respondenteres kognitivt-holistiske stræben. I sidste instans er relationen mellem surveylogikken og respondenteres kognitive skemaer kontradiktorisk. Uforeneligheden kan ikke tilbagekaldes, men dog modificeres ved under konstruktion af spørgeskemaer at tage højde for måleproblemer grundet respondenteres holistiske stræben.

Også *kognitiv magelighed* spiller en rolle for negative konteksteffekter. Afhandlingen underbygger, at konteksteffekter navnlig forekommer i tilknytning til besvarelse af spørgsmål, der fordrer omfattende kognitive opgaveløsninger. Derfor er yderligere én måde, hvorpå sandsynligheden for negative konteksteffekter kan reduceres, at reducere respondenteres kognitive arbejdsopgaver. Det kan ske ved implementering af de tidligere nævnte strategier til reduktion af kognitiv magelighed.

De nævnte erkendelsesbaserede procedureforslag til forbedring af danske spørgeskemaer (se: *oversigt 14.1* på næste side), angår ikke kun tematisk beslægtede spørgsmål i sammenhængende spørgeforløb, men også registereffekter. I spørgsmål, hvor respondenter skal vurdere forskellige emner, som præsenteres på en liste, kan reception af emner, der står øverst på listen, danne en semantisk ramme, som påvirker reception af efterfølgende emner. Muligheden for semantisk-kognitiv overførsel mellem listede emner eller underspørgsmål kan reduceres ved placering af emner og underspørgsmål forskellige steder i et spørgeskema. Dette vil samtidig forebygge først- og sidsteffekter.

Oversigt 14.1.

Semantisk-kognitive aflastninger.

Korttidshukommelse	<ul style="list-style-type: none">• Kortest mulige spørgsmål (få ord)• Kortest mulige ord (få bogstaver)• Svarkort med spørgsmål og svarkategorier
Semantiske aflastninger	<p><i>Reduktion af tomme pladser via:</i></p> <ul style="list-style-type: none">• Indsnævring af semantiske felter:<ul style="list-style-type: none">• Ord med både ekstension og intension• Ord med ekstensionel gestaltkvalitet• Ord med minimalt konnotationspotentiale• Grammatisk neutralisering af homonymer• Kortest mulige ord• Hyppigt af sprogbrugere anvendte ord• Kortest mulige spørgsmål• Semantisk kompletterende svarkategorier:<ul style="list-style-type: none">• Respondentkendskab til svarkategorier• Motiveret brug af gradualistiske svarkategorier• Ord- og spørgsmålsforklaringer (<i>probes</i>)
Kognitive aflastninger	<p><i>Episodiske spørgsmål:</i></p> <ul style="list-style-type: none">• Spørgetilpasning til episodisk hukommelse• Refleksioner om hændeshyppighed og -art• Reduktion af retrospektive tidshorisonter• Legitimering af genskabelsesproblemer (fx <i>ved ikke</i>)• Genskabelsesfremmende vink, fx <i>landmarks</i>• <i>Aided recall</i>, herunder svarkategorier <p><i>Ikke-episodiske spørgsmål:</i></p> <ul style="list-style-type: none">• Spørgetilpasning til generel hukommelse• Refleksioner om selvrelevans (især holdningsspørgsmål)• Legitimering af ikke-holdninger (fx <i>ved ikke</i>)• Genskabelsesfremmende vink, fx <i>record checks</i>• <i>Aided recall</i>, herunder svarkategorier
Kontekstuelle aflastninger	<p><i>Reduktion af negative konteksteffekter via:</i></p> <ul style="list-style-type: none">• Reduktion af kognitiv magelighed og tomme pladser• Motiverede og sandsynliggjorte positive konteksteffekter <i>og/eller</i>• Fravær af tematisk-sammenhængende spørgeforløb

Probabilistisk erkendelse

Hypoteser og hypotesetest

Afhandlingen indeholder ny erkendelse om, på hvilke måder og i hvilket omfang danske respondenter sprogforståelse og hukommelse er årsag til måleproblemer¹⁾ i sociologiske og andre samfundsvidenskabelige surveyundersøgelser.²⁾ Det er årsager med hidtidig marginal bevågenhed i dansk surveyforskning.

Det grundforskningsprojekt, som afhandlingen baseres på, har tre faser. Første fase, hvori 14 hypoteser genereres (se boksen på næste side), omfatter tekstanalyse af spørgeskemaer hidrørende fra 43 danske surveyundersøgelser – med teoretiske begreber fra lingvistik og hukommelsesforskning som konceptuel forforståelse (den teoretiske forforståelse ekspliciteres ikke i dette resumé af afhandlingen, men af hensyn til læsere, der begynder med resuméet, defineres centrale begreber i fodnoter).

De første ti hypoteser – uden antagelser om måleproblemernes samlede udbredelse blandt danske respondenter – testes i anden projektfase ved anvendelse af en særlig til formålet udviklet kvalitativ interview- og analysemetode. Fasen omfatter survey- og laboratorieinterview med 32 strategisk udvalgte informanter bosiddende i syv geografiske områder i Danmark. Informanternes første- og andengangsvar på spørgsmål i et ved tekstanalyse udviklet prototypisk spørgeskema samt de udskrevne interview udgør det empiriske grundlag for kvalitative hypotesetest og for teoretisk-reflekterende

-
- 1) Ved måleproblemer forstås, at en målings troværdighed anfægtes grundet mangelfuld konstruktionsvaliditet, manglende muligheder for test af ekstern validitet, sandsynligt fravær af ekstern validitet og/eller på grund af empirisk sandsynliggjorte reliabilitetsproblemer.
 - 2) Det grundforskningsprojekt, afhandlingen baseres på, omfatter surveyundersøgelser gennemført i det videnskabelige samfunds regi, dvs. af universiteter, sektorforskningsinstitutter o.l. Meningsmålinger og andre surveyundersøgelser gennemført af private meningsmålingsinstitutter (fx Gallup, AIM o.l.) inddrages ikke.

Kvalitative hypoteser

1. Danske respondenter kortidshukommelse er årsag til måleproblemer, navnlig ved besvarelse af holdningsspørgsmål.
2. Danske respondenter forståelse af enkeltord er årsag til måleproblemer, især ved besvarelse af holdningsspørgsmål. Sandsynligheden for måleproblemer vokser med vidden af enkeltords semantiske felter.
3. Danske respondenter udfyldelse af tomme pladser i enkeltspørgsmål er årsag til måleproblemer, navnlig ved besvarelse af holdningsspørgsmål. Sandsynligheden for måleproblemer vokser med antallet af tomme pladser i spørgsmål.
4. Danske respondenter inkongruente genskabelse af informationer i forhold til spørgsmåls intenderede genskabelsesstrategier er årsag til måleproblemer.
5. Danske respondenter genskabelse af informationer ved besvarelse af ikke-episodiske spørgsmål er ikke altid parat-informativ og årsag til måleproblemer.
6. Danske respondenter episodiske forglemmelse, der ikke er en simpel funktion af den tidsmæssige afstand fra tilegnelse til genskabelse af informationer, er årsag til måleproblemer.
7. Danske respondenter teleskopiske informationsgenskabelse er årsag til måleproblemer i periodeafgrænsede episodiske spørgsmål.
8. Manglende spørgeprocedurer til fremme af danske respondenter genskabelse af informationer er årsag til måleproblemer.
9. Danske respondenter kognitive magelighed ved genskabelse af informationer og bagvedliggende behagestrategier er årsag til måleproblemer.
10. Danske respondenter spørgsmålskontekstuelle reception og genskabelse af informationer er årsag til måleproblemer, især i tematisk sammenhængende spørgeforløb og ved besvarelse af holdningsspørgsmål.

Kvantitative hypoteser

11. Sprogsensitivitet er et så udbredt fænomen blandt danske respondenter, at den som hovedregel er årsag til måleproblemer.
12. Sprogsensitivitet er et udbredt fænomen ved besvarelse af alle typer af spørgsmål, men navnlig ved besvarelse af holdningsspørgsmål og episodiske spørgsmål.
13. Sprogsensitivitet er et udbredt fænomen i alle grupper af danske respondenter, men ikke i samme omfang.
14. Danske respondenter sprogsensitivitet er årsag til ikke-formresistente korrelationer.

forståelse af testresultaterne. Via kontrolleret erfaring og sandsynliggjort viden fører afprøvningen af hypoteserne til probabilistisk-generaliserende erkendelse.

De kvalitative hypotesetest efterfølges af en tredje projektfase, hvor de sidste fire hypoteser om danskeres sprogsensitivitet³⁾ afprøves. Hypoteserne, der indeholder antagelser om måleproblemers udbredelse, testes ved anvendelse af surveymetoden, in casu ved gennemførelse af et *split sample*-eksperiment, hvis population er 20-79-årige med dansk statsborgerskab, født og bosiddende i Danmark. Hypoteseafprøvningerne baseres på besvarelse af to moderat forskellige versioner af et postspørgeskema, hvortil svarer to nettostikprøver omfattende i alt 1.921 respondenter. Heller ikke projektets kvantitative fase tilfredsstiller krav om endelig verifikation, men fører til statistisk sandsynliggjorte befolkningsrepræsentative generaliseringer og til fortolkninger af disse.

Resultaterne af projektets kvalitative fase resumeres i det følgende afsnit, hvorefter udfaldet af de fire *split sample*-test præsenteres og fortolkes (se: Test af kvantitative hypoteser; Fortolkninger af kvantitative testudfald). På baggrund heraf og med sigte på reduktion af måleproblemer i surveyundersøgelser er der udviklet strategier for udarbejdelse af spørgeskemaer (se: Metodestrategier). Hvorvidt der hermed er bidraget til væsentlig ny erkendelse om måleproblemer i danske surveyundersøgelser, vurderes til sidst (se: Ny probabilistisk-generaliserende erkendelse).

Test af kvalitative hypoteser

Som medie for tilvirkning af surveydata skal respondenterne løse flere opgaver. Spørgsmålenes meningsfuldhed forudsætter, at responden-

3) Sprogsensitivitet refererer til svarvirkninger af moderate sproglige transformationer af spørgsmål og spørgsmålskontekster to versioner af et postspørgeskema imellem. Transformationer er midlet til at fremkalde svarændringer blandt voksne danske respondenter. Givet at sådanne ændringer forekommer og udløser signifikante svarforskelle (statistiske *inkongruenser*), er svarene empiriske fremtrædelsesformer for begrebet sprogsensitivitet.

ten har et lager af tilegnede⁴⁾ informationer. Hvis lageret er utilstrækkeligt, kan respondenterne ikke virke som medie for survey-baserede forskningsresultater. Hvis informationslageret findes, er respondentens opgaver korttidstegnelse og forståelse af spørgsmål. Spørgsømsforståelse er en forudsætning for, at respondenterne kan genskabe af forskeren ønskede informationer. Under respondentens opgaveløsninger kan der være afsmitning fra forståelse og besvarelse af tidligere spørgsmål, dvs. konteksteffekter.⁵⁾ Til sidst afgiver respondenterne et svar. Korttidstegnelse og forståelse af spørgsmål samt genskabelse af informationer er respondentens semantisk-kognitive opgaver.

Korttidshukommelse og sprogforsøelse

Hypotese 1 om korttidshukommelse⁶⁾ angår navnlig besøgs- og telefoninterview, da besvarelse af postspørgeskemaer alt andet lige tilbyder bedre muligheder for korttidstegnelse af spørgsmål. Respondenterne korttidshukommelse er én årsag til måleproblemer i danske surveyundersøgelser. Det gælder ikke mindst ved besvarelse af ordrige holdningsspørgsmål. Problemerne opstår, fordi nogle respondenter besvarer mangelfuldt korttidstegnede spørgsmål. Antallet af ord i spørgsmål er afgørende for, om der opstår korttidstegningsproblemer. Sandsynligheden for korttidshukommelsesproblemer vokser med øget spørgsmåls længde.

Hertil kommer særlige korttidshukommelsesproblemer ved besvarelse af spørgsmål, hvor svarkort udleveres. Svarkortproceduren hæmmer undertiden korttidstegnelse af spørgsmål, idet respondenterne i højere grad tilstræber tegning af svarkortet end af selve spørgsmålet, når svarkortet udleveres, før spørgsmålet læses op. Målepro-

-
- 4) Tegning af information er respondentens tidligere konstruktion af information, dvs. langtidshukommelse. Genskabelse af information er respondentens rekonstruktion af tidligere tegnet information i interviewsituationen.
 - 5) Konteksteffekter er respondentens overførsel af spørgsømsforståelse og/eller af informationsgenskabelse fra ét eller flere forudgående spørgsmål eller svarkategorier, dvs. forudgående spørgsmål, svarkategorier og/eller besvarelser som tavs baggrundsforståelse.
 - 6) Korttidshukommelse (*working memory*) er respondentens evne til i øjeblikket at genkende og reproducere sproglige og andre påvirkninger.

blemer grundet mangelfuld korttidshukommelse synes dog ikke markante i danske surveyundersøgelser.

Hypotese 2 om semantiske felter⁷⁾ underbygges markant ved kodning og analyse af de 32 survey- og laboratorieinterview. Mange ords intensionelle ubestemthed bevirker, at danske respondents ordforståelse er årsag til måleproblemer. Respondents forståelsesspillerum gælder navnlig holdningsspørgsmål,⁸⁾ der ofte indeholder ord med voluminøse eller decideret voluminøse semantiske felter.⁹⁾ Måleproblemerne skyldes, at ordforståelse genererer svarforskelle, som er afspejlinger af ordenes semantiske felter uden at være empiriske manifestationer af reelle forskelle mellem holdninger eller mellem faktuelle forhold i den ydre verden. Ord med diminutive semantiske felter¹⁰⁾ bidrager til færre måleproblemer, og måleproblemerne vokser med semantiske felters vidde.

Semantiske felters vidde bestemmes af flere forhold. Ord med ekstension¹¹⁾ har som regel mindre semantiske felter end ord, der alene har intension.¹²⁾ Det gælder navnlig, når ekstensionen har gestaltkvalitet, som muliggør dannelse af forholdsvis præcise mentale forestillingsbilleder. Desuden har ord med moderat eller intet konnotationspotentialer¹³⁾ mindre semantiske felter end ord med mere

-
- 7) Semantiske felter er enkeltords betydningsvidde, dvs. respondents forskellige forståelse af enkeltord.
 - 8) Holdningsspørgsmål, der er uden ekstern reference, omfatter tillige motivspørgsmål, hypotetiske spørgsmål o.l.
 - 9) Et ord har et voluminøst semantisk felt, når det ved analyse af tekstsegmenter sandsynliggøres, at ordet forstås på mere end 3 forskellige måder, men ikke forskelligt af alle eller næsten alle informanter. Et ord har et decideret voluminøst semantisk felt, når det ved analyse af tekstsegmenter sandsynliggøres, at alle eller næsten alle 32 informanter har hver deres forståelse af substantivet.
 - 10) Et ord har et diminutivt semantisk felt, når det ved analyse af tekstsegmenter sandsynliggøres, at ordet forstås på samme måde af alle eller næsten alle 32 informanter. Et ord har et moderat semantisk felt, når det ved analyse af tekstsegmenter sandsynliggøres, at ordet forstås på højst 2-3 forskellige måder.
 - 11) Ekstension er ords reference til forhold i omverdenen, dvs. ords henvisning til genstande, begivenheder etc.
 - 12) Intension er ordforståelse, dvs. den forståede betydning af ordet.
 - 13) Konnotationer er ords bibetydning eller bitone bestemt af personlige erfaringer, sociale forhold o.l.

righoldigt konnotationspotentiale. Endelig har korte og af danske sprogbrugere hyppigt anvendte ord tendentielt mindre semantiske felter end lange og sjældne ord. Ingen af de nævnte forhold er dog éntydigt bestemmende for semantiske felters vidde, men bidrager tilsammen til forståelse af dem.

Også hypotese 3 om tomme pladser¹⁴⁾ underbygges markant. Danske respondenters udfyldelse af tomme pladser i spørgsmålshelheder er årsag til måleproblemer. Det gælder navnlig ved besvarelse af holdningsspørgsmål, der ofte har mange eller usædvanligt mange tomme pladser.¹⁵⁾ Derimod har faktuelle spørgsmål almindeligvis færre tomme pladser, blandt andet fordi spørgsmålene refererer til forhold i den ydre verden. Ligesom ved semantiske felter fremkommer receptionelle¹⁶⁾ måleproblemer ved, at udfyldelse af tomme pladser genererer svarforskelle, der ikke er empiriske manifestationer af reelle forskelle i holdninger eller i faktuelle forhold. I modsætning til, hvad mange forskere hævder, får de derfor sjældent svar, som de spørger. *Som man spørger, får man svar* er en floskel, der bør kasseres.

Jo flere tomme pladser, respondenten skal udfylde, desto større er sandsynligheden for måleproblemer. Receptionsprocessen kan forstås ved reference til mindst tre forskellige forhold. For det første indeholder spørgsmål, der har få eller ingen tomme pladser,¹⁷⁾ overvejende ord med diminutive eller moderate semantiske felter, mens spørgsmål med mange eller usædvanligt mange tomme pladser ofte omfatter ord med voluminøse eller decideret voluminøse semantiske

14) Tomme pladser er spørgsmåls/teksters betydningsvidde, dvs. en i spørgsmål uudtrykt ubestemt relation mellem tekstelementer.

15) Et spørgsmål har mange tomme pladser, når det ved analyse af tekstsegmenter sandsynliggøres, at spørgsmålet forstås på mere end 3 forskellige måder, men ikke forskelligt af alle eller næsten alle informanter. Et spørgsmål har usædvanligt mange tomme pladser, når alle eller næsten alle informanter har hver deres forståelse af det pågældende spørgsmål.

16) Reception er respondentens udfyldelse af tomme pladser i spørgsmål/tekst, dvs. modtagelse (forståelse) af spørgsmål/tekst.

17) Et spørgsmål har ingen tomme pladser, når det ved analyse af tekstsegmenter sandsynliggøres, at spørgsmålet forstås på samme måde af alle 32 informanter. Et spørgsmål har få tomme pladser, når det sandsynliggøres, at spørgsmålet forstås på 2-3 forskellige måder.

felter. Ords semantiske felter reduceres ikke altid, når ordene indgår i spørgsmålshelheder. Ord med voluminøse eller decideret voluminøse semantiske felter kan dog undertiden føre til spørgsmål med få tomme pladser.

For det andet øges den receptionelle heterogenitet almindeligvis, når antallet af ord i et spørgsmål øges. Endelig bidrager respondenter kendskab til svarkategorier sjældent til reduktion af mulige receptionsudfald i danske surveyundersøgelser. Der er ikke blandt holdningsspørgsmål eller kombinationsspørgsmål¹⁸⁾ fundet ét spor af svarkategorier med receptionsreducerende virkninger. Hverken dikotome eller graduerende kategorier – herunder kvantificerende adverbelle svarkategorier – reducerer antallet af tomme pladser.

Genskabelse af informationer

Også hypotese 4 om episodisk versus generel hukommelse¹⁹⁾ underbygges markant ved kodning og analyse af de 1.000 interviewsider. Danske respondenter genskabelse af informationer i uoverensstemmelse med af surveyforskere intenderede genskabelsesstrategier er én væsentlig årsag til måleproblemer. Episodiske spørgsmål²⁰⁾ besvares ofte via ikke-episodiske genskabelsesstrategier eller hybridstrategier.²¹⁾ Den fraværende symmetri mellem intenderede og faktiske genskabelsesstrategier fører i mange tilfælde til måleproblemer, fx når et spørgsmål om antal tandlægebesøg inden for det sidste år besvares ved rekonstruktion af drejebogen *tandlægen sender mig et postkort to gange om året*.

Det er dog ikke altid, at besvarelse af episodiske spørgsmål fører til asymmetri mellem intenderede og faktiske genskabelsesstrategier.

18) Kombinationsspørgsmål har både faktuelle aspekter og holdningsaspekter, herunder helbredsspørgsmål med kropslig og/eller psykisk reference.

19) Episodisk hukommelse er situationel tidslig/rumlig langtidshukommelse, dvs. hukommelse angående selvbiografiske og personlige begivenheder. Generel hukommelse (*semantic memory*) er ikke-tidslig/rumlig langtidshukommelse, dvs. generelt organiseret hukommelse om sprog og verden.

20) Episodiske spørgsmål angår afdækning af begivenheder i et tidsligt/rumligt koordinatsystem.

21) Hybridstrategier er genskabelsesstrategier, hvor episodisk og ikke-episodisk genskabelse sammenflettes.

Hændelsers hyppighed er afgørende for, om der er genskabelsesstrategisk uoverensstemmelse. Medmindre episodiske spørgsmål har meget kort retrospektiv tidshorizont, vokser sandsynligheden for episodisk genskabelse med aftagende grad af hændeshyppighed. Hyppige og ensartede begivenheder modvirker episodisk genskabelse og udløser ikke-episodiske kognitive "nødbremser". Respondenters generelle hukommelse synes med andre ord at have kognitiv forrang i forhold til episodisk.

Ved besvarelse af ikke-episodiske spørgsmål er respondenters genskabelsesstrategier ofte overensstemmende med den af forskeren intenderede. Alt andet lige er sandsynligheden større for generelle svar på episodiske spørgsmål end omvendt. Faktuelt-generelle spørgsmål²²⁾ besvares fx næsten altid ved generel rekonstruktion af informationer, mens svar på holdningsspørgsmål i større udstrækning beror på uoverensstemmelse mellem intenderet og faktisk genskabelsesstrategi. Når holdninger ikke på forhånd er tilegnet den generelle hukommelse, aktiverer respondenter ofte episodisk eller hybrid hukommelse. Om muligt aktiverer respondenter hellere generel end episodisk hukommelse, men når relevante informationer ikke er tilegnet den generelle hukommelse, afsøger respondenter sin episodiske hukommelse for at kunne afgive et svar.

Også hypotese 5 om parat- og ad hoc-information²³⁾ underbygges markant. Danske respondenters genskabelse af informationer ved besvarelse af ikke-episodiske spørgsmål er ikke altid paratinformativ. Besvarelse af ikke-episodiske spørgsmål fører ofte til ad hoc-informative måleproblemer. Især (re)konstruktion af holdninger er i mange tilfælde ad hoc-informativ, mens svar på faktuel-generelle spørgsmål og kombinationsspørgsmål sjældnere er det. Mange holdningsspørgsmål anmoder om artikulering af meninger, som respondenter aldrig tidligere har tænkt over og derfor ikke kan rekonstruere informationer om.

22) Faktuel-generelle spørgsmål anmoder om genskabelse af informationer, der overskrider det tidsligt-rumlige koordinatsystem.

23) Ad hoc-information er konstruktion af ikke-episodisk information i interview-situationen, dvs. ikke-genskabelse af ikke-episodisk information. Parat-information er genskabelse af ikke-episodisk information.

Med hensyn til forhold, der er bestemmende for, om afgivne informationer er ad hoc- eller parainformative, forekommer parainformation oftere ved aktivering af generel end af hybrid/episodisk hukommelse. Hvis spørgsmålsrelevante informationer ikke er tilgængelige reponentens generelle hukommelse, kan de ikke rekonstrueres. Desuden spiller også spørgsmåls grad af selvrelevans²⁴⁾ en rolle. Spørgsmål, der fremkalder parainformation, angår ofte informationer, der opleves som relevante af mange danske respondenter. Sandsynligheden for parainformation er med andre ord størst, når spørgsmål er selvrelevante. Endelig spiller også respondenteres udfyldelse af tomme pladser en rolle. Jo flere tomme pladser, et ikke-episodisk spørgsmål har, desto større er sandsynligheden for ad hoc-information.

Hypotese 6 om forglemmelse underbygges ikke markant, men falsificeres heller ikke. Ved eksemplers illustrative magt er danske respondenteres episodiske forglemmelse, der forudsætter episodiske genskabelsesstrategier, ikke en simpel funktion af den tidsmæssige afstand fra tilegnelse til genskabelse af informationer. Også episodisk forglemmelse er derfor årsag til måleproblemer. Brugere af surveymetoden kan ikke påregne, at sandsynligheden for pålidelig episodisk genskabelse øges, jo kortere retrospektiv tidshorizont, episodiske spørgsmål har. Uafhængigt af tidshorizont er der begivenheder, som fører til mere pålidelig informationsgenskabelse end andre.

Hændelsers hyppighed er i højere grad end den tidsmæssige afstand mellem tilegnelse og genskabelse af informationer om hændelserne central til forståelse af episodisk forglemmelse. Om det er muligt at rekonstruere informationer om nylige begivenheder eller om begivenheder indtruffet for adskillige år siden, afhænger af begivenhedens grad af usædvanlighed. Hvis begivenheden er et vendepunkt og måske tillige har udløst emotioner, er sandsynligheden stor for fravær af episodisk forglemmelse. Hvis en begivenhed derimod lig-

24) Spørgsmål er selvrelevante, når de anmoder om genskabelse af informationer, der opleves som personligt vedkommende af respondenterne.

ner mange andre begivenheder af samme slags, er sandsynligheden for episodisk rekonstruktion og for fravær af episodisk forglemmelse moderat. Et andet forhold, der påvirker forglemmelse, er udfyldelse af tomme pladser i episodiske spørgsmål. Jo færre tomme pladser, et episodisk spørgsmål har, desto mindre er sandsynligheden for forglemmelse. Det skyldes, at udfyldelse af tomme pladser i sig selv skaber uklarhed om, hvilken information respondenterne skal rekonstruere.

Selv i tilfælde, hvor afgivne episodiske informationer er uden forglemmelse, er spatiotemporale målinger ikke altid uproblematisk. Eftersom svar på episodiske spørgsmål ofte bevirker episodisk forglemmelse eller generel hukommelsessubstitution,²⁵⁾ er der kun få spor af teleskopi²⁶⁾ ved afprøvningen af hypotese 7. Men sporene peger på, at også danske respondenterne teleskopiske informationsgenskabelse kan være årsag til måleproblemer ved besvarelse af periodeafgrænsede episodiske spørgsmål. Teleskopi synes dog af moderat vigtighed i forhold til andre årsager til måleproblemer. Hyppige og ensartede begivenheder øger sandsynligheden for fejlagtige tidsmæssige placeringer, da fraværet af karakteristiske træk kan medføre forveksling af begivenheder. På den anden side kan også begivenheder med karakteristiske træk – fx vendepunkter og hændelser, der udløser emotioner – fremkalde teleskopi.

Hypotese 8 om kognitive aflastninger er hverken falsificeret eller underbygget. Den partielle test af hypotesen peger dog på, at de tidsmæssige svarbetingelser, som surveyinterview tilbyder danske respondenter, ikke altid er svaradækvate. Desuden har spørgsmål, hvor svarkort udleveres, normalt genskabelseshæmmende eller ingen effekter. Svarkortproceduren er ofte belastningsneutral, men undertiden en belastning. Derimod underbygges hypotese 9 om kognitive belastninger markant. Danske respondenterne kognitive mæ-

25) Generel hukommelsessubstitution (dvs. "ikke-episodisk forglemmelse") forudsætter, at episodiske spørgsmål besvares ved genskabelsesstrategier, der ikke svarer til surveyforskerens genskabelsesintention, fx informationsgenskabelse via mønstre, rutiner, skøn o.l.

26) Teleskopi er episodisk fejlplacering af genskabte informationer på tidsaksen, dvs. fremad- eller tilbageteleskopering.

lighed²⁷⁾ ved genskabelse af informationer og bagvedliggende behagestrategier er én væsentlig årsag til måleproblemer. Også danske respondenter praktiserer den slags svarstrategier og tilbyder interviewere helt tilfældige informationer. “Slag på tasken” og “skud i tågen” forekommer især ved besvarelse af holdningsspørgsmål og episodiske spørgsmål.

Ligesom spørgsmåls selvrelevans fremmer paratinformation, forebygger selvrelevans også kognitiv magelighed ved besvarelse af holdningsspørgsmål. Med hensyn til episodiske spørgsmål gør danske respondenter ofte brug af ikke-episodiske genskabelsesstrategier eller af hybridstrategier, når begivenheder er hyppige og ensartede. Medmindre den retrospektive tidshorizont er meget kort, er hændeshyppighed også bestemmende for, om måleproblemer skyldes kognitiv magelighed. For såvel holdningsspørgsmål som episodiske spørgsmål gælder desuden, at udfyldelse af tomme pladser spiller en rolle for, om svar bliver kognitivt magelige. Når spørgsmål har mange tomme pladser, er der risiko for, at respondenter kapitulerer over for spørgsmålenes semantiske kompleksitet. Når først respondenter har affundet sig med at bidrage ved tilvirkningen af surveydata, er de besindige og imødekommer normalt interviewerens svarønsker. Hvad interviewereren sjældent opdager, er de bagvedliggende behagestrategier.

Konteksteffekter

De opgaver, som respondenter skal løse ved reception og besvarelse af spørgsmål, kan påvirke efterfølgende svarprocesser. Den metodologiske tilgang til test af hypotese 10 om konteksteffekter underestimerer kontekstuel påvirkning af svaradfærd, men underbygger ikke desto mindre hypotesen markant. De fleste spor i de 32 interview er symptomer på negative konteksteffekter.²⁸⁾ Danske respondenter kontekstuelle reception og genskabelse af informationer er med andre ord

27) Kognitiv magelighed er respondentens afgivelse af tilfældige svar, dvs. manglende genskabelse af information. *Satisficing* er en behagestrategi, hvis effekt er kognitiv magelighed, dvs. respondentens umiddelbare tilfredsstillelse af interviewerens ved afgivelse af tilfældigt svar.

28) Negative konteksteffekter bidrager til måleproblemer, mens positive konteksteffekter reducerer måleproblemerne.

årsag til måleproblemer. Desuden er sandsynligheden for konteksteffekter størst mellem indholdsrelaterede spørgsmål i tematisk sammenhængende spørgeforløb. Endelig forekommer afsmitning spørgsmål imellem navnlig ved besvarelse af holdningsspørgsmål.

Konteksteffekter skyldes flere forhold, herunder respondenters udfyldelse af tomme pladser. Semantisk overførsel spørgsmål imellem forudsætter receptionelle spillerum. Også spørgsmåls placering i tematisk sammenhængende spørgeforløb spiller en rolle for kontekstuelle måleproblemer. Det er netop muligheden for kohærent reception af spørgsmål i tematiske spørgeforløb, der i mange tilfælde udløser konteksteffekter. Desuden bidrager respondenters kognitive skemaer²⁹⁾ til forståelse af, hvorfor konteksteffekter opstår. Den generelle hukommelses skemaer bidrager til selektion og bearbejdelse af informationer på en måde, der sigter mod sammenhængende og modsigelsesfri informationsgenskabelse. Men på grund af spændingsfeltet mellem surveymetodens atomistiske logik og respondenters holistiske stræben bidrager skemaerne til kontekstuelle måleproblemer (en atomistisk metafor er spørgsmål som adskilte *lysbilleder*, mens en holistisk metafor er spørgsmål som en *spillefilms* sammenhængende billeder). Endelig er der en sammenhæng mellem konteksteffekter og kognitiv magelighed. Da konteksteffekter ofte forekommer ved besvarelse af spørgsmål, som fordrer betydelig kognitiv indsats, kan negative konteksteffekter blandt andet forebygges ved reduktion af kognitiv magelighed. Også andre forhold kan spille en rolle for kontekstuelle måleproblemer, men de nævnte forhold bidrager tilsammen til forståelse af forskellige konteksteffekter.

Test af kvantitative hypoteser

Afprøvningen af de fire kvantitative hypoteser baseres på 102 svarkategorielt overensstemmende eksperimentelle variabler,³⁰⁾ der virker som falsifikatorer. Hertil kommer seks baggrundsvariabler (køn,

29) Ved kognitive skemaer forstås rammer for kognition i form af generel, ikke-situationel kundskab, fx sprogskemaer, drejebøger o.l.

30) I hvert af de to spørgeskemaer (en A- og B-version) er der i alt 102 spørgsmål og dertil hørende underspørgsmål, der virker som eksperimentelle variabler (48 faktuelle spørgsmål, 36 holdningsspørgsmål og 18 kombinationsspørgsmål).

alder, skole- og erhvervsuddannelse, aktuel hovedbeskæftigelse, geografisk placering og urbaniseringsgrad).

Afprøvningen af hypotese 11 om sprogsensitivitetens udbredelse er ikke uforenelig med udfaldet af de kvalitative hypotesetest (navnlig hypotese 2-3) og underbygger, at surveysspørgsmål er særdeles skrøbelige måleredskaber. Når marginalfordelinger de to versioner af postspørgeskemaet imellem sammenlignes, og generelle inkongruenser³¹⁾ derpå afdækkes, fremkalder de 102 eksperimentelle variabler markant hyppigere statistisk inkongruente end kongruente svar og svarfordelinger.

Når hertil føjes specifikke inkongruenser³²⁾ i subgrupper med hensyn til hver af de seks baggrundsvARIABLE, underbygges hypotesen om sprogsensitivitetens generelle udbredelse blandt voksne danske respondenter markant. Sprogsensitivitet er et så udbredt fænomen blandt danske respondenter, at sensitivitet i forhold til forståelse af enkeltord, spørgsmål og spørgsmålskontekster som hovedregel er årsag til måleproblemer i danske surveyundersøgelser. Samspillet mellem moderate transformationer af spørgsmål og danskeres semantiske sensitivitet over for disse transformationer er så atomfattende og kompleks, at surveymålinger – alene grundet respondenteres forståelse af spørgsmål og kontekster og hermed forbunden informationsgenskabelse – næsten altid er mangelfulde.

Hvad hypotese 12 om sprogsensitivitet og spørgsmålstyper angår, fremkalder korresponderende spørgsmål inden for alle fire spørgs-

31) Når en til en teststørrelse svarende P-værdi er 0,05 eller derunder, er der *generel inkongruens* mellem besvarelser af spørgsmål i de to spørgeskemaversioner. Ved generel inkongruens forstås, at korresponderende marginalfordelinger, gennemsnit eller medianer er signifikant forskellige. Når P-værdier er større end 0,05, er der fravær af generel inkongruens mellem de af A- og B-respondenterne afgivne svar. Generelle inkongruenser afdækkes ved χ^2 -test, t-test og median-test (*npar1way*-proceduren).

32) Ved *specifik inkongruens* i subgrupper forstås variabler – fravær af generel inkongruens til trods – med inkongruenser i én eller flere subgrupper de to spørgeskemaversioner imellem. De 102 korresponderende eksperimentelle variabler er testet for kongruens i 33 subgrupper med hensyn til køn, alder, skole- og erhvervsuddannelse, aktuel hovedbeskæftigelse, geografisk placering og urbanisering.

målstyper hyppigere inkongruente end kongruente besvarelser, når antallet af eksperimentelle variabler med generel inkongruens de to spørgeskemaversioner imellem opgøres for hver spørgsmålstype. Det gælder navnlig holdningsspørgsmål og episodiske spørgsmål, men generelle inkongruenser er også dominerende ved besvarelse af faktiskt-generelle spørgsmål og kombinationsspørgsmål. Når her til føjes specifikke inkongruenser i subgrupper med hensyn til de nævnte baggrundsvARIABLE, udløser næsten alle eksperimentelle variabler generelt eller specifikt inkongruente svar og svarfordelinger.

Den med besvarelse af spørgsmål af alle fire typer forbundne sprogsensitivitet er således markant underbygget. Uanset type af spørgsmål er surveymålinger almindeligvis mangelfulde. Men når der alene fokuseres på generelle inkongruenser, hvor marginalfordelinger de to spørgeskemaversioner imellem sammenholdes, fører sprogsensitivitet navnlig til markante måleproblemer ved besvarelse af holdningsspørgsmål og episodiske spørgsmål. Med hensyn til hypotesens sidste aspekt – størst sprogsensitivitet ved besvarelse af holdningsspørgsmål og episodiske spørgsmål – ville et større antal falsifikatorer (eksperimentelle variabler) inden for hver spørgsmålstype øge spørgsmålenes typologiske repræsentativitet og dermed testgyldigheden. Hypotesen om sprogsensitivitet og spørgsmålstyper er derfor kun partielt underbygget.

Hypotese 13 om sprogsensitivitet i forskellige befolkningsgrupper er testet på to forskellige måder. Ved brug af den første testmetode fokuseres der separat på hver af de seks baggrundsvARIABLE, hvorpå antallet af inkongruenser i subgrupper med hensyn til variabelen afdækkes. Metoden – *bivariate niveautest* – afdækker signifikante niveauforskelle med hensyn til enkeltvariabler. Den anden metode – *multivariate tendentest* – er logistisk regressionsanalyse, hvor der gensidigt betinges med baggrundsvARIABLENE, hvorved afdækning af, om nogle variabler har samme eller forskellig tendens i de to spørgeskemaversioner, når andre samtidig inddrages, muliggøres.

De bivariate niveautest underbygger yderligere, at spørgsmål er særdeles skrøbelige måleredskaber. Sprogsensitivitet er et generelt fænomen uanset danske respondenters køn, alder, uddannelse, hovedbe-

skæftigelse, geografiske placering eller urbaniseringsgrad. Imidlertid er kvinder – uden samtidig inddragelse af andre baggrundsvariabler – sandsynligvis mest sensitive over for transformationer af spørgsmål. Kvinders større sprogsensitivitet angår navnlig holdnings-spørgsmål, herunder om omsorg over for mennesker og natur. Som modifikation af testresultatet bør dog nævnes, at et større antal falsifikatorer muligvis kunne modificere resultatet. Derimod er højt-uddannede ikke mindre sprogsensitive end andre danskere. Der er heller ikke markante forskelle med hensyn til aktuel hovedbeskæftigelse. Endelig peges der på enkelte forskelle med hensyn til danske respondenters geografiske placering. Ved gennemførelse af bivariate niveautest er hypotesen således ikke falsificeret.

Bivariate niveautest afdækker ikke træk ved respondenter, som har størst betydning for sprogsensitivitet, når baggrundsvariablerne ansues under ét. Der er derfor gennemført multivariate tendenstest, hvor ikke-signifikante vekselvirkninger³³⁾ successivt elimineres under inddragelse af de øvrige baggrundsvariabler. Når alle eksperimentelle variabler med generel inkongruens de to spørgeskemaversioner imellem ansues under ét, er andelen af signifikante i forhold til logisk mulige vekselvirkninger med hensyn til hver af de seks baggrundsvariabler så minimal, at hypotesen om sprogsensitivitet og befolkningsgrupper falsificeres, når hypotesen tildeles multivariat fortolkning.

Når sprogsensitivitet måles ved signifikante niveauforskelle, hvor eksperimentelle variabler bivariat og successivt sammenholdes med de seks baggrundssvariabler, er det ikke falsificeret, at kvinder er mere sprogsensitive end mænd. Hvis sprogsensitivitet derimod måles ved forskelle mellem mænds og kvinders svartendenser under simultan inddragelse af andre baggrundsvariabler, er kvinder ikke mere sprogsensitive end mænd. Afhængigt af testmetode er hypo-

33) Hvis statistiske test sandsynliggør, at virkningen af en baggrundsvariabel er forskellig de to spørgeskemaversioner imellem, er der terminologisk en *vekselvirkning* med hensyn til en given responsvariabel. Hvis test derimod sandsynliggør, at måden, hvorpå en baggrundsvariabel virker i de to versioner, ikke er signifikant forskellig, er der en *hovedvirkning*.

tesen derfor kun partielt underbygget. Hvis erkendelsessigtet er afdækning af interagerende baggrundsvariabler, som bidrager til at forklare sprogsensitiviteten i forskellige befolkningsgrupper, er den sidste del af hypotesen – sprogsensitiviteten er større i nogle befolkningsgrupper end i andre – falsificeret.

Til test af den sidste hypotese om ikke-formresistente korrelationer³⁴⁾ er der konstrueret ni *temavariabler*, dvs. kombinationer af udvalgte eksperimentelle variabler. Temavariablerne, der baseres på 30 eksperimentelle variabler med generel inkongruens de to spørgeskemaversioner imellem, angår socialt netværk, kulturelle vaner, personligt velbefindende, sundhedsadfærd, politisk adfærd, arbejdsforhold, økonomiske forhold, holdninger til sundhedsvæsenet samt politiske holdninger i øvrigt.

Sprogsensitivitet knyttet til besvarelse af moderat transformerede enkeltspørgsmål udløser i mange tilfælde generelle og/eller specifikke ikke-formresistente korrelationer i forskellige subgrupper med hensyn til de seks baggrundsvariabler. Hypotesen om ikke-formresistente korrelationer er således markant underbygget. Eftersom surveymålinger ikke kun er mangelfulde, når fokus er separat på afhængige variabelers marginalfordelinger, men tillige hyppigt, hvad statistiske sammenhænge mellem sådanne fordelinger angår, er danske surveyundersøgelser markante empiriske skrøbelighed eksperimentets basale opdagelse.

Fortolkninger af kvantitative testudfald

Fortolkningerne af de kvantitative testresultater tager afsæt i teoretiske begreber og i de måder, hvorpå spørgsmålene er transformeret. Nogle sproglige transformationer angår ords semantiske felter. Når ét ord substitueres med et andet, forklares eller eksemplificeres og fremkalder statistisk inkongruens de to skemaversioner imellem, er det ét eksempel på surveymetodens skrøbelighed. Inkongruenser grundet semantiske felter beror på, at respondenter forstår ord

34) Hvis sprogsensitivitet fører til ikke-formresistente korrelationer, påvirker sprogsensitivitet statistiske sammenhænge mellem to eller flere eksperimentelle variabler.

forskelligt. Ord, der i projektets kvalitative del er påvist at have voluminøse semantiske felter, er i nogle tilfælde substitueret med ord med mindre felter. I andre tilfælde er ord forklaret eller eksemplificeret, fx via *probes*³⁵⁾, der ofte fører til inkongruenser de to skemaversioner imellem.

Ords semantiske felter påvirker antallet af tomme pladser i spørgsmål, men også grammatisk-semantiske transformationer i øvrigt og *probes* tilføjet i den ene skemaversion udløser inkongruenser de to versioner imellem. Det samme gælder svarkategorier. Med sigte på reduktion af antallet af tomme pladser tilbyder nogle svarkategorier i den ene skemaversion yderligere semantiske informationer, der begrænser det receptionelle udfaldsrum, og som fremkalder inkongruenser.

Surveyinterviewets svarvilkår påvirker mulighederne for informationsgenskabelse. Respondenterne er i den ene spørgeskemaversion tilbudt en række genskabelsesfremmende aflastninger, hvoraf nogle er semantiske. Jo mindre betydningskonstruerende respondenten behøver at være, desto mindre er sandsynligheden for måleproblemer. Det er tillige kognitiv aflastning, når spørgsmål sprogligt tilpasses arten af den hukommelse, der ønskes aktiveret. Nogle episodiske spørgsmål er i den ene version formuleret episodisk og medvirker til inkongruenser de to versioner imellem. Også episodiske *probes* bidrager til at aktivere relevant hukommelse og fører derfor til statistiske inkongruenser.

Når spørgsmål stiller omfattende kognitive krav, udsættes respondenterne for belastninger. Nogle respondenter kapitulerer og praktiserer behagestrategier, især ved besvarelse af holdningsspørgsmål og genskabelseskrævende episodiske spørgsmål. Et spørgsmål om deltagelse i politiske møder udløser fx markant kognitiv magelighed i den ene skemaversion. Blandt holdningsspørgsmål, der udløser kognitiv magelighed, er spørgsmålet om en fiktiv forening – *Landsforeningen*

35) En *probe* er et præciserende eller eksemplificerende sprogligt vink i forlængelse af et spørgsmål, ofte anført i parentes efter spørgsmålet.

af *Arbejdsløse i Danmark* – illustrativ for danske respondenters beha-
gestrategier. Når svarkategorier som *ved ikke* eller *har ingen mening*
tilbydes i den ene version, men ikke i den anden, er resultatet
markante inkongruenser.

Også konteksteffekter bidrager til fortolkningerne. Effekterne knyt-
ter sig til tematisk sammenhængende spørgeforløb samt til registre-
effekter i enkeltspørgsmål. Hvad effekter på grund af overførsel
mellem spørgsmål i tematisk sammenhængende spørgeforløb angår,
er nogle ikke-konditionelle, mens andre er konditionelle.³⁶⁾ Ved
fortolkningen af de empirisk afdækkede inkongruenser peges der
fx på definitionseffekter³⁷⁾ i tilknytning til et par episodiske spørgs-
mål. Tilsvarende udløser også ikke-episodiske spørgsmål – navnlig
holdningsspørgsmål – konteksteffekter. Inkongruente svar på nogle
holdningsspørgsmål forklares fx ved fokuseringseffekter³⁸⁾ i kombi-
nation med konsistenseffekter.³⁹⁾ Endelig peges fortolkningerne på
konteksteffekter i tilknytning til enkeltspørgsmål. Registereffekterne
er navnlig relevante ved fortolkning af inkongruente svar på enkelte
holdningsspørgsmål.

Metodestrategier

Den teoretiske forforståelse, de gennemførte hypotesetest og fortolk-
ningerne af testresultaterne muliggør udvikling af strategier for ud-
arbejdelse af spørgeskemaer sigtende mod reduktion af måleproble-
mer i danske surveyundersøgelser. Strategierne, der tager surveyme-
todens empiriske skrøbelighed ad notam, men hævder, at skrøbelig-
heden ikke er et immanent metodologisk grundvilkår, peger på en
række semantisk-kognitivt aflastende procedurer. Strategierne er ud-
viklet på grundlag af laboratorieinterview, der i sig selv er én strategi

36) Hvis en konteksteffekt skyldes overførsel fra forståelse af spørgsmål, er ef-
fekten ikke-konditionel. Konditionelle effekter er svarbetingede og skyldes
overførsel fra både forståelse og besvarelse af tidligere spørgsmål.

37) Definitionseffekter beror på kohærensøgende forståelse af to eller flere
spørgsmål i et spørgeforløb.

38) Fokuseringseffekter skyldes respondenters fokusering på informationer,
der er genskabt ved besvarelse af ét eller flere forudgående spørgsmål i
et spørgeforløb.

39) Konsistenseffekter forekommer, når respondenter afpasser besvarelser til
tidligere afgivne svar angående samme emne.

til reduktion af måleproblemer. Tænke højt-laboratorieinterview kan med fordel bruges til forebyggelse af måleproblemer, når en surveyundersøgelse er i forberedelsesfasen. Men det fordrer, at intervieweren (forskeren) har lingvistisk og hukommelsesteoretisk ekspertise samt erfaringer med gennemførelse af sådanne interview.

Aflastning af respondenters korttidshukommelse angår navnlig besøgsinterview og telefoniske interview. Surveyforskere bør ved konstruktion af besøgs- og telefonspørgeskemaer reflektere over potentielle korttidshukommelsesproblemer i forskellige subgrupper af den studerede population. Hvis der alene skal tages hensyn til respondenters korttidshukommelse, bør kortest mulige spørgsmål med kortest mulige ord bringes i anvendelse.

Hvad semantiske aflastninger angår, bør forskere minimere antallet af tomme pladser i spørgsmål, blandt andet ved at reducere ords semantiske felter. Om muligt bør der anvendes ord, som både har intension og ekstension (herunder ord med gestaltkvalitet), og som har færrest mulige konnotationspotentialer. Såvel hensynet til reduktion af semantiske felter som til aflastning af korttidshukommelsen peger desuden på, at der bør bruges kortest mulige og ofte af danske sprogbrugere anvendte ord. Surveyforskere bør indtænke ords hyppighed i det danske sprog og forud for spørgeskemakonstruktionen konsultere lingvister herom. Det kan undertiden være nødvendigt at forklare eller eksemplificere et ord. Forklaringer og eksemplificeringer kan gennemføres ved semantisk-grammatiske spørgsmålsændringer eller ved kompletterende *probes*, hvis sigte er reduktion af ordets semantiske felt.

Selv om antallet af tomme pladser ikke har éntydig sammenhæng med spørgsmålslængde, kan antallet ofte reduceres ved at formulere korte spørgsmål. Derfor taler tillige hensynet til korttidshukommelsen. Der kan dog være forhold, som nødvendiggør ordrige spørgsmål. Gøres der fx i et spørgsmål brug af et ord med voluminøst semantisk felt, og tilstræbes der samtidig reduktion af tomme pladser, er en "oversættelse" af ordet påkrævet. En "oversættelse" kræver ofte brug af flere ord. Endelig kan svarkategorier bidrage til færre tomme pladser. Svarkategorier, der reducerer antallet af pladser, forebygger

måleproblemer. Hvis kategorierne skal reducere antallet, må de læses op for respondenter og tilføje præciserende semantiske informationer. Surveyforskere bør under spørgeskemakonstruktionen reflektere over den semantiske sammenhæng mellem spørgsmål og svarkategorier.

Reduktion af tomme pladser er semantiske aflastninger, der bidrager til præcisering af de informationer, som respondenter skal genskabe. Semantiske aflastninger er derfor også kognitive aflastninger. Men aflastende procedurer kan også være kognitive i videre forstand, når sproglige formuleringer på anden måde fremmer genskabelse af informationer. Det er fx kognitiv aflastning at tilpasse spørgsmål til arten af den hukommelse, som surveyforskeren ønsker aktiveret. Hvis et spørgsmål kræver aktivering af episodisk hukommelse, kan sproglige formuleringer medvirke hertil. Også ikke-episodiske spørgsmål bør formuleres i overensstemmelse med den af forskeren intendede genskabelsesstrategi. Desuden bør graden af selvrelevans indtænkes, især ved formulering af holdnings spørgsmål. Afgivelse af parainformationer er mere sandsynlige i tilfælde, hvor holdnings spørgsmål opleves selvrelevante af respondenter.

Da hændeshyppighed er én væsentlig årsag til forglemmelse, bør der ved formulering af episodiske spørgsmål reflekteres over hændelsers forventede hyppighed i forskellige subgrupper i den studerede population. Hvis hændelser er sjældne, har forskeren ét problem mindre. Hvis hændelser er hyppige, må forskeren afstå fra at måle fænomenet, tage foreliggende, men ukendte måleproblemer ad notam – eller udvikle procedurer, hvis anvendelse fører til færre måleproblemer. Selv når rekonstruktion af hyppige hændelser beror på aktivering af episodisk hukommelse, er sandsynligheden stor for episodisk forglemmelse. Derfor må forskere overveje arten af hændelser, som søges afdækket. Hvis hændelser formodes at være vendepunkter eller at have udløst emotioner, har surveyforskeren færre problemer. Hvis hyppige hændelser må imødeses, bør forskeren spørge til hændelser med kort tidshorisont.

Afhandlingen underbygger behovet for øget anvendelse af genskabelsesfremmende procedurer i danske surveyundersøgelser. Hvad

episodiske spørgsmål angår, kan hukommelsesaktiverende vink være rumlige eller andre situationelle kendetegn ved hændelser, der søges afdækket. Behovet for vink er særlig stort, når det drejer sig om hyppige hændelser over en længere periode. Andre vink er tidlige orienteringspunkter til datering af hændelser. Tidlige orienteringspunkter er navnlig påkrævet, når episodiske spørgsmål omhandler tidsrum, der overskrider tolv måneder. Generelle orienteringspunkter er tidspunkter, som alle respondenter formodes at have kendskab til, mens specifikke orienteringspunkter er væsentlige hændelser i respondentens eget liv. Endelig bør forskere overveje mulighederne for anvendelse fx af selvangivelser, dagbøger etc. ved interviewningen.

Også kognitiv magelighed bør forebygges, fx ved at reducere antallet af mulige receptioner af spørgsmål. Når spørgsmål har mange tomme pladser, er der risiko for, at respondenter i ubemærket kapitulering over for den semantiske kompleksitet. Navnlig hvad holdningsspørgsmål angår, bør måleproblemer forebygges ved kognitive aflastninger. Respondenters artikulering af ikke-holdninger som de facto-holdninger forebygges, når holdningsspørgsmål er selvrelevante. Endvidere bør svarkategorier af typen *ved ikke* eller *har ikke tænkt over det* tilbydes i langt højere grad end hidtil. Den slags kategorier reducerer måleproblemerne, da svarene bliver mere sufficente afspejlinger af eksisterende holdningsnuancer. Endelig bør kognitiv magelighed også forebygges, når episodiske spørgsmål formuleres. Episodiske spørgsmål, der udløser kognitiv magelighed, stiller ofte urealistiske krav til respondenteres hukommelse eller har mange tomme pladser.

Semantiske aflastninger bidrager også til reduktion af negative konteksteffekter. Semantisk overførsel, der oftest forekommer ved besvarelse af holdningsspørgsmål, forudsætter receptionelle spillerum, hvorfor reduktion af tomme pladser er én måde, hvorpå konteksteffekter kan reduceres. Men konteksteffekter forebygges også ved kognitive aflastninger, herunder ved at reducere mulighederne for kognitivt magelige svar. Da negative konteksteffekter ofte forekommer i tematisk sammenhængende spørgeforløb, bør surveyforskere konstruere spørgeforløb, der fremmer positive konteksteffekter, eller også overveje at placere tematisk beslægtede spørgsmål forskellige steder i spørgeskemaet.

Ny probabilistisk-generaliserende erkendelse

Afhandlingen har på flere måder bragt grundforskningen om måleproblemer i surveyundersøgelser et væsentligt skridt videre. For det første er det ikke tidligere empirisk underbygget, at mange af de måleproblemer, der er afdækket i udenlandske undersøgelser, også forekommer i danske sociologiske og andre samfundsvidenskabelige surveyundersøgelser. Ingen af hypoteserne er tidligere afprøvet, hvad danske surveyundersøgelser angår (se: *oversigt 15.1* på næste side). Alene af den grund har den probabilistisk-generaliserende erkendelse bragt *dansk* surveygrundforskning et væsentligt skridt videre.

For det andet fører en del af de gennemførte hypotesetest til erkendelse, der overskrider hidtidig grundforskning. Ved at relatere de empiriske hypotesetest til lingvistiske og kognitionsteoretiske begreber ydes der et bidrag til forståelse af måleproblemerne årsager på en måde og i et omfang, der supplerer – i nogle tilfælde overskrider – hidtidig forståelsesforsøg. At anden grundforskning om måleproblemer ofte gennemføres med fravær af teoretiske begrebsrelateringer, er én væsentlig forskel mellem afhandlingen og størstedelen af den udenlandske grundforskning. Ved fraværet ikke mindst af lingvistiske begreber tilkendegiver forskere indirekte, at sådanne begreber ikke kan bidrage til forståelse – endsige til forebyggelse – af måleproblemer.

For det tredje fører den teoretiske forforståelse, hypoteseafprøvnin-gernes udfald og den efterfølgende reflekterende forståelse af dem til videreudvikling af strategier for konstruktion af surveyspørgeske-maer. Om end nogle af de strategiske elementer er repetitioner i forhold til allerede velkendte anbefalinger hidrørende fra udenlandsk grundforskning (fx aflastning af respondenter korttidshukommelse via formulering af spørgsmål med få ord), er andre elementer hidtil ukendte i metodelitteraturen og en konsekvens af afhandlingens bidrag til ny probabilistisk-generaliserende erkendelse om måleproblemer i surveyundersøgelser (fx metoder til reduktion af semantiske felter og tomme pladser).

Forventeligt vil strategiernes implementering, der fremmes ved iværksættelse af et endnu ikke i Danmark eksisterende samarbejde

Oversigt 15.1.

Udfaldet af 14 hypotesetest sammenholdt med anden grundforskning om måleproblemer i surveyundersøgelser.

Hypoteser	Dansk grundforskning	Udenlandsk grundforskning
<i>Kvalitative:</i>		
Hypotese 1	Ikke tidligere testet	Ikke tidligere testet i surveysammenhæng, men tendentielt overensstemmelse med kognitionsforskning.
Hypotese 2	Ikke tidligere testet	Tendentielt overensstemmelse, men første forsøg på forståelse af semantiske felter.
Hypotese 3	Ikke tidligere testet	Tendentielt overensstemmelse, men første forsøg på forståelse af tomme pladser.
Hypotese 4	Ikke tidligere testet	Tendentielt overensstemmelse med samme teoretiske forståelse.
Hypotese 5	Ikke tidligere testet	Ikke tidligere testet; to ikke før anvendte teoretiske begreber.
Hypotese 6	Ikke tidligere teste	Tendentielt overensstemmelse med samme teoretiske forståelse.
Hypotese 7	Ikke tidligere testet	Tendentielt overensstemmelse, men ny fokusering på generel hukommelse.
Hypotese 8	Ikke testet	Sammenligning ikke mulig.
Hypotese 9	Ikke tidligere testet	Tendentielt overensstemmelse, herunder vedr. ved ikke-svar-kategorier.
Hypotese 10	Ikke tidligere testet	Tendentielt overensstemmelse, men ny forståelse af effekterne.
<i>Kvantitative:</i>		
Hypotese 11	Ikke tidligere testet	Tendentielt overensstemmelse, men ikke tidligere testet for en hel befolkning.
Hypotese 12	Ikke tidligere testet	Tendentielt overensstemmelse, men ikke tidligere testet for en hel befolkning.
Hypotese 13	Ikke tidligere testet	Kun få tidligere hypotesetest; sammenligning ikke mulig.
Hypotese 14	Ikke tidligere testet	Tendentielt overensstemmelse med dele af grundforskningen.

mellem lingvister, hukommelsesforskere og surveyforskere, yde væsentlige bidrag til spørgeskemakonstruktionens videnskabeliggørelse og dermed til en påkrævet reduktion af surveymetodens markante empiriske skrøbelighed. Såfremt konstruktion af spørgeskemaer – med Payne's legendariske, men problematiske formulering fra 1950'erne – vedbliver alene at være *the art of asking questions* [se: Payne, 1951], er en væsentlig reduktion af metodens skrøbelighed

udelukket. Hvis fremtidige danske sociologiske og andre samfundsvidenskabelige surveyundersøgelser beføjet skal kunne hævdes at tilhøre det videnskabelige samfund, bør tilvirkningen af data gennemføres på en måde, der dokumenterer, at måleproblemerne er reduceret mest muligt. Fordringen er derfor *the interdisciplinary science of asking questions*. Afhandlingen er det første danske grundforskningsbidrag hertil.

Litteratur

Abelson, R.P. (1981)

Psychological Status of the Script Concept. *American Psychologist*. Vol. 36, No. 7.

Alba, J.W. & Hasher, L. (1983)

Is Memory Schematic? *Psychological Bulletin*. Vol. 93, No. 2.

Allwood, J. (red.) (1986)

Mänsklig kommunikation. Göteborg.

Allwood, J. (1994)

Nogle perspektiver på talesprogsforskning. *NyS*. No. 18.

Allwood, J. & Andersson L-G. (1980)

Semantik. Göteborg.

Alvesson, M. & Sköldberg, K. (1994)

Tolkning og reflektion. *Vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*. Lund.

Alwin, D.F. (1977)

Making Errors in Surveys. *Sociological Methods & Research*. Vol. 6, No. 2.

Alwin, D.F. (1991)

Research on Survey Quality. *Sociological Methods & Research*. Vol. 20, No. 2.

Alwin, D.F. & Krosnick, J.A. (1991)

The Reliability of Survey Attitude Measurement. *Sociological Methods & Research*. Vol. 20, No. 1.

Andersen, B.H. & Christoffersen, M.N. (1982)

Om spørgeskemaer. Problemer ved spørgsmålsformulering i interviewundersøgelser. Studie 46. *Socialforskningsinstituttet*. København.

Andersen, H. (1945)

Dansk begrebsordbog. København.

Andersen, R. et al. (1979)

Total Survey Error. San Francisco.

Anderson, J.R. (1990)

Cognitive Psychology and Its Implications. New York.

Andersson, B-E. (1985)

Som man frågor får man svar. Stockholm.

Andrews, F. (1984)

Construct Validity and Error Components of Survey Measures.
Public Opinion Quarterly. Vol. 48, No. 2.

Asher, H.B. (1974)

Some Consequences of Measurement Error in Survey Data. American
Journal of Political Science. Vol. 18.

Asplund, J. (1968)

Sociala egenskapsrymder. Uppsala.

Asplund, J. (1991)

Essä om Gemeinschaft och Gesellschaft. Göteborg.

Austin, J. (1976)

How to do Things with Words. Oxford & London.

Baddeley, A. (1990)

Human Memory. Theory and Practice. Boston & London.

Baddeley, A. (1994)

The Magical Number Seven: Still Magic After All These Years? Psychologi-
cal Review. Vol. 101, No. 2.

Baldursson, E.B. & Pedersen, B.T. (1992)

Fortolkning og mening. Nordisk Psykologi. Nr. 1.

Bang, B. et al. (red.) (1995)

Politikens Retskrivnings- og Betydningsordbog. København.

Bateson, N. (1984)

Data Construction in Social Surveys. London.

Belson, W.A. (1968)

Respondent Understanding of Survey Questions. Polls. Vol. 3.

Belson, W.A. (1981)

The Design and Understanding of Survey Questions. London.

Bergman, L.R. & Wärneryd, B. (1982)

Om datainsamling i surveyundersökningar. Statistisk Centralbyrå. Stockholm.

Bernsen, N.O. (1992)

Kognitionsforskning. Humaniora. Vol. 6, No. 2.

Billiet, J. & Loosveldt, G. (1988)

Improvement of the Quality of Responses to Survey Questions. Public Opinion Quarterly. Vol. 52, No. 2.

Bilton, T. et al. (1987)

Introduction to Sociology. New York.

Blair, E. & Burton, S. (1987)

Cognitive Processes Used by Survey Respondents to Answer Behavioral Frequency Questions. Journal of Consumer Research. Vol. 14.

Bonke, J. (red.) (1997)

Levevilkår i Danmark. Statistisk oversigt 1997. Danmarks Statistik & Socialforskningsinstituttet. København.

Bower, G.H. et al. (1979)

Scripts in Memory for Text. Cognitive Psychology. Vol. 11.

Bradburn, N.M. & Mason, W.M. (1964)

The Effect of Question Order on Responses. Journal of Marketing Research. November 1964.

Bradburn, N.M. & Miles, C. (1979)

Vague Quantifiers. Public Opinion Quarterly. Vol. 43, No. 1.

Bradburn, N.M. & Sudman, S. (1979)

Improving Interview Method and Questionnaire Design. San Francisco.

Bradburn, N.M. & Sudman, S. (1989)

Polls & Surveys: Understanding what they Tell Us. San Francisco.

Bradburn, N.M. et al. (1987)

Answering Autobiographical Questions: The Impact of Memory and Inference on Surveys. Science. Vol. 236, No. 10.

Briggs, C.L. (1986)

Learning How to Ask: A Sociolinguistic Appraisal of the Role of the Interview in Social Science Research. Cambridge.

Brown, N.R. et al. (1985)

The Subjective Dates of Natural Events in Very-Long-Term Memory. *Cognitive Psychology*. Vol. 17.

Brown, S.R. (1980)

Political Subjectivity. New Haven & London.

Bruun, E. (1978)

Dansk sprogbrug. København.

Bryder, T. (1987)

Den typologiska ansatsen vid studiet av politiska ledare; i: Stenelo, L.G. (red.), *Statsvetenskapens mångfald*. Lund.

Buchreitz, G. & Lindgård, A. (1953)

Dansk grammatik. København.

Bunnage, D. (red.) (1992)

Levevilkår i Danmark. Statistisk oversigt 1992. Danmarks Statistik & Socialforskningsinstituttet. København.

Burton, S. & Blair, E. (1991)

Task Conditions, Response Formulation Processes, and Response Accuracy for Behavioral Frequency Questions. *Public Opinion Quarterly*. Vol. 55.

Bülow-Møller, A.M. (1989)

The Textlinguistic Omnibus: A Survey of Methods for Analysis. København.

Byström, J. (1990)

Grundkurs i statistik. Stockholm.

Campbell, D.T. & Stanley, J.C. (1972)

Ekperimentelle og quasi-ekperimentelle forskningsdesigns. København.

Cantril, H. (1944)

Gauging Public Opinion. Princeton.

Cantril, H. (1965)

The Pattern of Human Concerns. New Jersey.

- Caron, J. (1992)**
An Introduction to Psycholinguistics. New York.
- Carroll, J.B. (1971)**
Sprogets og tænkningens psykologi. København.
- Cassirer, P. (1977)**
Studier över ordförståelse. Göteborg.
- Chomsky, N. (1986)**
Knowledge of Language. Its Nature, Origin and Use. New York.
- Christensen, B.M. (1993)**
Intuitive Understanding, Language and Conceptualization. Institut for Statskundskab. København.
- Christensen, B.M. (1994a)**
At interviewe for at lære. Institut for Statskundskab. København.
- Christensen, K. (1994b)**
Hvad indebærer det at udvikle empiristyret sociologisk teori? Sosiologisk Tidsskrift. Nr. 4.
- Cicourel, A.V. (1964)**
Method and Measurement in Sociology. London.
- Cicourel, A.V. (1973)**
Cognitive Sociology. Language and Meaning in Social Interaction. Middlesex.
- Cicourel, A.V. (1977)**
Cognitive and Linguistic Aspects of Social Structure. Communication & Cognition. Vol. 10, No. 1.
- Cicourel, A.V. (1981)**
The Role of Cognitive-Linguistic Concepts in Understanding Everyday Social Interactions. Annual Review of Sociology. Vol. 7.
- Cicourel, A.V. (1982)**
Interviews, Surveys and the Problem of Ecological Validity. The American Sociologist. Vol. 17.
- Cicourel, A.V. (1985)**
Text and Discourse. Annual Review of Anthropology. Vol. 14.

Clark, H.H. et al. (1983)

Common Ground and the Understanding of Demonstrative Reference. *Journal of Verbal Learning and Verbal Behavior*. Vol. 22.

Converse, J.M. & Presser, S. (1986)

Survey Questions: Handcrafting the Standardized Questionnaire. Beverly Hills.

Conway, M.A. et al. (1994)

The Formation of Flashbulb Memories. *Memory & Cognition*. Vol. 22, No. 3.

Couch, A. & Keniston, K. (1960)

Yeasayers and Naysayers: Agreeing Response Set as a Personality Variable. *Journal of Abnormal and Social Psychology*. Vol. 60, No. 2.

Crabtree, B.F. & Miller, W.L. (eds.) (1992)

Doing Qualitative Research. London.

Davies, G.M. & Logie, R. (eds.) (1993)

Memory in Everyday Life. North-Holland.

Den centrale videnskabetiske komité (1994)

Retsgrundlag og rekommandationer. København.

Denzin, N.K. & Lincoln, Y.S. (1994)

Handbook of Qualitative Research. London & New Delhi.

Det danske Sprog- og Litteraturselskab (1975)

Ordbog over det danske Sprog. Bd. 1-26. København.

Dijkstra, N. & van der Zouwen, J. (eds.) (1982)

Response Behaviour in the Survey Interview. London.

Drew, J.H. (1991)

Modeling the Effects of Question Order and Form. American Statistical Association. Proceedings of the Section on Survey Research Methods. Atlanta, Georgia.

Elbro, C. et al. (1991)

Danskernes læsefærdigheder. En undersøgelse af 18-67-åriges læsning af dagligdags tekster. København.

Eneroth, B. (1984)

Hur mäter man "vackert"? Stockholm.

Engelund, H. et al. (1992)

At yde for at nyde? Socialforskningsinstituttets rapport 92:20. København.

Eriksen, J.-M. & Møller, B. (1990)

Svære ord – og lette. København.

Erikson, K.A. & Simon, H.A. (1984)

Verbal Reports as Data. Cambridge.

Esposito, J.L. (1991)

Determining Which Questions Are the Best. American Statistical Association. Proceedings of the Section on Survey Research Methods. Atlanta, Georgia.

Eysenck, M.W. (1993)

Principles of Cognitive Psychology. Hove (UK) & Hillsdale (USA).

Eysenck, M.W. & Keane, M.T. (1995)

Cognitive Psychology. Hove (UK) & Hillsdale (USA).

Fee, J.F. (1981)

Symbols in Survey Questions: Solving the Problem of Multiple Word Meaning. Political Methodology. No. 7.

Ferber, R. (1956)

The Effect of Respondent Ignorance on Survey Results. Journal of American Statistical Association. Vol. 51, No. 276.

Fienberg, S.E. et al. (1985)

Cognitive Aspects of Health Surveys for Public Information and Policy. Health and Society. Vol. 63, No. 3.

Fienberg, S.E. et al. (1985)

Cognitive Aspects of Health Survey Methodology: An Overview. Health & Society. Vol. 63, No. 3.

Fienberg, S.E. & Tanur, J.M. (1989)

Combining Cognitive and Statistical Approaches to Survey Design. Science. Vol. 243.

- Fink, A. & Kosecoff, J. (1985)**
How to Conduct Surveys. A Step-by-Step Guide. Beverly Hills.
- Finnemann, N.O. & Stjernfelt, F. (1992)**
Kognition og sprog. Århus.
- Flavell, J.H. (1977)**
Cognitive Development. New Jersey.
- Flyvbjerg, B. (1991)**
Rationalitet og magt. Bd. I. Det konkrete videnskab. Odense.
- Foddy, W. (1994)**
Constructing Questions for Interviewing and Questionnaires. Cambridge.
- Forsman, G. (1987)**
Analys av återintervjudata. Statistiska Centralbyrån. Stockholm.
- Fowler, E.J. (1992)**
How Unclear Terms Affect Survey Data. Public Opinion Quarterly. Vol. 56, Summer, No. 2.
- Fowler, E.J. (1993)**
Survey Research Methods. London.
- Fowler, E.J. & Mangione, T.W. (1991)**
Standardized Survey Interviewing. Newbury Park, California.
- Frick, N. & Malmström, S. (1983)**
Språkklyftan. Hur 700 ord förstås. Kristiansstad.
- Føllesdal, D. et al. (1990)**
Argumentasjonsteori, språk og vitenskapsfilosofi. Oslo.
- Gaskell, G.D. et al. (1994)**
Survey Questions About the Frequency of Vaguely Defined Events. Public Opinion Quarterly. Vol. 58, No. 2.
- Geer, J.G. (1991)**
Do Open-Ended Questions Measure "Salient" Issues? Public Opinion Quarterly. Vol. 55.
- Geist, U. (1980)**
Sprogpsykologi. Mål og mæle. Nr. 3.

- Giddens, A. (1989)**
Sociology. Oxford.
- Gilje, N. & Grimen, H. (1993)**
Samfunnsvitenskapens forutsetninger. Oslo.
- Gordon, W.T. (1992)**
Semantics: A Bibliography, 1986-1991. London.
- Gottschalk, L.A. & Gleser, G.C. (1969)**
The Measurement of Psychological States Through Content Analysis of Verbal Behavior. Berkeley.
- Graesser, A.C. et al. (1994)**
Constructing Inferences During Narrative Text Comprehension. Psychological Review. Vol. 101, No. 3.
- Grandin, I (1985)**
Meningen finns i texten. Arbejdsrapporter fra Tema K. 1985/14.
- Gregersen, F. (1991)**
Afvigeren og gruppen, gruppen og klassen, klassen og normen. Danske Folkemål, bd. 33.
- Grice, H.P. (1968)**
Utterer's Meaning, Sentence-Meaning and Word-Meaning. Foundations of Language. Vol. 107, No. 4.
- Grichting, W.L. (1986)**
Amount and Direction of Bias in Survey Interviewing. Australian Psychologist. Vol. 21, No. 1.
- Groves, R.M. (1989)**
Survey Errors and Survey Costs. New York.
- Gruneberg, M.M. et al. (1978)**
Practical Aspects of Memory. London & New York.
- Hakim, C. (1987)**
Research Design. Boston.
- Hald, A. (1968)**
Statistiske metoder. Akademisk Forlag. København.

Hansen, Aa. (1967)

Moderne dansk. Bd. I-III. Det Danske Sprog- og Litteraturselskab. København.

Hansen, E. (1982)

Hvad betyder ordene egentlig? Almanak.

Hansen, F. (1979)

Måleproblemer i samfundsvidenskaberne. København.

Harder, P. & Poulsen, A. (1980)

Hvad går vi ud fra? København.

Harrison, D.A. & McLaughlin, M.E. (1993)

Cognitive Processes in Self-Report Responses. *Journal of Applied Psychology*. Vol. 78, No. 1.

Hasher, L. & Griffin, M. (1978)

Reconstructive and Reproductive Processes in Memory. *Journal of Experimental Psychology*. Vol. 4, No. 4.

Hastie, R. et al. (eds.) (1980)

Person Memory: The Cognitive Basis of Social Perception. Hillsdale.

Hayes, J.R. (ed.) (1970)

Cognition and the Development of Language. New York.

Hellevik, O. (1993a)

Forskningsmetode i sosiologi og statsvitenskap. Oslo.

Hellevik, O. (1993b)

Sosiologisk metode. Oslo.

Hermann, J. (1980)

Flere slags viden. SAML. No. 6.

Hermann, J. (1991/92)

Hvor er betydningen henne? Kognitiv semantik og en tradition i dansk filosofi. Sprogvidenskabelige arbejdspapirer fra Københavns Universitet. Vol. 1.

Hermann, J. (1992)

Mennesket i sproget: Sprogpsykologiens sprogbruger. København.

- Hermann, J. & Gregersen, F. (1978)**
Gennem sproget. Om undersøgelse af sprogbrug i samfundet. København.
- Hermann, J. & Larsen, S.F. (1972)**
Oplevet forståelighed og sprogforståelse. Århus Universitets prisopgave i psykologi 1972. Århus.
- Hermann, J. & Larsen, S.F. (1974)**
"Forståelse" som sprogpsykologisk begreb. SAML. No. 1.
- Hermann, J. & Ruus, H. (1992)**
Fordanskninger af termer i kognitiv semantik. ADLA Nyt. Nr. 2.
- Hippler, H-J. et al. (eds.) (1987)**
Social Information Processing and Survey Methodology. New York.
- Hippler, H-J. & Schwarz, N. (1986)**
Not Forbidding isn't Allowing. Public Opinion Quarterly. Vol. 50, No. 1.
- Hogarth, R.M. (ed.) (1982)**
Question Framing and Response Consistency. San Francisco, Washington & London.
- Hogg, M.A. & Vaughan, G.M. (1995)**
Social Psychology. London: Prentice Hall.
- Hosmer, D.W. & Lemeshov, S. (1989)**
Applied Logistic Regression. New York.
- Hovdhaugen, E. & Simonsen, H.G. (red.) (1983)**
Språkvitenskap – en elementær innføring. Oslo.
- Humlum, J. (1991)**
Politologisk tekstanalyse. Århus Universitet.
- Husted, J. (1977)**
Sproglig forståelse og forståelse af sproget. Philosophia nr. 1. København.
- Hyman, H. (1955)**
Survey Design and Analysis. Illinois.
- Iser, W. (1981)**
Talk Like Whales. Diacritics. Vol. 11, September.

Israel, J. (1972)

Om at løfte sig selv op ved hårene – og lade barnet blive i badevandet.
København.

Israel, J. (1980)

Erkendelse, sprog og sociale relationer. København.

Jabine, T.B. et al. (eds.) (1984)

Cognitive Aspects of Survey Methodology: Building a Bridge Between Disciplines. Washington.

Jakobsen, J.K. (1993)

Kunsten at lytte og spørge. København.

Jansen, M. et al. (1993)

Hvis vi lader som om, de ikke er der, forsvinder de nok af sig selv. Om "funktionelle analfabeter". København.

Jensen, M.K. (1988)

Interview med børn. Socialforskningsinstituttets rapport 88:9. København.

Jensen, M.K. (1991)

Kvalitative metoder i anvendt samfundsforskning. Socialforskningsinstituttets rapport 91:1. København.

Jobe, J.B. et al. (1993)

Contributions of Survey Research to the Understanding of Memory. Applied Cognitive Psychology. Vol. 7.

Jobe, J.B. & Mingay, D.J. (1989)

Cognitive Research Improves Questionnaires. American Journal of Public Health. Vol. 79, No. 8.

Jobe, J.B. & Mingay, D.J. (1991)

Cognition and Survey Measurement: History and Overview. Applied Cognitive Psychology. Vol. 5, No. 3.

Johannsen, W. (1992)

Introduktion til kildekritik. Institut for Statskundskab. København.

Johansson, I. & Liedman, S-E. (1983)

Positivism och marxism. Norstedt & Söner. Stockholm.

- Johnson, M. (1993)**
Filosofiske implikationer af kognitiv semantik. Kritik. Vol. 26, No. 102.
- Jørgensen, P.S. (1983)**
Den sociale relation. Kvalitative analyser. Bd. I-II. Akademisk Forlag. København.
- Jørgensen, P.S. (1989)**
Om kvalitative analyser – og deres gyldighed. Nordisk Psykologi. Vol. 41, No. 1.
- Kahn, R. & Canell, C.F. (1957)**
The Dynamics of Interviewing. New York.
- Kalton, G. & Schuman, H. (1982)**
The Effect of the Question on Survey Responses: A Review. Journal of the Royal Statistical Society. Series A, Vol. 145, No. 1.
- Karpatschof, B. & Larsen, S.F. (1988)**
Kognitionsforskning i Danmark. Psyke og logos. No. 9.
- Kerlinger, F.N. (1986)**
Foundations of Behavioral Research. New York.
- Kjøller, M. (1975)**
Interaktionen mellem interviewer og respondent. Socialforskningsinstituttets studie 32. København.
- Kjørup, S. (1997)**
Menneskevidenskaberne. Problemer og traditioner i humanioras videnskabssteori. Roskilde Universitetsforlag. Frederiksberg.
- Krosnick, J.A. (1991)**
Response Strategies for Coping with the Cognitive Demands of Attitude Measures in Surveys. Applied Cognitive Psychology. Vol. 5, No. 2.
- Krosnick, J.A. & Alwin, D.F. (1987)**
An Evaluation of a Cognitive Theory of Response Order Effects in Survey Measurement. Public Opinion Quarterly. Vol. 51, No. 2.
- Kuenzli, R.E. (1980)**
The Intersubjective Structure of the Reading Process: A Communication-Oriented Theory of Literature. Diacritics. June 1980.

Kuhn, T. (1995)

Videnskabens revolutioner. Fremad. København.

Kvale, S. (1990)

Det kvalitative interview. Bilag i: Andersen, I. (red.). Valg af organisations-sociologiske metoder. København.

Kvale, S. (1996)

InterViews. Sage Publications. Thousand Oaks & London.

Kvale, S. (1997)

InterView. En introduktion til det kvalitative forskningsinterview. Hans Reitzels Forlag. København.

Labaw, P.J. (1980)

Advanced Questionnaire Design. Cambridge.

Lakoff, G. & Johnson, M. (1980a)

Metaphors We Live By. Chicago.

Lakoff, G. & Johnson, M. (1980b)

The Metaphorical Structure of the Human Conceptual System. Cognitive Science. No. 4.

Lakoff, G. (1987)

Women, Fire and Dangerous Things. Chicago & London.

Lakoff, G. (1990)

The Invariance Hypothesis: Is Abstract Reason Based on Image-Schemas? Cognitive Linguistics. Vol. 1-1.

Lakoff, G. (1991)

Cognitive versus Generative Linguistics: How Commitments Influence Results. Language & Communication. Vol. 11, No. 1/2.

Lakoff, G. (1994)

Metaforer holder Clinton ude af Bosnien. Interview i Weekendavisen, 29-30. juni.

Langlet, P. & Wärneryd, B. (1983)

Att fråga. Om frågekonstruktion vid intervju och enkätundersökningar. Stockholm.

- Larsen, E.V. (1992)**
Metaforer og kognition. *Philosophia*. Vol. 19, No. 3/4.
- Larsen, S.F. (1976)**
Human Data-Retrieval Programmes. *Data*. No. 5.
- Larsen, S.F. (1983)**
Erindringens natur og historie. *Psyke & Logos*. Vol. 4, No. 2
- Larsen, S.F. et al. (1994)**
Time in Autobiographical Memory. University of Aarhus.
- Larsen, S.F. & Hermann, J. (1973)**
Sprogforståelse og erfaringsbaggrund. *Dansk Psykolog Nyt*. No. 27.
- Larsen, S.F. & Hermann, J. (1974)**
Social status and language comprehension. *Scandinavian Journal of Psychology*. Vol. 15.
- Larsen, S.U. (red.) (1976)**
Problemer i samfunnsvitenskaplig metode. Bergen.
- Lazarsfeld, P.F. & Rosenberg, M. (1955)**
The Language of Social Research. Illinois.
- Leahey, T.H. (1992)**
A History of Psychology. Main Currents in Psychological Thought. New Jersey.
- Leinhardt, S. (ed.) (1981)**
Sociological Methodology. San Francisco.
- Lessler, J.T. (1987)**
Use of Laboratory Methods and Cognitive Science for the Design and Testing of Questionnaires. *Statistics Sweden*. Stockholm.
- Lessler, J.T. et al. (1989)**
Questionnaire Design in the Cognitive Research Laboratory. *Vital and Health Statistics*. Series 6, No. 1.
- Lessler, J.T. & Kalsbeek, W.D. (1992)**
Nonsampling Error in Surveys. New York.

Lessler, J.T. & Sirken, M.G. (1985)

Laboratory-based Research on the Cognitive Aspects of Survey Methodology. Milbank Memorial Fund Quarterly. Vol. 63, No. 3.

Levi, L. (ed.) (1987)

Society, Stress and Disease. Vol. 5. Old Age. New York & Tokyo.

Lindzey, G. & Aronson, E. (eds.) (1968)

Handbook of Social Psychology. Vol. I. New York.

Loftus, E. (1986)

Hukommelsen. København.

Loftus, E.F. et al. (1985)

Cognitive Psychology Meets the National Survey. American Psychologist. Vol. 40, No. 2.

Lord, C.G. (1980)

Schemas and Images as Memory Aids: Two Models of Processing Social Information. Journal of Personality and Social Psychology. Vol. 38, No. 2.

Lundquist, L. (1992)

Om argumentation i sproget. Mål og mæle. Vol. 15, No. 2.

Lunn, S. et al. (1990)

Psykologi – en grundbog til et fag. København.

Luria, A.R. (1975)

Hjernen. København.

Luria, A.R. (1981)

The Man with a Shattered World. Middlesex & New York.

Luria, A.R. (1984)

Sprog og bevidsthed. København.

Lyons, J. (1981)

Language, Meaning & Context. Suffolk.

Maegaard, B. & Ruus, H. (1986)

Hyppige ord i danske aviser, ugeblade og fagblade. Bd. 1-2. København.

Malcolm, N. (1972)

Problems of Mind. Descartes to Wittgenstein. London.

- Mandler, G. (1975)**
Mind and Emotion. New York & London.
- Marsh, C. (1982)**
The Survey Method: The Contribution of Surveys to Sociological Explanation. London.
- Marx, K. (1974)**
Den tyske ideologi. Filosofiens elendighed. København.
- Mason, R. et al. (1994)**
Contrast Effects and Subtraction in Part-Whole Questions. Public Opinion Quarterly. Vol. 58, No. 4.
- Mathiowitz, N. & Groves, R.M. (1985)**
The Effects of Respondent Rules on Health Survey Reports. American Journal of Public Health. Vol. 75.
- May, M. (1990)**
Kognitive skemaer, basale forestillings-systemer og naiv fysik: En introduktion til kognitiv semantik. Psyke og Logos. No. 11.
- McFarland, S.G. (1981)**
Effects of Question Order on Survey Responses. Public Opinion Quarterly. Vol. 45, No. 2.
- Mejding, J. (1994)**
Den grimme ælling og svanerne? Om danske elevers læsefærdigheder. København.
- Menard, S. (1995)**
Applied Logistic Regression Analysis. Series: Quantitative Applications in the Social Sciences. Sage Publications. Thousand Oaks & London.
- Merton, R.K. et al. (1990)**
The Focused Interview. A Manual of Problems and Procedures. New York.
- Mikkelsen, J.F. (1989)**
Pragmatisk receptionsteori. I: Højbjerg, L. (1989), Reception af levende billeder. København.
- Mikkelsen, J.F. & Steffensen, B. (1987)**
Tekst og læser. Kritik. Vol. 20, No. 78.

Mikkelsen, J.F. & Steffensen, B. (1992)

Hvad er receptionsteori? Roskilde. Upubliceret.

Miles, M.B. & Huberman, A.M. (1994)

Qualitative Data Analysis. London & New Delhi.

Mingay, D.J. & Greenwell, M.T. (1989)

Memory Bias and Response-Order Effects. *Journal of Official Statistics*. Vol. 5, No.3.

Mishler, E.G. (1979)

Meaning in Context: Is There Any Other Kind? *Harvard Educational Review*. Vol. 49, No. 1.

Moore, T.E. (1973)

Cognitive Development and the Acquisition of Language. New York & London.

Mordal, T.L. (1989)

Som man spør, får man svar. Tano. Oslo

Morton-Williams, J. (1979)

The Use of Verbal Interaction Coding for Evaluating a Questionnaire. *Quality and Quantity*, No. 13.

Morton-Williams, J. & Sykes, W. (1984)

The Use of Interaction Coding and Follow-up Interviews to Investigate Comprehension of Survey Questions. *Journal of the Market Research Society*. Vol. 26, No. 2.

Moser, C.A. & Kalton, G. (1971)

Survey Methods in Social Investigation. London.

Myrdal, G. (1968)

Objektivitetsproblemet i samhällsforskningen. Rabén & Sjögren. Stockholm.

Nachmias, D. & Nachmias, C. (1987)

Research Methods in the Social Sciences. New York.

Neisser, U. (1976)

Cognition and Reality. San Francisco.

Neisser, U. (ed.) (1982)

Memory Observed. Remembering in Natural Contexts. San Francisco.

Nielsen, A. et al. (1973)

Statistik og sandsynlighed – anvendt i medicin. FADL's Forlag, København.

Nisbett, R.E. et al. (1973)

Behavior as Seen by the Actor and Seen by the Observer. Journal of Personality and Social Psychology. Vol. 27, No. 2.

Nordentoft, A.M. (1972)

Hovedtræk af dansk grammatik. Ordklasser. København.

Næss, A. (1966)

Communication and Argument. Elements of Applied Semantics. Oslo & Bergen.

Nørretranders, T. (1986)

Videnskab og hverdagssprog. Bogens Verden. Vol. 68, No. 8.

Oatley, K. (1987)

Cognitive Science and the Understanding of Emotions. Cognition & Emotion. Vol. 1, No. 3.

Oatley, K. (1992)

Best Laid Schemes. The Psychology of Emotions. Cambridge & New York.

Oatley, K. & Johnson-Laird, P.N. (1987)

Towards a Cognitive Theory of Emotions. Cognition and Emotion. Vol. 1, No. 1.

Oftedal, E. (1992)

Holder holdninger? Sosiologi i dag. Vol. 22, nr. 4

Ogden, C.K. & Richards, I.A. (1969)

The Meaning of Meaning. London.

Oksenberg, L. et al. (1991)

New Strategies for Testing Survey Questions. Journal of Official Statistics. Vol. 7, No. 3.

Olsen, H. et al. (1991)

Efter arbejdsskaden. Socialforskningsinstituttets rapport 91:12. København.

Olsen, H. (1995)

Tallenes talende tavshed. En kundskabsrejse om sprog og hukommelse i surveyundersøgelser. Socialforskningsinstituttet. København.

Olsen, H. (1995a)

Tallenes talende tavshed. Social Forskning. Nr. 1.

Olsen, H. (1997a)

“Hvornår gik De sidst til et politisk møde?”. Sprogforståelse og måleproblemer i danske politologiske og sociologiske surveyundersøgelser. Statsvetenskaplig Tidskrift. Nr. 3.

Olsen, H. (1997b)

Tal taler ikke uden ord. Et metodeeksperiment om danske respondenters sprogsensitivitet i politologiske og sociologiske surveyundersøgelser. Politica. Nr. 3.

Olsen, H. (1997c)

Når forskerne råber i skoven (interview). Berlingske Tidende, den 4. november 1997 (4. sektion).

Olsen, H. (1998a)

Tallenes talende tavshed. Måleproblemer i surveyundersøgelser. København. Akademisk Forlag.

Olsen, H. (1998b)

Det mindst ringe spørgeskema? Dansk Sociologi. Nr. 1.

Olsen, H. (1998c)

Surveymetodens skrøbelige retorik. Retorikmagasinet. Nr. 28, vol. 8.

Olsen, H. (1998d)

Surveysemantik – Sprogsensitivitet og måleproblemer i surveys. Bidrag i: Høst, V. & Juhl, H.J. (red.): Symposium i anvendt statistik. Institut for Økonomi. Århus Universitet.

Olsen, H. (1998e)

Spørgsmålets og svarets skrøbelighed. Social Forskning. Nr. 1.

Olson, D.R. (1970)

Language and Thought: Aspects of a Cognitive Theory of Semantics. Psychological Review, Vol. 77, No. 4

- Olson, D.R. et al. (eds.) (1985)**
Literacy, Language and Learning. Cambridge.
- Olsson, A. (1987)**
Den okända texten. Kristiansstad.
- O’Muircheartaigh, C.A. et al. (1993)**
Intensifiers in Behavioral Frequency Questions. Public Opinion Quarterly. Vol. 57, No. 4.
- Ottati, V.C. et al. (1989)**
Cognitive and Affective Bases of Opinion Survey Responses. Journal of Personality and Social Psychology. Vol. 57.
- Paulson, O.B. & Gjerris, F. (1985)**
Klinisk neurologi og neurokirurgi. København.
- Payne, S.L. (1951)**
The Art of Asking Questions. New Jersey.
- Pedersen, O.K. (1983)**
Videnskabsproblemet – en introduktion til fire forskellige svar. Aurora. København.
- Philips, D.L. (1971)**
Knowledge from what? Chicago.
- Poe, G.S. et al. (1988)**
“Don’t Know” Boxes in Factual Questions. Public Opinion Quarterly. Vol. 55.
- Popper, K.R. (1981)**
Fornuft og rimelighed som tenkemåte. Dreyer. Oslo.
- Presser, S. (1990a)**
Measurement Issues in the Study of Social Change. Social Forces. Vol. 68, No. 3.
- Presser, S. (1990b)**
Can Context Changes Reduce Vote Overreporting? Public Opinion Quarterly. Vol. 54, No. 4.

Presser, S. & Schuman, H. (1980)

The Measure of a Middle Position in Attitude Surveys. *Public Opinion Quarterly*. Vol. 44.

Prideaux, G.D. (1984)

Psycholinguistics: The Experimental Study of Language. London.

Quine, W.V. (1960)

Word and Object. Cambridge.

Rasinski, K.A. (1989)

The Effect of Question Wording on Public Support for Government Spending. *Public Opinion Quarterly* nr. 53.

Rømmetveit, R. (1972)

Språk, tanke og kommunikasjon. Oslo.

Rosch, E. & Lloyd, B.B. (eds.) (1978)

Cognition and Categorization. New York.

Rossi, P.H. et al. (1983)

Handbook of Survey Research. London.

Rubin, D.C. & Baddeley, A.D. (1989)

Telescoping is not time compression: A model of the dating of autobiographical events. *Memory & Cognition*. Vol. 17, No. 6.

Rudzka-Ostyn, B. (ed.) (1988)

Topics in Cognitive Linguistics. Amsterdam & Philadelphia.

Ruus, H. (1991)

Kognitiv semantik på dansk. At være inde i betydningen. Publiceret i: 3. Møde om Udforskningen af Dansk Sprog. Århus Universitet.

Ruus, H. (1995)

Danske kerneord. Centrale dele af den danske leksikalske norm I-II. Københavns Universitet.

Sancez, M.E. (1992)

Effects of Questionnaire Design on the Quality of Survey Data. *Public Opinion Quarterly*. Vol. 56, No. 2.

SAS/STAT (1990)

SAS/STAT User's Guide. Vol. 2. GLP-VARCOMP. Cary, USA.

Saugstad, P. (1980)

A Theory of Language and Understanding. Oslo, Bergen og Tromsø.

Saugstad, P. (1989)

Language – A Theory of Its Structure and Use. Oslo.

Schmidt, L-H. (red.) (1991)

Det videnskabelige perspektiv. København.

Schober, M.F. & Conrad, F.G. (1997)

Does Conversational Interviewing Reduce Survey Measurement Error?
Public Opinion Quarterly. Vol. 61, No. 4.

Scholnick, A.K. (ed.) (1983)

New Trends in Conceptual Representations: Challenges to Piaget's Theory?
Hillsdale, New Jersey & London.

Schuman, H. (1966)

The Random Probe: A Technique for Evaluation of Validity of Closed
Questions. American Sociological Review. Vol. 31, No. 2.

Schuman, H. et al. (1981)

Context Effects on Survey Responses to Questions About Abortion. Public
Opinion Quarterly. Vol. 45.

Schuman, H. et al. (1983)

Context and Contiguity in Survey Questionnaires. Public Opinion
Quarterly. Vol. 47., No. 1.

Schuman, H. & Presser, S. (1977)

Question Wording as an Independent Variable in Survey Analysis. Sociolo-
gical Methods and Research. Vol. 6, No. 2.

Schuman, H. & Presser, S. (1981)

Questions and Answers in Attitude Surveys. New York.

Schwarz, N. et al. (1991)

The Impact of Administration Mode on Response Effects in Survey Mea-
surement. Applied Cognitive Psychology. Vol. 5, No. 3.

Schwarz, N. & Sudman, S. (eds.) (1992)

Context Effects in Social and Psychological Research. New York.

Schwarz, N. & Sudman, S. (eds.) (1996)

Answering Questions. San Francisco: Jossey-Bass Publ.

SFI (1991)

SFI's forskerhåndbog (ikke offentliggjort). Socialforskningsinstituttet. København.

SFI (1995)

Socialforskningsinstituttets interviewerhåndbog (ikke offentliggjort). København.

Shlechter, T.M. & Toglia, M.P. (eds.) (1985)

New Directions in Cognitive Science. Norwood. New Jersey.

Silverman, D. (1993)

Interpreting Qualitative Data. London & New Delhi.

Singer, E. & Presser, S. (eds.) (1989)

Survey Research Methods: A Reader. Chicago.

Singleton, R. et al. (1988)

Approaches to Social Research. New York.

Skinhøj, K.T. (1993)

Forbrødringsritualer og rusmidler. Socialforskningsinstituttets rapport 93:5. København.

Smith, A.F. et al. (1991)

Retrieval from Memory of Dietary Information. Applied Cognitive Psychology. Vol. 5.

Smith, T.W. (1987)

That Which We Call Welfare by Any Other Name Would Smell Sweeter. Public Opinion Quarterly. No. 51.

Sproull, N.L. (1988)

Handbook of Research Methods. London.

Steffensen, B. (1991)

Fiktion som teksthandling. København.

Stjernfelt, F. (1991)

Korrespondenser. Metaforens semiotik mellem kognition og poesi. Arbejdsrapport 85. Center for Kulturforskning. Århus.

- Strauss, A. & Corbin, J. (1990)**
Basics of Qualitative Research. Grounded Theory Procedures and Techniques. London & New Delhi.
- Sudman, S. & Bradburn N.M. (1973)**
Effects of Time and Memory Factors on Response in Surveys. Journal of American Statistical Association. Vol. 68, No. 344.
- Sudman, S. & Bradburn, N.M. (1974)**
Response Effects in Surveys: A Review and Synthesis. Chicago.
- Sudman, S. & Bradburn, N.M. (1982)**
Asking Questions: A Practical Guide to Questionnaire Design. San Francisco.
- Sudman, S. et al. (1996)**
Thinking About Answers. The Application of Cognitive Processes to Survey Methodology. Jossey-Bass Publishers. San Francisco.
- Suleiman, S.R. & Crosman, I. (eds.) (1980)**
The Reader in the text. Princeton, New Jersey.
- Svalastoga, K. (red.) (1972)**
Sociologisk Metodik. Bind 3. København.
- Sykes, W. & Morton-Williams, J. (1987)**
Evaluating Survey Questions. Journal of Official Statistics, Vol. 3, No. 2.
- Sørensen, I. (1994)**
Borgernes mening om det offentlige sprog. Mål og mæle. No. 2.
- Sørensen, T.B. (1988)**
Interview- og samtaleanalyse, bd. 1-2. Århus.
- Tanur, J. (1987)**
Some Cognitive Aspects of Surveys. Journal of Official Statistics. Vol. 3, No. 4.
- Tanur, J.M. (ed.) (1992)**
Questions about Questions. New York.
- Teleman, U. (1981)**
Ret og rimeligt. Om skolens og samfundets sprognormer. København.

Thorndyke, P.W. & Hayes-Roth, B. (1979)

The Use of Schemata in the Acquisition and Transfer of Knowledge. *Cognitive Psychology*. Vol. 11.

Togeby, O. (1971)

Sprog og læreproces. København.

Tourangeau, R. et al. (1991)

Measuring Happiness in Surveys: A Test of the Subtraction Hypothesis. *Public Opinion Quarterly*. Vol. 55.

Tourangeau, R. & Rasinski, K.A. (1988)

Cognitive Processes Underlying Context Effects in Attitude Measurement. *Psychological Bulletin*. Vol. 103.

Tulving, E. (1983)

Elements of Episodic Memory. Oxford.

Tulving, E. & Donaldson, W. (eds.) (1972)

Organization of Memory. New York & London.

Turner, C.E. & Martin, E. (eds.) (1984)

Surveying Subjective Phenomena. Vol. 1-2. New York.

Waldahl, R. & Aardal, B. (1995)

Påliteligheten til erindringsdata. *Norsk Statsvitenskapelig Tidsskrift*. Vol. 11, No. 4.

Weigand, E. (1993)

Word Meaning and Utterance Meaning. *Journal of Pragmatics*. Vol. 20, No. 3.

Welner, J. et al. (1985)

Psykiatri – en tekstbog. København.

Wertsch, J.V. (1991)

Voices of the Mind. A Sociocultural Approach to Mediated Action. London, Sydney og Singapore.

Willis, G.B. et al. (1991)

The Use of Verbal Report Methods in the Development and Testing of Survey Questionnaires. *Applied Cognitive Psychology*. Vol. 5, No. 3.

Winer, G.A. (1990)

Variations in the Use of the Term "Or". *Journal of Psycholinguistic Research*. Vol. 19, No. 1.

Wyer, R.S. & Srull, T.K. (1986)

Human Cognition in Its Social Context. *Psychological Review*. Vol. 93, No. 3.

Wärneryd, B. (red.) (1986)

Att fråga. Stockholm.

Wonnacott, T.H. & Wonnacott, R.J. (1990)

Introductory Statistics for Business and Economics. John Wiley & Sons. New York & Toronto.

Vygotsky, L.S. (1971)

Tænkning og sprog. Bd. I-II. København.

Zinkernagel, P. (1988)

Virkelighed. København.

Zinkernagel, P. (1995)

Sproget fortæller ikke sandheden. *Magisterbladet*. No. 6.

Østerberg, D. (1993)

Fortolkende sosiologi. Bd. I. Oslo.

Spørgeskemaer anvendt ved typologisering og tekstanalyse

- **Fed skrifttype:** Spørgeskemaet er anvendt ved typologisering af surveyundersøgelser (kapitel 4). I alt 43 spørgeskemaer.
- **Stjerne (*):** Spørgeskemaet er anvendt ved tekstanalyse (kapitel 4). I alt 37 spørgeskemaer.
- **Hverken fed skrifttype eller stjerne:** Spørgeskemaet indgår hverken ved typologisering eller tekstanalyse, men i oversigten over gennemførte surveyundersøgelser (kapitel 4).

Socialforskningsinstituttet (SFI)

Nedennævnte undersøgelser er både SFI-interne og SFI-eksterne. Interne undersøgelser gennemføres i SFI's regi, mens SFI-eksterne undersøgelser kun omfatter datatilvirkning.

Undersøgelles-nummer	Undersøgelsestitel
705	De ældre og hjemmehjælpen
772 *	Anbragte børn og unge
814 *	EF's Socialfond
1023 *	Fra ung til voksen
1026	Forekomst af omsorgssvigt blandt 0-3-årige småbørn
1034	Undersøgelse af efteruddannelse
1041 *	Levevilkår blandt arbejdsskadede
1061 *	Arbejdsliv og hverdagsliv
1066A	Arbejde og uddannelse
1066B	Ledighed, vejledning og uddannelse
1075 *	Den kommunale dagpleje
1083 *	Fødsler og aborter
1091 *	Iværksætterydelsen
1101 *	Der er brug for alle
1135 *	Fleksibel tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet
1136 *	Ældres integration (60-74-årige)
1140 *	Sygemeldte i Københavns Kommune

1153	Frivillige organisationers rolle i socialpolitikken
1154 *	Sammenbragte familier
1160 *	Hvordan forandres arbejdslivet?
1162 *	Daginstitutionen i den forebyggende indsats for "truede" børn
1164A *	80-åriges levekår
1164B	Nærtstående
1166 *	Uddannelse af ledige
1167	Evaluering af sociale boformer
1168A *	Befolkningens kultur- og fritidsaktiviteter
1168B	Befolkningens kultur- og fritidsaktiviteter (børn)
1171 *	Familievenlige arbejdspladser
1194 *	Dagpengegodtgørelse fra arbejdsgivere
2601 *	Evaluering af ungdomsydelsen
5134 *	Færdselsholdninger
5139 *	Hjemmepleje i Rudbjerg Kommune
5140 *	Europæisk Husstands-Panelundersøgelse
5142	Virksomheders behov for uddannet arbejdskraft
5146	Frederiksberg-undersøgelse (børn)
5148	Dansk Inst. for Sundhed og Sygeplejeforskning
5149	Hospitalsundersøgelsen
5149	Skoleundersøgelsen
5150	Grå stær
5156 *	Hjemmeplejemodtagere i Københavns Kommune
5158	Studievejledning
5162	Tvillingeundersøgelsen
5171A	Børns arbejde (børn)
5171B *	Børns arbejde (forældre)
5181	Danskernes kostvaner
5186 *	Rusmidler og levevaner
5190	Arbejdsløshed
5195	Tyrkiske unge i Danmark
5197	Hjemmepleje i Bjergsted Kommune
5202A *	Danske familiers økonomiske og sociale forhold
5202B *	Danske familiers økonomiske og sociale forhold
5214	Boligstandarder på plejehjem mv.
5218	Medarbejderundersøgelse på Arbejdsmiljøinstituttet
5223	Transportmidler i dagligdagen
5227	Lokalløn i den offentlige sektor
5228	Ledighedens sammensætning
5232	Ventelister og frit sygehusvalg. Læger/patienter.
6001	Børns og unges erhvervsarbejde
7340	Sort arbejde

Andre forskningsinstitutioner

Undersøgelses- nummer	Undersøgelsestitel
AU1 *	Vælgerundersøgelse 1994
AU2	Industrien i det danske politiske system
AUC1 *	Medborgerskabet i Danmark
AUC2	Virksomhederne og specialarbejderuddannelserne
AUC3	Kommunale erfaringer med og holdninger til beskæftigelses- og erhvervs politik
AUC4 *	Arbejdsliv og politik set i et lønmodtagerperspektiv
AUC5 *	Deltagere i specialarbejderkurser
AUC6	Personale, planlægning og politik
OU1	Undersøgelse af lokale valgkampe
OU2	De danske kommuner og EF
OU3 *	Ikke-genopstillede medlemmer af kommunalbestyrelser
OU4 *	Borgerne i Blaabjerg
OU5 *	Kommunalpolitik og kommunalvalget 1993
OU6 *	Kandidater ved kommunalvalget 1993
RUC1	Personalefunktionens professionalisering

AU:	Århus Universitet
AUC:	Aalborg Universitet
OU:	Odense Universitet
RUC:	Roskilde Universitetscenter

Lokalisering af informanter til undersøgelsens kvalitative fase

31. januar 1995

Kære NN [kontaktperson]

Som du allerede véd, arbejder jeg for tiden på et projekt om hukommelse og sprogforståelse som årsager til fejl i spørgeskemaundersøgelser.

En projektbeskrivelse vedlægges til orientering.

For tiden forbereder jeg projektet og gennemgår nogle spørgeskemaer – bl.a. skemaer fra Socialforskningsinstituttet – for at udvikle projektets problemstillinger. Problemstillingerne lægger op til en interviewfase, der forventes gennemført i *april*, *maj* og *juni* med afslutning senest i *august* 1995.

Planen for gennemførelse af interview er:

- Voksne (18 år og derover) *født, opvokset* og hele livet *bosiddende* i Danmark interviewes.
- Hvert interview påbegyndes med besvarelse af en række ofte forekommende spørgsmål, dvs. "almindelig" interviewing. Til den *strukturerede* udspørgen (ca. 1/2 time) udarbejdes et "gennemsnitligt" spørgeskema.
- Derefter følger en mere *åben* interviewing, hvis formål er at afdække interviewpersoners hukommelse og sprogforståelse (ca. 2 timer). Interviewet båndoptages og udskrives. Den samlede interviewvarighed er således ca. 2½ time.

- De personer, der interviewes, skal være *så forskellige som muligt* med hensyn til måder at huske og forstå sprog på. Dog ønskes ikke personer med alvorlige psykiske problemer (fx psykoser), hjerneskader o.l. interviewet. Regler for valg af interviewpersoner (køn, alder og social baggrund) fremgår af **bilag I**.
- Af praktiske grunde (fx muligheder for overnatning) søges interviewingen gennemført i *seks geografiske områder* (se **bilag II**). Så vidt muligt skal interviewpersonerne altså være bosiddende i disse områder. Det er derudover vigtigt, at der inden for de fleste af områderne vælges interviewpersoner, som både bor i *by- og landområder*.
- Interviewingen gennemføres fortrinsvis af mig, men enkelte interview gennemføres af sprogpsykologi-studerende *Hanne-Pernille Jensen*, der er tilknyttet projektet som student. I et par prøveinterview vil deltage hukommelsesforsker *Steen Folke Larsen* (Århus).
- Det er vigtigt, at de personer, der interviewes, *ikke* hører til undertegnedes familie, venner eller lignende.
- Alle interviewpersoner garanteres *fuld anonymitet*. Kun projektets medarbejdere kan forbinde oplysninger med navngivne personer. I den endelige rapport vil de interviewede ikke kunne genkendes.

I den anledning er det mit håb, at du (sammen med andre, som jeg også har skrevet til, jf. **bilag III**) vil hjælpe mig med at etablere kontakt med mulige interviewpersoner, der er villige til at deltage i projektet, og som i månederne april-juni (evt. også august) 1995 kan afsætte de nødvendige ca. 21/2 time (dag- eller aftentimer) til interviewingen.

Du bedes over for de personer, du kontakter, understrege, at interviewet *ikke er noget krydsforhør eller en eksamen*. Hvis nogen er "lærer", er det ikke mig, men interviewpersonen. Måske bliver interviewpersonen lidt klogere, men det er først og fremmest mig, der skal lære noget, nemlig om menneskers hukommelse og sprogforståelse. Det kan kun interviewpersoner hjælpe mig til.

Du bedes også oplyse, at interviewet varer ca. 2½ time, at det (hvis andet ikke aftales) foregår i interviewpersonens bolig, og at det præcise tidspunkt for interviewet aftales mellem interviewpersonen og mig. Forslag til interviewdage findes i **bilag III**.

Da størst mulig forskellighed interviewpersonerne imellem er særdeles vigtig, og da gennemførelse af interview i det hele taget er et temmelig vanskeligt puslespil at lægge, kan jeg desværre *ikke* forpligte mig til at interviewe alle de personer, som du måtte pege på. Men jeg dig er meget taknemmelig, hvis du ved brug af vedlagte *skema* peger på *mindst fire* interviewpersoner inden for dit område (se *bilag III*), men meget gerne flere.

Både du og de interviewpersoner, som du hjælper mig med at pege på, er naturligvis meget velkomne til at kontakte mig for yderligere oplysninger. På forhånd en varm tak for hjælpen.

Med venlig hilsen

Henning Olsen
Socialforskningsinstituttet
Borgergade 28, 1300 København K

Bilag til Bilag II:

Skema vedr. mulige interviewpersoner

Så vidt muligt anføres i skemaet navn, stilling, adresse, postnummer og telefonnummer for *mindst fire interviewpersoner* (gerne flere), helst bosiddende både i by- og landområder inden for "dit" område (se *bilag III*).

Om muligt returneres skemaet til *Henning Olsen* inden udgangen af februar måned 1995, så aftale om interview kan træffes i god tid (frankeret *svarkuvert* vedlagt).

Kun projektets medarbejdere vil få kendskab til de nedenfor afgivne oplysninger og til de oplysninger, interviewpersonerne senere afgiver (*anonymitet*).

	Navn og stilling Adresse Postnummer Tlf.nr.	Supplerende oplysninger, fx om ønsker til interviewtidspunkt (se bilag III)
1. Ung mandlig studerende ved højere læreanstalt e.l.		
2. Ung kvindelig studerende ved højere læreanstalt e.l.		
3. Ung arbejdsløs mand (arbejder eller funktionær)		
4. Ung arbejdsløs kvinde (arbejder eller funktionær)		
5. Ung mandlig arbejder		
6. Ung kvindelig arbejder		
7. Ung mandlig funktionær (ikke-akademiker)		
8. Ung kvindelig funktionær (ikke-akademiker)		

9. 30-59-årig arbejdsløs mand		
10. 30-59-årig arbejdsløs kvinde		
11. 30-59-årig mandlig selvstændig erhvervsdrivende		
12. 30-59-årig kvindelig erhvervsdrivende		
13. 30-59-årig mandlig funktionær (ikke-akademiker)		
14. 30-59-årig kvindelig funktionær (ikke-akademiker)		
15. 30-59-årig mandlig akademiker		
16. 30-59-årig kvindelig akademiker		
17. 30-59-årig mandlig arbejder		
18. 30-59-årig kvindelig arbejder		
19. Mandlig pensionist e.l. med arbejderbaggrund		
20. Kvindelig pensionist e.l. med arbejderbaggrund		
21. Mandlig pensionist e.l. med baggrund som selvstændig		
22. Kvindelig pensionist med baggrund som hjemmearbejdende		
23. Mandlig pensionist e.l. medfunktionærbaggrund (ikke-akademiker)		
24. Kvindelig pensionist e.l. med funktionærbaggrund (ikke-akademiker)		

Skemaet er besvaret af: _____

Et prototypisk spørgeskema til undersøgelsens kvalitative fase

Informantens navn: _____

Informantens køn: Mand 1
 Kvinde 2

I. Først vil jeg stille nogle spørgsmål om Dem selv og Deres familie.

1. **Hvilket år er De født?**
(små semantiske felter; få tomme pladser)

Årstal:

2. **Hvad er Deres nuværende *civilstand*?**
(stort (evt. intet) semantisk felt; tomme pladser/svarkategorier)

Gift 1
Separeret 2
Skilt 3
Enke/enkemand 4
Aldrig gift 5

3. **Hvem bor her i lejligheden/huset foruden Dem selv?**

(små semantiske felter; få tomme pladser)

Ægtefælle eller samlever?	1
Børn?	1
Forældre eller svigerforældre?	1
Anden familie?	1
Andre?	1

4. **Har De nogen børn, som De ikke bor sammen med?**

(små semantiske felter; få tomme pladser)

Ja	1
Nej	2

5. **Hvor længe har De alt i alt levet i parforhold?**

(tiden (flere parforhold); emotioner; små semantiske felter)

Antal år (nul, hvis aldrig levet i parforhold)

II. Nu vil jeg stille nogle spørgsmål om Deres uddannelse og beskæftigelse.

6. **Hvilken skoleuddannelse har De?**

(tiden; semantisk felt (uddannelse vs. år);

tomme pladser/svarkategorier)

Under 7 års skolegang	1
7-8 års skolegang	2
9-10 års skolegang	3
Studenter-/HF-eksamen	4
Andet	5

7. Har De **fuldført en erhvervsuddannelse?** Jeg tænker her på enhver form for uddannelse, der giver en **erhvervskompetence.**

(tiden; stort semantisk felt (kompetence); få tomme pladser; forståelsesafdækkende probes)

Ja 1

Nej 2

8. Hvilket år afsluttede De den pågældende (sidste) uddannelse?

(tiden; emotioner/turning point)

Årstal _____

9. Hvis De tænker på perioden fra De afsluttede Deres skoleuddannelse og frem til i dag, hvor længe har De da været i de erhvervssituationer, jeg nu viser?

(tiden; genskabelsesvilkår/ svarkort; kognitiv magelighed/detaljeringskrav)

Antal år

Under uddannelse? _____

I arbejde? _____

Arbejdsløs med understøttelse/bistandshjælp? _____

Hjemmegående husmoder/husfader? _____

Pensionist/efterlønsmodtager? _____

Eventuelt andet? _____

Antal år i alt (kontrol) _____

10. **Hvad er Deres hovedbeskæftigelse for tiden?**

(genskabelsesvilkår; lille semantisk felt;
tomme pladser/svarkategorier)

Selvstændig erhvervsdrivende	1
Medhjælpende ægtefælle	2
Faglært arbejder (<i>arbejder vs. funktionær</i>)	3
Ikke-faglært arbejder (<i>arbejder vs. funktionær</i>)	4
Funktionær/tjenestemand (<i>arbejder vs. funktionær</i>)	5
Under uddannelse	6
Pensionist, førtidspensionist, efterlønsmodtager	7
Arbejdsløs med understøttelse/bistandhjælp	8
Andet	9

Kode 1-5 (erhvervsaktiv informant): Gå til spm. 12

11. **Hvor længe er det siden, De sidst var i beskæftigelse?**

(tiden)

Tidligere erhvervsaktiv 1

Hvis tidligere erhvervsaktiv: Antal år og måneder _____

Aldrig erhvervsaktiv 2

Aldrig erhvervsaktiv Gå til tekst III

12. **Hvor lang er/var Deres (sidste) normale ugentlige arbejdstid, inkl. evt. bibeskæftigelse?**

(episodisk/semantisk hukommelse; tiden;
store semantiske felter)

Gennemsnitlig antal timer pr. uge: _____

13. **Kan/kunne De selv *bestemme*, på hvilken *måde* De vil/ville udføre de opgaver, De skal/skulle løse?**

(tiden; store semantiske felter; mange tomme pladser;

spm. 13-15: definitions/fokuseringseffekt)

I høj grad	1
I nogen grad	2
I ringe grad/slet ikke	3

14. **Har/havde De nogle *underordnede*?**

(tiden; stort semantisk felt; tomme pladser/svarkategorier;

spm. 13-15: definitions/fokuseringseffekt)

Ja	1
Nej	2

15. **Er/var der *forholdsvis gode karrieremuligheder* - her tænker jeg på job med større *ansvar* og *udfordringer* - for folk i Deres *(sidste) faggruppe*?**

(tiden; store semantiske felter; mange tomme pladser;

spm. 13-15: definitions/fokuseringseffekt;

forståelsesafdækkende probes)

Ja	1
Nej	2

16. **Føler/følte De i almindelighed, at Deres *arbejdsindsats værdsættes/blev værdsat* af Deres *nærmeste kolleger*?**

(tiden; stort semantisk felt; mange tomme pladser)

I høj grad	1
I nogen grad	2
Nej	3

17. **Hvor ofte passer/passede følgende på Deres nuværende/sidste arbejde:**

(tiden; store semantiske felter (se nf.); mange tomme pladser)

Koder:	Ofte	1
	Sommetider	2
	Sjældent	3
	Aldrig	4

Er/var det nødvendigt at arbejde *meget hurtigt*? _____

Er/var det nødvendigt at arbejde *meget koncentreret*? _____

Er/var det nødvendigt at arbejde *meget hårdt*? _____

Kræver/krævede Deres job, at De tager/tog *initiativer*? _____

18. **Har De på noget tidspunkt inden for de sidste 5 år været arbejdsløs og søgt arbejde?**

(tiden; emotioner; teleskopi; små semantiske felter)

Ja (uden at spørge, hvis kode 8 i spm. 10)	1
Nej	2

III. Nu følger nogle spørgsmål om Deres barndom og ungdom

19. **Boede De sammen med Deres forældre, da De var barn (og ung)?** *(tiden; emotioner/genskabelsesfremme)*

Med mor og far hele tiden	1
Med begge forældre noget af tiden, derefter den ene	2
Med mor	3
Med far	4
Andet	5

20. **Hvad var Deres fars *stilling* under det meste af Deres opvækst (de første 15 år)?**

(tiden; lille semantisk felt)

Selvstændig erhvervsdrivende	1
Funktionær/tjenestemand	2
Faglært arbejder	3
Ikke-faglært arbejder	4
Andet	5
Ingen far	6

21. **I hvilket område boede De under det meste af Deres opvækst (de første 15 år)?**

(tiden; genskabelsesvilkår/svarkort)

Svarkort: Hovedstaden	1
Hovedstadens forstæder	2
Større byer (mere end 10.000 indbyggere)	3
Mindre byer (2.000-10.000 indbyggere)	4
Bymæssige bebyggelser (200-2.000 indbyggere)	5
Landdistrikter	6
Udlandet	7

22. **Hvor mange forskellige skoler har De gået på i løbet af Deres *skolegang*?**

(tiden; stort semantisk felt)

Antal skoler:

23. **Hvor gammel var De, da De flyttede hjemmefra?**

(tiden; emotioner/turning point: genskabelsesfremme)

Alder ved fraflytning:

IV. Nu til nogle spørgsmål
om Deres bolig og husholdning

24. **Hvor mange værelser har Deres bolig i alt (bortset fra køkken, bad/toilet, entré, kælder og loftsrum)?**

(små semantiske felter; få tomme pladser)

Antal værelser:

25. **Hvilke af disse bekvemmeligheder/ting har De?**

(små semantiske felter; genskabelsesvilkår)

Eget *bad* i boligen? 1
Egen *telefon* i boligen? 1
Farve-TV? 1
Video? 1
Opvaskemaskine i boligen? 1
Egen *have* i tilknytning til boligen? 1

26. **Har De nogle af følgende problemer i forbindelse med Deres bolig?**

(store semantiske felter; mange tomme pladser)

For lidt plads? 1
Larmende naboer, gadestøj eller lignende? 1
For mørk? 1
Utilstrækkelige opvarmningsmuligheder? 1

27. Nu til et spørgsmål om de daglige opgaver i familien. Hvem udfører *normalt* følgende opgaver?

(episodisk/semantisk hukommelse;
stort semantisk felt, hvis flere personer)

Koder:	Informant	1
	Samlever/ægtefælle	2
	Informant + samlever/ægtefælle i fællesskab/ på skift	3
	Samlever/ægtefælle + børn i fællesskab/på skift	4
	Informant + børn i fællesskab/på skift	5
	Voksne og børn i fællesskab/på skift	6
	Udføres ikke/udføres af andre	7

Laver morgenmad

Laver middagsmad

Vasker op

Dækker bord

Tøjvask

Daglige indkøb

Gør rent i huset/lejligheden

28. Hvor mange *gange* har De (fået) *gjort rent* i huset/lejligheden inden for den sidste *måned*?

(episodisk/semantisk hukommelse; drejebog;
store semantiske felter)

Antal gange:

V. De næste spørgsmål handler om Dem selv og andre mennesker

29. Hvor ofte er De normalt sammen med:

(episodisk/semantisk hukommelse (samværsmønster); drejebog/"gennemsnit"; spm. 29-30: mulig konteksteffekt)

Koder:	Har ikke disse	1
	Dagligt	2
	Én eller flere gange om ugen	3
	Én eller flere gange om måneden	4
	Mindre end én gang om måneden	5
	Har ikke kontakt	6

Deres børn?

Deres børnebørn?

Anden familie?

Deres venner?

30. Hvor mange gange har De inden for den sidste måned været sammen med:

(episodisk/semantisk hukommelse; drejebog; tiden; teleskopi; spm. 29-30: mulig konteksteffekt)

Deres børn? Antal gange:

Deres børnebørn? Antal gange:

Anden familie? Antal gange:

Deres venner? Antal gange:

31. Hvor mange gange har De inden for den sidste måned talt i telefon med:

(episodisk/semantisk hukommelse; drejebog; tiden; teleskopi; kognitiv magelighed; spm. 31-32: mulig konteksteffekt)

Deres børn? Antal gange: _____

Deres børnebørn? Antal gange: _____

Anden familie? Antal gange: _____

Venner? Antal gange: _____

32. Hvor ofte taler De normalt i telefon med:

(episodisk/semantisk hukommelse; drejebog/"gennemsnit"; spm. 31-32: mulig konteksteffekt)

Koder: Dagligt 1
 Én eller flere gange om ugen 2
 Én eller flere gange om måneden 3
 Mindre end én gang om måneden 4
 Aldrig 5
 Har ikke disse 6

Deres børn? _____

Deres børnebørn? _____

Anden familie? _____

Venner? _____

-
33. Er der noget, De *kunne have lyst* til at *deltage* i eller gøre sammen med andre, men som De af en eller anden grund *ikke gør*?
(store semantiske felter; mange tomme pladser; forståelsesafdækkende probes)
- Ja 1
Nej 2

-
34. Sker det nogensinde, at De er alene, selv om De egentlig havde mest lyst til at være sammen med andre?
(syntaks/hypotetisk; mange tomme pladser; adverbielle svarkategorier/forståelsesafdækkende probes)
- Ofte 1
Af og til 2
Sjældent 3
Aldrig 4
-

VI. De næste spørgsmål drejer sig om Deres fritid

35. Her er nogle måder, man kan anvende sin fritid på. Vil De angive hvor ofte De foretager følgende:

(episodisk/semantisk hukommelse; store semantiske felter;
mange tomme pladser;
forståelsesafdækkende probes)

Koder:	Daglig	1
	Én eller flere gange om ugen	2
	Én eller flere gange om måneden	3
	Sjældent	4
	Aldrig	5

Dyrker *sport/motion*?

Går i *teateret*?

Går i *biografen*?

Går til *koncert*?

Er på *folkebiblioteket*?

36. Hvor mange gange har De inden for *det sidste år* gjort noget af følgende:

(episodisk/semantisk hukommelse (kombination); tiden; teleskopi)

Været i *teateret*?

Været i *biografen*?

Været til *koncert*?

Været på *folkebiblioteket*?

37. Har De nogle faste fritidsinteresser, som De går til/dyrker på bestemte ugedage og tidspunkter? Hvis ja: Hvilke?

*(store semantiske felter; spm. 37-38: redundans/subtraktionseffekt)
forståelsesafdækkende probes)*

Aftenskoleundervisning	1
Sport/motion	1
Privat kortspil, præmie-whist	1
Kortspil/skakklub	1
Synger i kor/orkester	1
Spiller et instrument (sammen med andre)	1
Amatørteater	1
Foreningsmøder	1
Andet	1
Nej	2

38. Hvor ofte kommer De normalt i foreninger, klubber, til arrangementer eller andre fritidsaktiviteter?

*(episodisk/semantisk hukommelse; mange tomme pladser;
grammatik; probes; spm. 37-38: redundans/subtraktionseffekt)*

Én eller flere gange ugentligt	1
1-3 gange månedligt	2
Sjældnere	3
Aldrig	4

-
39. Jeg vil gerne høre, om De udfører eller tidligere har udført nogen form for ulønnet arbejde (dvs. en indsats, der ikke har med (Deres) job at gøre, og som ikke udføres for familie) - også kaldet *frivilligt arbejde*. Har De deltaget i:

(stort semantisk felt; antal ord/tomme pladser;
spm. 39-40: konsistens/fokuseringseffekt; probes)

Koder:	Ja, inden for det sidste år	1
	Ja, for mere end ét år siden	2
	Pengeindsamling og ansøgning	1 2
	Udvalgs- og bestyrelsesarbejde, rådsarbejde, repræsentation	1 2
	Sekretariatsarbejde og administrativt arbejde	1 2
	Oplysnings- og informationsvirksomhed	1 2
	Uddannelse, undervisning, træning og lederskab	1 2
	Andet	1 2
	Nej	3

-
40. Hvad mener De om følgende udsagn? Er De meget enig, enig, uenig eller helt uenig?

(genskabelsesvilkår; kognitiv magelighed/ad hoc-holdning;
spm. 39-40: konsistenseffekt/fokuseringseffekt)

Koder:	Helt enig	1
	Enig	2
	Uenig	3
	Helt uenig	4

Ulønnet arbejdskraft kan tilbyde noget,
som det offentlige aldrig vil kunne yde

Frivilligt arbejde er med til at fremme ansvarligheden
og den aktive deltagelse i samfundet

De frivillige organisationer er bedre end det offentlige
til at forny sig og reagere på nye behov

Hvis regeringen påtog sig sit ansvar,
ville der ikke være brug for frivilligt arbejde

41. **Hvor mange gange har De set TV inden for de sidste 2 uger?**

*(episodisk/semantisk hukommelse; drejebog;
stort semantisk felt)*

Antal gange: _____

42. **Hvor mange forskellige TV-kanaler så De i går?**

*(episodisk/semantisk hukommelse; tiden;
lille/stort semantisk felt)*

Antal kanaler: _____

43. **Er De *interesseret* i billedkunst (maleri, skulptur, akvarel mv.)?**

*(stort semantisk felt; mange tomme pladser/svarkategorier;
forståelsesafdækkende probes)*

Ja 1
Nej 2

VII. De næste spørgsmål handler om
Deres helbred og almindelige velbefindende

44. **Hvor mange gange har De været hos *lægen* inden for de sidste 12 måneder (bortset fra indlæggelser)? Og hvor mange gange har De inden for de sidste 12 måneder været til tandlæge?**

*(episodisk/semantisk hukommelse; drejebog; mulig teleskopi;
semantisk felt)*

Antal gange hos læge: _____

Antal gange til tandlæge: _____

-
45. Har De inden for de sidste 12 måneder været *indlagt* på et sygehus? Hvis ja: Hvor mange *nætter* har De alt i alt *tilbragt* på sygehus inden for de sidste 12 måneder?

(*næppe teleskopi/emotioner/turning point; få tomme pladser*)

Antal nætter (nul, hvis nej til første spm.):

46. Angående sundhedsvæsenets behandling af Dem selv eller Deres pårørende, har De inden for de sidste 12 måneder været:

(*genskabelsesvilkår/svarkort; svarkategoriens semantiske felter; spm. 46-48: fokuseringseffekt/konsistenseffekt; ad hoc-tilfredshed*)

Svarkort: Meget tilfreds? 1
Delvis tilfreds? 2
Hverken tilfreds eller utilfreds? 3
Noget utilfreds? 4
Meget utilfreds? 5
Ved ikke 6

47. Har De inden for de sidste 12 måneder selv *gjort noget* for at opnå en bedre behandling af Dem selv eller Deres pårørende?

(*stort semantisk felt; spm. 46-48: fokuseringseffekt/konsistenseffekt; probes*)

Ja 1
Nej 2

48. **Hvordan vurderer De i almindelighed Deres muligheder for at påvirke sundhedsvæsenets behandling af Dem selv eller Deres nære pårørende?**
*(stort semantisk felt;
spm. 46-48: fokuseringseffekt/konsistenseffekt;
påvirkningsafdækkende probes)*

Meget gode	1
Gode	2
Hverken gåde eller dårlige	3
Dårlige	4
Meget dårlige	5

49. **Føler De Dem frisk nok til at gennemføre det, som De har lyst til at gøre?**
*(mange tomme pladser;
spm. 49-52: subtraktionseffekt/konsistenseffekt/fokuseringseffekt)*

For det meste	1
Af og til	2
Aldrig/næsten aldrig	3

50. **Føler De Dem stresset i Deres dagligdag?**
*(stort semantisk felt; tomme pladser/adverbielle svarkategorier;
spm. 49-52: subtraktionseffekt/konsistenseffekt/fokuseringseffekt)*

Ofte	1
Af og til	2
Sjældent eller aldrig	3

51. **Er De næsten altid eller ofte i dårligt humør?**

(store adverbielle semantiske felter;

spm. 49-52: subtraktionseffekt/konsistenseffekt/fokuseringseffekt)

Altid eller næsten altid	1
Ofte	2
Nej	3

52. **Hvordan vil De vurdere Deres nuværende helbredstilstand i almindelighed?**

(stort semantisk felt; spm. 49-52: subtraktionseffekt/konsistenseffekt/fokuseringseffekt; helbredsforståelsesafdækkende probes)

Meget god	1
God	2
Nogenlunde	3
Dårlig	4
Meget dårlig	5

53. **Har De eller nogen i Deres nærmeste familie inden for de sidste 12 måneder været udsat for vold, der førte til synlige mærker eller skader på kroppen?** *(teleskopi; emotioner/turning point)*

Ja, IP	1
Ja, familiemedlem	2
Nej	3

54. **Har De inden for de sidste 3 år personligt oplevet én eller flere af følgende begivenheder:**

(teleskopi; emotioner/turning point; store semantiske felter)

Et sygdomsforløb af over én måneds varighed? (ad informant) . . .	1
Dødsfald i nærmeste familie?	1
Alvorlig sygdom i nærmeste familie?	1

55. Jeg vil bede Dem svare ja eller nej til følgende, alt efter om det passer på Dem:

(store semantiske felter; mange tomme pladser)

Koder:	Ja	1	1
	Nej	2	2
	Jeg motionerer regelmæssigt	1	2
	Jeg undgår at drikke for meget alkohol	1	2
	Jeg undgår at spise fed mad	1	2

VIII. Nu vil jeg gerne stille nogle spørgsmål om Deres (og familiens) økonomi.

56. Hvor stor var Deres samlede personlige indkomst i 1994 brutto, dvs. før skat og evt. fradrag er trukket fra?

(semantiske felter; genskabelsesvilkår (svarkort); kognitiv magelighed; evt. bedømmelse)

Personlig bruttoindkomst i 1994: _____

57. Hvor meget har De/Deres familie tilbage til det daglige forbrug (mad, tøj, fodtøj, fornøjelser) pr. måned, når de faste udgifter og skatten er betalt?

(genfindelsesvilkår; kognitiv magelighed; evt. bedømmelse)

Tilbage til forbrug pr. måned: _____

58. Hvordan er familiens økonomiske situation i dag, sammenlignet med for ét år siden?

(kognitiv magelighed; mange tomme pladser; spm. 58-59: konsistenseffekt/fokuseringseffekt forståelsesafdækkende probes)

Meget bedre	1
Noget bedre	2
Ingen ændring	3
Noget dårligere	4
Meget dårligere	5

59. Hvis vi ser på den politik, den nuværende regering har ført, hvordan har den så påvirket den økonomiske situation for Dem og Deres familie?

(mange tomme pladser; kognitiv magelighed/ad hoc-holdning; spm. 58-59: konsistenseffekt/fokuseringseffekt; påvirkningsafdækkende probes)

Stærkt positivt	1
Svagt positivt	2
Ingen virkning	3
Svagt negativt	4
Stærkt negativt	5

IX. De næste par spørgsmål handler om holdninger og meninger i almindelighed

60. **Hvor vigtigt mener De, at følgende forhold er, hvis man skal opnå høj social position i samfundet?**

(genskabelsesvilkår/svarkort; mange tomme pladser; registereffekt/kontrasteffekt (parvise kontraster); forståelsesafdækkende probes; probes om andre mulige forhold)

Koder:	Meget vigtigt	1
	Noget vigtigt	2
	Ikke særlig vigtigt	3

Begavelse _____

Uddannelse _____

Ens forældres sociale position _____

Gode forbindelser _____

Gode albuer _____

Flid og arbejdsomhed _____

61. **Hvis De (skulle arbejde og) fik valget mellem to arbejdspladser, hvor arbejdet, lønnen og arbejdsforholdene er de samme, cheferne har samme uddannelse og erfaring, hvad ville De så vælge:**

(mulig korttidshukommelsesbelastning; hypotetisk spm.)

En arbejdsplads med en mandlig chef? 1

En arbejdsplads med en kvindelig chef? 2

Helt uden betydning? 3

-
62. I de senere år er der lagt vægt på at skabe *ligestilling* mellem mænd og kvinder. Vil De sige, at ligestillingen:
(stort semantisk felt; mange tomme pladser;
forståelsesafdækkende probes)
- Bør føres videre? 1
Har nået et *passende niveau*? 2
Er ført for langt? 3
-

63. Her ser De en liste over egenskaber, som børn kan opmuntres til at lære hjemmefra. Hvilke tre egenskaber synes De er specielt vigtige?
(store semantiske felter; genskabelsesvilkår/svarkort;
mulig kontrasteffekt: separat vs. sammenhængende vurdering)
- Svarkort: **Selvstændighed** 1
Tolerance 1
Fantasi 1
Velopdragen optræden 1
Sparsommelighed 1
Ansvarsfølelse 1
Lydighed 1
Hensyntagen til andre 1
-

- X. Til sidst nogle spørgsmål om politisk deltagelse og om politiske holdninger
-

64. **Stemte De ved de to sidste folketingsvalg i 1990 og 1994?**
(drejebog; tiden; små semantiske felter; få tomme pladser;
spm. 64-67: redundanseffekt/fokuseringseffekt/konsistenseffekt)
- Ja, begge folketingsvalg 1
Ja, kun folketingsvalget i 1990 2
Ja, kun folketingsvalget i 1994 3
Nej 4
Husker ikke 5
-

65. Hvornår gik De sidst til et møde om politik?

(episodisk/semantisk hukommelse; tiden;

stort semantisk felt (probes);

spm. 64-67: redundanseffekt/fokuseringseffekt/konsistenseffekt)

Måned og år: _____

66. Diskuterer De ofte, sjældent eller aldrig politik med familie/venner/kolleger?

(store semantiske felter; mange tomme pladser/adverbier;

spm. 64-67: redundanseffekt/fokuseringseffekt/konsistenseffekt)

Ofte 1
Sjældent 2
Aldrig 3

67. Vil De sige, at De selv er meget, noget, kun lidt eller slet ikke interesseret i politik?

(store semantiske felter; mange tomme pladser;

spm. 64-67: redundanseffekt/fokuseringseffekt/konsistenseffekt;

forståelsesafdækkende probes)

Meget 1
Noget 2
Lidt 3
Slet ikke 4

68. Er De eller har De tidligere været medlem af et politisk parti?

(tiden; små semantiske felter; få tomme pladser)

Ja, er medlem 1
Ja, har været medlem 2
Nej 3

69. **Hvilken betydning har følgende hensyn for Dem selv, når De stemmer ved folketingsvalgene - stor betydning, mindre betydning eller ingen betydning?**

(store semantiske felter; mange tomme pladser)

Koder:	Stor betydning	1
	Mindre betydning	2
	Ingen betydning	3
	Stemmer ikke	4

Hensynet til en *retfærdig fordeling* i samfundet?

Hensynet til *samfundsøkonomien*?

Hensynet til Deres *personlige økonomi*?

70. **Har De inden for de sidste 5 år skrevet under på underskriftindsamlinger, deltaget i en offentlig demonstration eller kontaktet politiske foreninger/organisationer? Hvor mange gange?**

(tiden/teleskopi; store semantiske felter; mange tomme pladser; fokuseringseffekt (politik); forståelsesafdækkende probes)

Underskriftindsamling: Antal gange (nul, hvis nej)

Offentlig demonstration: Antal gange (nul, hvis nej)

Kontaktet politisk forening: Antal gange (nul, hvis nej)

71. **Hvor stor tillid har De til danske politikere i almindelighed? Har De meget stor tillid, ret stor tillid, ret lille tillid eller meget lille tillid?**

(spm. 71-72: fokuseringseffekt/konsistenseffekt/subtraktionseffekt)

Meget stor tillid	1
Ret stor tillid	2
Ret lille tillid	3
Meget lille tillid	4
Ved ikke	5

72. Er De i det store og hele tilfreds, nogenlunde tilfreds, ikke særlig tilfreds eller utilfreds med den måde *demokratiet* fungerer på i Danmark?

(stort semantisk felt; mange tomme pladser;

kognitiv magelighed/mulig ad hoc-holdning;

spm. 71-72: fokuseringseffekt/konsistenseffekt/subtraktionseffekt;

forståelsesafdækkende probes)

Tilfreds	1
Nogenlunde tilfreds	2
Ikke særlig tilfreds	3
Utilfreds	4

73. Hvordan synes De, at det offentlige sikrer Dem ved:

(spm. 73-74: fokuseringseffekt/subtraktionseffekt/

kontrasteffekt/konsistenseffekt)

Koder: Meget godt	1
Godt	2
Hverken godt eller dårligt	3
Dårligt	4
Meget dårligt	5

Arbejdsløshed? (pensionster mv. spørges ikke) _____

Sygdom? _____

Alderdom? _____

74. Hvad mener De om følgende?

(mange tomme pladser:

spm. 73-74: fokuseringseffekt/subtraktionseffekt/

kontrasteffekt/konsistenseffekt; effektafdækkende probes)

Koder:	Helt enig	1
	<i>Delvis enig</i>	2
	Hverken enig eller uenig	3
	<i>Delvis uenig</i>	4
	Helt uenig	5

Det offentlige sundhedssystem skal udbygges,

så ventelister undgås

Folkepensionen skal forbedres,

så de ældre får bedre levevilkår

Det offentlige skal betale mere støtte til kulturelle tilbud

De offentlige børnepasningsordninger skal begrænses

Det offentlige transportsystem bør begrænses

Skatterne er blevet *for høje*, derfor må der *skæres ned* på det

offentlige

- 75. Det diskuteres, hvordan staten skal fremme erhvervslivet. A siger: Staten bør støtte de brancher, der har de bedste vækstmuligheder. Så får man mest ud af pengene. B siger: Det bør alene være markedskræfterne og ikke staten, der skal afgøre, hvilke virksomheder og brancher, der skal vokse. Derfor skal staten ikke støtte bestemte brancher. Hvem er De mest enig med?**

(korttidshukommelsesproblem; mange tomme pladser)

Mest enig med A	1
Mest enig med B	2
Hverken enig med A eller B	3
Ved ikke	4

-
76. Jeg læser nu nogle synspunkter for Dem og vil bede Dem om at sige, om De er helt enig, overvejende enig, overvejende uenig eller helt uenig i disse synspunkter:
(mange tomme pladser; fokuseringseffekt; mulige ad hoc-holdninger; forståelsesafdækkende probes)
- Koder: Helt enig 1
 Overvejende enig 2
 Overvejende uenig 3
 Helt uenig 4

Mennesker bør i højere grad end tilfældet er i dag klare sig uden offentlig hjælp

Mange dårligt stillede mennesker får *alt for* lidt hjælp fra stat og kommune

Flere og flere mennesker forventer, at det offentlige skal klare deres problemer

Jeg vil hellere klare mig selv frem for at *bede* det offentlige om *hjælp*, selv om jeg har ret til den

-
77. Til sidst vil jeg bede Dem sige, hvad De mener om følgende organisationer, ved at nævne et tal på en skala fra 1 til 5. 1 betyder, at De synes meget dårligt om organisationen, 5 at De synes virkelig godt om organisationen
(genskabelsesvilkår; kognitiv magelighed; mulige ad hoc-holdninger)
- Danmarks Naturfredningsforening**
- Greenpeace**
- Landsorganisationen i Danmark (LO)**
- Foreningen af Arbejdsløse i Danmark**
 (konstrueret organisation)
-

Svarkort

Svarkort til spørgsmål 9

1. Under uddannelse
2. I arbejde
3. Arbejdsløs med understøttelse/bistandshjælp
4. Hjemmegående husmoder/husfader
5. Pensionist/efterlønsmodtager
6. Evt. andet

Svarkort til spørgsmål 21

1. Hovedstaden
2. Hovedstadens forstæder
3. Større byer (mere end 10.000 indbyggere)
4. Mindre byer (2.000-10.000 indbyggere)
5. Bymæssige bebyggelser (200-2.000 indbyggere)
6. Landdistrikter
7. Udlandet

Svarkort til spørgsmål 46

1. Meget tilfreds
 2. Delvis tilfreds
 3. Hverken tilfreds eller utilfreds
 4. Noget utilfreds
 5. Meget utilfreds
 6. Ved ikke
-

Svarkort til spørgsmål 56

1. Nul eller negativ
2. 1 - 19.000 kr.
3. 20.000 - 39.000 kr.
4. 40.000 - 59.000 kr.
5. 60.000 - 79.000 kr.
6. 80.000 - 99.000 kr.
7. 100.000 - 119.000 kr.
8. 120.000 - 149.000 kr.
9. 150.000 - 199.000 kr.
10. 200.000 - 249.000 kr.
11. 250.000 - 299.000 kr.
12. 300.000 - 349.000 kr.
13. 350.000 - 399.000 kr.
14. 400.000 kr. eller derover
15. Vil ikke svare
16. Ved ikke

Svarkort til spørgsmål 60

1. Begavelse
2. Uddannelse
3. Ens forældres sociale position
4. Gode forbindelser
5. Gode albuer
6. Flid og arbejdsomhed

Svarkort til spørgsmål 63

1. Selvstændighed
2. Tolerance
3. Fantasi
4. Velopdragen optræden
5. Sparsommelighed
6. Ansvarsfølelse
7. Lydighed
8. Hensyntagen til andre

Koder anvendt ved kvalitativ analyse

Kodningen omfatter tre kodetyper:

- Koder vedrørende *spørgsmål*
(jf. det prototypiske spørgeskema)
- *Informantkoder*
- Koder vedrørende afgivne *informationer*

Spørgeskema

Der er på tekstligt grundlag og uden inddragelse af de af informanterne afgivne informationer kodet for spørgsmålsart og for tidsdimension:

Koder vedrørende spørgsmålsart

- FAKSPM **F**aktuelle **sp**ørgsmål (82 spm.)
HOLSPM Egentlige **holdningss**pørgsmål (33 spm.)
KOMSPM **K**ombinationss**p**ørgsmål (22 spm.)

Koder vedrørende tidsdimension

- AKTSPM **S**pørgsmål vedr. det **aktuelle** øjeblik (48 spm.)
LNGSPM **S**pørgsmål med **lang** retrospektiv tidshorisont (8 spm.)
KRTSPM **S**pørgsmål med **kort** retrospektiv tidshorisont (21 spm.)
VARSPM **S**pørgsmål med uspecificeret eller **variabel** retrospektiv tidshorisont (21 spm.)
FORNUT Kombination af **fortid** og **nutid**, dvs. anden retrospektiv tidshorisont (43 spm.)

Kodning af det prototypiske spørgeskema

- 01.FAKSPM.LNGSPM. Hvilket år er De født?
02.FAKSPM.AKTSPM. Hvad er Deres nuværende civilstand?
03.FAKSPM.AKTSPM. Hvem bor her i lejligheden/huset foruden Dem selv?
04.FAKSPM.AKTSPM. Har De nogen børn, som De ikke bor sammen med?
05.FAKSPM.VARSPM. Hvor længe har De alt i alt levet i parforhold?
06.FAKSPM.VARSPM. Hvilken skoleuddannelse har De?

- 07.FAKSPM.VARSPM. Har De fuldført en erhvervsuddannelse?
- 08.FAKSPM.VARSPM. Hvilket år afsluttede De den pågældende (sidste) uddannelse?
- 09.FAKSPM.VARSPM. Hvis De tænker på perioden fra De afsluttede Deres skoleuddannelse og frem til i dag, hvor længe har De da været i de erhvervsituationer, jeg nu viser?
- 10.FAKSPM.AKTSPM. Hvad er Deres hovedbeskæftigelse for tiden?
- 11.FAKSPM.VARSPM. Hvor længe er det siden, De sidst var i beskæftigelse?
- 12.FAKSPM.FORNUT. Hvor lang er/var Deres (sidste) normale ugentlige arbejdstid?
- 13.KOMSPM.FORNUT. Kan/kunne De selv bestemme, på hvilken måde De vil/ville udføre de opgaver, De skal/skulle løse?
- 14.FAKSPM.AKTSPM. Har/havde De nogle underordnede?
- 15.KOMSPM.AKTSPM. Er/var der forholdsvis gode karrieremuligheder?
- 16.KOMSPM.FORNUT. Føler/følte De i almindelighed, at Deres arbejdsindsats værdsættes/blev værdsat af Deres nærmeste kolleger?
17. Hvor ofte passer/passede følgende på Deres nuværende/sidste arbejde:
- 17A.KOMSPM.FORNUT. Er/var det nødvendigt at arbejde meget hurtigt?
- 17B.KOMSPM.FORNUT. Er/var det nødvendigt at arbejde meget koncentreret?
- 17C.KOMSPM.FORNUT. Er/var det nødvendigt at arbejde meget hårdt?
- 17D.KOMSPM.FORNUT. Kræver/krævede Deres job, at De tager/tog initiativer?
- 18.FAKSPM.LNGSPM. Har De på noget tidspunkt været arbejdsløs og søgt arbejde?
- 19.FAKSPM.VARSPM. Boede De sammen med Deres forældre, da De var barn?
- 20.FAKSPM.VARSPM. Hvad var Deres fars stilling under det meste af Deres opvækst?
- 21.FAKSPM.VARSPM. I hvilket område boede De under det meste af Deres opvækst?
- 22.FAKSPM.VARSPM. Hvor mange forskellige skoler har De gået på?
- 23.FAKSPM.VARSPM. Hvor gammel var De, da De flyttede hjemmefra?
- 24.FAKSPM.AKTSPM. Hvor mange værelser har Deres bolig i alt?
25. Hvilke af disse bekvemmeligheder/ting har De?
- 25A.FAKSPM.AKTSPM. Eget bad i boligen?
- 25B.FAKSPM.AKTSPM. Egen telefon i boligen?
- 25C.FAKSPM.AKTSPM. Farve-tv?
- 25D.FAKSPM.AKTSPM. Video?
- 25E.FAKSPM.AKTSPM. Opvaskemaskine i boligen?
- 25F.FAKSPM.AKTSPM. Egen have i tilknytning til boligen?

26. Har De nogle af følgende problemer med Deres bolig?
- 26A.KOMSPM.AKTSPM. For lidt plads?
- 26B.KOMSPM.AKTSPM. Larmende naboer, gadestøj o.l.?
- 26C.KOMSPM.AKTSPM. For mørk?
- 26D.KOMSPM.AKTSPM. Utilstrækkelig opvarmning?
27. Hvem udfører normalt følgende opgaver?
- 27A.FAKSPM.FORNUT. Laver morgenmad
- 27B.FAKSPM.FORNUT. Laver middagsmad
- 27C.FAKSPM.FORNUT. Vasker op
- 27D.FAKSPM.FORNUT. Dækker bord
- 27E.FAKSPM.FORNUT. Tøjvask
- 27F.FAKSPM.FORNUT. Daglige indkøb
- 27G.FAKSPM.FORNUT. Gør rent i huset/lejligheden
- 28.FAKSPM.KRTSPM. Hvor mange gange har De (fået) gjort rent?
29. Hvor ofte er De normalt sammen med:
- 29A.FAKSPM.FORNUT. Deres børn?
- 29B.FAKSPM.FORNUT. Deres børnebørn?
- 29C.FAKSPM.FORNUT. Anden familie?
- 29D.FAKSPM.FORNUT. Deres venner?
30. Hvor mange gange inden for den sidste måned været sammen med:
- 30A.FAKSPM.KRTSPM. Deres børn?
- 30B.FAKSPM.KRTSPM. Deres børnebørn?
- 30C.FAKSPM.KRTSPM. Anden familie?
- 30D.FAKSPM.KRTSPM. Deres venner?
31. Hvor mange gange inden for den sidste måned talt i telefon med:
- 31A.FAKSPM.KRTSPM. Deres børn?
- 31B.FAKSPM.KRTSPM. Deres børnebørn?
- 31C.FAKSPM.KRTSPM. Anden familie?
- 31D.FAKSPM.KRTSPM. Venner?
32. Hvor ofte taler De normalt i telefon med:
- 32A.FAKSPM.FORNUT. Deres børn?
- 32B.FAKSPM.FORNUT. Deres børnebørn?
- 32C.FAKSPM.FORNUT. Anden familie?
- 32D.FAKSPM.FORNUT. Venner?
- 33.KOMSPM.AKTSPM. Er der noget, De kunne have lyst til at deltage i eller at gøre?
- 34.KOMSPM.FORNUT. Sker det nogensinde, at De er alene?
35. Vil De angive hvor ofte De foretager følgende:
- 35A.FAKSPM.FORNUT. Dyrker sport/motion?
- 35B.FAKSPM.FORNUT. Går i teateret?
- 35C.FAKSPM.FORNUT. Går i biografen?

- 35D.FAKSPM.FORNUT. Går til koncert?
- 35E.FAKSPM.FORNUT. Er på folkebiblioteket?
36. Hvor mange gange har De inden for det sidste år?
- 36A.FAKSPM.KRTSPM. Været i teateret?
- 36B.FAKSPM.KRTSPM. Været i biografen?
- 36C.FAKSPM.KRTSPM. Været til koncert?
- 36D.FAKSPM.KRTSPM. Været på folkebiblioteket?
- 37.FAKSPM.FORNUT. Har De nogle faste fritidsinteresser, som De går til/ dyrker på bestemte ugedage og tidspunkter? Hvis ja: Hvilke?
- 38.FAKSPM.FORNUT. Hvor ofte kommer De normalt i foreninger, klubber, til arrangementer eller andre fritidsaktiviteter?
39. Jeg vil gerne høre, om De udfører eller tidligere har udført nogen form for ulønnet arbejde - også kaldet frivilligt arbejde:
- 39.FAKSPM.VARSPM. Pengeindsamling og ansøgning
- 39.FAKSPM.VARSPM. Udvalgs- og bestyrelsesarbejde
- 39.FAKSPM.VARSPM. Sekretariatsarbejde/administrativt arbejde
- 39.FAKSPM.VARSPM. Oplysnings- og informationsvirksomhed
- 39.FAKSPM.VARSPM. Uddannelse, undervisning, træning
- 39.FAKSPM.VARSPM. Andet
40. Hvad mener De om følgende udsagn?
- 40A.HOLSPM.AKTSPM. Ulønnet arbejdskraft kan tilbyde noget
- 40B.HOLSPM.AKTSPM. Frivilligt arbejde er med til at fremme ansvarligheden og den aktive deltagelse i samfundet
- 40C.HOLSPM.AKTSPM. De frivillige organisationer er bedre end det offentlige til at forny sig og reagere på nye behov
- 40D.HOLSPM.AKTSPM. Hvis regeringen påtog sig sit ansvar, ville der ikke være brug for frivilligt arbejde
- 41.FAKSPM.KRTSPM. Hvor mange gange har De set tv inden for de sidste 2 uger?
- 42.FAKSPM.AKTSPM. Hvor mange forskellige tv-kanaler så De i går?
- 43.KOMSPM.FORNUT. Er De interesseret i billedkunst (maleri, skulptur, akvarel)?
- 44A.FAKSPM.KRTSPM. Hvor mange gange har De været hos lægen inden for de sidste 12 måneder (bortset fra indlæggelser)?
- 44B.FAKSPM.KRTSPM. Og hvor mange gange har De inden for de sidste 12 måneder været til tandlæge?
- 45.FAKSPM.KRTSPM. Har De inden for de sidste 12 måneder været indlagt på et sygehus? Hvis ja:
- 45A.FAKSPM.KRTSPM. Hvor mange nætter har De tilbragt på sygehus inden for de sidste 12 måneder?
- 46.HOLSPM.KRTSPM. Angående sundhedsvæsenets behandling af Dem selv eller Deres pårørende, har De inden for de sid-

- ste 12 måneder været: Meget tilfreds? Delvis tilfreds? Hverken tilfreds eller utilfreds? Noget utilfreds? Meget utilfreds? Ved ikke
- 47.KOMSPM.KRTSPM. Har De inden for de sidste 12 måneder selv gjort noget for at opnå en bedre behandling af Dem selv eller Deres pårørende?
- 48.HOLSPM.AKTSPM. Hvordan vurderer De Deres muligheder for at påvirke sundhedsvæsenets behandling af Dem selv eller Deres nære pårørende?
- 49.KOMSPM.FORNUT. Føler De Dem frisk nok til at gennemføre det, som De har lyst til at gøre?
- 50.KOMSPM.FORNUT. Føler De Dem stresset i Deres dagligdag?
- 51.KOMSPM.FORNUT. Er De næsten altid eller ofte i dårligt humør?
- 52.KOMSPM.FORNUT. Hvordan vil De vurdere Deres nuværende helbredtstilstand?
- 53.FAKSPM.KRTSPM. Har De eller nogen i Deres nærmeste familie inden for de sidste 12 måneder været udsat for vold?
54. Har De inden for de sidste 3 år personligt oplevet:
- 54A.FAKSPM.LNGSPM. Sygdomsforløb over én måned?
- 54B.FAKSPM.LNGSPM. Dødsfald i nærmeste familie?
- 54C.FAKSPM.LNGSPM. Alvorlig sygdom i nærmeste familie?
55. Jeg vil bede Dem svare ja eller nej til følgende:
- 55A.KOMSPM.FORNUT. Jeg motionerer regelmæssigt
- 55B.KOMSPM.FORNUT. Jeg undgår at drikke for meget alkohol
- 55C.KOMSPM.FORNUT. Jeg undgår at spise fed mad
- 56.FAKSPM.LNGSPM. Hvor stor var Deres samlede personlige indkomst i 1994 brutto?
- 57.FAKSPM.FORNUT. Hvor meget har De/Deres familie tilbage til det daglige forbrug pr. måned, når de faste udgifter og skatten er betalt?
- 58.KOMSPM.FORNUT. Hvordan er familiens økonomiske situation i dag, sammenlignet med for ét år siden?
- 59.KOMSPM.FORNUT. Hvis vi ser på den politik, den nuværende regering har ført, hvordan har den så påvirket den økonomiske situation?
- 60.HOLSPM.AKTSPM. Hvor vigtigt mener De, at følgende forhold er, hvis man skal opnå høj social position i samfundet?
- 61.HOLSPM.AKTSPM. Hvis De (skulle arbejde og) fik valget mellem to arbejdspladser, hvad ville De så vælge?
- 62.HOLSPM.AKTSPM. Vil De sige, at ligestillingen: Bør føres videre? Har nået et passende niveau? Er ført for langt?
- 63.HOLSPM.AKTSPM. Hvilke tre egenskaber synes De er specielt vigtige?
- 64.FAKSPM.LNGSPM. Stemte De ved de to sidste folketingsvalg i 1990 og 1994?

- 65.FAKSPM.VARSPM. Hvornår gik De sidst til et møde om politik?
66.KOMSPM.FORNUT. Diskuterer De ofte, sjældent eller aldrig politik med familie/venner/kolleger?
- 67.KOMSPM.FORNUT. Vil De sige, at De selv er meget, noget, kun lidt eller slet ikke interesseret i politik?
- 68.FAKSPM.VARSPM. Er De eller har De tidligere været medlem af et politisk parti?
69. Hvilken betydning har følgende hensyn for Dem selv, når De stemmer ved folketingsvalgene?
- 69A.HOLSPM.VARSPM. Hensynet til en retfærdig fordeling?
69B.HOLSPM.VARSPM. Hensynet til samfundsøkonomien?
69C.HOLSPM.VARSPM. Hensynet til Deres økonomi?
- 70.FAKSPM.LNGSPM. Har De inden for de sidste 5 år skrevet under på underskriftindsamlinger, deltaget i en offentlig demonstration eller kontaktet politiske foreninger/organisationer? Hvor mange gange?
- 71.HOLSPM.AKTSPM. Hvor stor tillid har De til danske politikere i almindelighed?
- 72.HOLSPM.AKTSPM. Er De i det store og hele tilfreds med den måde demokratiet fungerer på i Danmark?
73. Hvordan synes De, at det offentlige sikrer Dem ved:
- 73A.HOLSPM.AKTSPM. Arbejdsløshed?
73B.HOLSPM.AKTSPM. Sygdom?
73C.HOLSPM.AKTSPM. Alderdom?
74. Hvad mener De om følgende?
- 74A.HOLSPM.AKTSPM. Det offentlige sundhedssystem skal udbygges, så ventelister undgås
74B.HOLSPM.AKTSPM. Folkepensionen skal forbedres, så de ældre får bedre levevilkår
74C.HOLSPM.AKTSPM. Det offentlige skal betale mere støtte til kulturelle tilbud
74D.HOLSPM.AKTSPM. De offentlige børnepasningsordninger skal begrænses
74E.HOLSPM.AKTSPM. Det offentlige transportsystem bør begrænses
74F.HOLSPM.AKTSPM. Skatterne er blevet for høje, derfor må der skæres ned på det offentlige
- 75.HOLSPM.AKTSPM. A siger: Staten bør støtte de brancher, der har de bedste vækstmuligheder. Så får man mest ud af pengene. B siger: Det bør alene være markeds kræfterne og ikke staten, der skal afgøre, hvilke virksomheder og brancher, der skal vokse.
76. Jeg læser nu nogle synspunkter for Dem og vil bede Dem om at sige, om De er enig i disse synspunkter:

- 75A.HOLSPM.AKTSPM. Mennesker bør i højere grad end tilfældet er i dag klare sig uden offentlig hjælp
- 75B.HOLSPM.AKTSPM. Mange dårligt stillede mennesker får alt for lidt hjælp fra stat og kommune
- 75C.HOLSPM.AKTSPM. Flere og flere mennesker forventer, at det offentlige skal klare deres problemer
- 75D.HOLSPM.AKTSPM. Jeg vil hellere klare mig selv frem for at bede det offentlige om hjælp, selv om jeg har ret til den
77. Til sidst vil jeg bede Dem sige, hvad De mener om følgende organisationer, ved at nævne et tal på en skala fra 1 til 5.
- 77A.HOLSPM.AKTSPM. Danmarks Naturfredningsforening
- 77B.HOLSPM.AKTSPM. Greenpeace
- 77C.HOLSPM.AKTSPM. Landsorganisationen i Danmark
- 77D.HOLSPM.AKTSPM. Foreningen af Arbejdsløse i Danmark

Informanter

De enkelte informanter tildeles koder i overensstemmelse med kriterier for valg af informanter.

Koder vedrørende køn

MND Mand
KVD Kvinde

Koder vedrørende alder

ALDUNG 18-29 år
ALDMID 30-59 år
ALDÆLD 60 år og derover

Koder vedrørende social baggrund

SOCSTU Studerende (under uddannelse)
SOCLØS Arbejdsløs (uanset tidligere arbejde)
SOCARB Arbejder (faglært og ikke-faglært)
SOCFKT Funktionær/tjenestemand (bortset fra akademikere)
SOCSLV Selvstændig næringsdrivende
SOCAKA Akademiker (ikke arbejdsløse)
SOCPEN Førtidspensionist, folkepensionist, efterlønsmodtager mv.

Koder vedrørende urbanisering

URSBY Hovedstadsområdet og større byer (København, Odense, Århus)
URMBY Mindre byer (Ringsted, Varde, Esbjerg, Nykøbing Mors)
URLND Landområder (Møn, Mors)

Informantkoder

Inf.01	KVD/ALDMID/SOCFKT/URSBY
Inf.02	KVD/ALDUNG/SOCSTU/URSBY
Inf.03	KVD/ALDÆLD/SOCPEN/URSBY
Inf.04	MND/ALDUNG/SOCSTU/URSBY
Inf.05	MND/ALDMID/SOCLØS/URSBY
Inf.06	KVD/ALDUNG/SOCLØS/URSBY
Inf.07	MND/ALDÆLD/SOCPEN/URSBY
Inf.08	MND/ALDÆLD/SOCPEN/URMBY
Inf.09	MND/ALDUNG/SOCLØS/URMBY
Inf.10	MND/ALDMID/SOCPEN/URMBY
Inf.11	KVD/ALDMID/SOCFKT/URMBY
Inf.12	KVD/ALDÆLD/SOCPEN/URLND
Inf.13	MND/ALDMID/SOCARB/URLND
Inf.14	MND/ALDÆLD/SOCSLV/URLND
Inf.15	KVD/ALDMID/SOCFKT/URLND
Inf.16	MND/ALDÆLD/SOCPEN/URLND
Inf.17	KVD/ALDMID/SOCLØS/URLND
Inf.18	KVD/ALDMID/SOCSLV/URMBY
Inf.19	MND/ALDMID/SOCARB/URLND
Inf.20	MND/ALDMID/SOCAKA/URMBY
Inf.21	KVD/ALDÆLD/SOCPEN/URSBY
Inf.22	MND/ALDMID/SOCFKT/URSBY
Inf.23	KVD/ALDUNG/SOCFKT/URSBY
Inf.24	KVD/ALDMID/SOCAKA/URSBY
Inf.25	KVD/ALDMID/SOCARB/URSBY
Inf.26	MND/ALDMID/SOCARB/URSBY
Inf.27	KVD/ALDMID/SOCSTU/URSBY
Inf.28	KVD/ALDMID/SOCPEN/URLND
Inf.29	MND/ALDÆLD/SOCFKT/URMBY
Inf.30	MND/ALDMID/SOCARB/URMBY
Inf.31	MND/ALDMID/SOCSLV/URMBY
Inf.32	MND/ALDÆLD/SOCPEN/URMBY

Informationer

Korttidshukommelse

KTHPBL	Spor af korttidshukommelsesproblem
KTHVRK	Ikke spor af korttidshukommelsesproblem , hvor korttidshukommelsesproblem ville være at forvente

Episodisk/generel hukommelse

EPISEM	Episodisk spørgsmål besvaret helt eller overvejende semantisk (generel hukommelse)
EPIEPI	Episodisk spørgsmål besvaret helt eller overvejende episodisk
EPIKOM	Episodisk spørgsmål besvaret både episodisk og semantisk
SEMEPI	Semantisk (generelt) spørgsmål besvaret helt eller delvis episodisk
SEMSEM	Semantisk spørgsmål besvaret helt eller overvejende semantisk
SEMKOM	Semantisk spørgsmål besvaret både episodisk og semantisk
SEMADH	Semantisk spørgsmål og svar: spor af ad hoc -information
SEMPAR	Semantisk spørgsmål og svar: spor af paratinformation
EPIDRJ	Episodisk spørgsmål helt eller delvis drejebogs besvaret
DRJDRJ	Drejebogsspørgsmål helt eller overvejende drejebogs besvaret
EPIDIV	Episodiske/semantiske spørgsmål/svar: andre spor (diverse)

Tiden

EPIGLM	Episodisk spørgsmål med svar med spor af forglemmelse
EPIUGL	Episodisk spørgsmål med svar uden spor af forglemmelse
EPITEL	Episodisk spørgsmål med spor af svarteleskopi
EPIUTE	Episodisk spørgsmål med potentiel teleskopi uden spor af teleskopi
TIDDIV	Tidsiagttagelser , der ikke kan kodes éntydigt (diverse)

Emotioner

EMOGEN	Genskabelsesfremme via spor af emotional tilegnelse og genskabelse
EMOFRA	Potentiel, men fraværende spor af emotional tilegnelse/genskabelse
EMOTEL	Genskabelseshæmning via spor af emotionsbaseret teleskopi
EMOUTE	Potentiel, men fraværende spor af (uden) emotionsbaseret teleskopi
EMODIV	Emotionsiagttagelser , der ikke kan kodes éntydigt (diverse)

Genskabelsesvilkår

FRMHÆM	Tilsluttet genskabelses fremme med spor af genskabelseshæmning
FRMFRM	Tilsluttet genskabelses fremme med spor af fraværende genskabelseshæmning
KOGMAG	Kognitivt belastende spørgsmål og spor af kognitivt magelige svar
KOGUM	Kognitivt belastende spørgsmål uden spor af kognitivt magelige svar
GENDIV	Genskabelsesvilkårsiagttagelser , der ikke kodes éntydigt (diverse)

Semantiske felter

SUBVOL	Vanskeligt forståeligt substantiv (voluminøst semantisk felt)
SUBDIM	Let forståeligt substantiv (diminutivt/moderat semantisk felt)
VERVOL	Vanskeligt forståeligt verbum (voluminøst semantisk felt)
VERDIM	Let forståeligt verbum (diminutivt semantisk felt)
ADJVOL	Vanskeligt forståeligt adjektiv (voluminøst semantisk felt)
ADJDIM	Let forståeligt adjektiv (diminutivt semantisk felt)
ADVDIM	Let forståeligt adverbium (diminutivt semantisk felt)
ADVVOL	Vanskeligt forståeligt adverbium (voluminøst semantisk felt)
SEMDIV	Semantiske iagttagelser , der ikke kan kodes éntydigt (diverse)

Tomme pladser

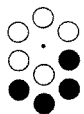
TOMSEM	Vanskeligt forståeligt spørgsmål med mange tomme pladser grundet ord med voluminøse semantiske felter
FYLSEM	Let forståeligt spørgsmål (udfyldte tomme pladser) uagtet flere ord med voluminøse semantiske felter
TOMMOR	Vanskeligt forståeligt spørgsmål (tomme pladser) med mange ord
FYLMOR	Let forståeligt spørgsmål (udfyldte tomme pladser) med mange ord
FYLFOR	Let forståeligt spørgsmål (udfyldte tomme pladser) med få ord
TOMFOR	Vanskeligt forståeligt spørgsmål (tomme pladser) med få ord
FYLKAT	Svarkategorier medvirker til udfyldelse af tomme pladser
TOMKAT	Svarkategorier medvirker ikke til udfyldelse af tomme pladser
TOMDIV	lagttagelser vedrørende tomme pladser, som ikke kodes éntydigt (diverse)

Konteksteffekter

DEFDEF	Spørgeforløb med spor af definitionseffekt (definition ad tidligere definerede emner)
DEFUDE	Spørgeforløb uden spor af definitionseffekt
FOKFOK	Spørgeforløb med spor af fokuseringseffekt (fokusering på tidligere informationer)
FOKUFO	Spørgeforløb uden spor af fokuseringseffekt
KONKON	Spørgeforløb med spor af konsistenseffekt (konsistens skabende tilpasning)
KONUKO	Spørgeforløb uden spor af konsistenseffekt
SUBSUB	Spørgeforløb med spor af subtraktionseffekt (subtraherende bestræbelse: nye informationer)
SUBUSU	Spørgeforløb uden spor af subtraktionseffekt
REDRED	Spørgeforløb med stor af redundanseffekt (mangelende forventning om redundante spørgsmål)
REDURE	Spørgeforløb uden spor af redundanseffekt
REGREG	Spørgeforløb med spor af registereffekt (vurdering afledt af svar register)
REGURE	Spørgeforløb uden spor af registereffekt
SKOSKO	Spørgeforløb med spor af simpel kontrasteffekt (relatering i simpel kontrast)
SKOUSK	Spørgeforløb uden spor af simpel kontrasteffekt

STISTI Spørgeforløb med spor af **stimulerings**effekt (gen-
skabelses**stimulerende** effekt)
STIUST Spørgeforløb uden spor af stimulerings**effekt**
KONDIV **Konteksteffekter**, der ikke lader sig kode éntydigt
(**diverse**)

To postspørgeskemaer til undersøgelsens kvantitative fase

SOCIAL
FORSKNINGS
INSTITUTTET

Løbe nr.: _____

Danskernes levestandard og holdninger 1996

Spørgeskema A

Undersøgelse 1149
Februar 1996

Sådan besvarer De spørgsmålene

Alle spørgsmål i spørgeskemaet besvares af den person, som spørgeskemaet er sendt til (se kuverten).

Spørgsmålene bedes besvaret i den rækkefølge, de står skrevet. Inden De besvarer det enkelte spørgsmål, bedes De læse hele spørgsmålet igennem. Læs både selve spørgsmålet, svarmulighederne og svarvejledningen, før De svarer.

Det er vigtigt, at spørgsmålene besvares så omhyggeligt som muligt.

De fleste spørgsmål besvares ved at sætte et kryds i den firkant, der står ud for den valgte svarmulighed. I næsten alle af den slags spørgsmål må der kun afgives ét svar, f.eks.:

4. Har De nogen børn, som De ikke bor sammen med?

(Kun ét kryds)

- Ja 1
Nej 2

I ganske få spørgsmål kan eller skal der sættes kryds i flere firkanter. For at De ikke skal være i tvivl, er det for hvert spørgsmål oplyst, om der skal sættes ét eller flere kryds.

Andre spørgsmål besvares ved, at De selv skriver et tal i stedet for at sætte et kryds i en firkant. Hvis det rigtige svar er nul, bedes De huske også at skrive 0, f.eks.:

3. Hvem bor i lejligheden/huset foruden Dem selv?

(Skriv antal personer.
Skriv 0, hvis ingen personer)

- A. Ægtefælle eller samlever | 1 |
B. Barn eller børn | 2 |
C. Forældre eller svigerforældre | 0 |
D. Anden familie | 0 |
E. Andre | 0 |

Enkelte spørgsmål besvares ved, at at De *enten* sætter et kryds i en firkant *eller* skriver et tal, f.eks.:

18. Hvor gammel var De, da De flyttede hjemmefra?

(Sæt kryds i firkanten
eller skriv alder)

Er ikke flyttet hjemmefra 1

Alder ved fraflytning

Hvis De har eller tidligere har haft erhvervsarbejde, bedes De besvare *alle* spørgsmål i skemaet. Hvis De aldrig har haft erhvervsarbejde, skal De springe over spørgsmål 11-16, men ellers besvare de øvrige spørgsmål.

Når De har besvaret alle spørgsmålene, bedes De så hurtigt som muligt sende det udfyldte skema til Socialforskningsinstituttet i vedlagte frankerede svarkuvert. Hvis svarkuverten er bortkommet, kan De ringe til Socialforskningsinstituttet.

Hvis De har spørgsmål til undersøgelsen eller til besvarelsen, er De velkommen til at ringe til Henning Olsen på telefon 33 13 98 11 på hverdage, bedst mellem klokken 10 og 12.

Først nogle spørgsmål om Dem selv og Deres husstand

1. Hvad er Deres køn?

(Kun ét kryds)

- Mand 1
Kvinde 2

2. Hvad er Deres alder?

(Skriv alder)

Alder (antal år):

3. Hvem bor i lejligheden/huset foruden Dem selv?

*(Skriv antal personer for A-E.
Skriv 0, hvis ingen personer)*

- A. Ægtefælle eller samlever *(skriv 1 eller 0)*
B. Barn eller børn
C. Forældre eller svigerforældre
D. Anden familie
E. Andre

4. Har De nogen børn, som De ikke bor sammen med?

(Kun ét kryds)

- Ja 1
Nej 2

5. Hvor længe har De alt i alt levet i parforhold?

*(Sæt kryds i firkanten
eller skriv antal år)*

Har aldrig levet i parforhold 1

Antal år levet i parforhold

**Nu kommer nogle spørgsmål om Deres uddannelse
og beskæftigelse**

6. Hvilken skoleuddannelse har De?

(Kun ét kryds)

Under 7 års skolegang	☐	1
7-8 års skolegang	☐	2
9-10 års skolegang	☐	3
Stuentereksamen, HF-eksamen,
HHX-eksamen eller HTX-eksamen	☐	4
Anden skoleuddannelse	☐	5

7. Har De fuldført en erhvervsuddannelse?

(Hvis De har fuldført flere erhvervsuddannelser, skal de kun oplyse den længste uddannelse)

(Kun ét kryds)

Ja, specialarbejderuddannelse mv. (under 6 måneder)	☐	01
Ja, specialarbejderuddannelse mv. (6-11 måneder)	☐	02
Ja, efg-basisår, men ikke 2. del	☐	03
Ja, lærlinge- eller efg-uddannelse	☐	04
Ja, anden faglig uddannelse (over 1 år)	☐	05
Ja, en kort videregående uddannelse (under 3 år)	☐	06
Ja, en mellemlang videregående uddannelse (3-4 år)	☐	07
Ja, en lang videregående uddannelse (over 4 år)	☐	08
Nej, har ikke fuldført en erhvervsuddannelse	☐	09

-
8. Hvis De tænker på perioden fra De afsluttede Deres skoleuddannelse og frem til i dag, hvor længe har De da været i følgende erhvervssituationer:

(Sæt kryds i firkanten
eller skriv antal år)

Har ikke afsluttet skolegang 1

(Skriv antal hele år for A-F
Skriv 0, hvis ingen år)

A. Under uddannelse?

B. I arbejde?

C. Arbejdsløs med understøttelse/bistandshjælp?

D. Hjemmegående husmoder eller husfader?

E. Pensionist/efterlønsmodtager?

F. Andet?

-
9. Hvad er Deres nuværende hovedbeskæftigelse?

(Kun ét kryds)

Selvstændig erhvervsdrivende 01

Medhjælpende ægtefælle 02

Faglært arbejder 03

Ikke-faglært arbejder 04

Funktionær eller tjenestemand 05

Under uddannelse 06

Folkepensionist, førtidspensionist eller efterlønsmodtager 07

Arbejdsløs med understøttelse eller bistandshjælp 08

Andet 09

- 9.A Har De så erhvervsarbejde for tiden, eller har De tidligere haft erhvervsarbejde?

(Kun ét kryds)

Ja, har erhvervsarbejde 1

Ja, har tidligere haft erhvervsarbejde 2

Nej, har aldrig haft erhvervsarbejde 3

Gå til spm. 16
side 7

(Hvis De har eller tidligere har haft erhvervsarbejde, bedes De læse, hvad der står i rammen, og derefter gå til spørgsmål 10. Hvis De aldrig har haft erhvervsarbejde, bedes De gå til spørgsmål 16)

Spørgsmål 10-15 handler om Deres nuværende eller sidste erhvervsarbejde. Hvis De har erhvervsarbejde for tiden, bedes De tænke på dette arbejde, når De besvarer spørgsmål 10-15. Hvis De ikke har erhvervsarbejde, bedes De tænke på Deres sidste erhvervsarbejde.

10. **Hvor lang er/var Deres (sidste) normale ugentlige arbejdstid, inklusive eventuel bibeskæftigelse?**

(Skriv antal timer)

Gennemsnitligt antal timer

-
11. **Kan/kunne De selv bestemme, på hvilken måde De vil/ville udføre de opgaver, De skal/skulle løse?**

(Kun ét kryds)

I høj grad 1
I nogen grad 2
I ringe grad/slet ikke 3

-
12. **Har/havde De nogle underordnede?**

(Kun ét kryds)

Ja 1
Nej 2

-
13. **Er/var der forholdsvis gode karrieremuligheder - her tænkes på job med større ansvar og udfordringer - for folk i Deres (sidste) faggruppe?**

(Kun ét kryds)

Ja 1
Nej 2

14. Føler/følte De i almindelighed, at Deres arbejdsindsats værdsættes/
blev værdsat af Deres nærmeste kolleger?

(Kun ét kryds)

- I høj grad 1
I nogen grad 2
Nej 3

15. Hvor ofte passer/passede følgende på Deres nuværende (sidste) arbej-
de:

(Sæt kryds i én firkant
for hvert spørgsmål A-D)

- | | Ofte | Somme-
tider | Sjældent | Aldrig |
|--|----------------------------|----------------------------|----------------------------|----------------------------|
| A. Er/var det nødvendigt at arbejde
meget hurtigt? | ☐ 1 | ☐ 2 | ☐ 3 | ☐ 4 |
| B. Er/var det nødvendigt at arbejde
meget koncentreret? | ☐ 1 | ☐ 2 | ☐ 3 | ☐ 4 |
| C. Er/var det nødvendigt at arbejde
meget hårdt? | ☐ 1 | ☐ 2 | ☐ 3 | ☐ 4 |
| D. Kræver/krævede Deres job, at
De tager/tog initiativer? | ☐ 1 | ☐ 2 | ☐ 3 | ☐ 4 |

Nu følger et par spørgsmål om Deres barndom og ungdom

16. Boede De sammen med Deres forældre, da De var barn (og ung)?

(Kun ét kryds)

- Ja, med mor og far hele tiden 1
Ja, med begge forældre noget af tiden, derefter den ene 2
Ja, kun med mor 3
Ja, kun med far 4
Nej 6
-

17. Hvor mange forskellige skoler har De gået på i løbet af Deres skolegang?

(Skriv antal skoler)

Antal skoler

18. Hvor gammel var De, da De flyttede hjemmefra?

(Sæt kryds i firkanten
eller skriv alder)

Er ikke flyttet hjemmefra

Alder ved fraflytning

Nu til nogle spørgsmål om Deres bolig og husholdning

19. Hvor mange værelser har Deres bolig i alt (bortset fra køkken, bad/toilet, entré, kælder og loftsrum)?

(Skriv antal værelser)

Antal værelser

20. Har De nogen af følgende problemer i forbindelse med Deres bolig?

(Gerne flere kryds)

A. For lidt plads? 1

B. Larmende naboer, gadestøj eller lignende? 1

C. For mørk? 1

D. Utilstrækkelige opvarmningsmuligheder? 1

21. Nu til et spørgsmål om de daglige opgaver i familien. Hvem udfører normalt følgende opgaver:

(Kun kryds i én firkant for hvert spørgsmål A-F)

	A. Laver morgenmad?	B. Laver middags- mad?	C. Vasker op?	D. Vasker tøj?	E. Foretager daglige indkøb?	F. Gør rent i huset/ lejligheden?
Jeg selv	☐ 1	☐ 1	☐ 1	☐ 1	☐ 1	☐ 1
Samlever/ægtefælle	☐ 2	☐ 2	☐ 2	☐ 2	☐ 2	☐ 2
Sammen med/på skift med samlever/ægtefælle	☐ 3	☐ 3	☐ 3	☐ 3	☐ 3	☐ 3
Samlever/ægtefælle og barn/børn i fællesskab/på skift	☐ 4	☐ 4	☐ 4	☐ 4	☐ 4	☐ 4
Sammen med/på skift med barn/børn	☐ 5	☐ 5	☐ 5	☐ 5	☐ 5	☐ 5
Voksne og barn/børn i fællesskab/på skift	☐ 6	☐ 6	☐ 6	☐ 6	☐ 6	☐ 6
Gøres af andre/gøres ikke	☐ 7	☐ 7	☐ 7	☐ 7	☐ 7	☐ 7

22. Hvor mange gange har De (fået) gjort rent i huset/lejligheden inden for den sidste måned?

(Skriv antal gange. Skriv 0, hvis ikke gjort rent)

Antal gange gjort rent

De næste spørgsmål handler om Dem selv og andre mennesker

23. Hvor ofte er De normalt sammen med:

(Sæt kryds i én firkant for hvert spørgsmål A-D)

	Har ingen	Dagligt	Én eller flere gange om ugen	Én eller flere gange om måneden	Mindre end én gang om måneden	Har ikke kontakt
A. Deres børn?	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6
B. Deres børnebørn?	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6
C. Anden familie?	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6
D. Deres venner?	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6

24. Hvor mange gange har De inden for den sidste måned været sammen med:

(For hvert spørgsmål A-D sættes kryds i firkanten eller skrives antal gange. Skriv 0, hvis ingen gange)

	Har ingen	Antal gange
A. Deres børn?	☐	<input style="width: 20px; height: 20px; border: 1px solid black; vertical-align: middle;" type="text"/>
B. Deres børnebørn?	☐	<input style="width: 20px; height: 20px; border: 1px solid black; vertical-align: middle;" type="text"/>
C. Anden familie?	☐	<input style="width: 20px; height: 20px; border: 1px solid black; vertical-align: middle;" type="text"/>
D. Deres venner?	☐	<input style="width: 20px; height: 20px; border: 1px solid black; vertical-align: middle;" type="text"/>

25. Hvor mange gange har De inden for den sidste måned talt i telefon med:

(For hvert spørgsmål A-D sættes kryds i firkanten eller skrives antal gange. Skriv 0, hvis ingen gange)

	Har ingen	Antal gange
A. Deres børn?	☐	<input type="text"/>
B. Deres børnebørn?	☐	<input type="text"/>
C. Anden familie?	☐	<input type="text"/>
D. Deres venner?	☐	<input type="text"/>

26. Er der noget, De kunne have lyst til at deltage i eller gøre sammen med andre, men som De af en eller anden grund ikke gør?

(Kun ét kryds)

Ja	☐	1
Nej	☐	2

27. Sker det nogensinde, at De er alene, selvom De egentlig havde mest lyst til at være sammen med andre?

(Kun ét kryds)

Ofte	☐	1
Af og til	☐	2
Sjældent	☐	3
Aldrig	☐	4

De næste spørgsmål drejer sig om Deres fritid

28. Her er nogle måder, man kan anvende sin fritid på. Vil De angive hvor ofte De foretager følgende:

(Sæt kryds i én firkant for hvert spørgsmål A-E)

	Dagligt	Én eller flere gange om ugen	Én eller flere gange om måneden	Sjældnere end én gang om måneden	Aldrig
A. Dyrker sport/motion?	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
B. Går i teateret?	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
C. Går i biografen?	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
D. Går til koncert?	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
E. Er på folkebiblioteket?	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5

29. Hvor mange gange har De inden for det sidste år gjort noget af følgende:

*(Skriv antal gange for hvert spørgsmål A-D.
Skriv 0, hvis ingen gange)*

A. Været i teateret?	□	□
B. Været i biografen?	□	□
C. Været til koncert?	□	□
D. Været på folkebiblioteket?	□	□

30. Har De nogle faste fritidsinteresser, som De går til/dyrker på bestemte ugedage og tidspunkter?

(Kun ét kryds)

Ja, én fritidsinteresse	□	1
Ja, flere fritidsinteresser	□	2
Nej, ingen fritidsinteresser	□	3

31. Hvor mange gange har De set TV inden for de sidste 2 uger?

(Skriv antal gange.
Skriv 0, hvis ikke set TV)

Antal gange set TV

32. Hvor mange forskellige TV-kanaler så De i går?

(Skriv antal kanaler.
Skriv 0, hvis ikke set TV)

Antal TV-kanaler

33. Er De interesseret i billedkunst (maleri, skulptur, akvarel mv.)?

(Kun ét kryds)

Ja 1

Nej 2

34. Læser De skønlitterære bøger (romaner, noveller, digte)?

(Kun ét kryds)

Ja 1

Nej 2

**De næste spørgsmål handler om Deres helbred
og almindelige velbefindende**

35. Hvor mange gange har De været hos lægen inden for de sidste 12 måneder (bortset fra indlæggelser)?

(Skriv antal gange.
Skriv 0, hvis ingen gange)

Antal gange hos lægen

36. **Hvor mange gange har De inden for de sidste 12 måneder været til tandlæge?**

*(Skriv antal gange.
Skriv 0, hvis ingen gange)*

Antal gange til tandlæge

37. **Hvor mange dage har De i alt været indlagt på et på sygehus inden for de sidste 12 måneder?**

*(Sæt kryds i firkanten
eller skriv antal dage)*

Har ikke været indlagt

Antal dage

38. **Angående sundhedsvæsenets behandling af Dem selv eller Deres pårørende, har De inden for de sidste 12 måneder været tilfreds eller utilfreds?**

(Kun ét kryds)

- Meget tilfreds 1
Noget tilfreds 2
Hverken tilfreds eller utilfreds 3
Noget utilfreds 4
Meget utilfreds 5
Ingen behandling af mig selv eller pårørende 6

39. **Har De inden for det sidste år gjort noget for at opnå en bedre behandling af Dem selv eller Deres pårørende?**

(Kun ét kryds)

- Ja 1
Nej 2
-

40. **Hvordan vurderer De i almindelighed Deres muligheder for at påvirke sundhedsvæsenets behandling af Dem selv eller Deres nære pårørende?**

(Kun ét kryds)

- Meget gode 1
Gode 2
Hverken gode eller dårlige 3
Dårlige 4
Meget dårlige 5

41. **Føler De Dem frisk nok til at gennemføre det, som De har lyst til at gøre?**

(Kun ét kryds)

- Altid eller for det meste 1
Af og til 2
Aldrig eller næsten aldrig 3

42. **Føler De Dem stresset i Deres dagligdag?**

(Kun ét kryds)

- Altid eller ofte 1
Af og til 2
Sjældent eller aldrig 3

43. **Er De næsten altid eller ofte i dårligt humør?**

(Kun ét kryds)

- Altid eller næsten altid 1
Ofte 2
Nej, ikke altid, næsten altid eller ofte 3

44. **Hvordan vil De vurdere Deres nuværende helbredstilstand i almindelighed?**

(Kun ét kryds)

- Meget god 1
God 2
Nogenlunde 3
Dårlig 4
Meget dårlig 5
-

**Nu kommer nogle spørgsmål om Deres
(og familiens) økonomi.**

45. Hvor stor var Deres samlede personlige indkomst i 1995 brutto, dvs. før skat og eventuelle fradrag er trukket fra?

(Kun ét kryds)

- Nul eller negativ 01
- 1 - 19.999 kr. 02
- 20.000 - 39.999 kr. 03
- 40.000 - 59.999 kr. 04
- 60.000 - 79.999 kr. 05
- 80.000 - 99.999 kr. 06
- 100.000 - 119.999 kr. 07
- 120.000 - 149.999 kr. 08
- 150.000 - 199.999 kr. 09
- 200.000 - 249.999 kr. 10
- 250.000 - 299.999 kr. 11
- 300.000 - 349.999 kr. 12
- 350.000 - 399.999 kr. 13
- 400.000 kr. eller derover 14

- Vil ikke svare 15
- Ved ikke 16

46. Hvor meget har De/Deres familie tilbage til det daglige forbrug (mad, tøj, fodtøj, fornøjelser) pr. måned, når skatten og de faste udgifter er betalt?

(Sæt kryds i firkanten eller skriv antal kroner)

- Vil ikke svare 1
- Antal kroner til forbrug

47. Hvis De ser på den politik, den nuværende regering har ført, hvordan har den så påvirket den økonomiske situation for Dem og Deres familie?

(Kun ét kryds)

Stærkt positivt	☐	1
Svagt positivt	☐	2
Ingen virkning	☐	3
Svagt negativt	☐	4
Stærkt negativt	☐	5

48. Hvordan er familiens økonomiske situation i dag, sammenlignet med for ét år siden?

(Kun ét kryds)

Meget bedre	☐	1
Noget bedre	☐	2
Ingen ændring	☐	3
Noget dårligere	☐	4
Meget dårligere	☐	5

De næste spørgsmål handler om holdninger og meninger i almindelighed

49. Hvor vigtigt mener De, at følgende forhold er, hvis man skal opnå en høj social position i samfundet?

(Sæt kryds i én firkant for hvert forhold A-F)

	Meget vigtigt	Noget vigtigt	Ikke vigtigt
A. Begavelse?	☐ 1	☐ 2	☐ 3
B. Uddannelse?	☐ 1	☐ 2	☐ 3
C. Ens forældres sociale position?	☐ 1	☐ 2	☐ 3
D. Gode forbindelser?	☐ 1	☐ 2	☐ 3
E. Gode albuer?	☐ 1	☐ 2	☐ 3
F. Flid og arbejdsomhed?	☐ 1	☐ 2	☐ 3

49A. Hvad forstår De ved en *høj social position* i samfundet?

(Skriv)

50. Hvis De forestiller Dem, at De fik valget mellem to arbejdspladser, hvor arbejdet, lønnen og arbejdsforholdene er de samme, cheferne har samme uddannelse og erfaring, hvad ville De så vælge:

(Kun ét kryds)

- En arbejdsplads med en mandlig chef? 1
En arbejdsplads med en kvindelig chef? 2
Helt uden betydning? 3

51. I de senere år er der lagt vægt på at skabe ligestilling mellem mænd og kvinder. Vil De mene, at ligestillingen:

(Kun ét kryds)

- Bør føres videre? 1
Har nået et passende niveau? 2
Er ført for langt? 3

52. Mener De, at enhver gravid kvinde, der ikke ønsker at få barn, bør have ret til afbrydelse af graviditeten (inden den 13. uge af svangerskabet)?

(Kun ét kryds)

- Ja 1
Nej 2
Ved ikke/har ikke tænkt over det 3

53. Her er en liste over egenskaber, som børn kan opmuntres til at lære hjemmefra. Hvilke *tre egenskaber* synes De er specielt vigtige?

(Sæt tre kryds)

A. Selvstændighed	☐	1
B. Tolerance	☐	1
C. Fantasi	☐	1
D. Velopdragen optræden	☐	1
E. Sparsommelighed	☐	1
F. Ansvarsfølelse	☐	1
G. Lydighed	☐	1
H. Hensyntagen til andre	☐	1

Til sidst kommer nogle spørgsmål om politisk deltagelse og om politiske holdninger

54. Stemte De ved de to sidste folketingsvalg i 1990 og 1994?

(Kun ét kryds)

Ja, begge folketingsvalg	☐	1
Ja, kun folketingsvalget i 1990	☐	2
Ja, kun folketingsvalget i 1994	☐	3
Nej	☐	4

55. Hvornår gik De sidst til et møde om politik?

(Sæt kryds i firkanten
eller skriv måned og år)

Har aldrig været til et møde om politik 1

Måned og år: måned: år:

56. Diskuterer De ofte, sjældent eller aldrig politik med familie/venner/
kolleger?

(Kun ét kryds)

- Ofte 1
Sjældent 2
Aldrig 3

57. Hvilken betydning har følgende hensyn for Dem selv, når De stemmer
ved folketingsvalgene?

(Sæt kryds i én firkant for hvert spørgsmål A-C)

- | | Stor be-
tydning | Mindre be-
tydning | Ingen be-
tydning | Stemmer
ikke |
|--|----------------------------|----------------------------|----------------------------|----------------------------|
| A. Hensynet til en retfærdig for-
deling i samfundet? | ☐ 1 | ☐ 2 | ☐ 3 | ☐ 4 |
| B. Hensynet til samfunds-
økonomien? | ☐ 1 | ☐ 2 | ☐ 3 | ☐ 4 |
| C. Hensynet til Deres
personlige økonomi? | ☐ 1 | ☐ 2 | ☐ 3 | ☐ 4 |

58. Hvor mange gange har De inden for de sidste 5 år skrevet under på
underskriftindsamlinger eller deltaget i en offentlig demonstration?

(Skriv antal gange for A-B.
Skriv 0, hvis ingen gange)

- A. Underskriftindsamling
- B. Offentlig demonstration

59. Hvor stor tillid har De til danske politikere i almindelighed?

(Kun ét kryds)

- Meget stor tillid 1
Ret stor tillid 2
Ret lille tillid 3
Meget lille tillid 4

60. Er De i det store og hele tilfreds, nogenlunde tilfreds, ikke særlig tilfreds eller utilfreds med den måde, demokratiet fungerer på i Danmark?

- (Kun ét kryds)
Tilfreds	☐	1
Nogenlunde tilfreds	☐	2
Ikke særlig tilfreds	☐	3
Utilfreds	☐	4

60A. Hvilke træk ved det danske demokrati tænkte De på, Da De svarede?

(Skriv)

61. Mener De, at foreninger og partier, der udbreder racediskriminerende (racistiske) synspunkter, bør være tilladt i Danmark?

- (Kun ét kryds)
Ja	☐	1
Nej	☐	2
Ved ikke/har ikke tænkt over det	☐	3

62. Mener De, at det offentlige bør yde mere hjælp til de dårligst stillede i Danmark?

- (Kun ét kryds)
Ja	☐	1
Nej	☐	2
Ved ikke/har ikke tænkt over det	☐	3

63. Mener De, at det offentlige bør gøre mere for at afhjælpe forureningsproblemer og andre miljøproblemer i Danmark?

- (Kun ét kryds)
Ja	☐	1
Nej	☐	2
Ved ikke/har ikke tænkt over det	☐	3
-

64. Hvad mener De om følgende seks påstande?

(Sæt kryds i én firkant for hver påstand A-F)

	Helt enig	Delvis enig	Hverken enig eller uenig	Delvis uenig	Helt uenig
A. Det offentlige sundhedssystem skal udbygges, så ventelister undgås	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
B. Folkepensionen skal forbedres, så de ældre får bedre levevilkår ..	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
C. Det offentlige skal betale mere støtte til kulturelle tilbud ...	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
D. De offentlige børnepasningsordninger skal begrænses	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
E. Det offentlige transportsystem bør begrænses	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
F. Skatterne er blevet for høje, derfor må der skæres ned på det offentlige	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5

65. Til sidst vil jeg bede Dem oplyse, hvad De mener om følgende organisationer ved at skrive et tal mellem 1 til 5. Tallet 1 betyder, at De synes meget dårligt om organisationen. Tallet 5 betyder, at De synes virkelig godt om organisationen:

(Skriv et tal mellem 1 og 5 for A-C)

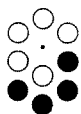
- A. Danmarks Naturfredningsforening
- B. Greenpeace
- C. Landsforeningen af Arbejdsløse i Danmark

Tak for hjælpen!

Skemaet bedes tilbagesendt i vedlagte frankerede svarkuvert til:

Socialforskningsinstituttet
Borgergade 28
1300 København K.

(Eventuelle kommentarer kan skrives på næste side)

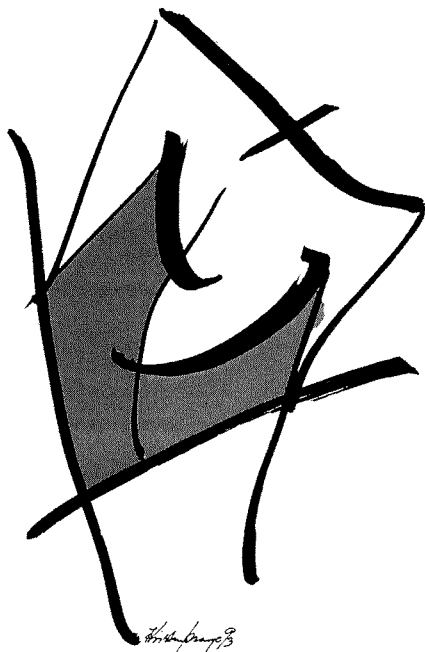

SOCIAL
FORSKNINGS
INSTITUTTET

Løbe nr.: _____

**Danskernes
levetilvår og holdninger
1996**

Spørgeskema B

**Undersøgelse 0049
Februar 1996**

Sådan besvarer De spørgsmålene

Alle spørgsmål i spørgeskemaet besvares af den person, som spørgeskemaet er sendt til (se kuverten).

Spørgsmålene bedes besvaret i den rækkefølge, de står skrevet. Inden De besvarer det enkelte spørgsmål, bedes De læse hele spørgsmålet igennem. Læs både selve spørgsmålet, svarmulighederne og svarvejledningen, før De svarer.

Det er vigtigt, at spørgsmålene besvares så omhyggeligt som muligt.

De fleste spørgsmål besvares ved at sætte et kryds i firkanten ud for den valgte svarmulighed. I næsten alle af den slags spørgsmål må der kun afgives ét svar, f.eks.:

1. Hvad er Deres køn?

(Kun ét kryds)

- Mand 1
Kvinde 2

I ganske få spørgsmål kan eller skal der sættes *flere krydser*. For at De ikke skal være i tvivl, er det for hvert spørgsmål oplyst, om der skal sættes ét eller flere krydser.

Andre spørgsmål besvares ved, at De selv *skriver et tal* i stedet for at sætte et kryds. Hvis det rigtige svar er nul, bedes De huske også at skrive 0, f.eks.:

3. Hvis De ser bort fra Dem selv, hvem har så fast bopæl (folkeregisteradresse) i Deres bolig?

*(Skriv antal personer.
Skriv 0, hvis ingen personer)*

- A. Ægtefælle eller samlever
B. Børn under 18 år (egne og ægtefælles/samlevers)
C. Voksne børn (egne og ægtefælles/samlevers)
D. Forældre eller svigerforældre
E. Anden familie
F. Andre

Enkelte spørgsmål besvares ved, at De *enten* sætter et kryds i en firkant *eller* skriver et tal, f.eks.:

16. Hvad var Deres alder, da De flyttede varigt hjemmefra?

(Hvis De ikke er flyttet hjemmefra, skal De kun sætte kryds i firkanten. Hvis De er flyttet hjemmefra, skal De skrive Deres alder ved fraflytning)

*(Sæt kryds i firkanten
eller skriv alder)*

Er ikke flyttet varigt hjemmefra 1

Alder ved varig fraflytning

Hvis De har eller tidligere har haft erhvervsarbejde, bedes De besvare *alle* spørgsmålene. Hvis De aldrig har haft erhvervsarbejde, skal De springe over spørgsmål 11-15, men ellers besvare alle øvrige spørgsmål.

Når De har besvaret alle spørgsmålene, bedes De så hurtigt som muligt sende det udfyldte skema til Socialforskningsinstituttet i vedlagte frankerede svarkuvert. Hvis svarkuverten er bortkommet, kan De ringe til Socialforskningsinstituttet.

Hvis De har spørgsmål til undersøgelsen eller til besvarelsen, er De velkommen til at ringe til Henning Olsen på telefon 33 13 98 11 på hverdage, bedst mellem klokken 10 og 12.

**Først kommer nogle spørgsmål om Dem selv og dem,
der bor i Deres bolig**

1. **Hvad er Deres køn?** *(Kun ét kryds)*

- Mand 1
Kvinde 2

2. **Hvad er Deres alder?** *(Skriv alder)*

Alder (antal år)

3. **Hvis De ser bort fra Dem selv, hvem har så fast bopæl (folkeregister-
adresse) i Deres bolig?** *(Skriv antal personer for A-F.
Skriv 0, hvis ingen personer)*

- A. Ægtefælle eller samlever (*skriv 1 eller 0*)
B. Børn under 18 år (egne og ægtefælles/samlevers)
C. Voksne børn (egne og ægtefælles/samlevers)
D. Forældre eller svigerforældre
E. Anden familie
F. Andre

4. **Har De mindreårige eller voksne børn, som har fast bopæl
(folkeregisteradresse) et andet sted end i Deres bolig?** *(Kun ét kryds)*

- Ja, barn/børn under 18 år 1
Ja, barn/børn 18 år og derover 2
Ja, både barn/børn under og over 18 år 3
Nej 4

**Nu kommer nogle spørgsmål om Deres uddannelse
og beskæftigelse**

5. Hvilken skoleuddannelse har De?

(Kun ét kryds)

- Under 7 års skolegang 1
- 7-8 års skolegang 2
- 9-10 års skolegang 3
- Studentereksamen, HF-eksamen,
HHX-eksamen eller HTX-eksamen 4
- Anden skoleuddannelse 5

6. Hvor mange forskellige skoler har De gået på i løbet af Deres skolegang?

*(Med **skoler** menes børnehaveklasse, folkeskole, privatskole, gymnasium, HF, HHX og HTX)*

(Skriv antal)

Antal skoler

-
7. Hvis De prøver at huske hvert af årene fra De afsluttede Deres skolegang (folkeskole/privatskole, gymnasium, HF og lignende) og frem til i dag, hvor mange år har De så *alt i alt* gjort følgende?

(Sæt kryds i firkanten eller skriv antal år for A-G.

Skriv 0, hvis ingen år)

Har ikke afsluttet skolegang 1 Gå ti

(Skriv antal hele år)

- A. Været under uddannelse uden samtidig at have erhvervsarbejde
(Samlet varighed af faglig/videregående uddannelse, uanset om uddannelsen er fuldført eller ej)
- B. Været under uddannelse og samtidig haft erhvervsarbejde
(Samlet varighed af uddannelsesforløb erhvervsarbejde arbejde)
- C. Haft erhvervsarbejde uden samtidig at være under uddannelse
(Samlet varighed af erhvervsarbejde)
- D. Været arbejdsløs med understøttelse eller bistandshjælp
(Samlet varighed af alle arbejdsløshedsperioder)
- E. Været hjemmegående husmoder eller husfader
- F. Været pensionist/efterlønsmodtager
- G. Gjort andet
(F.eks. værnepligt eller orlov)

A-G. Antal år i alt fra afsluttet skolegang og til i dag

Antal år i alt:

(De bedes lægge tallene for A-G sammen og kontrollere, at det samlede antal år svarer til antal år fra afsluttet skolegang og frem til i dag)

8. Har De fuldført en erhvervsuddannelse?

(Hvis De har fuldført flere erhvervsuddannelser, skal De kun oplyse den længste uddannelse)

(Kun ét kryds)

Ja, specialarbejderuddannelse mv. (under 6 måneder)	☐	01
Ja, specialarbejderuddannelse mv. (6-11 måneder)	☐	02
Ja, efg-basisår, men ikke 2. del	☐	03
Ja, lærlinge- eller efg-uddannelse	☐	04
Ja, anden faglig uddannelse (over 1 år)	☐	05
Ja, en kort videregående uddannelse (under 3 år)	☐	06
Ja, en mellemlang videregående uddannelse (3-4 år)	☐	07
Ja, en lang videregående uddannelse (over 4 år)	☐	08
Nej, har ikke fuldført en erhvervsuddannelse	☐	09

9. Hvad er Deres nuværende hovedbeskæftigelse?

(Kun ét kryds)

Selvstændig erhvervsdrivende	☐	01
Medhjælpende ægtefælle	☐	02
Faglært arbejder	☐	03
Ikke-faglært arbejder	☐	04
Funktionær eller tjenestemand	☐	05
Under uddannelse	☐	06
Folkepensionist, førtidspensionist eller efterlønsmodtager	☐	07
Arbejdsløs med understøttelse eller bistandshjælp	☐	08
Andet	☐	09

9.A Har De så erhvervsarbejde for tiden, eller har De tidligere haft erhvervsarbejde?

(Kun ét kryds)

- Ja, har erhvervsarbejde 1
Ja, har tidligere haft erhvervsarbejde 2
Nej, har aldrig haft erhvervsarbejde 3 Gå til spm. 15
side 9

(Hvis De har eller tidligere har haft erhvervsarbejde, bedes De læse teksten i rammen nedenfor og derefter gå til spørgsmål 10. Hvis De aldrig har haft erhvervsarbejde, bedes De gå til spørgsmål 15, side 9)

Spørgsmål 10-14 handler om Deres nuværende eller sidste erhvervsarbejde. Hvis De har erhvervsarbejde for tiden, bedes De tænke på dette arbejde, når De besvarer spørgsmål 10-14. Hvis De ikke har erhvervsarbejde, bedes De tænke på Deres sidste erhvervsarbejde, når De besvarer spørgsmål 10-14.

10. Hvis De tænker på Deres faktiske arbejdstid, hvor lang er/var den så i gennemsnit pr. uge? De bedes medregne eventuelt overarbejde og lønnet bibeskæftigelse.

(Skriv antal timer)

Gennemsnitligt antal faktiske arbejdstimer pr. uge

11. Kan/kunne De selv afgøre måden, De udfører/udførte Deres arbejdsopgaver på?

(F.eks. selv afgøre arbejdsopgavernes rækkefølge, arbejde uden indblanding fra andre eller selv tage initiativer)

(Kun ét kryds)

- I høj grad 1
I nogen grad 2
I ringe grad 3
Slet ikke 4

12. Er/var der muligheder for forfremmelse eller anden erhvervskarriere for mennesker med Deres (sidste) arbejde og uddannelse?

(Kun ét kryds)

- Ja, gode muligheder 1
Ja, forholdsvis gode muligheder 2
Nej, dårlige muligheder 3
Nej, ingen muligheder 4

13. Føler/følte De, at Deres arbejdsindsats for det meste påskønnes/blev påskønnet af dem, De arbejder/arbejdede mest sammen med?

(Påskønnelse kan f.eks. være arbejdskammeraters skulderklap, hensyntagen, respekt for éns arbejde, interesse for éns arbejde og lignende)

(Kun ét kryds)

- Ja, i høj grad 1
Ja, i nogen grad 2
Nej 3

14. Hvor tit passer/passede følgende på Deres nuværende/sidste arbejde:

(Sæt ét kryds for hvert spørgsmål A-D)

- | | Ofte | Somme-
tider | Sjældent | Aldrig |
|---|----------------------------|----------------------------|----------------------------|----------------------------|
| A. Skal/skulle De arbejde fysisk meget hårdt?
(F.eks. med store belastninger af kroppen) | ☐ 1 | ☐ 2 | ☐ 3 | ☐ 4 |
| B. Skal/skulle De arbejde meget hurtigt?
(F.eks. akkordarbejde, ophobede arbejdsopgaver eller nå mere på samme tid) | ☐ 1 | ☐ 2 | ☐ 3 | ☐ 4 |
| C. Skal/skulle De arbejde meget koncentreret?
(F.eks. arbejde årvågent, påpasseligt, lukke alt andet ude eller fordybe sig) | ☐ 1 | ☐ 2 | ☐ 3 | ☐ 4 |
| D. Skal/skulle De tage initiativer?
(F.eks. finde på noget nyt uden at få besked om det eller selv træffe beslutninger) | ☐ 1 | ☐ 2 | ☐ 3 | ☐ 4 |
-

Nu følger et par spørgsmål om Deres barndom og ungdom

15. **Boede De sammen med Deres forældre (biologiske forældre eller adoptivforældre), da De var barn?**

(Kun ét kryds)

- Ja, med mor og far hele tiden 1
Ja, med mor og far noget af tiden, derefter med den ene 2
Ja, kun med mor 3
Ja, kun med far 4
Ja, anden måde med mor/far 5
Nej 6

-
16. **Hvad var Deres alder, da De flyttede varigt hjemmefra?**

*(Hvis De ikke er flyttet hjemmefra, skal De sætte kryds i firkanten.
Hvis De er flyttet hjemmefra, skal De skrive Deres alder ved
fraflytning)*

(Sæt kryds i firkanten eller skriv alder)

- Er ikke flyttet varigt hjemmefra 1
Alder ved varig fraflytning

Nu til nogle spørgsmål om Deres bolig og husholdning

17. **Hvor mange rum (opholds- og soverum) har Deres bolig i alt, når De ser bort fra køkken, bad/toilet, entré, kælder og loftsrum?**

(De bedes medregne f.eks. spisestue, dagligstue, soveværelse, børneværelse og gæsteværelse)

(Skriv antal rum)

- Antal opholds- og soverum

18. Har De nogen af følgende problemer med Deres bolig?

(Kun ét kryds for hvert spørgsmål)

	Ja	Nej
A. Pladsproblemer i boligen?
(For få rum eller for få kvadratmeter)	☐ 1	☐ 2
B. Problemer med høje, skarpe eller irriterende lyde? .
(Støjende naboer, støjende dyr, gadestøj, flystøj eller anden støj)	☐ 1	☐ 2
C. Problemer med for lidt sollys i boligen?
(F.eks. uden direkte sollys)	☐ 1	☐ 2
D. Problemer med opvarmning af boligen?
(Bortset fra eventuelle økonomiske problemer i forbindelse med opvarmning)	☐ 1	☐ 2

19. Hvem udfører oftest følgende slags husarbejde i Deres bolig:

(Tilberedning af **varm mad** er uanset tidspunkt på dagen. **Opvask** er også brug af opvaskemaskine. **Rengøring** er ikke almindelig oprydning, opvask, afstøvning og lignende)

(Kun ét kryds for hver opgave)

	Tilbereder morgenmad?	Tilbereder varm mad?	Vasker op?	Vasker tøj?	Foretager daglige indkøb?	Gør rent i boligen?
Jeg selv	☐ 1	☐ 1	☐ 1	☐ 1	☐ 1	☐ 1
Sammen med eller på skift med samle- ver/ægtefælle ...	☐ 2	☐ 2	☐ 2	☐ 2	☐ 2	☐ 2
Sammen med eller på skift med barn/ børn	☐ 3	☐ 3	☐ 3	☐ 3	☐ 3	☐ 3
Samlever/ægte- fælle	☐ 4	☐ 4	☐ 4	☐ 4	☐ 4	☐ 4
Samlever/ægtefælle og barn/børn i fælles- skab eller på skift	☐ 5	☐ 5	☐ 5	☐ 5	☐ 5	☐ 5
Voksne og barn/børn i fællesskab eller på skift	☐ 6	☐ 6	☐ 6	☐ 6	☐ 6	☐ 6
Udføres af andre .	☐ 7	☐ 7	☐ 7	☐ 7	☐ 7	☐ 7
Udføres ikke	☐ 8	☐ 8	☐ 8	☐ 8	☐ 8	☐ 8

-
20. Hvis De tænker *de sidste 30 dage* igennem én for én, hvor mange gange er der så gjort rent i Deres bolig, bortset fra almindelig oprydning, opvask, afstøvning og lignende?

(De bedes oplyse antal gange, der **faktisk** er gjort rent inden for de sidste 30 dage, f.eks. støvsuget og vasket gulv. De skal ikke oplyse det antal gange, De plejer at gøre rent)

(Sæt kryds i én firkant eller skriv antal gange)

- Ikke gjort rent de sidste 30 dage 1
Ved ikke/kan ikke huske det 2
- Antal gange gjort rent de sidste 30 dage

De næste spørgsmål handler om Dem selv og andre mennesker

21. Hvor mange år har De i alt boet sammen med en ægtefælle eller samlever, når De også medregner eventuelle *tidligere* ægtefæller eller samlevere?

(Sæt kryds i firkanten eller skriv nærmeste antal hele år.
Sæt kryds i firkanten, hvis mindre end 6 måneder)

- Har aldrig boet sammen med en ægtefælle eller samlever . . . 1
Antal år boet sammen med ægtefælle(r) og samlever(e): . . .
-

22. Hvis De tænker *de sidste 30 dage* igennem én for én, hvor mange gange har De så i Deres egen bolig og andre steder været sammen med:

(Sæt kryds i én firkant for hvert spørgsmål A-D eller skriv antal gange)

	Har ingen	Har ikke været sammen	Antal gange været sammen
A. Deres mindreårige eller voksne børn? (<i>biologiske/adopterede</i>)	☐ 1	☐ 2	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>
B. Deres børnebørn? (<i>biologiske/adopterede</i>)	☐ 1	☐ 2	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>
C. Anden familie? (<i>egen og eventuel ægtefælle eller samlevers familie</i>)	☐ 1	☐ 2	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>
D. Deres egne venner? (<i>personer, De holder af, har tillid til og deler interesser med</i>)	☐ 1	☐ 2	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>

23. Det kan være svært at huske telefonsamtaler. Hvis De prøver at huske hver enkelt telefonsamtale i *de sidste 30 dage*, hvor mange gange har De så *alt i alt* talt i telefon med:

(Både korte og lange telefonsamtaler. Også samtaler, hvor andre ringer op)

(Sæt kryds i én firkant for hvert spørgsmål A-D eller skriv antal gange)

	Har ingen	Ingen telefon-samtaler	Husker ikke/ ved ikke	Antal gange talt i telefon
A. Deres mindreårige eller voksne børn? (<i>biologiske/adopterede</i>)	☐ 1	☐ 2	☐ 3	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>
B. Deres børnebørn? (<i>biologiske/adopterede</i>)	☐ 1	☐ 2	☐ 3	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>
C. Anden familie? (<i>egen og eventuel ægtefælle eller samlevers familie</i>)	☐ 1	☐ 2	☐ 3	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>
D. Deres egne venner? (<i>personer, De holder af, har tillid til og deler interesser med</i>)	☐ 1	☐ 2	☐ 3	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>

24. Hvor tit har De inden for *de sidste 12 måneder* været sammen med følgende personer i Deres egen bolig eller andre steder:

(Sæt kryds i én firkant for hvert spørgsmål A-D)

	Har ingen	Dagligt	Én eller flere gange om ugen	Én eller flere gange om måneden	Mindre end én gang om måneden	Har ikke haft kontakt
A. Deres mindreårige eller voksne børn? (biologiske/adopterede)	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6
B. Deres børnebørn? (biologiske/adopterede) .	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6
C. Anden familie? (egen og eventuel ægtefælle eller samlevers familie)	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6
D. Deres egne venner? (personer, De holder af, har tillid til og deler interesser med) .	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6

25. Er der noget, De har lyst til at gøre sammen med andre mennesker, men som De lader være med at gøre?

(Kun ét kryds)

Ja	☐ 1
Nej	☐ 2

-
26. Nogle mennesker er engang imellem alene uden at have lyst til det.
Hvor tit sker det, at De er alene, men har mest lyst til at være sammen
med andre mennesker?

(Kun ét kryds)

Ofte	☐	1
Af og til	☐	2
Sjældent	☐	3
Aldrig	☐	4 Gå til spm. 27

(Hvis De aldrig er alene uden at have lyst til det, bedes De fortsætte
med spørgsmål 27. Ellers gå til spørgsmål 26A)

- 26A. Har De så inden for *de sidste 12 måneder* været alene, uden at have
lyst til det dagligt, ugentligt, månedligt eller sjældnere?

(Kun ét kryds)

Dagligt	☐	1
Mindst én gang om ugen	☐	2
Mindst én gang om måneden	☐	3
Sjældnere end én gang om måneden	☐	4
-

De næste spørgsmål drejer sig om Deres fritid

27. Hvis De prøver at tænke hver af *de sidste 12 måneder* igennem én for én, hvor mange gange har De så i den periode gjort noget af følgende:

(Skriv antal gange.
Skriv 0, hvis ingen gange)

- A. Været til teaterforestillinger?
- (Enten indendørs eller udendørs, gratis eller mod betaling,
f.eks. teater, skole, gymnasium, friluftsteater, gadeteater
eller lignende)
- B. Været til filmforestillinger?
- (Enten indendørs eller udendørs, gratis eller mod betaling,
f.eks. biograf, filmklub, skole eller lignende)
- C. Været til klassiske, rytmiske eller andre koncerter? ..
- (Indendørs eller udendørs, gratis eller mod betaling,
f.eks. koncertsal, kirke, skole, gymnasium, spillested
friluftsscene eller lignende)
- D. Været på folkebiblioteket eller brugt bogbussen?
- (Enten for at låne bøger/plader eller af andre grunde,
f.eks. foredrag, møder og lignende)

28. Hvor tit motionerer De eller dyrker sport?

(Hjemme eller ude, alene eller med andre,
privat eller i forbindelse med arbejde)

(Kun ét kryds)

- Dagligt 1
- Én eller flere gange om ugen 2
- Én eller flere gange om måneden 3
- Sjældnere end én gang om måneden 4
- Aldrig 5

29. Har De faste fritidsinteresser, som De dyrker, alene eller sammen med andre, på bestemte dage og tidspunkter det meste af året?

(Gerne flere ja-krydser)

a. Ja, aftenskoleundervisning	☐	1
b. Ja, motionerer eller dyrker sport	☐	1
c. Ja, privat kortspil, præmie-whist	☐	1
d. Ja, kortspil/skakklub	☐	1
e. Ja, synger i kor/orkester	☐	1
f. Ja, spiller et instrument	☐	1
g. Ja, amatørteater	☐	1
h. Ja, foreningsmøder	☐	1
i. Ja, anden fast fritidsinteresse	☐	1
j. Nej, ingen fast fritidsinteresse	☐	1

30. Hvis De tænker *de sidste 14 dage* igennem én for én, hvor mange gange har De så set dansk eller udenlandsk TV hjemme eller hos andre?

(Nogle mennesker ser TV flere gange om dagen. De bedes oplyse det antal gange, De **faktisk** har set TV, ikke antal dage)

(Sæt kryds i firkanten eller skriv antal gange)

Har ikke set TV de sidste 14 dage 1

Antal gange set TV

31. Hvor mange forskellige danske og udenlandske TV-kanaler så De i går (bortset fra video)?

(Sæt kryds i firkanten eller skriv antal gange)

Så ikke TV i går 1

Antal TV-kanaler i alt

32. Er De optaget af billedkunst, f.eks. maleri, skulptur, grafik, akvarel eller lignende?

(At være optaget af billedkunst kan f.eks. betyde, at man nyder at se på billeder, går på udstillinger, læser om billedkunst eller ser TV om billedkunst)

(Kun ét kryds)

- Ja, meget optaget 1
Ja, noget optaget 2
Nej, ikke optaget 3

33. Læser De romaner, novellesamlinger, eventyrsamlinger eller digtsamlinger (skønlitteratur)?

(Kun ét kryds)

- Ja, ofte 1
Ja, af og til 2
Ja, men sjældent 3
Nej, aldrig 4 Gå til spm. 34

33A. Hvor mange romaner, novellesamlinger, eventyrsamlinger og digtsamlinger har De læst inden for de sidste 12 måneder?

(Skriv antal.

Skriv 0, hvis ingen)

Antal skønlitterære bøger

De næste spørgsmål handler om Deres helbred og almindelige velbefindende

34. Hvordan er Deres nuværende helbredstilstand som helhed, både kropsligt og psykisk (mentalt)?

(Kun ét kryds)

- Meget god 1
God 2
Nogenlunde 3
Dårlig 4
Meget dårlig 5

35. **Føler De Dem kropsligt og psykisk (mentalt) stærk nok til at gøre det, De har lyst til?**

(Kun ét kryds)

- Altid 1
For det meste 2
Af og til 3
Næsten aldrig 4
Aldrig 5

36. **Nogle mennesker føler sig udkørte, overanstrengte eller nervøse. Hvor tit føler De Dem *kropsligt eller psykisk anspændt* i dagligdagen, f.eks. i arbejdet eller derhjemme?**

(Kun ét kryds)

- Altid 1
Ofte 2
Af og til 3
Sjældent 4
Aldrig 5

37. **Hvor tit er De i dårlig stemning, f.eks. ked af det, bange eller nedtrykt?**

(Kun ét kryds)

- Altid eller næsten altid 1
Ofte 2
Sjældent 3
Aldrig 4

38. **Har De været indlagt på sygehus inden for *de sidste 12 måneder*, f.eks. på grund af sygdom, graviditet eller fødsel?**

(Kun ét kryds)

- Ja, ét sygehus 1
Ja, to eller flere sygehuse 2
Nej 3 Gå til spm. 39

38A. **Hvor mange nætter har De så i alt overnattet på sygehus(e) inden for de sidste 12 måneder?**

(Skriv antal nætter)

Antal overnatninger

-
39. Hvis De tænker *de sidste 12 måneder* igennem én for én, hvor mange gange har De så i alt været hos egen læge, hos andre læger eller haft lægebesøg derhjemme (bortset fra indlæggelser på hospital)?

(Andre læger er speciallæger, skadestuelæger og lignende)

(Skriv antal lægekontakter.
Skriv 0, hvis ingen)

Samlede antal lægekontakter inden for de sidste
12 måneder, men ikke før

-
40. Hvis De tænker *de sidste 12 måneder* igennem én for én, hvor mange gange har de så i alt været til tandlæge?

(De bedes skrive antal gange, De faktisk har været til tandlæge, f.eks. akutte henvendelser, regelmæssige undersøgelser og eventuelle efterfølgende behandlinger)

(Skriv antal gange.
Skriv 0, hvis ingen)

Antal gange til tandlæge inden for de sidste
12 måneder, men ikke før

-
41. Hvis De tænker på *de sidste 12 måneder*, har De så alt i alt været utilfreds eller tilfreds med det offentlige sundhedsvæsens behandling af Dem selv og Deres familie?

(Det offentlige sundhedsvæsen er praktiserende læger, speciallæger, skolelæger, tandlæger og hospitaler, men ikke privathospitaler)

(Kun ét kryds)

- Meget utilfreds 1
Noget utilfreds 2
Hverken utilfreds eller tilfreds 3
Noget tilfreds 4
Meget tilfreds 5
Ingen behandling af mig selv eller familie 6

42. Hvordan er Deres muligheder for at påvirke det offentlige sundhedsvæsens behandling af Dem selv eller af Deres familie?

(F.eks. ved at tale med læger eller tandlæger, ved blot at være til stede eller ved skriftlig henvendelse)

(Kun ét kryds)

Meget gode	☐	1
Gode	☐	2
Hverken gode eller dårlige	☐	3
Dårlige	☐	4
Meget dårlige	☐	5

43. Har De personligt inden for de sidste 12 måneder gjort noget for, at De eller nogen i Deres familie skulle opnå en bedre behandling af det offentlige sundhedsvæsen?

(Gerne flere ja-krydser)

a. Ja, har klaget skriftligt eller mundtligt	☐	1
b. Ja, har foreslået bedre behandling	☐	1
c. Ja, har ringet til læge/tandlæge	☐	1
d. Ja, har gjort andet	☐	1
e. Nej, har ikke gjort noget	☐	1
f. Nej, det har ikke været aktuelt	☐	1

**Nu kommer et par spørgsmål om Deres
(og familiens) økonomi.**

44. **Hvor stor var Deres egen *personlige bruttoindkomst* i 1995? De bedes medregne alle indkomster, f.eks. også renter, skattefrie indkomster, indkomster fra eventuelt sort arbejde og lignende.**

(Bruttoindkomst er den samlede indkomst, før skat og eventuelle fradrag er trukket fra. Før De svarer, må De gerne kaste et blik på Deres selvangivelse for 1995, budgetter eller lignende)

(Kun ét kryds)

Nul eller negativ	☐	01
1 - 19.999 kr.	☐	02
20.000 - 39.999 kr.	☐	03
40.000 - 59.999 kr.	☐	04
60.000 - 79.999 kr.	☐	05
80.000 - 99.999 kr.	☐	06
100.000 - 119.999 kr.	☐	07
120.000 - 149.999 kr.	☐	08
150.000 - 199.999 kr.	☐	09
200.000 - 249.999 kr.	☐	10
250.000 - 299.999 kr.	☐	11
300.000 - 349.999 kr.	☐	12
350.000 - 399.999 kr.	☐	13
400.000 kr. eller derover	☐	14
Vil ikke svare	☐	15
Ved ikke/husker ikke	☐	16

-
45. Hvor meget har De og dem, De bor sammen med, i *de sidste 12 måneder* haft tilbage til det daglige forbrug (fødevarer, drikkevarer, tøj, fodtøj, fornøjelser) *pr. måned*, når skatten og de faste udgifter var betalt?

(Sæt kryds i firkanten eller skriv antal kroner)

Vil ikke svare 1

Antal kroner tilbage til forbrug pr. måned

-
46. Hvordan er den økonomiske situation i dag for Dem selv og de personer, De bor sammen med, når De sammenligner med for ét år siden?

(Kun ét kryds)

- Meget bedre 1
Noget bedre 2
Ingen ændring 3
Noget dårligere 4
Meget dårligere 5
-

De næste spørgsmål handler om holdninger og meninger

47. Hvis nogen ønsker en høj social placering i Danmark, hvor vigtige er så følgende forhold:

(Sæt kryds i én firkant for hvert forhold A-G)

	Meget vigtigt	Noget vigtigt	Ikke særlig vigtigt	Ved ikke/ har ikke tænkt over det
A. Samarbejdsevner?	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
B. Flid og arbejdsomhed?	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
C. Gode albuer?	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
D. Gode forbindelser?	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
E. Forældrenes sociale placering?	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
F. Uddannelse?	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
G. Begavelse?	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4

- 47A. Hvad forstår De ved en høj social placering i samfundet?
(Skriv)

48. I de senere år er der lagt vægt på at skabe ligestilling mellem mænd og kvinder. Vil De mene, at ligestillingen:

(Kun ét kryds)

Bør føres videre?	☐ 1
Har nået et passende niveau?	☐ 2
Er ført for langt?	☐ 3

49. Mener De, at enhver gravid kvinde, der ikke ønsker at få barn, bør have ret til fosterfordrivelse (inden den 13. uge af svangerskabet)?

(Kun ét kryds)

- Ja 1
Nej 2
Ved ikke/har ikke tænkt over det 3

50. Her er en liste over egenskaber, som nogle forældre søger at lære deres børn. Hvilke tre egenskaber synes De, børn især bør lære af deres forældre?

(Tre og kun tre kryds)

- A. At tage hensyn til andre 1
B. At være lydige 1
C. At have ansvarfølelse 1
D. At være økonomisk påpasselig 1
E. At være høflig og velopdragen 1
F. At have fantasi 1
G. At være tolerante 1
H. At være selvstændige 1
I. Ved ikke/har ikke tænkt over det 1
-

**Til sidst kommer nogle spørgsmål om politisk deltagelse
og om politiske holdninger**

51. **Hvor tit taler De med familie, venner eller kolleger om *politiske spørgsmål*?**

*(Politiske spørgsmål kan f.eks. være partipolitik, kommunalpolitik, skat-
tepolitik, beskæftigelsespolitik, miljøpolitik eller kulturpolitik)*

(Kun ét kryds)

- Ofte 1
Sjældent 2
Aldrig 3

-
52. **Hvornår var De sidst til et *politisk møde* (med eller uden politikere)?**

*(F.eks. vælgermøde, partimøde, kommunalpolitisk møde, fagforenings-
politisk møde, socialpolitisk møde eller kulturpolitisk møde)*

*(Sæt ét kryds i én firkant
eller skriv måned og år)*

- Jeg er sikker på, at jeg aldrig har været
til et politisk møde 1
Jeg kan ikke huske, om jeg har været til
et politisk møde 2

Måned og år: måned: år: 1 9

53. **Hvor mange gange har De inden for de sidste 5 år skrevet under på politiske og andre underskriftindsamlinger eller været med i en offentlig, udendørs politisk eller anden demonstration?**

A. Antal gange skrevet under på politisk eller anden underskriftindsamling inden for de sidste 5 år

(Sæt kryds i én firkant eller skriv antal gange)

- Jeg er sikker på, at jeg ikke har skrevet under 1
Jeg kan ikke huske, om jeg har skrevet under 2
- Antal gange skrevet under på underskriftindsamlinger

B. Antal gange været med i en offentlig, udendørs politisk eller anden demonstration inden for de sidste 5 år

(F.eks. optog, aktioner, blokader og 1. maj-møder)

(Sæt kryds i én firkant eller skriv antal gange)

- Jeg er sikker på, at jeg ikke har været med i en demonstration 1
Jeg kan ikke huske, om jeg har været med i en demonstration 2
- Antal gange været med i demonstrationer

54. **Nogle mener, at danske politikere er troværdige. Andre mener, at politikere ikke er til at stole på. Hvor stor tiltro har De til danske politikere som helhed?**

(Kun ét kryds)

- Meget stor tiltro 1
Ret stor tiltro 2
Både tiltro og ikke tiltro 3
Ret lille tiltro 4
Meget lille tiltro 5
-

55. **Stemte De ved de to sidste folketingsvalg den 12. december 1990 og den 21. september 1994?**

(Hvis De ikke er sikker på, om De har stemt, bedes De tænke over, om der er noget særligt, De kan huske ved de to sidste valgdatoer, f.eks. vejret eller hvem, De var sammen med. Selvom De måske plejer at stemme ved folketingsvalgene, er det ikke sikkert, at De netop stemte i 1990 og 1994)

(Kun ét kryds)

Jeg er helt sikker på, jeg stemte ved <i>begge folketingsvalg</i> . . .	☐	1
Jeg tror, jeg stemte ved <i>begge folketingsvalg</i> ,
men er ikke sikker	☐	2
Jeg er helt sikker på, jeg kun stemte i <i>1990</i>	☐	3
Jeg tror, jeg kun stemte i <i>1990</i> , men er ikke sikker	☐	4
Jeg er helt sikker på, jeg kun stemte i <i>1994</i>	☐	5
Jeg tror, jeg kun stemte i <i>1994</i> , men er ikke sikker	☐	6
Jeg er helt sikker på, jeg <i>hverken stemte i 1990 eller 1994</i> . .	☐	7
Jeg tror, jeg <i>hverken stemte i 1990 eller 1994</i> ,
men er ikke sikker	☐	8

56. **I hvor høj grad tager De følgende tre hensyn i betragtning, når De stemmer ved folketingsvalg:**

(Sæt kryds i én firkant for hvert hensyn A-C)

- | | I høj grad | I mindre grad | Slet ikke | Ved ikke/
har ikke tænkt over det | Stemmer ikke ved folketingsvalg |
|--|----------------------------|----------------------------|----------------------------|--------------------------------------|---------------------------------|
| A. Hensynet til en retfærdig fordeling i samfundet?
<i>(F.eks. hensynet til en mere lige fordeling af samfundets goder)</i> | ☐ 1 | ☐ 2 | ☐ 3 | ☐ 4 | ☐ 5 |
| B. Hensynet til samfundsøkonomien?
<i>(F.eks. hensynet til offentlige udgifter, skattetryk, betalingsbalance og udlandsgæld)</i> | ☐ 1 | ☐ 2 | ☐ 3 | ☐ 4 | ☐ 5 |
| C. Hensynet til Deres egen private økonomi? | ☐ 1 | ☐ 2 | ☐ 3 | ☐ 4 | ☐ 5 |

57. Er De utilfreds eller tilfreds med den måde, det danske *folkestyre* fungerer på?

(Kun ét kryds)

- Utilfreds 1
Ikke særlig tilfreds 2
Nogenlunde tilfreds 3
Tilfreds 4
Ved ikke/har ikke tænkt over det 5 Gå til spm. 58

57A. Hvilke kendetegn ved det danske folkestyre tænkte De på, da De svarede?

(Skriv)

58. Mener De, at foreninger og partier, der udbreder racediskriminerende (*racistiske*) synspunkter, bør være *forbudt* i Danmark?

(Kun ét kryds)

- Ja 1
Nej 2
Ved ikke/har ikke tænkt over det 3

59. Mener De, at staten og kommunerne bør gøre mere for at *forbedre* de dårligst stillede vilkår i Danmark?

(Kun ét kryds)

- Ja 1
Nej 2
Ved ikke/har ikke tænkt over det 3
-

60. Mener De, at staten og kommunerne bør gøre mere for at løse forureningsproblemer og andre miljøproblemer i Danmark?

(Kun ét kryds)

- Ja 1
 Nej 2
 Ved ikke/har ikke tænkt over det 3

61. Har De tænkt over følgende seks påstande, og hvad mener De om dem?

(Sæt kryds i én firkant for hver påstand A-F)

Helt enig Delvis enig Hverken enig eller uenig Delvis uenig Helt uenig Har ingen mening om påstanden Forstår ikke påstanden

- A. Skatterne er blevet for høje, derfor må der skæres ned på det offentlige 1 2 3 4 5 6 7
- B. Den offentlige børnepassning bør formindskes .
(F.eks. vuggestuer, børnehaver og fritidshjem) 1 2 3 4 5 6 7
- C. Det offentlige transportsystem bør formindskes 1 2 3 4 5 6 7
- D. Det offentlige sundhedssystem bør forbedres, så ventelister undgås 1 2 3 4 5 6 7
- E. Folkepensionen bør være højere, så de ældre får bedre levevilkår ... 1 2 3 4 5 6 7
- F. Det offentlige bør betale mere til kulturelle tilbud 1 2 3 4 5 6 7
(F.eks. biblioteker, beboerhuse, billedkunst eller musik)

-
62. **Hvad mener De om følgende tre foreninger? De bedes skrive et tal mellem 1 og 5. Tallet 1 betyder, at De synes meget dårligt om foreningen. Tallet 5 betyder, at De synes virkelig godt om foreningen:**

*(Sæt kryds i én firkant
eller skriv et tal mellem 1 og 5 for A-C)*

	Kender ikke foreningen	Har ingen mening om foreningen	Et tal mellem 1 (dårligt) eller 5 (godt)
A. Danmarks Naturfredningsforening	☐ 1	☐ 2	☐
B. Greenpeace	☐ 1	☐ 2	☐
C. Landsforeningen af Arbejdsløse i Danmark	☐ 1	☐ 2	☐

Tak for hjælpen!

Skemaet bedes tilbagesendt i vedlagte frankerede svarkuvert til:

Socialforskningsinstituttet
Borgergade 28
1300 København K.

(Eventuelle kommentarer kan skrives på næste side)

Stikprøver, respondenter og bortfald (A-og B-version)

Oversigt VI.1.

Stikprøver, respondenter og bortfald procentuelt fordelt efter køn.

	B-stikprøve	B-respondenter	B-bortfald	A-stikprøve	A-respondenter	A-bortfald
Mænd	50	48	53	50	49	52
Kvinder	50	52	47	50	51	48
I alt	100	100	100	100	100	100
Antal	1.500	925	575	1.499	971	528

χ^2 -test (P-værdier):

A-stikprøve/B-stikprøve: $P = 0,99$

A-respondenter/A-bortfald: $P = 0,26$

B-respondenter/B-bortfald: $P = 0,04$

A-respondenter/B-respondenter: $P = 0,65$

A-bortfald/B-bortfald: $P = 0,66$

Oversigt VI.2.

Stikprøver, respondenter og bortfald procentuelt fordelt efter alder.

	B-stikprøve	B-respondenter	B-bortfald	A-stikprøve	A-respondenter	A-bortfald
20-29 år	19	19	19	19	18	21
30-39 år	19	21	16	19	21	15
40-49 år	21	22	19	21	20	22
50-59 år	19	18	19	19	20	17
60-79 år	23	20	26	23	21	26
I alt	101	100	99	101	100	101
Antal	1.500	925	575	1.499	971	528

χ^2 -test (P-værdier):

A-respondenter/A-bortfald: $P = 0,01$ (P -mænd = 0,00; P -kvinder = 0,03)

B-respondenter/B-bortfald: $P = 0,04$ (P -mænd = 0,30; P -kvinder = 0,01)

A-stikprøve/B-stikprøve: $P = 1,00$ (P -mænd = 1,00; P -kvinder = 1,00)

A-respondenter/B-respondenter: $P = 0,87$ (P -mænd = 0,88; P -kvinder = 0,99)

A-bortfald/B-bortfald: $P = 0,65$ (P -mænd = 0,67; P -kvinder = 0,97)

Oversigt VI.3.

Stikprøver, respondenter og bortfald procentuelt fordelt efter civilstand.

	B-stikprøve	B-respondenter	B-bortfald	A-stikprøve	A-respondenter	A-bortfald
Ugift	30	28	32	30	28	34
Gift	54	57	50	54	58	47
Skilt	9	8	10	9	8	12
Enkestand	7	6	8	7	6	8
Andet	0	0	-	-	-	-
I alt	100	99	100	100	100	101
Antal	1.500	925	575	1.499	971	528

χ^2 -test (P-værdier):

A-respondenter/A-bortfald: $P = \bullet$ (P -mænd = \bullet ; P -kvinder = \bullet)

B-respondenter/B-bortfald: $P = 0,05$ (P -mænd = $0,07$; P -kvinder = $0,20$)

A-stikprøve/B-stikprøve: $P = 0,52$ (P -mænd = $0,55$; P -kvinder = $0,36$)

A-respondenter/B-respondenter: $P = 0,42$ (P -mænd = $0,46$; P -kvinder = $0,58$)

A-bortfald/B-bortfald: $P = \bullet$ (P -mænd = \bullet ; P -kvinder = \bullet)

Oversigt VI.4.

Stikprøver, respondenter og bortfald procentuelt fordelt efter geografi.

	B-stikprøve	B-respondenter	B-bortfald	A-stikprøve	A-respondenter	A-bortfald
Hovedstadsomr.	22	24	20	22	23	21
Øvrige Sjælland	23	22	25	25	25	26
Fyn	9	9	8	7	7	8
Sønderjylland	4	5	4	5	5	5
Vestjylland	9	9	10	9	9	11
Nordjylland	13	14	13	13	14	11
Østjylland	19	18	20	18	18	19
I alt	100	101	100	99	101	100
Antal	1.500	925	575	1.499	971	528

χ^2 -test (P-værdier):

A-respondenter/A-bortfald: $P = 0,78$ (P -mænd = $0,88$; P -kvinder = $0,21$)

B-respondenter/B-bortfald: $P = 0,40$ (P -mænd = $0,05$; P -kvinder = $0,05$)

A-stikprøve/B-stikprøve: $P = 0,83$ (P -mænd = $0,99$; P -kvinder = $0,66$)

A-respondenter/B-respondenter: $P = 0,77$ (P -mænd = $0,48$; P -kvinder = $0,58$)

A-bortfald/B-bortfald: $P = 0,96$ (P -mænd = $0,64$; P -kvinder = $0,10$)

Oversigt VI.5.

Stikprøver, respondenter og bortfald procentuelt fordelt efter urbanisering.

	B-stikprøve	B-respondenter	B-bortfald	A-stikprøve	A-respondenter	A-bortfald
Hovedstadsområdet	36	26	25	25	26	25
Største byer	9	9	8	10	9	10
Større byer	10	10	11	10	9	11
Mindre byer	17	17	18	17	17	16
Små byer/landdistr.	38	38	38	38	39	38
I alt	100	100	100	100	100	100
Antal	1.500	925	575	1.499	971	528

χ^2 -test (P-værdier):

A-respondenter/A-bortfald: $P = 0,72$ (P -mænd = 0,92; P -kvinder = 0,65)

B-respondenter/B-bortfald: $P = 0,76$ (P -mænd = 0,71; P -kvinder = 0,63)

A-stikprøve/B-stikprøve: $P = 0,93$ (P -mænd = 0,58; P -kvinder = 0,89)

A-respondenter/B-respondenter: $P = 0,99$ (P -mænd = 0,93; P -kvinder = 1,00)

A-bortfald/B-bortfald: $P = 0,78$ (P -mænd = 0,43; P -kvinder = 0,67)

Eksperimentelle variabler, procentfordelinger og χ^2 -test mv.

Bilaget indeholder en oversigt over samtlige eksperimentelle variabler opgjort efter spørgsmålstype: Episodiske spørgsmål, faktiskt-generelle spørgsmål, holdningsspørgsmål samt kombinationsspørgsmål. For hver variabel og for de to versioner af spørgeskemaet (A- og B-version) er anført procentfordelinger. Aritmetisk gennemsnit (m) angives, når variabelens måleniveau muliggør dette. I nogle tilfælde oplyses også medianstørrelser (md). Når respondenter har undladt at besvare et spørgsmål, er respondenterne i alle tilfælde ekskluderet af tabellerne (uoplyste).

Der er gennemført χ^2 -test af statistisk overensstemmelse mellem A- og B-fordelingerne. Ligeledes er der testet for forskelle mellem gennemsnit (t-test) og mellem medianer (md-test ved anvendelse af *npar1way*-proceduren). Proceduren muliggør, at der til identiske md-estimer er knyttet P-værdier under 0,05. Ved test af forskelle mellem gennemsnit er der testet for eventuelle uoverensstemmelser mellem varians i de to datasæt. Når forskelle er statistisk signifikante på 5 procents signifikansniveau, er den til teststørrelsen svarende P-værdi anført med fede skrifttyper.

Af hensyn til sammenlignelighed mellem variabelfordelingerne i de to *split sample*-datasæt er der i adskillige tilfælde gennemført variabelrekodninger, som sikrer, at variabelernes formalkategorielle udfaldsmuligheder er overensstemmende. Rekodninger er blandt andet nødvendige af hensyn til gennemførelse af χ^2 -test med et tilstrækkeligt antal observationer i hver enkelt tabelcelle.

Episodiske spørgsmål

Variabel (koder/rekoder)	A-version	B-version	P-værdi
Alder ved flytning hjemmefra	Ekskl. <i>ikke flyttet:</i>	Ekskl. <i>ikke flyttet:</i>	
-17 år	32	27	
18-19 år	31	36	
20-21 år	22	21	
22-23 år	8	9	
24- år	7	7	
I alt	100	100	0,10
N	954	904	
m	18,8	19,0	0,18
varians			0,00
md	19	19	0,86
Andel <i>ikke flyttet</i> (pct.)	3	2	
Antal gange gjort rent i boligen sidste måned		Ekskl. <i>ved ikke:</i>	
0-3 gange	24	27	
4 gange	35	30	
5-8 gange	24	27	
9- gange	16	16	
I alt	99	100	0,06
N	957	827	
m	6,7	7,2	0,72
varians			0,00
md	4	4	0,25
Andel <i>ved ikke</i> (pct.)	•	11	

Antal gange sammen med børn sidste måned			
Har ingen	26	26	
0-3 gange	15	11	
4-10 gange	19	20	
11-29 gange	10	13	
30- gange	31	30	
I alt	101	100	0,03
N	926	880	
m	13,0	14,2	0,08
varians			0,02
md	6	8	0,01
m (kun IP'er med børn)	17,6	19,8	0,00
Antal gange sammen med børnebørn sidste måned			
Har ingen	71	70	
0-3 gange	13	12	
4-7 gange	8	8	
8- gange	8	10	
I alt	100	100	0,20
N	951	871	
m	1,8	2,6	0,01
varians			0,00
md	0	0	0,71
m (kun IP'er med børnebørn)	6,2	9,3	0,00

Antal gange sammen med anden familie sidste måned	Ekskl. <i>ingen familie:</i>	Ekskl. <i>ingen familie:</i>	
Ingen gange	11	15	
1-2 gange	30	28	
3-4 gange	23	18	
5-9 gange	17	21	
10- gange	19	18	
I alt	100	100	0,00
N	900	814	
m	5,4	2,9	0,00
varians			0,00
md	3	3	0,00
Andel <i>ingen familie</i> (pct.)	2	1	
Antal gange sammen med venner sidste måned	Ekskl. <i>ingen venner:</i>	Ekskl. <i>ingen venner:</i>	
0-1 gang	18	15	
2-3 gange	26	23	
4-5 gange	19	19	
6-10 gange	20	25	
11-gange	16	18	
I alt	99	100	0,02
N	910	869	
m	6,5	7,9	0,00
varians			0,00
md	4	5	0,00
Andel <i>ingen venner</i> (pct.)	1	1	

Antal gange sammen med børn, børnebørn, anden familie og venner sidste måned			
m	26,0	30,0	0,00
md	22	27	0,03
N	954	905	
Antal telefonsamtaler med børn sidste måned		Ekskl. <i>husker ikke:</i>	
Har ingen	26	29	
Ingen gange	14	12	
1-4 gange	16	12	
5-9 gange	13	16	
10-14 gange	13	12	
15- gange	17	20	
I alt	99	101	0,03
N	926	784	
m	6,9	8,0	0,31
varians			0,00
md	4	2	0,05
Andel <i>husker ikke</i>	•	12	

Antal telefonsamtaler med børnebørn sidste måned		Ekskl. husker ikke:	
Har ingen	72	74	
Ingen gange	6	6	
1-4 gange	11	10	
5- gange	11	10	
I alt	100	100	0,71
N	944	821	
m	2,8	3,3	0,00
varians			0,00
md	0	0	0,00
Andel husker ikke	•	6	
Antal telefonsamtaler med anden familie sidste måned	Ekskl. ingen familie:	Ekskl. ingen familie/husker ikke:	
Ingen gange	6	4	
1-4 gange	30	21	
5-9 gange	22	26	
10-14 gange	21	23	
15- gange	21	26	
I alt	100	100	0,00
N	910	713	
m	9,2	11,1	0,20
varians			0,00
md	6	6	0,72
Andel ingen familie/husker ikke . . .	2	20	

Antal telefonsamtaler med venner sidste måned	Ekskl. <i>ingen venner:</i>	Ekskl. <i>ingen venner/ husker ikke:</i>	
Ingen gange	8	5	
1-4 gange	31	22	
5-9 gange	23	24	
10-14 gange	21	21	
15- gange	17	28	
I alt	100	100	0,00
N	904	698	
m	8,5	11,3	0,05
varians			0,00
md	5	5	0,86
Andel <i>ingen venner/husker ikke</i> ...	1	21	
Antal teaterforestillinger sidste år			
Ingen gange	57	50	
1 gange	16	17	
2-3 gange	15	17	
4- gange	11	16	
I alt	99	100	0,00
N	957	907	
m	1,2	1,7	0,00
varians			0,00
md	0	1	0,00

Antal gange i biografen sidste år			
Ingen gange	39	41	
1 gang	15	12	
2-3 gange	20	19	
4-9 gange	16	16	
10- gange	11	11	
I alt	101	99	0,49
N	955	903	
m	3,1	3,4	0,28
varians			0,00
md	1	1	0,85
Antal koncerter sidste år			
Ingen gange	59	57	
1 gang	16	14	
2-3 gange	16	14	
4- gange	9	15	
I alt	100	100	0,00
N	958	904	
m	1,2	1,8	0,00
varians			0,00
md	0	0	0,26
Antal gange på folkebiblioteket sidste år			
Ingen gange	38	42	
1-2 gange	14	10	
3-9 gange	17	19	
10-19 gange	19	19	
20- gange	12	11	
I alt	100	101	0,02
N	955	906	
m	7,4	9,3	0,23
varians			0,00
md	2	2	0,83

Antal gange set tv de sidste 14 dage			
0-9 gange	18	16	
10-13 gange	27	23	
14 gange	47	33	
15- gange	8	28	
I alt	100	100	0,00
N	957	904	
m	12,8	15,8	0,00
varians			0,00
md	14	14	0,00
Antal tv-kanaler set i går			
Ingen kanaler	10	17	
1 kanal	17	16	
2 kanaler	41	35	
3 kanaler	17	16	
4- kanaler	15	16	
I alt	100	100	0,00
N	975	926	
m	2,7	2,8	0,62
varians			0,00
md	2	2	0,97
Antal gange til læge sidste år			
Ingen gange	25	23	
1 gang	21	16	
2 gange	17	17	
3-4 gange	16	17	
5- gange	21	27	
I alt	100	100	0,00
N	976	929	
m	3,2	3,9	0,01
varians			0,00
md	2	2	0,00

Antal gange til tandlæge sidste år			
Ingen gange	17	19	
1 gang	20	19	
2 gange	45	40	
3- gange	18	22	
I alt	100	100	0,03
N	978	930	
m	1,9	1,9	0,31
varians			0,00
md	2	2	0,02
Antal hospitalsindlæggelser sidste år			
Ikke indlagt	89	89	
Indlagt -6 nætter	7	6	
Indlagt 7- nætter	4	4	
I alt	100	99	0,67
N	973	933	
m	1,3	4,5	0,09
varians			0,00
md	0	0	0,75
Gjort noget sidste år for at opnå bedre behandling			
Ja	24	17	
Nej	76	83	
I alt	100	100	0,00
N	971	925	

Stemmeafgivelse ved folketingsvalg 1990 og 1994			
Stemt ved begge valg	88	Ekskl. ikke sikker: 91	0,04
Ikke stemt ved begge valg	12	9	
I alt	100	100	
N	981	882	
Andel <i>ikke sikker</i> (pct.)	•	5	
Sidst til et politisk møde			
Aldrig	76	Ekskl. husker ikke: 58	0,00
1995-96	10	23	
Før 1995	14	19	
I alt	100	100	
N	961	659	
Andel <i>husker ikke</i> (pct.)	•	28	
Antal gange skrevet under på underskriftindsamlinger de sidste fem år			
Ingen gange	58	Ekskl. husker ikke: 64	0,01
1 gang	17	13	
2 gange	13	9	
3- gange	13	15	
I alt	101	101	
N	974	795	
m	1,1	0,9	0,18
varians	0	0	0,02
md.	0	0	0,00
Andel <i>husker ikke</i> (pct.)	•	14	

Antal gange deltaget i demonstrationer de sidste fem år		Ekskl. husker ikke:	
Ingen gange	91	86	
1 gang	5	6	
2- gange	3	8	
I alt	99	100	0,00
N	937	883	
m	0,2	0,4	0,00
varians			0,00
md	0	0	0,00
Andel husker ikke (pct.)	•	4	

Faktuelt-generelle spørgsmål

Variabel (koder/rekoder)	A-version	B-version	P-værdi
Husstandens sammensætning			
Enlig	15	18	
Samlevende	37	36	
Samlevende med barn/børn	33	35	
Residual	14	12	
I alt	99	101	0,32
N	980	927	
Udeboende børn			
Udeboende børn	44	43	
Ikke udeboende børn	56	57	
I alt	100	100	0,75
N	982	918	
Varighed af parforhold			
0-4 år	17	18	
5-9 år	12	11	
10-19 år	22	22	
20-29 år	19	20	
30-39 år	17	15	
40- år	12	14	
I alt	99	100	0,78
N	978	925	
m	20,3	20,4	0,90
varians			0,90
md	19	19	0,75
m (aldrig parforhold)	22,1	22,3	0,76

Varighed af erhvervs-situationer siden afsluttet skoleuddannelse (fordeling af antal år pr. person)	Ekskl. <i>uafsluttet skolegang:</i>	Ekskl. <i>uafsluttet skolegang:</i>	
Under uddannelse	9	15	
I arbejde	76	68	
Arbejdsløs	2	3	
Hjemmegående	7	8	
Pensionist mv.	4	4	
Andet	1	2	
I alt	99	100	0,00
N (antal år)	23.641	22.500	
m (antal år)	25,3	24,5	0,36
varians			0,24
md (antal år)	23	22	0,37
Andel <i>uafsluttet skolegang</i> (pct.)	1	0	
Normal/faktisk ugentlig arbejdstid			
-29 timer	12	9	
30-39 timer	53	43	
40- timer	35	48	
I alt	100	100	0,00
N	887	859	
m	37,7	42,8	0,00
varians			0,00
md	37	38	0,00
Samliv med forældre i barndommen			
Med begge forældre hele tiden	81	85	
Begge forældre noget af tiden .	11	10	
Residual	8	5	
I alt	100	100	0,02
N	979	932	

Antal skoler i løbet af skolegang			
1 skole	36	28	
2 skoler	33	35	
3 skoler	20	20	
4- skoler	11	16	
I alt	100	99	0,00
N	977	928	
m	2,2	2,4	0,00
varians			0,75
md	2	2	0,01
Antal værelser i boligen			
1-2 værelser	17	14	
3 værelser	21	20	
4 værelser	24	26	
5 værelser	18	21	
6- værelser	20	19	
I alt	100	100	0,30
N	982	931	
m	4,2	4,2	0,85
varians			0,00
md	4	4	0,51
Hvem laver morgenmad			
IP alene	57	55	
Samlever alene	14	10	
IP + samlever	26	24	
Residual	3	11	
I alt	100	100	0,00
N	964	899	

Hvem laver middagsmad			
IP alene	43	44	
Samlever alene	21	17	
IP + samlever	32	29	
Residual	4	10	
I alt	100	100	0,00
N	966	906	
Hvem vasker op			
IP alene	36	38	
Samlever alene	11	10	
IP + samlever	49	37	
Residual	4	15	
I alt	100	100	0,00
N	948	897	
Hvem vasker tøj			
IP alene	51	53	
Samlever alene	25	23	
IP + samlever	20	17	
Residual	4	8	
I alt	100	101	0,00
N	949	888	
Hvem køber ind			
IP alene	39	42	
Samlever alene	15	13	
IP + samlever	43	35	
Residual	3	10	
I alt	100	100	0,00
N	959	899	

Hvem gør rent			
IP alene	39	43	
Samlever alene	15	14	
IP + samlever	38	26	
Residual	8	17	
I alt	100	100	0,00
N	959	900	
Normalt/hvor tit sammen med børn			
Har ingen	25	25	
Dagligt	38	36	
Ugentligt	15	17	
Sjældnere	22	22	
I alt	100	100	0,50
N	968	909	
Normalt/hvor tit sammen med børnebørn			
Har ingen	71	68	
Dagligt/ugentligt	11	11	
Sjældnere	18	20	
I alt	100	99	0,47
N	956	891	
Normalt/hvor tit sammen med anden familie	Ekskl. <i>ingen familie:</i>	Ekskl. <i>ingen familie:</i>	
Dagligt/ugentligt	30	25	
Månedligt	40	44	
Sjældnere	30	30	
I alt	100	99	0,08
N	929	871	
Andel <i>ingen familie</i> (pct.)	2	1	

Normalt/hvor tit sammen med venner	Ekskl. <i>ingen venner:</i>	Ekskl. <i>ingen venner:</i>	
Dagligt/ugentligt	38	37	
Månedligt	42	46	
Sjældnere	19	17	
I alt	99	100	0,28
N	938	899	
Andel <i>ingen venner</i> (pct.)	1	1	
Motionerer/dyrker sport			
Dagligt	11	14	
Ugentligt	38	40	
Månedligt	13	11	
Sjældnere	16	16	
Aldrig	22	20	
I alt	100	101	0,29
N	956	924	
Faste fritidsinteresser			
1 fritidsinteresse	38	38	
2- fritidsinteresser	31	35	
Ingen fritidsinteresser	30	27	
I alt	99	100	0,10
N	963	925	
Læser skønlitteratur			
Læser skønlitteratur	71	82	
Læser ikke skønlitteratur	29	18	
I alt	100	100	0,00
N	974	930	

Personlig bruttoindkomst 1995	<i>Ekskl. vil ikke svare/ved ikke:</i>	<i>Ekskl. vil ikke svare/ved ikke:</i>	
-99.999 kr.	14	18	
100.000-149.999 kr.	14	20	
150.000-199.999 kr.	13	19	
200.000-249.999 kr.	17	17	
250.000-349.999 kr.	15	15	
350.000- kr.	27	11	
I alt	100	100	0,00
N	853	855	
m	240.200	195.200	0,00
varians			0,03
<i>Andel vil ikke svare/ved ikke</i> ..	12	8	
Forbrug pr. måned	<i>Ekskl. vil ikke svare:</i>	<i>Ekskl. vil ikke svare:</i>	
-2.999 kr.	15	17	
3.000-4.999 kr.	22	23	
5.000-6.999 kr.	21	25	
7.000-9.999 kr.	22	19	
10.000- kr.	20	16	
I alt	100	100	0,12
N	607	609	
m (hele 100)	10.600	7.900	0,00
varians			0,00
md (hele 100)	6.000	5.500	0,00
<i>Andel vil ikke svare (pct.)</i>	33	30	

Diskuterer/taler om politik med familie/venner/kolleger			
Ofte	37	48	
Sjældent	51	42	
Aldrig	12	10	
I alt	100	100	0,00
N	982	929	

Holdningsspørgsmål

Variabel (koder/rekoder)	A-version	B-version	P-værdi
Har lyst til at gøre noget med andre, som ikke gøres			
Har lyst	57	46	
Har ikke lyst	43	54	
I alt	100	100	0,00
N	961	911	
Tilfredshed med sundhedsvæsen			
Meget tilfreds	29	38	
Noget tilfreds	24	24	
Hverken/eller	12	14	
Noget utilfreds/meget utilfreds .	15	16	
Ingen behandling	20	8	
I alt	100	100	0,00
N	971	931	
Muligheder for at påvirke sundhedsvæsenets behandling			
Gode/meget gode	27	47	
(heraf: Meget gode)	(5)	(11)	
Hverken/eller	38	36	
Dårlige/meget dårlige	34	16	
(heraf: Meget dårlige)	(12)	(6)	
I alt	99	99	0,00
N	960	912	

Høj social position: Begavelse		Ekskl. <i>ved ikke:</i>	
Meget vigtig	53	53	
Noget vigtig	43	42	
Ikke vigtig	4	5	
I alt	100	100	0,56
N	925	830	
Andel <i>ved ikke</i> (pct.)	•	4	
Høj social position: Uddannelse		Ekskl. <i>ved ikke:</i>	
Meget vigtig	70	64	
Noget vigtig	28	33	
Ikke vigtig	2	3	
I alt	100	100	0,01
N	929	846	
Andel <i>ved ikke</i> (pct.)	•	3	
Høj social position: Forældre sociale placering		Ekskl. <i>ved ikke:</i>	
Meget vigtig	12	15	
Noget vigtig	42	32	
Ikke vigtig	46	53	
I alt	100	100	0,00
N	904	779	
Andel <i>ved ikke</i> (pct.)	•	8	

Høj social position: Forbindelser		Ekskl. <i>ved ikke:</i>	
Meget vigtige	32	39	
Noget vigtige	53	44	
Ikke vigtige	16	17	
I alt	101	100	0,00
N	909	790	
Andel <i>ved ikke</i> (pct.)	•	7	
Høj social position: Gode albuer		Ekskl. <i>ved ikke:</i>	
Meget vigtige	32	26	
Noget vigtige	48	38	
Ikke vigtige	20	36	
I alt	100	100	0,00
N	908	768	
Andel <i>ved ikke</i> (pct.)	•	9	
Høj social position: Flid		Ekskl. <i>ved ikke:</i>	
Meget vigtigt	72	62	
Noget vigtigt	25	33	
Ikke vigtigt	2	5	
I alt	99	100	0,00
N	939	843	
Andel <i>ved ikke</i> (pct.)	•	3	
Høj social position: Både begavelse, uddannelse og flid "meget vigtigt"		Ekskl. <i>ved ikke:</i>	
Andel (pct.)	32	30	0,51
N	960	883	

Ligestilling mellem mænd og kvinder			
Bør føres videre	61	60	
Er passende	32	35	
Er ført for langt	6	5	
I alt	99	100	0,29
N	963	910	
Ret til fri abort (graviditets- afbrydelse/fosterfordrivelse)			
Fri abort	79	77	
Ikke fri abort	11	13	
Ved ikke	10	10	
I alt	100	100	0,24
N	972	922	
Børns egenskaber: Selvstændighed		Ekskl. <i>ved ikke:</i>	
Ja	81	65	
Nej	19	35	
I alt	100	100	0,00
N	974	916	
Andel <i>ved ikke</i> (pct.)	•	1	
Børns egenskaber: Tolerance		Ekskl. <i>ved ikke:</i>	
Ja	32	23	
Nej	68	77	
I alt	100	100	0,00
N	974	916	
Andel <i>ved ikke</i> (pct.)	•	1	

Børns egenskaber: Fantasi		Ekskl. <i>ved ikke:</i>	
Ja	21	25	0,03
Nej	79	75	
I alt	100	100	
N	974	916	
Andel <i>ved ikke</i> (pct.)	•	1	
Børns egenskaber: Velopdragenhed		Ekskl. <i>ved ikke:</i>	
Ja	35	28	0,00
Nej	65	72	
I alt	100	100	
N	974	916	
Andel <i>ved ikke</i> (pct.)	•	1	
Børns egenskaber: Sparsommelighed		Ekskl. <i>ved ikke:</i>	
Ja	7	21	0,00
Nej	93	79	
I alt	100	100	
N	974	916	
Andel <i>ved ikke</i> (pct.)	•	1	
Børns egenskaber: Ansvarsfølelse		Ekskl. <i>ved ikke:</i>	
Ja	75	74	0,44
Nej	25	26	
I alt	100	100	
N	974	916	
Andel <i>ved ikke</i> (pct.)	•	1	

Børns egenskaber: Lydighed		Ekskl. <i>ved ikke:</i>	
Ja	5	6	
Nej	95	94	
I alt	100	100	0,12
N	974	916	
Andel <i>ved ikke</i> (pct.)	•	1	
Børns egenskaber: Hensyntagen		Ekskl. <i>ved ikke:</i>	
Ja	46	62	
Nej	54	38	
I alt	100	100	0,00
N	974	916	
Andel <i>ved ikke</i> (pct.)	•	1	
Børns egenskaber: Både selvstændighed, ansvarlighed og hensyntagen		Ekskl. <i>ved ikke:</i>	
Andel (pct.)	22	25	0,38
N	981	836	
Stemmemotiver: Hensyn til retfærdig fordeling	Ekskl. <i>stemmer ikke:</i>	Ekskl. <i>stemmer ikke/ved ikke:</i>	
Stor betydning	80	67	
Mindre/ingen betydning	20	33	
(heraf: Ingen betydning)	(3)	(5)	
I alt	100	100	0,00
N	912	815	
Andel <i>stemmer ikke/ved ikke</i> ..	3	9	

Stemmemotiver: Hensyn til samfundsøkonomi	Ekskl. <i>stemmer ikke:</i>	Ekskl. <i>stemmer ikke/ved ikke:</i>	
Stor betydning	67	62	0,04
Mindre/ingen betydning (heraf: Ingen betydning)	33 (3)	38 (4)	
I alt	100	100	
N	895	824	
Andel <i>stemmer ikke/ved ikke</i> . .	3	7	
Stemmemotiver: Hensyn til privatøkonomi	Ekskl. <i>stemmer ikke:</i>	Ekskl. <i>stemmer ikke/ved ikke:</i>	
Stor betydning	52	47	0,11
Mindre betydning	38	41	
Ingen betydning	10	11	
I alt	100	99	
N	900	804	
Andel <i>stemmer ikke/ved ikke</i> . .	3	8	
Tillid/tiltro til politikere		Ekskl. <i>både/og:</i>	
Meget stor/ret stor	31	26	0,03
(heraf: Meget stor)	(1)	(2)	
Ret lille	47	46	
Meget lille	22	28	
I alt	100	100	
N	976	447	
Andel <i>både/og</i> (pct.)	•	52	

Tilfredshed med dansk demokrati/folkestyre		Ekskl. <i>ved ikke:</i>	
Tilfreds	16	17	
Nogenlunde tilfreds	56	51	
Ikke særlig tilfreds	22	22	
Utilfreds	6	11	
I alt	100	101	0,00
N	967	854	
Andel <i>ved ikke</i> (pct.)		7	
Foreninger med race-diskriminerende synspunkter			
Tilladt/ikke forbudt	20	31	
Forbudt/ikke tilladt	66	56	
Ved ikke	13	14	
I alt	99	101	0,00
N	968	920	
Mere hjælp/forbedring til dårligt stillede			
Mere hjælp/forbedring	61	73	
Ikke mere hjælp/ikke forbedring	27	18	
Ved ikke	11	9	
I alt	99	100	0,00
N	968	919	
Mere afhjælpning/løsning af forurening			
Mere afhjælpning/løsning	76	78	
Ikke mere afhjælpning/løsning	16	14	
Ved ikke	8	8	
I alt	100	100	0,38
N	969	926	

Offentligt sundhedssystem bør udbygges/forbedres		Ekskl. <i>ingen mening/for- står ikke:</i>	
Helt enig	62	74	
Delvis enig	28	18	
Residual	10	8	
I alt	100	100	0,00
N	971	906	
<i>Andel ingen mening/forstår ikke</i>	•	1	
Folkepension bør forbedres/være højere		Ekskl. <i>ingen mening/for- står ikke:</i>	
Helt enig	57	49	
Delvis enig	25	29	
Hverken/eller	12	13	
Residual	6	9	
I alt	100	100	0,00
N	973	902	
<i>Andel ingen mening/forstår ikke</i>	•	2	
Flere kulturelle tilbud/ mere til kulturelle tilbud		Ekskl. <i>ingen mening/for- står ikke:</i>	
Helt/delvis enig	15	17	
(heraf: Helt enig)	(3)	(5)	
Hverken/eller	29	21	
Delvis uenig	26	20	
Helt uenig	30	42	
I alt	100	100	0,00
N	960	864	
<i>Andel ingen mening/forstår ikke</i>	•	5	

Offentlig børnepasning bør forringes/formindskes		Ekskl. <i>ingen mening/for- står ikke:</i>	
Helt/delvis enig	19	17	0,00
(heraf: Helt enig)	(6)	(6)	
Hverken/eller	18	12	
Delvis uenig	20	13	
Helt uenig	43	58	
I alt	100	100	
N	958	832	
Andel <i>ingen mening/forstår ikke</i>	•	8	
Offentlig transport bør forringes/formindskes		Ekskl. <i>ingen mening/for- står ikke:</i>	
Helt/delvis enig	14	15	0,00
(heraf: Helt enig)	(4)	(4)	
Hverken/eller	21	19	
Delvis uenig	21	15	
Helt uenig	44	51	
I alt	100	100	
N	957	833	
Andel <i>ingen mening/forstår ikke</i>	•	8	
Skatterne er for høje, derfor bør der skæres ned på det offentlige		Ekskl. <i>ingen mening/for- står ikke:</i>	
Helt enig	20	21	0,00
Delvis enig	23	30	
Hverken/eller	18	13	
Delvis uenig	20	16	
Helt uenig	19	20	
I alt	100	100	
N	962	865	
Andel <i>ingen mening/forstår ikke</i>	•	5	

Danmarks Naturfredningsforening		Ekskl. kender ikke/ingen mening:	
Tallene 1-2 (dårlig)	16	12	
(heraf: Tallet 1)	(7)	(6)	
Tallet 3	28	25	
Tallet 4	21	22	
Tallet 5 (god)	35	40	
I alt	100	99	0,04
N	940	729	
m	3,6	3,8	0,01
varians			0,29
md	4	4	0,03
Andel kender ikke/ingen mening	•	20	
Greenpeace		Ekskl. kender ikke/ingen mening:	
Tallene 1-2 (dårlig)	38	31	
(heraf: Tallet 1)	(19)	(16)	
Tallet 3	28	29	
Tallet 4	15	17	
Tallet 5 (god)	19	22	
I alt	100	99	0,02
N	927	738	
m	3,0	3,2	0,01
varians			0,50
md	3	3	0,02
Andel kender ikke/ingen mening	•	18	

Landsforeningen af Arbejdsløse i Danmark	Ekskl. <i>ved ikke:</i>	Ekskl. <i>kender ikke/ingen mening:</i>	
Tallet 1 (dårlig)	30	34	
Tallet 2	18	12	
Tallet 3	30	19	
Tallet 4	9	16	
Tallet 5 (god)	13	20	
I alt	100	101	0,00
N	768	161	
m	3,3	2,8	0,00
varians			0,00
md	3	3	0,38
A-version: Andel <i>ved ikke</i>	11	•	
B-version: Andel <i>kender ikke</i> . .	•	60	
B-version: Andel <i>ingen mening</i>	•	22	

Kombinationsspørgsmål

Variabel (koder/rekoder)	A-version	B-version	P-værdi
Selv bestemme arbejdsmåde			
I høj grad	43	41	
I nogen grad	47	44	
I ringe grad/slet ikke	10	15	
I alt	100	100	0,01
N	909	875	
Karriere/forfremmelses- muligheder			
Karrieremuligheder	48	49	
Ikke karrieremuligheder	52	51	
I alt	100	100	0,46
N	896	866	
Andres værdsættelse/ påskønnelse af arbejde			
I høj grad	56	41	
I nogen grad	40	50	
Nej	4	10	
I alt	100	101	0,00
N	906	867	
Nødvendigt at arbejde meget hurtigt			
Ofte	43	34	
Sommetider	49	39	
Sjældent/aldrig	8	28	
(heraf: Aldrig)	(2)	(11)	
I alt	100	101	0,00
N	894	847	

Nødvendigt at arbejde meget koncentreret			
Ofte	60	49	
Sommetider	33	35	
Sjældent/aldrig	7	16	
(heraf: Aldrig)	(1)	(4)	
I alt	100	100	0,00
N	897	858	
Nødvendigt at arbejde meget hårdt			
Ofte	27	21	
Sommetider	50	26	
Sjældent/aldrig	24	54	
(heraf: Aldrig)	(5)	(29)	
I alt	101	101	0,00
N	897	854	
Nødvendigt at tage arbejdsinitiativer			
Ofte	65	55	
Sommetider	26	28	
Sjældent/aldrig	10	17	
(heraf: Aldrig)	(3)	(6)	
I alt	101	100	0,00
N	902	862	
Pladsproblemer i boligen			
Pladsproblemer	23	20	
Ikke pladsproblemer	77	80	
I alt	100	100	0,09
N	976	908	

Støjproblemer i boligen			
Støjproblemer	15	12	
Ikke støjproblemer	85	88	
I alt	100	100	0,04
N	976	904	
Lysproblemer i boligen			
Lysproblemer	3	4	
Ikke lysproblemer	97	96	
I alt	100	100	0,22
N	976	900	
Opvarmningsproblemer i boligen			
Opvarmningsproblemer	7	7	
Ikke opvarmningsproblemer	93	93	
I alt	100	100	0,53
N	976	905	
Alene uden lyst til det			
Ofte/af og til	26	19	
(heraf: Ofte)	(4)	(4)	
Sjældent	43	46	
Aldrig	31	35	
I alt	100	100	0,00
N	976	892	
Interesseret i/optaget af billedkunst			
Interesseret/optaget	53	41	
Ikke interesseret/optaget	47	59	
I alt	100	100	0,00
N	969	925	

Frisk nok/stærk nok til at gøre, hvad lyst til			
Altid eller for det meste	78	84	
Af og til/aldrig	22	16	
(heraf: Aldrig)	(2)	(4)	
I alt	100	100	0,00
N	979	934	
Føler sig stresset/anspændt			
Altid eller ofte/af og til	68	54	
(heraf: Altid eller ofte)	(9)	(12)	
Sjældent eller aldrig	32	46	
I alt	100	100	0,00
N	976	930	
Er i dårligt humør/ dårlig stemning			
Altid eller næsten altid/ofte . . .	19	16	
(heraf: Altid ell. næsten altid) . .	(2)	(1)	
Ikke altid/ikke ofte	81	84	
I alt	100	100	0,07
N	879	929	
Helbredstilstand som helhed			
Meget god	35	35	
God	41	36	
Nogenlunde	20	23	
Dårlig/meget dårlig	4	5	
(heraf: Meget dårlig)	(1)	(0)	
I alt	100	99	0,08
N	981	934	

Familiens økonomiske situation nu og for et år siden			
Meget bedre/noget bedre	22	26	
(heraf: Meget bedre)	(6)	(6)	
Ingen ændring	55	54	
Noget dårligere/meget dårligere	23	20	
(heraf: Meget dårligere)	(3)	(3)	
I alt	100	100	0,10
N	976	923	

Socialforskningsinstituttets udgivelser siden 1.1. 2000

- 00:1** Fridberg, T.: Kultur- og fritidsaktiviteter 1975-1998. 2000. 362 s. ISBN 87-7487-631-7. Kr. 200,00.
- 00:2** Csonka, A.: Ledelse og arbejde under forandring. Om indholdet, udbredelsen og konsekvenserne af fleksible organisations former i danske virksomheder. Ph.d.-afhandling, Institut for Statskundskab, Københavns Universitet. Ph.d.-serien 2000/2. 2000. 400 s. ISBN 87-7487-632-5. Kr. 300,00.
- 00:3** Pedersen, L. (red.): Danske arbejdspladser. Antologi. 2000. 200 s. ISBN 87-7487-633-3. Kr. 130,00.
- 00:4** Pedersen, L. & Deding, M.: Lønforskelle mellem kvinder og mænd i Danmark. 2000. 82 s. ISBN 87-7487-636-8. Kr. 85,00.
- 00:5** Bach, H.B.: Når lønmodtagere fratræder virksomheder. 2000. 99 s. ISBN 87-7487-637-6. Kr. 90,00.
- 00:6** Olsen, L., Nygaard Madsen, J., Rasmussen, B. & Larsen, M.: Indsatsen under EU's beskæftigelsesprogrammer - afsluttende evaluering af Mål 3 og EMPLOYMENT 1994-1999. 2000. 179 s. ISBN 87-7487-638-4. Kr. 135,00.
- 00:7** Hansen, H.: Elements of Social Security. A comparison covering: Denmark, Sweden, Finland, Austria, Germany, The Netherlands, Great Britain, Canada. 2000. ISBN 87-7487-639-2.
- 00:8** Platz, M.: Danskere med livserfaring - portrætteret i tal. Aspekter af levkår i fødselsårgangene 1920, 1925, 1930, 1935, 1940 og 1945. 2000. 135 s. ISBN 87-7487-641-4. Kr. 100,00.
- 00:9** Heide Ottosen, M.: Samboskab, Ægteskab og Forældrebrud. En analyse af børns familieforhold gennem de første leveår. 2000. 197 s. ISBN 87-7487-642-2. Kr. 150,00.
- 00:10** Christensen, E.: Det 3-årige barn. Rapport nr. 3 fra forløbsundersøgelsen af børn født i 1995. 2000. 177 s. ISBN 87-7487-643-0. Kr. 135,00.
- 00:11** Schmidt, G. & Jakobsen, V.: 20 år i Danmark. En undersøgelse af nydanskernes situation og erfaringer. 2000. 322 s. ISBN 87-7487-646-5. Kr. 245,00.
- 00:12** Damgaard, B.: Kommunerne, virksomhederne og den aktive socialpolitik. Casestudier af det lokale samarbejde. 2000. 183 s. ISBN 87-7487-644-9. Kr. 140,00.
- 00:13** Høgelund, J. Kruhøffer, A.: Virksomheders sociale engagement. Årbog 2000. 2000. 201 s. ISBN 87-7487-645-7. Kr. 150,00.
- 00:14** Olsen, H.: Holdninger til handicappede. En surveyundersøgelse af generelle og specifikke holdninger. 2000. 291 s. ISBN 87-7487-647-3. Kr. 220,00.

- 00:15** Høgelund, J., Kruhøffer, A. & Rosdahl, A.: Virksomheders sociale engagement – Sammenfatning. 2000. 43 s. ISBN 87-7487- 648-1. Kr. 30,00.
- 00:16** Thaulow, I. & Friche, C.: Omstilling, ændrede krav og marginalisering. 2000. 180 s. ISBN 787-7487-650-3. Kr. 135,00.
- 00:17** Olsen, H.: Voksnes holdninger til handicappede. 2000. 32 s. ISBN 87-7487-651-1. Kr. 25,00.
- 00:18** Hohnen, P.: Fleksjob. En vej til et rummeligere arbejdsmarked? 2000. 146 s. ISBN 87-7487-656-2. Kr. 115,00.
- 00:19** Olsen, L. m.fl.: The Action under the EU's Employment Programmes. 2000. 32 s. ISBN 87-7487-655-4. Kr. 30,00.
- 01:1** Bengtsson, S. & Middelboe, N.: "Der er ikke nogen der kommer og fortæller hvad man har krav på" – forældre til børn med handicap møder det sociale system. 2001. 188 s. ISBN 87- 7487-653-8. Kr. 145,00.
- 01:2** Lindermann, G. & Gregersen, O.: Benchmarking på førtidspensionsområdet – virker Den Sociale Ankestyrelses praksis koordinering? 2001. 62 s. ISBN 87-7487-654-6. Kr. 50,00.
- 01:3** Bunnage, D., Gregersen, O., Hansen, E.B., Meilbak, N. & Platz, M.: Kvalitet i ældreplejen. 2001. 188 s. ISBN 87-7487-657-0. Kr. 145,00.
- 01:4** Lynggaard, J.B.: Det fleksible arbejde, ophør og marginalisering. 2001. 117 s. ISBN 87-7487-661-9. Kr. 90,00.
- 01:5** Bruhn, H.H.: Sociale sager i Kongens Enghave. 2001. 130 s. ISBN 87-7487-660-0. Kr. 95,00.
- 01:6** Just Jeppesen, K. & Nielsen, A.: Tosprogede småbørn i Danmark. Rapport nr. 4 fra forløbsundersøgelsen af børn født i 1995. 2001. 246 s. ISBN 87-7487-662-7. Kr. 185,00.
- 01:7** Quaade, T.: Tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet. 2001. 80 s. ISBN 87-7487-658-9. Kr. 65,00.
- 01:8** Bonke, J. & Rasmussen, L.K.: Længerevarende behandling af børn og unge. 2001. 140 s. ISBN 87-7487-665-1. Kr. 110,00.
- 01:9** Bonke, J. & Carøe, C.: En forstærket indsats over for kriminalitetstruede børn og unge. 2001. 160 s. ISBN 87-7487-667-8. Kr. 120,00.
- 01:10** Bjørn, N.H. & Dohlmann, C.: De ledige kinder i Sønderjylland. En analyse af et kønsopdelt arbejdsmarked. 2001. 176 s. ISBN 87-7487-669-4. Kr. 145,00.
- 01:11** Anker, J., Munk, A., Koch-Nielsen, I. & Raun, M.: De sociale puljer - en tværgående undersøgelse af Socialministeriets puljemidler. 2001. 169 s. ISBN 87-7487-668-6. Kr. 130,00.
- 01:12** Kruhøffer, A. & Høgelund, J.: Virksomheders sociale engagement. Årbog 2001. 2001. 171 s. ISBN 87-7487-670-8. Kr. 130,00.

01:13 Kruhøffer, A. & Høgelund, J.: Virksomheders sociale engagement. Årbog 2001 – Sammenfatning, 2001. 139s. ISBN 87-7487-671-6. Kr. 30,00.

Social Forskning er instituttets nyhedsblad. Det udkommer fire gange om året og orienterer i en letlæselig form om resultaterne af instituttets arbejde. Lejlighedsvis udkommer Social Forskning som udvidet temaNnummer med bidragydere udefra.

Abonnementet er gratis, kan tegnes ved henvendelse til instituttet. Emneopdelte lister over instituttets publikationer kan ses på instituttets hjemmeside: www.sfi.dk. Hver titel er forsynet med en kort omtale, og der er mulighed for at bestille rapporterne via hjemmesiden. En fuldstændig liste over instituttets udgivelser kan fås ved henvendelse til Socialforskningsinstituttet tlf. 33 48 09 46, e-mail: library@sfi.dk.

